

HAJDÚKERÜLET

1.

Hajdúböszörmény, 1816. július 21.

A HAJDÚNÁNÁSI FRIED DÁVID MEGHÍVÁSA A HAJDÚBÖSZÖRMÉNYI
MÉSZÁRSZÉKEK LICITJÉRE

Jelentés tevődik afelől, hogy a mézárszékeknek még nincs árendátora. Nevezetes Hadnagy Úr nevében irattasson meg nánási árendás Dávid zsidónak, hogy a mézárszék licitálásának az ideje jövő augusztus hónapnak 4-dik napjára lévén határozva, akkorra Böszörménybe jelenjen meg.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. V.A. 1/a. 22.k. 280. o. 731.sz.

2.

Hajdúböszörmény, 1816. szeptember 1.

A HAJDÚNÁNÁSI FRIED DÁVID ALKUJA A HAJDÚBÖSZÖRMÉNYI
MÉSZÁRSZÉKRE

Hadnagy nemzetes Somossy Péter Úr jelenti, hogy nánási árendás Fried Dávid nála megjelenvén, úgy adta elő, hogy a mézárszékeket kiveszi hét borcsapszékek melléadásával és a sercsapszékkel olyan megjegyzéssel, hogy a serfőzőtől 1000 Ft. árendát fog fizetni. A hadnagy úr Fried Dávidot behivattatván, a Külső, Novella, Serház és a hét mézárszékkel megunszoltatván oly feltétellel, hogy csak a naturálékat teljesítse és esztendőnként 1000 Ft-ot fizessen aranyban és ezüstben, mely ajánlást el nem fogadta ugyan a zsidó.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. V.A. 1/a. 22.k. 303. o. 789.sz.

3.

Hajdúböszörmény, 1816. szeptember 8.

EGY HÉT MÚLVA

Nánási árendás Fried Dávid személyesen megjelenvén, magát úgy nyilatkoztatta ki, hogy a hét mézárszékkel, Külsőt, Novellát és Serházat 600 Ft-ért esztendőnként aranyba és ezüstbe kész kivenni. Ezen ajánlása Fried Dávidnak elfogadtatván, a contractus számára kiadattatni rendeltetett azon megjegyzéssel, hogy mind a csaplárok, mind pedig a mézárosok keresztények tartoznak lenni, s a város népét elegendő hússal lesz az árendás köteles tartani.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. V.A. 1/a. 22.k. 306. ol. 801.sz.

4.

Hajdúböszörmény, 1818. december 13.

A ZSIDÓK VAGYONI BEFOLYÁSÁNAK VISSZASZORÍTÁSA

... a zsidóknak a nemesi jószágok kiárendálása, megzálogosítása, sőt azok adminisztrálása is megtiltott Ófelsége által; a közönséges tisztviselők ha ilyen contractust készítenek, hivatalukat elvesztik, a zsidók által történő árendákba vagy zálogokba legkisebb hivatalos befolyással is lenni ne merészeljenek.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. V.A. 1/a. 23.k. 384. o. 6.sz.

1 A fentieket a közgyűlés 1822-ben újra megerősíti.

5.

Hajdúdorog, 1824. január 30.

FRIED DÁVID PANASZA A HAJDÚDOROGI MAGISZTRÁTUSNÁL

Fried Dávid mintegy 48 esztendőös zsidó szegegyházi árendátor vagyok, ezidőbeli nánási lakos. Amint a lakhelyemre Nánásra akartam menni a szegegyházi pusztáról Dorog városának napnyugati oldalán lévő temetője irányába, egy dorogi lakos /hogy kinek híjják nem tudom/ éppen ekkor jött Nánás felől többedmagával egy szekéren. Kik elől is, hogy a veszedelmet elkerüljem, kitértem, de ezen szekéren ülök egy, akit ide felhoztam, anélkül, hogy legkisebb okot szolgáltattam volna reája, a nála lévő ostorral a mellettem ült feleségem nyaka közé vágott.

- Láttá ezen ütést valaki? - A velem lévő kocsis és az énzsidó mesterem, ki is hasonlóan velem a szekéren ült, megmondhatják a dolgot.

Tzukur Lázár 34 éves zsidó tanító vallomása:

Az árendátor Fried Dáviddal a szegegyházi pusztáról Nánásra igyekeztem sábecre. A dorogi napszállotti temetőnél összetalálkozván egy szekérrel, aki Nánás felől jöven, mely mellett mi kitérvén, a szekéren lévő egy ember, a nála lévő ostorral az Árendátor feleségének nyaka közé vágott. Akkor az Árendátor parancsolt a kocsisnak hogy forduljon utána. Visszafordulván elérte azt az embert, úgy hozta fel a városházához.

Bárány Ferenc 34 éves hajdúdorogi lakos vallomása, aki ellen Fried Dávid a feljelentést tette:

- Mi okon ütötted meg a Fried Dávid szegegyházi árendás feleségét?
- Sohase ütöttem én, okom se volt reá, miért ütöttem volna...
- Az árendás tanítója és kocsisa szemedbe fogják mondani, hogy amikor melletted elmentek, akkor az ostorral a nyaka közé ütöttél.
- Azt nem igazán mondják, hiszen ha akartam volna megütni, se lehetett volna ezzel a kurta ostorral, hiszen majd minden nap a kapumba jár el, ha szándékom lett volna megütni, inkább ott ütöttem volna, de nekem sohasem vétett, mi okon cselekedtem volna, hiszen én se vagyok gyerek.

A hajdúdorogi magisztrátus levele Nánási Oláh Mihály hajdúkerületi főkapitánynak:

" Tekintetes Főkapitány Úr!

Helybeli lakosunk Bárány Ferencnek azon helytelen cselekedetét, hogy szegegyházi árendátor Fried Dávid feleségét az ostorral megütötte volna a Főkapitány Úr parancsolatja következtetésébe vizsgálván, az vizsgálatot magába foglaló hét db. írásokat azzal az alázatos jelentéssel küldjük a Főkapitány Úrhoz,

hogy Bárány Ferenc most is arestomunkba tartozik. Elvárván a Főkapitány Úrnak iránta teendő kegyes parancsolatját, alázatos tisztelettel:

Nemes Szabad Hajdúdorog városa
Magisztrátusa"

Bárány Ferenc levele a Hajdúkerület főkapitányának:

"... én magamat nem tartván hibásnak, Fried Dáviddal együtt a nemes városházához azonnal feljöttem - hol is már egy néhány nap óta anélkül, hogy reám legkisebb világosságra jött terhelő adat is volna, fogságban tartanak... Esedezem tehát a Kapitány Úr lábaihoz borulva mély alázattal, hogy tekintetbe vévén ártatlanságomat és csekény jószágaim gondviselő nélkül lételét, engemet ezen rabságból kegyes comissiója által kiszabadítani méltóztatna - mely kegyességét elvárván vagyok

Tekintetes Főkapitány Úrnak
alázatos szegény szolgálja
Bárány Ferenc
dorogi lakos

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/b. 153. cs. 1. fasc. 3.sz.

6.

Hajdúböszörmény, 1828. szeptember 1.

AZ IZRAELITÁK MAGYARORSZÁGON TARTÓZKODÁSÁNAK BÉRE

1828. január 10-én kelt 7346. sz. K. Parancsolat, mely mellett az illető jurisdictioktól felküldetett azon jegyzésekből, melyek szerint az 1822-dik esztendőben a zsidók maguk jövedelmeiket felvallották, a számvevő hivatala által kidolgozott azon feljegyzés közöltetik, melyből meg lehet azt látni, hogy az ezen Kerületen tartózkodó zsidók mennyi tolerantiális taxát tartoznak fizetni, meghagyatván, hogy ennek bevételezése egész pontossággal és szorgalommal teljesíttessen, s a helybeli zsidóknak deragáltasson, hogy azon tolerantiás taxát a folyó esztendő november 1. napjától tartoznak fizetni.

Nánási árendás Fried Dávidnak, mint ez idő szerint a Kerületen tartózkodó zsidók bírójának a pontos teljesíttetés végett kiadattatni rendeltetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/b. 26.k. 157. o. 623

7.

Hajdúböszörmény, 1830. június 1.

A TOLERANTIÁLIS TAXA BESZEDÉSE A ZSIDÓ BÍRÓ KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

A Debreceni Harmincados Hivatalnak július 8-án 227. szám alatt kötött hivatalos regnitációja, melyben a megyebeli zsidóságnál kint lévő tolerantiális tartozását exelantióval bészedetni kéri. Fried Dávid mint a zsidók bírása ezen tartozás bészedésére és adására oly móddal köteleztetik, hogyha ezt maga erejével nem teljesíthetné, a zsidóknak fejenként való tartozásait az illető magisztrátusoknak az executió végrehajtása végett adja bé, - a nemes magisztrátusok pedig ebbe az esetben az executiónak a morosusok ellen leendő végrehajtására utasítatnak. Ezen rendelkezések felől egyszersmint a regnizáló Harmincad Hivatal tudósíttatni rendeltetik. Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 125. o. 705.sz.

8.

Hajdúböszörmény, 1830. június 30.

FRIED DÁVID ZSIDÓ BÍRÓT KÖTELEZI A KÖZGYŰLÉS A TAXA BESZEDÉSÉRE

A megyebeli zsidóságnál kint lévő tolerantiális taxa bevételére hathatós rendelés tételni rendeltetik. Fried Dávidnak mint a zsidók bírásának a restantiák bészedése kötelességévé tételik, különben a restantiákról maga fog felelni. Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 133. o. 745.sz.

9.

Hajdúböszörmény, 1830. július 27.

A ZSIDÓ BÍRÓT ISMÉT FELSZÓLÍTIK HIVATALI KÖTELESSÉGE TELJESÍTÉSÉRE

A megyebeli zsidóknál fizetetlen kint lévő türelembér executióval is bészedetni rendeltetik. A múlt év július 28-án tartott közgyűlésből a kerületbeli zsidók bírásának kiadott e tárgybeli rendelés megújítatván, annak teljesítésére azon zsidóbíró serkentetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 141. o. 785.sz.

1 A Debreceni Harmincad Hivatal is újra kezdeményezte a toleranciális tartozás kényszerű behajtását, de eredménytelenül.

10.

Hajdúböszörmény, 1830. augusztus₂

AZ IZRAELITÁK A TÜRELEMBÉR MÉRSÉKLÉSÉT KÉRIK

Districtuális Főnotárius Karap Sándor és H. Fiskális Nagy Antal urak a kerületbeli városokban tartózkodó zsidók által a tolerantiális taxa alább szállítása végett felsőbb helyen bényújtott és onnan 15042. szám alatt leküldött esedező levélre adott hivatalos jelentéseket bemutatják.

Ezen beadott jelentés kívánt tudósítás gyanánt a N.M.M.K.H.

Tanácsához az esedező levél visszakelesztése mellett küldettessen fel.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 150. o. 829.sz.

11.

Hajdúböszörmény, 1830. szeptember 21.

A TÜRELEMBÉRT MÉGIS BE KELL SZEDNI

24601. szám alatt meghagyatik ezen Kerületnek, hogy a Kerületben lakó zsidóknál fizetetlen kinn lévő türelembér bevételét a Debreceni Harmincad Hivatalnak, melynek ezen tartozás bevétele kötelességében áll. Foganatos executióval segedelmére legyen.

Ugyanezen szám alatt előfordulnak a Debreceni Harmincad Hivatalnak két rendbeli sürgető levele, mellyel az érdekelt, a már 1784 ezüst Ft-ra hágott türelembért a kerületbeli zsidóktól executióval bevétetni és befizettetni kívánja.

Ezen rendelkezések nánási árendátor, s kerületbeli zsidók bírása, Fried Dávidnak a restantiák beszédése, adminisztrálása végett oly utasítással adatok ki, hogy a fizetéstől magukat vonogató zsidókat tartozásuknak teljesítésére az illető Ns' Magisztrátusok bírói hatalma szorítsa, s a beszédendő summát minél előbb adja a T. Főkapitány Úr kezéhez.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 167. o. 894.sz.

1 A Kamara tisztjei a türelembér beszédéséhez elvárják a Kerület messzemenő támogatását.

12.

Hajdúböszörmény, 1831. május 10.

A RÉGI TARTOZÁS MARAD

A zsidóknál kinn lévő tolerantiás taxák bevétele, minthogy úgy tapasztaltatik, hogy a régebbiek fenn maradnak, s az újabbak is kevés gyorsasággal szedetnek bé, assistentia mellett beszédni rendeltetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 255. o.

1 1831. novemberében a kinnlevő türelmi bér már 2230 Ft.

13.

Hajdúböszörmény, 1832. december 16.

MÁR EGY MILLIÓ FT. A ZSIDÓK TARTOZÁSA A KERÜLETBEN

A zsidóknál kint levő, s egy millió Ft-ra felnőtt tolerantiális taxa beszédése mellett a régibb tartozás leszállítására minden lehető eszközök elővétele meghagyatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 436.o. 790.sz.

14.

Hajdúböszörmény, 1829.

NÁNÁSI ZSIDÓK KÉRELME

A nánási zsidók kérik magukat a katonatartás terhe alól feloldoztatni. - Az esedezőket kötelezettségük teljesítése alól felmenteni nem lehet.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 26.k. 325. o. 436.sz.

1 Nem akarják fizetni a házadót sem, mondván, hogy sem kertjük, sem házuk nincs.

15.

Hajdúböszörmény, 1829.

ADÓZÁS ALÓL FELMENTÉS

Hersehain Mózes zsidó tanító a szoboszlói magisztrátusnak a főadófizetés alól való feloldoztatását illető határozatát a megerősítés végett bemutatja.

Azon határozat megerősítvén, az afféle adó fizetése alól továbbra is felszabadíttatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 26.k. 328. o. 450.sz.

16.

Hajdúböszörmény, 1829. szeptember 1.

ZSIDÓGYERMEKEK MEGKERESZTELÉSE ENGEDÉLY NÉLKÜL TILOS!

K. Parancsolatok, melyben tapasztalván, hogy azon K. rendelet, hogy a zsidó gyermekek ha halálos veszedelemben vannak is, szüleik engedelmével meg ne kereszteltessenek, nem mindenütt ment fogantatba. Ezennel meghagyatik, hogy azon K. rendelet szerint a bábák, vagy azon mesterséget értő férfiak, akik a szülőknek akaratjuk ellen a gyermeket megkeresztelni próbálnak, elmulthatatlanul a meghatározott büntetés alá vetessenek. A szükséges rendelkezésnek már ezen tárgyban a lelki gondviselőkhöz, decanusokhoz, püspökökhöz és a mindkét vallású superintendentiákhoz is megküldetve lévén.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 26.k. 378. o. 594.sz.

17.

Hajdúböszörmény, 1831. március 8.

A ZSIDÓK AUSZTRIÁBA ÚTLEVELET NEM KAPHATNAK

5535. szám alatt meghagyatik, hogy azoknak a zsidóknak, akik Alsó Ausztriában kereskedés vagy handlirozás végett passzus mellett kimentek, ezentúl az 1816-dik esztendei 12765. szám alatt kelt Kerületi Levél ereje mellett passzus ne adasson.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 229. o. 256.sz.

18.

Hajdúböszörmény, 1832. október 30.

A ZSIDÓ RABBIVAL AZ ANYAKÖNYVEKET ELTEMETNI TILOS!

25925. szám alatt hivatalosan feljelentetvén, hogy az újszülötteket, megesküdteket és megholtakat magukba foglaló könyveik a zsidóknak, az azt vivő pap - vagy rabbi halálával el szokták temettetni. Az 1787. esztendő 33,727 és az 1825. esztendő 23. articulus szerint meghagyatik, hogy minden különbség nélkül, a zsidókat sem vévén ki, azon K. parancsolat teljesítődjön.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 437. o. 791.sz.

19.

Hajdúböszörmény, 1830. november 16.

ZSIDÓK ÖSSZEÍRÁSÁNAK SÜRGETÉSE

26919. szám alatt jött K. parancsolat értelme szerint kívánt zsidók összeírásáról való reláció felküldésére ezen Kerület újonnan emlékeztetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 27.k. 292. o. 635.sz.

20.

Hajdúböszörmény, 1932. Sz. András hava 25.

A HAJDUKERÜLET VÁROSAIBAN TARTÓZKODÓ ZSIDÓK ÖSSZEÍRÁSA

Felséges Örökös Uram!

A városainkban tartózkodó zsidóknak küldöttségünk által végrehajtott összeírását Kegyelmed parancsolásának következésébe Császári Királyi Főhercegséged, s a Főméltóságú Magy. K. Helytartótanács elibe legmélyebb tisztelettel felterjesztjük:

<u>Város neve</u>	<u>Zsidócsaládok száma</u>	<u>Személyek száma</u>
Böszörmény	2	17 fő
Nánás	25	122 fő
Dorog	13	72 fő
Hadház	2	7 fő

Vámospércs	5	27 fő
Szoboszló	5	25 fő

alázatos engedelmes szolgája

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/b. 164.cs.4.fasc. 27.sz.

21.

Hajdúböszörmény, 1836.

FRIED DÁVID LAKCÍMET CSERÉL

Fried Dávid szegegyházi árendás, minekutána sem hivatalosan nem volt értesítve afelől, hogy ki által, s mikoron választódott meg a zsidók bírójának ezen Kerületben, sem nem itt a Hajdúkerületben lakik, kéri, hogy annak lenni ne ismertessék.

Ezen jelentés itt csak tudomásul vétetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 29.k. 267. o. 927.sz.

1 Fried Dávidnak Hajdúnánáson is, Szegegyházán is volt bérleménye.

22.

Hajdúböszörmény, 1838.

ZSIDÓ FOGADÓS ELTÁVOLÍTÁSA HAJDÚHADHÁZON

Ez alkalommal hitelesen feljelentvén, hogy bár ezen Kerületen csak a zsidó csaplárok tartása tiltva van, mégis Hadházon, hol posta is sokak által járt szokott, országút jár keresztül az egyetlen egy, de különben az elegendő szobákkal ellátott vendégfogadót zsidó haszonbérő tölti bé, s e szerint azon nagy rész, mely a zsidó főzésétől, s edényeitől természetesen irtózik, egészsége kockáztatásával akármely mennyiségű pénz mellett is gyakori, s tetemes fogyatkozást szenvedni kényszerül.

Hadház városának a Kerület határozata iránt kitüntetett ezen figyelmetlensége hibául tétetik ki, s hogy vendégfogadóját azon zsidótól legfeljebb folyó év novemberéig mentessé tegye, s oda keresztény fogadóst állíttatván, s a fogadót rendeltetésére fordítsa, szoros felelet terhe alatt meghagyatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 30.k. 151. o. 708.sz.

23.

Hajdúböszörmény, 1838.

ADÓZÁS ELLENI PANASZ

Goldberger Herman és még más 21 zsidó nevében is azon panaszt terjesztvén a Mélt. Ker. Bizottság elébe, hogy bár nem Böszörményben laknak, s oda csak kereskedni járnak, egyébiránt is szegények. Kereskedések megengedése címje alatt egyenként mindegyikőjüktől hetenként 10 Ft. fizetés kéretik. Kérik magukat ezen teher alól feloldoztatni.

Az éppen ilyen tárgyban Szoboszlóról panaszt tett zsidókra nézve az 1836. évi közgyűlések 150. száma alatt az határozatván, hogy azok mindenféle követelésektől mentesíttessenek. Azon határozás az esedezőkre is kiterjesztetik. Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 30.k. 154.o. 732.sz.
1 Nevezettek házaló kereskedők voltak.

24.

Hajdúböszörmény, 1834.

A KERÜLETI ZSIDÓK NEM AKARNAK ADÓT FIZETNI

Nemes Nánás és Dorog városok ns” magistrátusa a közelébb tartatott közgyűlésből kelt azon meghagyás következésébe, hogy tenne jelentést afelől, mennyi adó fekszik mind a házi, mind a hadipénztárokra a kebelbeli zsidóságon? Jelentik, hogy a concepchioja szerint folyó évi adója mind a két pénztárra összesen Dorogon 61 pengő Ft, Nánáson pedig 112 Ft. lészen.

A többi nemes városok is hasonló jelentés beadására emlékezhetnek.

A kerületi tiszti ügyész Nagy Antal úr a kerületi zsidóság türelmi bére executió által való bevételeire ki lévén küldve. Jelenti, hogy kiküldetésének oly akadályok vettvén elébe, melyek az irományok szerint a dolognak a bővebbi ellátásáig ötet a foglalástól eltartóztatták, s a szerint ahhoz hozzá sem foghatott.

Az e tárgyban fenn forgó hiánynak kipótlására, úgy szintén a kerületi zsidók összeírásának e folyó eset megigazítására számvevő Mócz Mihály és a dorogi jegyző, Volosinovszki Dániel urak jelentésük minél előbbi beadása mellett kiküldetnek.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 28.k. 260. o. 409, 411.sz.

1 Ezekben az években a zsidóktól a türelmi bér és az adó szinte beszédhetetlen volt. Megoldása a magistrátuson kifogott.

25.

Hajdúböszörmény, 1839.

ZSIDÓ BÍRÓ ÉS ESKÜDTEK VÁLASZTÁSA

Alul írtak a Tek. Kerületnek múlt 1838. évi 1096. és ezzel összefüggésben folyó 1839. évi 5. száma alatt a végett rendeltettünk ki, hogy a Tek. Kerületnek azon határozatát, mely szerint a kerületbeli zsidóság türelmi bére rendesebb kezelése tekintetéből egy zsidó bíró, beszedő, s hat esküttekből álló előljáró személyzet

összealakíttatni rendeltetett, vennék teljesedésbe, azon túl pedig ezek által az egész zsidóságra háruló évi türelmi bért, mely a felséges kegyes parancsolatok értelmében 892 Ft. 3 részben vetnék ki.

Kötelességünk teljesítése végett mi határidőül a folyó év január 23-dik napját tűztük ki, s ezen napra a városokban elbocsátott körlevelünk által a zsidóságot Böszörmény városába, mint központi helyre berendeltettük...

... Így aztán hozzáfogván az előljáró személyzet választásához. Bíróul közfelkiáltással megválasztott a zsidók által böszörményi haszonbérlő Fried Márton. Beszedőnek előterjesztettek ugyancsak maguk a zsidók által Popper József, Grósz Izráel és Guttman Jakab, kik közül szavazási többség által elválasztott Popper József dorogi boltbérlő. - Ezek után hasonló szavazási többség által eskütteknek elválasztottak: Hortstein József, Tisehbein Éliás, Klein Ignác, Pelbman Izsák, Sicherman Matanael és Grósz Izráel, kik a jelen nem volt Klein Ignác és Sicherman Matanaelen kívül a rabbi által fel is eskettettek.

Ez meglévén, meghagyatik a választott előljárásának, hogy az írt évi türelmi tartozást a legrövidebb idő alatt vessék ki...
Hajdúböszörmény, 1839. március 8.

A Tekintetes Kerületnekalázatos szolgálói

Keörthy János mb. táblabíró
Volosinovszki Dániel kerületi aljegyző

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/b. 188.cs. 15. fasc.29.sz.

1 Fried Dávid nem ismerte el, hogy Ő a zsidó bíró. Hajdúnánásról Szegegyházára költözött, így nem lakott a Hajdúkerületben és nem fizette be a türelmi bért, amit a Kerület közgyűlése tudomásul vett, mondván, hogy aki nem a Hajdúkerület lakója, az türelmi bér fizetésére nem kötelezhető. Ezen a Kerület zsidósága nagyon felháborodott és beadványt írtak a szolgabírónak, hogy Ők is elköltöznek a Hajdúkerületből.

26.

Hajdúböszörmény, 1840.

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY TILTJA A ZSIDÓ SÁFÁR MŰKÖDÉSÉT

3839. szám alatt Áron Ábrahám debreceni zsidó azon folyamodó levele, melyben a böszörményi általa kibérelt korcsmába egy zsidó sáfár behelyeztetését más hajdúvárosok példája megengedtetni kéri, tudósítás tétel végett küldetik.

A közölt folyamodó levél Böszörmény város tanácsának adandó felelet végett kiadatni határoztatik.

Böszörmény város tanácsa és közönsége Áron Ábrahám kebelbeli korcsmák haszonbérlőjének a N.M.M.K.H. Tanácsától leérkezett, s felelet végett vele folyó év és hó 2-án a közgyűlés 231. sz. alatt közzétett azon esedező levelére, melyben a

más városokban divatozó szokásból vett hasonlatosság szerint egy zsidó csaplárnak tartását nemcsak sürgeti, hanem azt a böszörményi közönségtől már megengedettnek is állítja, - jelenti, hogy a haszonbérleti contractus ezen pontjához - mely szerint a haszonbérlet minden zsidó kizárása mellett egyedül keresztyén korcsmárosokat köteles tartani - álhatalosan ragaszkodván - az italoknak zsidó csaplár által való méretését meg nem engedve ugyan, mindazonáltal egy csapszék kezelésére használandó zsidó felvigyázó tartásának engedélyezésére.

Minthogy a szerződés világos tartalma szerint a kerületi városok korcsmaiba a zsidó korcsmárosok tartása egyenesen meg van tiltva, ennek ellenére a folyamodó haszonbérlető kívánságát teljesíteni nem lehet, miről tehát a N.M.M.K.H. Tanács a közölt folyamodó levél és Böszörmény város jelentése felküldése mellett ilyen értelemben tudósíttassék.

Amennyiben azonban ez alkalommal hiteles tudomására jönne a Kerületnek, hogy bár a feljebb érintett azon feltétel, hogy zsidó korcsmáros a haszonbérletőknek sehol tartani nem lehet, minden város szerződő leveleiben nyilván kikötve lenne, ennek ellenére Dorogon a pálinkaházakban több zsidó korcsmáros található, nehogy a zsidóknak meggátolt szándékolt szaporodása ezáltal is elősegíttessék, addig is, míg az egész zsidóságnak a Kerület kebeléből eltávolítását érdeklő küldöttségi munkálat tárgyalat alá kerülne, mind Dorog, mind a többi város tanácsa, melyeknek kebelében netalán hasonló zsidó korcsmárosok találhatók, azoknak haladék nélküli elmozdítására annyival inkább utasíttatnak, hogy ezáltal egyszersmind a példákra való hivatkozás általa is kikerültessék.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 82. o. 231, 472.sz.

27.

Hajdúböszörmény, 1840.

HAJDÚBÖSZÖRMÉNYBEN IDEGENEK KÉT HÉTIG TARTÓZKODHATNAK

Böszörmény város tanács és közönsége a múlt 1839. év június 1. napján tartott közgyűlés útján jelenti, hogy bár ott büntetés alatt meghatározott az idegenek befogadójának és a hadnagyi hivatalnak, hogy a szomszéd helyiségekből kereskedés színe alatt bejövő zsidók hetekig, hónapokig, sőt félévig is maradnának, a város határozatát kijátszanák, ezért a tanács azon határozatot hozta, hogy a bejött idegeneknek körülményekhez képest legfeljebb két heti idő engedtetvén a helybeli tartózkodásra. Annak letelte után bár helyes utilevéllal ellátva legyenek is - a városból kiutasíttassanak és az erről szóló határozatot, annak fogamatba vétele előtt jóváhagyás végett a Kerület elibe megküldetni rendeltetik.

Böszörmény város tanács és közönségének feljebb előadott intézkedése helyeselve azon megjegyzéssel hagyatik jóvá, hogy a befogadott idegeneket bejelentő lakosok ezen bejelentés alkalmával értesíttessenek afelől, hogy a befogadottaknak a kitűzött időn túl helyet adni nem szabad.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 62.o. 376.sz.

28.

Hajdúböszörmény, 1840.

VALLÁSI PALÁSTSZÖVET KÜLFÖLDRŐL BEHOZHATÓ

A folyó év március 10-én 8116. szám alatt kelt kerületi intézmény, melyben tudtul adatik, hogy a császári Királyi Felség a zsidók vallásos szertartásához szükséges gyapjú szövétű palástjoknak külföldökből eddig tilos behozatalát, minden forintból fizetendő 12 krajcár vámpénz mellett megengedni kegyelmesen méltóztatott.

Az intézkedés közhírré tétessék.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 93.o. 562.sz.

29.

Hajdúböszörmény, 1840.

FRIED MÁRTON BÉRLŐ A BÖSZÖRMÉNYI SÖRHÁZBA ÚJ ÜSTÖT KÉR

Fried Márton böszörményi haszonbérlő kér az általa haszonbérbe bírt serfőzőbe használhatatlanná vált üst helyett naponként eredő kára elhárítása végett - új üst iránt rendelést tétetni.

Az esedező igazságos kérését Böszörmény városa haladék nélkül teljesíttesse.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 189.o. 1480.sz.

30.

Hajdúböszörmény, 1840.

A ZSIDÓBÍRÓ MUNKÁJÁT A TANÁCSNOKOK NEM SEGÍTIK

Fried Márton haszonbérlő mint a kerületi zsidók bírása azt adván elő, hogy a türelemdíj beszédését amiatt nem fogatosíthatja, mivel a mellé rendelt zsidó tanácsnokok többszöri felszólítására is nála tanácskozás végett meg nem jelennek. Kéri, hogy vagy eféle akadályok elháríttassanak, vagy róla a bíróság levétesse.

Az esedező a tanácsnokai összegyűlése végett általa kitűzendő határidőt azon városok tanácsainál hol tanácsnokai laknak jelentse be, a városi tanácsok pedig ezennel utasítanak, hogy azokat a kitűzött időre a folyamodóhoz állíttassák.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 189.o. 1481.sz.

31.

Hajdúböszörmény, 1840.

A HADHÁZI ZSIDÓK NEM FIZETTEK FŐADÓT

A rovatos összeírás alkalmával Hadháza nézve azon észrevétel fordult elő, hogy ott a zsidók azért, mivel őket a türelembér terhe is nyomja, fő adó alá vétetni nem szoktak - miután a türelembérnek az adóval éppen semmi egybekötöttetése nincs, meghatároztatik, hogy a zsidók fejei mint a nyilvános adó tárgyai rendesen adó alá vétessenek, s ezt a jelentő küldöttség kellőleg eszközölje.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 217. o. 1707.sz.

32.

Hajdúböszörmény, 1841.

A ZSIDÓ IFJAK KIBÚJTAK A HADBAVONULÁS ELŐL

A kebelbeli zsidó bírák annak előadása mellett, hogy ámbátor a kerületi zsidóság száma Vámospércsnek nem a felét, hanem 16- od részét sem egyenlítheti. Mindazáltal rájuk - tekintetbe nem vétetvén, hogy a múlt katonaaállításakor is, bár csak másfél katona esett rájuk, mégis kettőt valának kénytelenek kiállítani. Sok, ez ideig itten tartózkodó családok a katonáskodás kikerülése végett a szomszéd megyékbe vonultak, az onnan ide hason célból béköltözködtek pedig magukat külmegeieknek és ide nem tartozóknak mondván, semmi tekintetben érinteni nem akarják - szinte félannyi számú katonaság vettetett. A most rájuk vetett katonai számot a közelebbi katonaaállításakor rájuk mért számra leszállíttatni, az innen a szomszéd megyékbe kivándorlott ifjonc zsidók visszahozattatására küldöttséget rendeltetni és végre az iránt, hogy a több évek alatt, vagy csak mostanában itt tartózkodók vonathatnak-e katonáskodás terhe alá? - utasítást adatni kérem.

Bizonyos alapja lévén a Kerület azon meggyőződésének, hogy a kebelbeli zsidóság, s más nem nemes lakosok közt lévő népesség arányában három újoncnak a zsidók közül leendő állíttatása méltán határozatott. Ezen határozata mellett jelenleg is megmarad, s hogy azon 3 újoncot maguk hite, sorai közül akár toborzás, akár pénzen fogadás által kiállíthassák, arra 15 napi időt enged, mely kötelességet azon időre teljesíteni elmulasztanak, táblabírák Oláh Sándor és Jakab István a végett, hogy közülük a 3 újoncot a törvények értelmében sorshúzás által rögtön kiállíttassák, ezennel eleve kirendeltetnek.

Ami a katonaság elől más megyékbe vonult ifjakat illeti, azoknak nevét terjesszék a főkapitányi hivatal elé, ki azok visszakérítettésök eránt a szükséges rendeléseket idejében kieszközölni.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 249.o. 71.sz.

33.

Hajdúböszörmény, 1841.

A ZSIDÓSÁG A KATONAÁLLÍTÁS FELADATÁNAK ELEGET TETT

Oláh Sándor táblabíró a Hajdúkerület közgyűlése számára jelenti, hogy mivel a kebelbeli zsidóság a reá vetett újoncokat pénzen fogadás által idejében kiállította, a Kerület által megrendelt sorshúzás útján kiállítás szükségtelessé vált.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 281.o. 471.sz.

34.

Hajdúböszörmény, 1841.

AZ IZRAELITÁK LETELEPEDÉSI JOGOT KÉRNEK

Böszörmény város tanácsa és közönsége annak előterjesztése mellett, hogy a legújabb törvények erejénél fogva több izraelita kíván keblében megtelepedni, kér annál fogva maga lehető alkalmazása végett az 1839. év XXIX. törvénycikkely miképp értésére nézve utasítást.

Mínthogy fel sem lehet tenni, hogy az érdekelt törvénycikk a zsidókat jobban célozta volna lakhatási joggal felruházni, mint amilyennel a keresztyén polgárok bírnak az utasítást kérő tanácsnak és közönségnek pedig szintúgy mint hajdúvárosi közönségnek kétségtelen és szakadatlanul gyakorlott joga volt csak azoknak adni a keblében leendő megtelepülésre engedelmet kik ellen méltó kifogást nem tehetett, s utasíttatik a felterjesztést tevő, hogy magát a fenn forgó kérdésben szakadatlanul gyakorlott jogos szokásaihoz tartsa.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 324.o. 960.sz.

35.

Hajdúböszörmény, 1841.

HAJDÚSZOBOSZLÓI ZSIDÓLETELEPEDÉS ?

Szoboszlói boltos kereskedő Sándor Sámuel bizonyos Grósz Salamont házában lakó és az ő portékáit áruló, s szinte 15 év óta az elő mutatott bizonyítvány szerint jámbor magaviselete mellett cselédjének tekint, kit az ő házából egy kirendelt küldöttség, nem tudni mi okon, kihajtani akar. Mind azért mivel a zsidóknak a bányavárosokon kívül szabad lakás engedélyezett... házából kihajtani nem engedi, kéri a maga szolgálatjában való megmaradást megengedtetni, vagy véle együtt minden zsidót kiűzetni.

A szoboszlói tanács a dolognak a maga fekvésében hagyása mellett adjon a fenn forgó panasz körülményeiről felvilágosító tudósítást.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 334.o. 1025.sz.

Hajdúböszörmény, 1841.

GRÓSZ SALAMON KILAKOLTATÁSA HAJDÚSZOBOSZLÓRÓL

Grósz Salamon izraelitának azon folyamodó levele, melyben magának arra, hogy Szoboszlón, mint eddigi lakhelyén továbbra is megmaradhasson, s kereskedését folytathassa - engedelmet adni kér. Oly utasítással küldetik által, hogy a kérelem iránt a Kerület figyelme az 1840. évi 29. tc. rendeletre véleményes tudósítást tegyen.

Ennek folytában olvastatott fel a tisztelt N.V.M.K. Helytartó Tanácsnak más ugyancsak folyó évi András hava 10-én 40335. sz. alatt ugyancsak feljebb írt tárgyban kelt azon intézménye, mely mellett az említett izraelitának azon újabban benyújtott folyamodó levele, melyben azért könyörög, hogy minek utána a Kerület parancsára családostól, vagyonostól együtt lakásából kihányatott, ügyének fennsőbb helyen leendő eldöntéséig lakásába visszahelyeztessék és ne háboríttassék.

A feljebbi intézmény olyan meghagyással közölte, hogy a kívánt véleményes tudósítás rögtön terjesztessék fel, a folyamodó pedig ha kihányatása iránt felterjesztett előadása nem oktalan, további rendelésig lakásába meghagyassék és ne háborgattassék.

A nevezetben lévő zsidó Szoboszló város tanácsának ezen Kerületre beadott tudósítása szerint olyan családságban lett kapatása miatt, melynél fogva magát - mint a már egyébként a törvény hozatala előtt a városból kitiltott személy még mielőtt a városba újfent felvétetett volna - a közteherviselés alól kivonni akarta. Így világos erkölcsi vétkek miatt tiltatván ki a városban lehető megtelepedésből. Miután ezen kitiltást maga a Kerület is helyeselte, s egyébként is abban a meggyőződésben van, hogy a kerületi városokban, hol a lakással bizonyos szabadalmi, s a birtok törököségéből folyó, s ennél fogva mindenki által szabadon nem birtokolható jótétemények vannak összekötve. A megtelepedés régi gyakorlatánál fogva igazságosan csak azoknak engedtetik meg, kikkel a város, mint a szabadalmi jogok összes képviselője, az említett jótéteményeket ezekkel illő arányba helyezett feltételek alatt önként megosztani kívánja. Erről a N. Vitézlő Magyar Királyi Helytartó Tanács ilyen értelemben tudósíttassék.

Hogy pedig azon erőszakoskodásoknak, melyek e Kerületben napirenden vannak, célszerű rendelkezések által hová előbb eleje vétessék, s azon veszély, mely e részbe a Kerület már eddig is sajnosan érte, eltávolíttassék, s az e tárgyban folyó év március 8-tól 542. sz. alatt kinevezett küldöttség reá bízott munkájának minél előbbi elkészítése és az a feletti beadására felszólíttatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 31.k. 386.o. 1649.sz.

Hajdúböszörmény, 1842.

A ZSIDÓK HIVATALOS HÁZASSÁG KÖTÉSE CSAK DOKUMENTUM ALAPJÁN LEHET

Folyó év Boldog Asszony hó 4-ről 287. sz. alatt, melyben az 1713. évi április hó 13-ról, mint szintén 1820. évi április 18- ról 8624 és 10416 sz. alatt kelt kerületi intézmények következtében a zsidó rabbinusok még törvényhatóságuk kebelén kívül lakó házasulandóknak illető törvényhatóságuktól nyert engedelem nélküli összeadásától tiltatnak.

A városok tanácsai vigyázzanak fel arra, hogy a törvények értelmében tartanak-e a zsidók anyakönyveket, s az illető törvényhatóságoktól nyert bizonyítvány előmutatása nélkül pedig az egybekelést meg ne engedjék.
Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 38.o. 288.sz.

38.

Hajdúböszörmény, 1842.

ZSIDÓ LAKOS HAJDÚBÖSZÖRMÉNYBE JOG NÉLKÜL NEM KÖLTÖZHET

Sipos Vazul lelkész kéri, hogy böszörményi házába rátz fehértai lakos már beszegődött, de Böszörmény város tanácsa által a házba költözéstől tiltotta Poldstein Dávidot. Amennyiben ügye az ő tulajdonosi jogával kapcsolatban van, vagy más törvényes kellékekkel bíró zsidót beszállíthasson, kéri megengedtetni.

Akárkinek is tulajdonosi joga szent lévén, azt illetni senki nem akarja, hanem amennyiben a böszörményi tanács is méltán kívánja, hogy Poldstein Dávid becsületes magaviseletéről a törvény értelmében is bizonyosságot mutasson, míg pedig ezt nem teljesítette, az említett tanács e tárgybeli intézkedése helyben hagyható. Egyébiránt az említett tanács mindenesetre utasíttatik, hogyha törvényes kellékek ellen semmi kifogása nem lehet, a zsidót is fogadja be.
Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 123.o. 1013.sz.

39.

Hajdúböszörmény, 1842.

VEISZ SALAMON KIUTASÍTÁSI ÜGYE HAJDÚSZOBOSZLÓRÓL

Szoboszló város tanácsa a folyó évi közgyűlés jegyzőkönyve 1035. szám alatt jelenti, miként bár Veisz Salamon izraelita tanuinak előadása után 10 év óta Szoboszlón tartózkodik, s az alatt semmi rosszaság a jegyzőkönyvbe nem iratott, de 10 év alatt is mindig idegennek neveztetett, s mint ilyennek a kereskedésre adott engedelem eltelése után a városból kitakarodása iránt a rendelés folytonosan mindenkor megtétett.

E jelentése szerint a városi tanácsnak a folyamodásnak kitételei alaptalanok révén, folyamodó kérelmétől elvettetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 181.o. 1721.sz.

40.

Hajdúböszörmény, 1842.

INGATLANVÁSÁRLÁSI ÜGY HAJDÚBÖSZÖRMÉNYBEN

Böszörmény város közönsége előre bocsátván azt, hogy jól lehet az 1840. évi XXIX. tc. azon rendelete alá mi szerint a zsidók a polgári fundusokat ott, ahol az szokásban vagyon megvehetik, a hajdúvárosi birtokok értethetnek. Mindazonáltal Goldhammer Jakab és Fried Márton haszonbérlok kebeleikben hosszú időre egy-egy telket zálogoltak - kéri hogy a zsidókat e birtokból kiüthessék, s a zsidóknak Böszörményben való betársulásra és birtokszerzésre út ne szolgáltatassék, engedelmet és pártolást azon telkek becs-árán a város részére való megszerzését segítsék.

Hogy ezen tárgy kellő világosságba hozattassék, s mind Böszörmény város, s mind a bepanaszolt zsidók meghallgattathassanak, s ezen kérdések, különösen, hogy mikor és mi cím alatt léptek a zsidók a birtokba? Volt-e valaha szokásban részükre az ilyen birtokszerzés, s a szerződő levél is a Kerület eleibe terjesztessék táblabíró és főjegyző Oláh Sándor és Volosinovszky Dániel, főügyész Borbély Bálint olyan utasítással küldetnek ki, hogy e tárgyra szolgálható minden adatokat összegyűjtván, azokat a Kerület eleibe véleményes jelentésük mellett terjesszék fel. Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 208.o. 2048.sz.

41.

Hajdúböszörmény, 1843.

AZ IZRAELITÁK AZ INGATLANT MAGUKÉNAK VALLJÁK

Fried Márton és Goldhammer Jakab "böszörményi" izraeliták kéri az általuk megvett, de a böszörményi közönség ellentmondásával még mind ez ideig birtokukba nem juthatott ház rendes birtokába magukat behelyeztetni, vagy pedig a Böszörmény város kérésére kirendelt küldöttséget munkálata beadására szólíttatni, hogy így az épületben lévő több károsodások kikerülhessenek.

Az ezen tárgyban a múlt évi 2048 és folyó évi 571.sz. alatt kirendelt küldöttség jelentésének beadására szorgalmaztatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 405.o. 1819.sz.

42.

Hajdúböszörmény, 1843.

AZ INGATLANSZERZÉST A HAJDÚKERÜLET IS ELVETI

Borbély Bálint tiszt főügyész, Kovács Sámuel főjegyző és Oláh Sándor táblabíró a múlt évi jegyzőkönyv 2048 és folyó év jegyzőkönyv 1819. számaira

beadják jelentésüket arról, hogy Goldhammer Jakab 1841. év szept. 1. napján, Fried Dávid pedig 1840. szept. 1. napján, amaz ugyan külön zálogul, emepedig rendes zálog címmel igyekeztek Böszörményben a város által nem engedett belső telkeket megszerezni, noha azelőtt a zsidók ugyan ott a birtok szerzésnek gyakorlatában nem voltak saját előadásaik szerint is. Mihez képest véleményük az, hogy mivel a zsidók birtokszerzethetési jogukat sem gyakorlatban, sem törvényesen nem alapíthatják, mert az 1840. XXIX. tc. 5.§. alatt kimondott azon szabály mi szerint - polgári telkeket ott, ahol azelőtt szokásban volt, a zsidók ezentúl is szerzethetnek - a vérrel szerzett, adománnyal nyert nemesi és nem polgári hajdúföldre nem alkalmazható. Ők tehát érdeklett kezdeményükből kivethetők. Hanem ami azt illeti, hogy hasznos lesz-e éppen a városnak vetni ki őket, ennek eldöntését a Kerületre bízzák. Egyébiránt egy-egy napi díjukat összesen 6 Ft-ba kérik utalványoztatni.

Mivel Böszörmény városban a zsidók saját elismerésük szerint is sohasem voltak a fekvő javak szerzésének gyakorlatában. Az 1840. évi XXIX. tc. pedig - mely csupán a polgári telkeknek, ott ahol annak eddig is gyakorlatában voltak, vehetését engedik meg nekik - a vérrel és adománnyal nyert hajdú fekvő jóknak, szintúgy mint bármely más nemesi birtoknak is szerzésére őket szabadokká nem teszi.

Ezen tekintetben mind Goldhammer Jakab, mind Fried Márton, az általuk megvett telkek birtokáról, bármely más böszörményi lakos, vagy a város által is - a felmutatott, nem hiteles helyen készült szerzeményleveleik egyszerűen semmieseknek tekintetvén - kivethetők. Mégpedig ezek, amennyiben feltételek róluk miképpen nem tudták, hogy ilyen birtokot szerezniük nem lehet, ezáltal az érdeklett telkek, s azokon lévő épületek becsszerinti árának visszatérítése mellett.

Ezen rendelkezés közhírré tételét azon hozzáadással, hogy fekvő jószág szerzésétől a zsidók befektetendő pénzük elvesztése terhe alatt jövőre is eltiltatnak.

Ami azt illeti, hogy Böszörmény városnak hasznos-e az érintett telkeket maga részére megszerezni, miután abból, hogy az értük lefizetendő summának kamatját évenként bőven kiadják, világos, hogy a város részére a vételből kár nem háramlik, s mivel a városnak azon tekintetből, hogy piaca rég óta szándoklott tágítását és szépítését elősegíthető, alkalmas cseréket tehessen, azokra valóban szüksége is van, az általa célba vett vétel ezáltal az előre bocsátott módon nem elleneztetik.

A jelentést tevők napidíjuk iránt az illető városhoz utasítatnak.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 481.o. 2507.sz.

Böszörmény város részéről jelen lévő követtanácsnok Tilváczi Pál előadja, hogy az 1840. évi XXIX. hajdúkerületi törvénycikk alkotása óta a zsidóknak a hajdúvárosokba való betolakodása nem gátoltathatván, ez a nevezett városokra nézve igen sérelmes azon tekintetből, mivel az eddigi szokás szerint a városi előljáróságok akármely idegen, bár keresztyén beköltözni kívánóknak betolakodását, a hajdúvárosi lakással egybe kapcsolatásban lévő jótékonyságok tekintetéből akadályoztathassák, midőn e szerint a zsidókra nézve több engedtetik, s ezeket azon jótékonyságok évezésétől a felhívott törvénycikk ellenére el nem tilthatja, ezt sérelmes rendetlenségnek találja, kívánja ezért a többször említett törvénycikket az országgyűlésen módosítás alá vétetni.

A Kerület helyeselve az előadott nézeteket, azon törvénycikk e tekintetből módosítása eszközlése a Követ Uraknak meghagyatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 266.o. 560.sz.

44.

Hajdúböszörmény, 1843.

A ZSIDÓ IFJAK HÁZASSÁGÁHOZ ISKOLAI BIZONYÍTVÁNY IS SZÜKSÉGES

Pünkösöd (május) hó 2-án 15134. sz. alatt a Kerületnek meghagyatik, hogy 1787. évben 49499, 1798. évben 9814, 1802. évben 18368. sz. alatt kelt legfelsőbb rendelvények nyomán a zsidó ifjak házassága mielőtt, akár maguk vallásbeli, akár más iskolákban nyert szabályos iskolai tanítatásukról hiteles bizonyítványt nem mutatnának, megtiltatván. Ezen kerületi rendeletet valamennyi zsidó községek és lelkészek, ez utóbbiak előtt tisztí fenyíték terhe alatti szoros megtartás, s eszközzendő fogantatást végett újfent hirdettessék ki.

A városok útján a zsidó bírónak szoros megtartás végett kötelességükbe tétetni rendeltetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 370.o. 1574.sz.

45.

Hajdúböszörmény, 1843.

ZSIDÓ RABOK RÉSZVÉTELE VALLÁSI ÜNNEPSÉGEN ŐRIZET MELLETT

A böszörményi izraelita közönség az eddigi divatozott szokás szerint kéri Ellbógen Mózes és Jakab rabokat a közelgő ünnepi közönséges istentiszteletre őrizet mellett kibocsátatni.

A kerületi rabok a szokott istentiszteletet a fogház falai között köteleztetvén végrehajtani, hogy az érintett izraeliták e szabály alól különösen kivétessenek, arra nézve semmi fontos ok, annál kevésbé szokás fenn nem forog.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 32.k. 404.o. 1806.sz.

46.

Hajdúböszörmény, 1844.

FELSZÓLÍTÁS TÜRELMI BÉR BESZEDÉSÉRE

December 27-ről 843, 45398. szám alatt, melyben a kebelbeli zsidóság türelembéri tartozása hova előbbi beszédésére a kapitány és tanácsa felszólíttatik.

A városok a zsidók türelembeli tartozásaik hova előbbi beszédésére felszólíttatnak.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a 33.k. 72.o. 245.sz.

47.

Hajdúböszörmény, 1844.

A ZSIDÓ BÍRÓ SEGÍTSÉGET KÉR

Böszörményi zsidó bíró Fried Márton előadja, hogy a többi városi zsidóbírókat a türelemadó behajtása, s a számadások megvizsgálása végett tartatni szokott gyűlésre magához begyűjteni mind eddig nem tudta; kér annál fogvást szükséges rendelkezéseket tétetni.

Adja elő kérelmét szükség esetében a folyamodó a városi tanácsoknál, mely az érintett célból a zsidóbírákat a körülményekhez képest szigorú eszközök alkalmazásával is beküldendi.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 106.o. 509.sz.

48.

Hajdúböszörmény, 1844.

ZSIDÓÖSSZEÍRÁS SÜRGETÉSE

Ugyan azon évi böjt - más hó 19-ről 9876. sz. alatt - mely szerint a Kerületben tartózkodó zsidóknak 1838-dik évtől fogva egész 1843-ig szóló táblás összeírásának minél előbbi felterjesztésére a Kerület 1838-dik évi június 12-ről 18611 sz. alatt kelt k. rendelet kapcsában újólág emlékeztetik.

A parancsok összeírás végrehajtása legközelebb is amiatt nem történhetvén meg, mivel az arra kirendelt küldöttek egyike főjegyző Kovács Sámuel időközben követté választatván az ország gyűlésére eltávozott, ezen hiány ezennel táblabíró Farkas Istvánnak kiküldetésével betöltetik, s az eképp kiegészített küldöttségnek meghagyatik, hogy az összeírást lehető legrövidebb idő alatt végbevivén, annak eredményét hova hamarabb adja be.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 159.o. 920.sz.

49.

Hajdúböszörmény, 1844.

A ZSIDÓK POLGÁROSÍTÁSÁNAK ELŐMOZDÍTÁSA

Olvastatott Bihar megyének folyó évi március 4-én V.Olasziban kelt levele, melyben a zsidók általános polgárosításának előmozdítására vagy ha az izraelitáknak a megyékben és királyi városokban egyenlő szabad polgári állást kivívni nem lehetne, legalább azon való törekvése hívja fel e Kerületet, hogy a zsidóorvosok és sebészek iránt múlt évi december 20-án tartott kerületi ülésben a I.K. és R.R. által hozott azon határozat, mi szerint a megyebeli jogból kizáratták, részökre kedvező válasz adassék.

E tárgy iránt a Kerületnek egyenes anya utasítása lévén, jelen körülmények közt a mellett ezennel is meg marad.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 162.o. 968.sz.

50.

Hajdúböszörmény, 1844.

A TÜRELMI BÉR FIZETÉSÉNEK ELODÁZÁSA

Folyó évi pünkösdi hó 21-ről 19189. szám alatt, melyben szintén a Kerületbe lakó zsidók felterjesztett folyamodványok értelmében azt kérnék, hogy a náluk kintlévő türelmi díjaknak foglalás útján már megrendelt beszédettetése azon türelmi díjaknak reájok aránylagosabban leendő kivetéséig halasztassék el, a Kerület oda utasítottatott, hogy e kérelem iránt minél előbb körülményes jelentést tegyen.

Az érdeklött folyamodvány a zsidók összeírására kirendelve levő táblabíró Farkas István és Mócz András számvevőnek azon meghagyással határozatlik kiadatni, hogy ezen kérelemre is kiterjeszkedvén jövő közgyűlésre ennek is visszarekesztésével adja be a tudósítását.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 198.o. 1175.sz.

51.

Hajdúböszörmény, 1844.

A SZÁMVEVŐK JELENTIK, HOGY A TÜRELMI BÉR BESZEDHETETLEN

Táblabíró Farkas István és számvevő Mócz András folyó évi jegyzőkönyv 920. szám alatt beadják jelentésüket arról, hogy a kebelbeli zsidóságnak 1841. évi december 8-ról 39731. szám alatt fensőbbileg az 1839, 1840, 1841. évekről parancsolt összeírásait, azért mivel az akkori zsidók közt mind személyeik, mind vagyonaik tekintetében részint halálozás, részint máshová költözködés, részint bukás miatt a jelen időig végére mehetetlen változások estek, nevezett évekről nem készíthették ugyan el, azonban azokat jelenleges állásukban a kiadott táblás jegyzék

rovatai szerint összeírták, mi ha meg nem elégtetnék, arra nézve, hogy mit kellessen tenniök az esetben, midőn személyeikre nézve sem a rovatos összeírások, sem a halottak jegyzőkönyve, mely a zsidóságnál nem is létezik, biztos útmutatóul nem szolgálhatnak; a vagyonukat illetőleg pedig semmi nehezebb feladat nincs, mint a zsidóság vagyonmennyiségének, nem ezelőtt 3-4 évvel lehetett, hanem a jelenlévőnek is pontos és biztos kitudása, mivel a most ittlakók vallomásai legszigorúbb utánjárás mellett is abban öszpontosulnak, hogy az elhalt vagy elköltözött zsidó vagyonát a mindenhatón kívül más nem tudhatja - a Kerület további utasítását kérik - egyébiránt jónak látják említésbe hozni, hogy a zsidók jövődöbeni pontos összeírása végett, akár egy állandó küldöttség rendeltetnék, akár annak az évenkénti népesösszeírás alkalmávali eszközöltetése elhatározatnék.

A zsidóság türelmi bére tartozása aránylagosabb kivetését tárgyaló felülről leküldött kérelem felőli körülményes jelentés adhatása végett a zsidókat kérésök alapos voltának bizonyítására szolgálható indokaiknak írásba foglalva való előadására felszólították, s ennek eredményéül a 8. számú mellékletet felmutatják, melynek és az e tárgyban kelt minden fensőbb királyi parancsoknak Kerületi határozatoknak összevetése nyomán véleményökkel odajárulnak hogy:

1./ Az egész türelmi bérnek 16000 ft-nak az ország törvényhatóságaiban lakó zsidókra történt szétosztása 1829. évben véghez jutott e Kerületben lakóra 892 ft. 03 kr., mely különben csak 828. évben lett nyilvánossá; e teherrészt azok akkor mindjárt felette sokallották, s akkori bírások Fried Dávid, ki mostmár Debrecenben lakik, azt sem szét nem osztotta, sem be nem vette soha, hanem fensőbb helyen panaszkodott mindaddig, míg nem ennek sikertelen volta felől meggyőződven, nem csak a bíróságról lemondott, hanem a Kerületből is kiköltözött. E szerint az azon idő óta, a már elhaltak, elköltözöttek személyeire szaporodott türelembéri tartozást is az azóta ideköltözöttek, s jelenleg ittlakóknak - kiket sem számukra, sem tehetségükre nézve nem lehet az 1829. évi összeírásban foglaltakkal párhuzamba tenni - kellene viselni...

A küldöttség jelen véleményes jelentése a nagyméltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz azon hozzáttétellel rendeltetik felterjesztetni, miszerint az abban kifejtett körülmények és okok, melyeknél fogva a kebelbeli zsidóság a türelmi bér aránylagosabb felosztását kérte, általa is alaposoknak ismertetnek; egyébiránt abba, hogy az eddig elhanyagolt türelmi bér beszédése elmulasztásáért ki lehet felelős a Kerület nem ereszkedven bele, a jövődöbeni összeírásra nézve ezennel elhatározza, hogy azt az évenként tartatni szokott népes összeírásokra kirendelendő küldöttségek azon alkalommal az evégre kiadott táblák rovatai szerint eszközöljék.

Egyébiránt a napidíjak 28 pft-ban utalványoztatnak.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 237.o. 1572.sz.

Olvastatott Pest város tanácsának folyó év október elsejéről 13502. szám alatt kelt levele, melyben a zsidók polgárosítása ellen panaszt emelve felfedezi, miképp 1842. év óta 7,586-ról 12,800-ra szaporodott már a zsidók száma úgy, hogy 82,000-nyi népesség arányában jelenleg Pesten, minden 6. lakos zsidó, s félelmét nyilvánítja az iránt, hogy midőn a honi ipar és kereskedés s zsidóság jelen korlátolt jogai mellett is pang, ha az őket polgárosító törvényjavaslat életbe léphessen, akkor véginség és pusztulás leszen e hazának közös sorsa, mint volt II. András király idejében...

Pest városának megíratni rendeltetik: hogy e Kerület a zsidók célba vett polgárosítását, követeinek kiadott anyautasításában sem pártolta, akkori nézeteitől most sem kíván távozni, s annál fogva követeit anyautasításához való ragaszkodásra ezúttal is figyelmezteti.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 273.o.1799.sz.

53.

Hajdúböszörmény, 1844.

FIGYELMEZTETÉS A TÜRELMI BÉR BESZEDÉSÉRE

Folyó év Jakab hó 2-ről 24,821. szám alatt, melyben e kerületet figyelmeztetik, hogy mivel e Kerületben lakó zsidóság türelmi tartozása, folyó év április végéig 13,319 ft. az ennek beszédéséhez megkívántató segedelem annak idejébene pontos kiszolgáltatását el ne mulassza.

Tudomásul vétetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 280.o. 1848.sz.

54.

Hajdúböszörmény, 1845.

A HAJDÚKERÜLET A TÜRELMI BÉR BEHAJTÁSÁHOZ SEGÉLYT IGÉNYELHET

Az 1844. évi karácsony hó 30.-áról 46819. szám, amelyben annak előbocsátása mellett, hogy az e Kerületben lakozó zsidóságnak türelemdíj fejébene tartozása az ezen évi október végéig 13.765 ft. 48 ft-ra megy, meghagyatik e Kerületnek, hogy ezen tartozás behajtása végetti segélyt igénylendő illető kincstári tisztség kívánsága teljesítése iránt minden készséggel viseltessék.

Ezen kerületi intézmény a lehető, s illető segélyadás teljesítése végett az elnökségnek kiadatni rendeltetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 357.o. 11.sz.

55.

Hajdúböszörmény, 1845.

A TÜRELMI BÉR MÉG MINDIG BESZEDETLEN

Folyó évi böjt más hó 17-ről 10562. szám, ami szerint tudomásra jutván, hogy a Kerületben a zsidóktól mind az újabbi, mind az előbbi évekre eső türelem díjak nagy részint beszédetlenség, ismételve komolyan meghagyatik, miszerint a kérdéses türelmi díjak beszédése mind az illető kincstári tisztek által kérendő segedelmet pontosan megadni, mind a beszédhetés tekintetében lehető eszközöket maga részéről is használni el ne mulassza.

Amennyiben magokat az illető kincstári tisztek jelentendik, a kívánt segedelem teljesítését a Kerület el fogja rendelni.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 481.o. 1080.sz.

56.

Hajdúböszörmény, 1845.

A KIRÁLYI KINCSTÁR TISZTJEI SEGÍTSÉGET KÉRHETNEK MUNKÁJUKHOZ

Folyó év Sz. Jakab hó 22-ről 26,659. szám, amely szerint meghagyatik, hogy a kebelben tartózkodó zsidóság napról napra mindinkább fölszaporodott türelem díjbeli tartozásai, úgy az ilyen nemű folyó járandóságok minél előbbi beszédését minden módon eszközölni, s a részben munkálkodó kir. kincstári tiszteknek felszólítására, azoknak a szükséges segedelem kiszolgáltatását e Kerület el ne mulassza.

Amennyiben a segedelem, a kincstári tisztek által kívántatand, annak teljesítését e Kerület az illető városi előljáróságoknak ezennel köteletségébe teszi. Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 33.k. 550.o. 1665.sz.

57.

Hajdúböszörmény, 1845.

TEMETKEZŐ HELY KIJELÖLÉS A ZSIDÓKNAK

A helyben lakó izraeliták bemutatják tekintetes főkapitány úrhoz intézett folyamodásukat, melyben mivel egy hitsorsosuk halva fekszik, s a városi közönség gyűlése tartásáig a holttest nem tartathatik, kérnek részökre temetőket és végett egy napon általuk felkerítendő helyet kimutatatni, mely kérelemre Tekintetes főkapitány úr következő iratát méltóztatott kiadni: "A böszörményi közönség fog a folyamodók részére temetőt mutatni, mégpedig mivel amint a folyamodók mondják, a holttest szombatig nem tartható, a tanács a helyet még ma meghatározhatja, jóváhagyás reménye alatt."

Hadnagy úr hivatalosan jelentvén, hogy a holttest holnapig amikor közgyűlés fog tartatni, a városi seborvos hivatalos jelentése szerint nem tartathatik, a jelenleg halva fekvő zsidónak a keleti temetőben dél-keleti szegletében leendő eltemetése

megengedtetik, annak meghatározásában egyébiránt, hogy jövőre nézve a folyamodóknak temetkező helyök hol legyen, a tanács nem bocsátkozik, azon egy sírhelyet tehát tanácsnok Botos Ferenc és jegyző Fábián János mutassák ki.
Fogalmazvány. – HBML.HbFl. V.A. 2/a. 32.k. 357.sz.

58.

Hajdúböszörmény, 1846.

COSCHER HÚS MÉRÉSE, ZSIDÓK BÖSZÖRMÉNYBE KÖLTÖZÉSE

Fried Márton s több böszörményi izraeliták panaszojlik, hogy Rózenthal Samu böszörményi székbérlő, három, újonnan beköltözött izraelitákkal önálló zsidóközösséget kívánván állítani. Olyan metszöt fogadott, ki e mesterségére nézve zsidó pap által megvizsgálva és meghatalmazva nincs, s mégis a metszett hús fontja árát két krajcárral feljebb emelte. Kérik, hogy nevezett székbérlő a húsnak ilyen önkéntesen feljebbemelt ároni árusításától tiltassék el, metszője pedig zsidó pap által vizsgáltassék meg, s azon esetre ha nem jó metszőnek találtatnék az, utasíttassék a székbérlő, hogy a régibb metsző által vágassa a Coscher húst.

Figyelmet gerjesztvén a folyamodók által tett abbéli előadás, miként a zsidóközönség újabb beköltözésével mindinkább szaporodik, utasíttatik Böszörmény város, hogy az érdeklött új beköltözők iránt tegyen vizsgálatot, vannak-e ellátva olyan bizonyáglevéllel, melyből kitűnnék, hogy erkölcsi vagy más tekintetben ellenök kifogás nem lehet. Hogy pedig úgy itt Böszörményben mint más városokon miként lehetne az izraeliták betolakodásukat akadályozni, vagy milyen feltételek alatt lehetne azt megengedni, annak szabályképi kidolgozására az idegenek beköltözése iránt szabályt készítő választmány megbízatik. - Ami a folyamodók panaszát illeti: annak megvizsgálására s a találandókhöz képest leendő elintézésére városi bíró, táblabíró Somossy Mihály, alpénztárnok Nagy Imre és aljegyző Kálmán György kirendeltetnek.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 148.o. 1223.sz.

59.

Hajdúböszörmény, 1846.

FRIED MÁRTON ZSIDÓ BÍRÓ HIVATALÁRÓL LEMOND

Fried Márton kebelbeli zsidóbíró kijelenti, miszerint a bíróság nehéz terhét tovább viselni nem kívánja, kéri a kerületet méltóztassék a zsidóságot más bíró választására utasítani. Ő egyébiránt az ezennel megszüntetni kívánt hivatalának tovább nem vitele miatt lehető bármely hátramaradás okául magát tekinteni nem fogja.

Táblabíró Somossy Mihály, alpénztárnok Nagy Imre és aljegyző Kálmán György olyan utasítással küldetnek ki, hogy a kerületbeli zsidóságnak bíróválasztásra határidöt szabva, kihirdetvén a Fried Márton lemondásával

megüresendő helyet töltsék be, magától értetvén hogy a betöltés idejéig a folyomodó minden kötelességei teljesítéséről felelettel tartozand.
Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV. A. 502/a. 34.k. 146.o. 1212.sz.

60.

Hajdúböszörmény, 1846.

A RABBIVÁLASZTÁS ÉS BÍRÓVÁLASZTÁS PROBLÉMÁI

Táblabíró Somossy Mihály és társai f.é. jegyzőkönyv 1212. számára, a zsidóbíró választás teljes be nem végezhetése akadályairól szóló jelentésüket beadják.

E jelentésben érdekelt azon körülményt illetőleg, miszerint a zsidóközség egy rendes rabbi fogadhatás és tarthatásra kéri ki a Kerület engedelmét, annyiban is figyelmet vonván magára, hogy olyan rabbinak nem léte a törvényszékek eljárásában is, a zsidók ünnepélyes meghiteltetésére nézve, eddig is gyakorta akadályul szolgálni tapasztaltatott. A zsidóközség e kívánságának teljesítése, azon mellőzhetetlen feltétel alatt nemcsak megengedtetik, sőt tekintve kötelességük tétetik, hogy csak olyan rabbit fogadjon és tartson, aki magyarországi születésű, a magyar nyelvet tökéletesen értő, s annak hitsorsosai közötti terjedésén munkás és jó erkölcsű legyen, kinek ezen kellékekről szóló bizonyítványait az elnökségnek bemutatni, mindenek előtt kötelességében álland. Azonban azon rabbinak legszorosabb értelemben vett családján kívül más zsidókat is e Kerület kebelébe hozni tiltva leszen.

Arra, hogy Böszörményben is, hol a megválasztott kérő lakik, segédbíró vagy esküdt választassék szükség nem lévén: ez utasításul a küldöttségnek figyelmébe ajánltatik.

A zsidóbíró azon panaszára vonatkozólag, hogy az ő rendelkezéseinek a többi zsidóság nem szokott engedelmeskedni, a küldöttség utasíttatik, hogy a községet a bírójának tartozott engedelmeskedésre intse meg, magát pedig a bírót odautasíthatja, hogy a szófogadatlanokat, az illető városi tanács eleibe jelentse fel, s azok ellen a tanácstól hatósági segédelmet kérjen, mely a szükség és okok felmutatása esetében tőle a tanács által megtagadtatni nem fog.

Végezetre Fischbein Illés és Nagy Izrael azon elmulasztásukért, miszerint a kerületi küldöttség világos meghagyása következtében is, sem a szoboszlai zsidóság névjegyzékét be nem küldötték, sem személyesen a bíróválasztáson meg nem jelentek: Szoboszló város tanácsa által komolyan megfeddetni határozatnak.

Többire a küldöttség ezen iratok visszaadása mellett megkezdett munkálata bevégzésére, s az eredményről jelentésének maga idején beadására utasíttatik.
Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 195.o. 1653.sz.

61.

Hajdúböszörmény, 1846.

ZSIDÓCSALÁDOK BETELEPÜLÉSE HAJDÚBÖSZÖRMÉNYBE

Olvastattak a N.M.M.K.H. Tanácsnak többrendbeli különböző időkben kelt kerületi intézményei úgymint a folyó év kisasszony hó 25-éről 32068 folyószám alatt, miszerint Böszörmény városban lakhatásra engedelmet kért Goldman Adolf zsidónak folyamodványa azon meghagyással tétetett e Kerülethez által, hogy e kérelem iránt saját véleményével és hiteles törvényes adatokkal ellátott körülményes jelentést tegyen.

Az érdeklött folyamodvány csatolván azzal együtt a jövő évnegyedes közgyűlésre beadandó kimerítő körülményes tudósítás végett Böszörmény város tanácsának visszavárolag kiadni rendeltetik.

Ugyanazon időről 32069. szám alatt, miszerint Goldman Tóbiás izraelitának ugyancsak a Böszörményben lakhatást megengedni kérő folyamodványa avégett küldetett által a Kerülethez, hogy e kérelem iránt körülményes és saját véleményével mint szintén az azt támogató hiteles törvényes adatokkal felkészült jelentést terjessen fel.

A folyamodonak kérelemlevele minden rekesztvényeivel együtt azon meghagyással közöltetik Böszörmény város tanácsával, hogy a fensőbbileg parancsolt kellékekkel ellátandó körülményes tudósítását azáltal tett írásoknak is visszazárása mellett jövő évnegyedes közgyűlésére adja be.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 237.o. 1884, 1885.sz.

62.

Hajdúböszörmény, 1847.

AKI ÖSSZEFÉRHETETLEN, AZ KITOLONCOLTATIK

Böszörmény város tanácsa és közönsége a múlt évi 1884. számra Goldman Adolfnak a N.M.M.K.H. Tanácshoz nyújtott folyamodása tárgyában jelenti, miszerint az olyan izraelita egyének beköltözhetését, kik ellen sem erkölcsi, sem más tekintetben semmi kifogás nem volt, a törvények ellenére nem akadályoztatta, mit az is tanúsít, hogy a beköltözködhetségi törvény keletkezése mind előtt, mind utána a városba több izraelita családok beköltözését megengedte, de a város lakosai jóléte tekintetéből érdekében áll a városnak, hogy vagyontalan, s így vagy könnyen rossz útra terelhető, vagy közteherré válható idegenek jeles számmal be ne tolakodjanak. E nézetből kiindulva a nevezett izraelita ezen is odautasítottatott, hogy vagyonsági állásáról, magaviseletéről, mesterségéről bizonyítványát mutassa be, de ő ezen meghagyásnak eleget nem tévén, sőt engedelem nélkül beköltözködvén, s mindjárt beköltözködésével tanúsította gorombáskodásával arról győzte meg a közönséget, hogy csendes és békés lakost belőle várni nem lehet - a városból kitiltotta, s ezen kitiltásnak nem engedelmeskedése után ki is kísértette.

Böszörmény város közönségének e jelentéséből kitűnő intézkedése, amennyiben a folyamodó mindjárt a városba költözésének ellenszegülő makacs indulatjáról és gorombaságáról ismertette meg magát - helybenhagyatik, s ennek

nyomán a törvényekről a N.M.M.K.H. Tanács múlt évi karácsony hó 25. napján 32068. szám alatt érkezett kerületi intézmény folytában értesítettet rendeltetik.

Ugyanazon város tanácsa és közönsége a múlt évi 2431. számra Jakab Ferenc izraelitának a N.M.M.K.H. Tanácshoz nyújtott folyamodása iránt jelenti, hogy az olyan egyéneket, kik ellen semmi tekintetben semmi kifogás nincs, azokat soha el nem tiltotta, mit tanúsít több minden kifogás nélküli izraelita családok beköltözése, de a város lakosai jóléte fenntartása tekintetéből megkívántatik, hogy vagyontalan s így az igaz úttól könnyen eltérhető vagy közteherré válható idegenek betolakodása meggátoltassék. Tehát a folyamodásra nézve is e nézetből indulva ki, a beköltözködni kívánó Jakab Ferencet vagyonbeli állásáról, s magaviseletéről bizonyítvány előmutatására utasította, ő azonban e határozásnak nemcsak eleget nem tett, de engedelem nélkül be is költözködött, de a város által kitiltatott, mind az által ezen kitiltás ellenére is mind a mai napig a városban tartózkodik.

A folyamodó vagyoni állapotjáról lehetőleg eszközöljön a jelentő közösség magának bizonyos tudomást, s hogy a N.M.M.K.H. Tanács a múlt évi karácsony hó első napjáról 45591. szám alatt kelt kerületi intézményhez képest kimerítőleg értesíthessék, s egyszersmind utasítsa a folyamodót arra is, hogy hitelt nem érdemlő bizonyítványai helyett hozzon erkölcsi magaviseletéről is szabolics megye hiteles pecsétje alatti bizonyáglevelet.

Ugyanazon város tanácsa és közönsége Goldman Tóbiás izraelita beköltözködhete meg nem engedése tárgyában a múlt évi 1885. számra jelteni, miszerint a semmi tekintetben kifogást nem érdemlő egyéneknek beköltözködhetését sem az újabb törvények előtt, sem utána nem akadályoztatta, mit több példák is bizonyítanak. Ennélfogva a nevezett folyamodót is, ha az magaviseletéről, s vagyonáról jó bizonyítványt mutatott volna elő, befogadta volna. Ő azonban ennek előmutatására felszólíttatván, ahelyett hogy ezen határozásnak eleget tett volna, minden engedelem nélkül a városba beköltözött, s így történt az, hogy a folyamodó a városból kitiltatott.

A folyamodó vagyoni állapotjáról lehetőleg eszközöljön a jelentő közösség magának bizonyosan tudomást, hogy a N.M.M.K.H. Tanács kisasszony hó 25-ről 32069. szám alatt kelt kerületi intézményhez képest kimerítőleg értesíthessék, s egyszersmind utasítsa a folyamodót arra is, hogy hitelt nem érdemlő bizonyítványa helyett hozzon erkölcsi magaviseletéről szabolics megye hiteles pecsétje alatti bizonyáglevelet.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 342-343.o. 268-270.sz.

HARC A MÉSZÁRSZÉK BÉRLETI JOGÁÉRT

Olvastatott Goldhammer Jakab és Lédig Sámuel böszörményi haszonbérloknak folyamodások, melyben panaszojják, hogy Böszörmény város közönsége a mostanában megbukott Rosenthal Samu buktával üresedésbe maradt

székbérletet 30 k. föld hozzáadásával itteni lakos Kövér Gábor és Ercsei Károlyra ruházta, holott árverésen kívül a legfelsőbb kerületi szabályok értelme ellenére semmit, s így a székbérletet is kiadni nem lehetne, s továbbá ők csak az egyik székekért is készek lennének a 30 k. föld hozzáadtván kifizetni azon összeget, mely így a két mészárszékért fizettetik. Kérik ennek okáért úgy a lakosok java, mint a városi közpénztár érdeke tekintetéből az egyik mészárszék a 30 k. földdel együtt, vagy ha erről a másik bérlők lemondának a másikat is közárverésre bocsáttatni, s Böszörmény város e tárgyban intézkedését megsemmisíttetni.

Ezzel kapcsolatban felolvastatták a kérdésben forgó székbérlőknek Kövér Gábornak és Ercsei Károlynak e tárgyban beadott folyamodványok is, melyben előadják, hogy ők az egyik széket Rosenthal Samutól még a múlt év mindszent napján átvették haszonbérbe ugyan azon feltételek alatt, melyben az birta addig az ideig, midőn pedig megbukott a nevezett izraelita a másik mészárszék üresen maradván, részint hogy a város népessége hús tekintetéből szükségét ne lásson, részint hogy a marha szerfelett drága volt, s a húsnak olcsó ára miatti károsodások kiegyenlítették, úgy ruháztatták át Böszörmény város közönsége által rájuk a másik mészárszék haszonbérlete, hogy a vágómarha legelésére 30 k. legelő mutattatott ki. Ők tehát mint Rosenthal Samuval kötött haszonbérlet folytatói annyival inkább kérik a fentebbi folyamodókat kérelmeként elvetetni, mivel mind ezideig a hús rendkívül olcsó volt miatti károsodásuk mellett a lakosságot hússal rendszeresen ellátták, ha tehát ők károkkal is vállalták a bérletet akkor, mikor különben a lakosság húsmérés nélkül szűkölködött volna, méltán számottarthatni, hogy ha netalán károk visszafordulna, a közönség rendelkezése nyomán átadott legeltetési joggal azon jótékonyt is ők érezzék.

E folyamodványok tárgyalása során felolvastatták továbbá főkapitány úrnak e tárgyban Böszörmény város közönségével folyt levelezése: melyek folytán Böszörmény város jelenlévő követeinek előadásainak nyomán felvilágosított, miként az érdeklét közönség a kérdéses egyik mészárszékért azért ruházta át Kövér Gáborra és Ercsei Károlyra s azért szigorította a húsmérési jog haszonvételét 30 k. legelő földdel, mivel a népesség élelmezési körülményei rögtöni intézkedést kívántak. Sem ezen most folyamodó izraeliták, sem más bérlők a mondottakon kívül azon időben nem ajánlkoztak, különben is pedig azokat úgy tekintette, mint a Rosenthal által kötött szerződés folytatóit, ennél fogva nem látta szükségesnek, hogy a székek árvereltessenek, sőt bocsáttatik a székbérlet, azért a volt bérlési összeget sem fogja senki megigérni.

Miután meg van a Kerület győződve arról, hogy a mészárszéknek elegendő hússal való ellátása a jelen közgyűlésnek a hús árát szabályozó fentebbi végzése keletkeztéig a mostani szűk, inséges időben, midőn a sertéshús, s más élelmiszerek hiánya és szerfeletti drága volt tekintetéből a szegényebb nép különösen marhahússal pótolja, más részbe fogyatkozó táplálékát, - a székbérlőknek áldozatjokba került, valamint nem lehet Böszörmény város közönségének abbéli intézkedése ellen semmi észrevétel, hogy 30 k. legelővel a bérletet megjavította, sőt a nép s annak elegendő hússal való ellátása érdeke tekintetéből tett ez intézkedés méltánylatra is számíthat, úgy Kövér Gábor és Ercsei Károly székbérlőket sem lehet már midőn ők eddig kárral is ellátták hússal a székeket elvetni a bérlettől akkor,

midőn károk visszafordítása következne. Az eljárást úgy az igazsággal, mint a méltányossággal ellenkeznék, annyival inkább, mivel a Rosenthal Samu megbukásakor csupán ők ajánlkoztak bérlőknek, s ha már most a folyamodó izraeliták a mostani haszonbérnél többet ígérnek is, sőt ha a Rosenthal bukásakor mindjárt ígértek volna is azt, mit most árverés esetére ajánlanak, amennyiben a székek bérlése tárgya rögtön intézkedést kívánt az árverés ideje bevéásával pedig azon idő is eljött volna, melyben a húsméréssel kárt kellett volna a bérlőknek vallaniok. Ez az árverés kimenetelét kétségesse tette volna, de továbbá nem is új aránytalan kedvezmény is a 30 k. legelési jog, mert az ugarakon és a most lóherésnek felosztott közgyepen eddig is tarthattak a bérlők vágómarhát, s ez újonnan adott legelő ehelyett van átadva: a böszörményi közönségnek a nép java tekintetéből lett az akkori körülményekhez képest e célra egyedül ezuton vezethető rendelkezését a következés, s történet szülte kedvezmény iránti kapzsiságnak feláldozni nem lehet, miért is az előbbi folyamodók Goldhammer Jakab és Lédig Sámuel kérelmekből elvettettek a böszörményi közönségnek Kövér Gáborral és Ercsei Károllyal kötött szerződése ezek iránt tett intézkedése helyben hagyatik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 366-367.o. 410.sz.

64.

Hajdúböszörmény, 1847.

A ZSIDÓK TÜRELMI BÉRÉNEK ELTÖRLÉSE

Más ugyanazon időről 2378. szám alatt, melyben tudtul adatván, hogy a császári király felsége legkegyelmesebb határozatánál fogva a zsidók türelmi díja jövőre megszüntetettvén, az ezen díj feloszthatása végett időszakonként felmutatni kívánt népességi s jövedelmi összeírás szükségse megszűnt.

Közhírré tétetni rendeltetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 400.o. 749.sz.

64.

Hajdúböszörmény, 1847.

A ZSIDÓK AZ ORSZÁG POLGÁRAINAK ÉRZIK MAGUKAT

A pesti izraelita közönség a Magyarországi izraeliták nevében kéri a Kerületet, hogy a beállandó országgyűlésére adandó utasítások alkalmával róluk is jó akarattal emlékezzen meg, hogy minden erők egyesíttessenek, s a közös haza felvirágzása előmozdítottassék.

Az izraeliták eziránt már e gyűlés fentebbi 1825. száma alatt utasítás adatván az országgyűlési követeknek, e Kerület továbbra is az ott előadott nézeténél megmarad.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.A. 502/a. 34.k. 530.o. 1856.sz.

Pest, 1848. április 3.

A ZSIDÓSÁG VÉDELME A FORRADALMI ESEMÉNYEK IDEJÉN

A Miniszteri Országos Ideiglenes Bizottmánytól

A Hajdúkerület Kapitányának!

Midőn a hazában mindenki a szabadságnak örvend, midőn az eddig némi ellentétben állott nemzetiségek is szeliden összesimulnak, midőn a jogegyenlőségnek érezte világörömmel tölt el minden kebelt, midőn az isteni gondviselésnek, a hála-áldozatot a külömbféle vallásnak papjai egymás mellett a legbékesb egyetértésben mutatják be: ily nevezetes korszakában a fejlődésnek, a szabadságnak, az összeolvadásnak, a türelemnek és az egyenlőségnek, váratlanul meglepő azon jelenet, hogy a hazának mózes vallású lakosai ellen, némely városokban, türelmetlen, erőszakos mozgalom mutatkozik...

Most nincs másrul szó, mint egyedül arról, hogy az izraeliták eddig nyert jogaikat folyvást élvezhessék, hogy az ország határain belül akik vannak, itt békében lakhassanak, és keresetmódjaikat annak rende szerint, a törvények korlátai közt, háborítatlanul folytathassák...

...És amennyiben az izraelitákat eddigi jogaikban, mind lakásaikra, mind keresetmódjaikra nézve a törvények védik, s a törvényt tiszteletben tartani minden jó és becsületes polgárnak szent kötelessége; amennyiben továbbá éppen a törvények szentségének érdekében nem lehet tűrni, hogy az újjászületett hazának bármely néposztálya már meglévő jogaiban háboríttassék: önnek kötelességébe tesszük...

Kelt Pesten április 3-án 1848.

Klauzál Gábor
Szemere Bertalan

Nyomatott. – HBML.HbFl. IV.B. 602. 1.cs. 5.fasc. 9.sz.
1 A nyomtatvány készült Landerer és Heckenast nyomdájában.

Pest, 1848. május 13.

A SZEMÉLYVÉDELEM ÉRDEKÉBEN A ZSIDÓK ÖSSZEÍRÁSA ÖT NAP ALATT

Hajdúkerület Egyetemének!

A közrend, a személy- és vagyonbátorság, megtámadtatott az erkölcsi életnek legszentebb támasza, a vallásnak ürügye alatt és pedig több helyen és pusztító erőszakkal...

A vak buzgóság elsöben az izraeliták ellen indított meg, félni lehet, hogy az más vallásbeliek ellen is irányoztathassék...

Miután pedig az 1840. 29. törvénycikk határozza meg a zsidók telepedhetési módját...

...A hatóság e rendelet vételétől számítandó öt nap alatt egy vagy a körülményekhez képest, több bizotmányt nevezend, mellyel a törvényhatóság határában létező zsidókat és minden hozzátartozóikat pontosan összeírja...

Budapest, 1848. május 13.

Szemere Bertalan
belügyminiszter

Cikkelye Hajdúkerület 1848. évi május 27-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvének.

Belügyminiszter Szemere Bertalan úr folyó évi május 13-ról 1261. szám alatt kelt körintézményében a közrend, s megtámadott személy- és vagyonbátorság érdekében, miután a vak buzgóság az izraeliták ellen indított meg, s félni lehet, hogy más vallásbeliekre is kiterjesztetik, - miután az 1840. XXIX. t.cikk megsértetett, a Belügyminisztériumnak tiszte pedig a törvény fenntartása, s végrehajtása, következőket rendelé:

1. A hatóság e rendelet vételétől számítandó 5 nap alatt tart. Az ezen rendeletben végrehajthatni rendelt összeírás elnök főkapitány úrnak városi tanácsokhoz kiadott intézkedése nyomán eszközölve lévén, a rendelet itten tudomásul vétetvén; egyébiránt az elkészített összeírások a városi tanácsoktól jövő közgyűlésre beadatni rendeltetnek...

Kovács Sámuel
főjegyző

A visszavárt kirendeltetés szerint a Szoboszló város határán létező zsidók szabályos összeírásával voltunk megbízva...

1./...Találtatnak a szoboszlói zsidók közt olyanok akik ellen erkölcsi magaviseletük tekintetéből bebizonyult alapos kifogás lehet, s kiknek szabad lakhatások ellen eszerint a zsidókról szóló 1840. évi XXIX. törvénycikk első §-a értelmében méltán kérdés tétethetik.

2./ A helybeli zsidók az éppen most idézett törvény 3. §-a ellenére vallásuk papjai által anyakönyvet - melybe született gyermekeik bejegyzendők volnának - nem vezettetnek.

3./ Szinte ezen törvény 3. §-a ellenére többen a helybeli zsidók közül nem állandó és tulajdon nevekkal élnek.

4./ Számosan találtatnak városunkban olyan zsidók, akik az újabb s régibb időkben utilevél s hatósági engedély nélkül letelepedtek, s királyi adót nem fizetnek.

5./ A helybeli lakosaink közt többen találtathatók, kik az ilyen idegen s gyakran utilevél nélküli zsidókat a fennálló szabály ellenére feljelentés nélkül házukba befogadták s befogadják.

Hajdúszoboszló, 1848. július 7.

hivatalbeli szolgálai

Csepeli Ferenc tanácsnok
Cseke Miklós jegyző

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 602. 2.cs. 9. fasc. 16.sz.

1. Szemere Bertalan belügyminiszter és a Hajdúkerület közgyűlési jegyzőkönyvének részlete, valamint Hajdúszoboszló küldöttségének jelentése.

67.

Hajdúböszörmény, 1849. március 6.

HIVATALOS NAPIDÍJAK SORSA ZSIDÓÜGYEK RENDEZÉSE KAPCSÁN

Hajdúkerület 1848. évi március 6-i közgyűlés jegyzőkönyve

J.Bíró Somossy Mihály és kiküldött társai, a Hajdúkerületbeli zsidóság által választott bíró és rabbi megválasztásáról, s a böszörményi zsidóság közt fennforgott viszálykodások elintézése felőli jelentésüket beadván, a bíró és rabbiválasztási munkálatban első ízben J.Bíró Somossy Mihály, alpenztárnok Nagy Imre, aljegyző Kálmán György eltöltött két napokról, utóbb főkapitány úrral J.Bíró Somossy Mihály és aljegyző Kálmán György által eltöltött egy napról, s végre a Fried Márton és Rózenfeld Sámuel s követőik közti vizsgálódás alkalmával eltöltött 6 napokról kéri illető napi díjaikat e kerület által utalványoztatni.

A jelentő küldöttség tisztí jelentése tudomásul vétetik, egyébiránt ilyenapidíjak, melyeknek utalványozása kéretik, nem a házipénztár, hanem a zsidóság közpénztára által lévén fizetendő, a böszörményi tanács utasítatik, hogy az eltöltött napokról díjaikat, azokon kiknek ügyökben a küldöttek munkálkodtak, a zsidóbíró által vétesse be.

Győrössy János
főjegyző

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 602. 3.cs. 3.fasc. 38.sz.

68.

Debrecen, 1850. február 18.

LÁZADÓ ZSIDÓ KERESÉSE

Veszprémy Gáspár úrnak a Hajdúkerület alkapitányának
A Debreceni Kerület főispánjától

Bizonyos Kisenherz Károly zsidókereskedő segéd Magyarországról, január 12-én Bajorországban a Kempteni útlevélhivatalnál megjelenvén néhány napi időzésre kért engedelmet.

Azonban a hivatali szobától csakhamar eltűnt és Kemptenben sem találtott meg. Ott hagyott irományai között van egy Bädenben Rastatból 1849. évi december 29-ről kiadott kiutasító útlevél, melynél fogva Kisenherz, mint aki a bädeni lázadásban részt vett, oda utasítatik, hogy kellő idő alatt hazájába térjen vissza;

továbbá találtatott egy levele, melyet f.év. január 9-ről szüelihez intézett, és amely levél őtet, mint nagymértékben veszélyes egyént jellemzi.

Ezért felsőbb rendelet következtében, felhívom alkapitány urat, hogy ezen Kisenherz Károlyra feszült figyelmet fordíttasson, és azon esetben ha Magyarországon megjelenék: hivatali eljárás alá veendő lesz.

Minden reá vonatkozó észrevétel azonnal tudomásomra juttatandó.

Kerületi főispán úr távollétében:

Szűcs Sámuel
kerületi előadó

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 602. 4.cs. 2.fasc. 12.sz. 1124.db.

69.

Debrecen, 1850. február 13.

A TOLERANTIÁLIS TAXA BESZEDÉSÉNEK KÖRÜLMÉNYEI

Veszprémi Gáspár úrnak, a Hajdúkerület ideiglenes alkapitányának.

A Debrecen ker. Főispáni Hivaltól.

A tolerantiális taxa hátramaradott részének beszédésével megbízott izraelita választmányi tagoknak, kik egyszersmind az izraeliták büntetési Contributiójának beszédésével is megbízvák. Pesten volt összejövetelök alkalmával, némelyek által az állítólag szándéktalan késedelem okául azon nehézség adatott elő, mely egyes községnél a szükséges segédeszközök és statisztikai adatoknak a munkálatvégetti kiszolgáltatásában tapasztaltatik.

Minthogy egy ilyen rosszakaratú eljárás annyival kevésbé türehető, mivel az által az összes repertitíói felosztási operatum szenvedhetne halasztást, s a már f.évi március utolsó napján lejárandó első rátának pontos befizetése, kérdésbe jöhetne, felhívom alkapitány urat, hogy az ezen kerületbe munkálkodó választmányi tagoknak hivatali foglalkozásuknál, személyes és írásbeli fellépéseket mindenképpen esélyesen segítse elő, s a tisztviselőknek és községek előljáróinak felelet terhe alatt tegye köteleességökké, hogy amik ezen türelmi adó behajtása céljából az izraelita választmányi tagok által kívántatni fognak, azokat haladék nélkül és pontosan teljesítsék.

Kerületi Főispán úr távollétében:

Szűcs Sámuel
kerületi előadó

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 602. 4.cs. 2.fasc. 12.sz. 983.db.

70.

Debrecen, 1850. január 9.

A TOLERANTIÁLIS TAXÁÉRT A PESTI ZSIDÓKÖZÖSSÉG JÓT ÁLL

A Magyarországi t.hatalmú császári polgári biztostól.

Veszprémi Gáspár úrnak, a Hajdúkerület ideiglenes Alkapitányának.

Tudva van, miként ezelőtt néhány évvel az izraelitáknak Magyarországon jövődjére a zsidó tolerantiális taxának fizetése, egy tizenegy évi részletekben kifizetendő 1.200.000 forintból álló aversionalis összegnek lefizetése mellett öfelsége által elengedett. - A pesti zsidóközség egy saját kötelezvény és egy kezeslevél által, ezen az egész ország összes izraelitáitól teljesítendő válságösszegnek saját jót akarása melletti bevételét magára vállalta; ezért mint kezes és fizető felelni magát kötelezte. - Ezen jogviszonynak következése tehát, hogy a tartozási összegeknek a Pesten kívülről izraelitáktól behajtására a kormány organumai részéről közbejáró vagy elmarasztaló befolyást gyakorolni nem kell, hanem a jótálló pesti izraelita közönségre hagyatik, hogy magát olyan állapotba tegye, miszerint a felvállalt kötelezettségnek eleget tehessen. - Ezen viszonyról azon esetre értesítem önt, ha vagy önhöz magához, vagy az alárendelt kormányi organumokhoz, az említett célra nézve adandó assisztenciáért kérelem intéztnék; és azért minden ilyen folyamodás rendszerint visszautasítandó; nehogy a jótálló izraelita község magát olyan reménnyel áltassa, mintha az önként vállalt kötelezettség alól felmentve volna. - De ha nyilvános renitencia, vagy méltánytalan fizetésmehtagadás esetei fordulnának elő, melynek megítélése az illető kormányhivatalnokokra hagyatik, akkor kivételesen lehet assisztencia adásáért folyamodni; melynél mindazáltal a differenciának barátságos elintézésére lesz szükség munkálni. - Ezek szerint lesznek utasítandók az illető hivatalnokok, a kormánybiztosok útján.
Pest, december 17. 1849.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 602. 4.cs. 1.fasc.2.sz. 1599.db.

71.

Hajdúböszörmény, 1864. július 4.

FRIED ÁRON FŐRABBI FELTERJESZTÉSE A ZSIDÓRABBI ÉS TANÍTÓI ÁLLÁSOKRÓL

Hajdúkerület és Biharmegye főrabbijától

Hajdúkerület, m. Alkapitány tekintetes Bíró Sándor úrhoz.

Ezennel van szerencsém a tekintetes alkapitány úrnak a hozzám 6035. szám alatt és a helybeli tekintetes nemes tanács útján 288. szám alatt érkezett rendeletek folytán, - az ide alázatosan és alant mellékelt kimutatást és egy a halottak följegyzett nyomtatási ívet átküldeni.

alázatos szolgája Fried Áron főrabbi

A Cs.K. Tekintetes Pénzügyigazgatóságnak.

A N.M.M.K.H. Tanácsnak november 20-án 85766. száma alatt kelt kegyes rendelete értelmében a hajdúvárosi községek által folyó évi április, május és június

hónapokról beterjesztett halottak anyakönyveit van szerencsém visszavárás mellett hivatalos használat végett a jegyzék kíséretében áttenni.

J e g y z é k e

a hajdúkerületi városi községek által az 1864. évi április, május és június hónapokról beterjesztett halottak anyakönyveinek.

Böszörmény

1./ Helvét hitv.: 1 db.

2./ Görögkath.: 1 db.

Nánás

3./ Helvét hitv.: 1 db.

4./ Izraelita: 1 db.

Szoboszló

5./ Helvét hitv.: 1 db.

6./ Római kath.: 1 db.

Dorogh

7./ Görögkath.: 3 db. januártól, június 30-ig

8./ Római kath.: 1 db.

9./ Izraelita: 1 db.

Hadház

10./ Helvét hitv.: 1 db.

Vámospércs

11./ Helvét hitv.: 1 db.

Főrabbi részéről

12./ Böszörmény, Hadház, Szoboszlót illető: 1 db.

A Cs.K. Tekintetes Adóhivatalnak

A N.M.M.K. Helytartó Tanácsnak december 10-ről 49204. szám alatt kelt azon magas rendelete értelmében, mely szerint a zsidórabbi állomások adományozása tanítók, egyházfiak s egyéb községi fizetései szolgák alkalmazására nézve az 1863. év január 1-től december 30-ig történt választásokból azon Cs.K. Adóhivatal, melynek járásában a kinevezett lakik, értesítendő. Van szerencsém a Cs.K. tekintetes Adóhivatalt (Dorogon, Szoboszlón, Vámospércsen) 1863. év folytán történt választásokról a jegyzék megküldése mellett értesíteni. /kéziratos kimutatás/

Hajdúböszörmény, 1864. július 11.

Fogalmazvány és kimutatás. – HBML.HbFl. IV.B. 751. 21.cs. 3492.sz.

72.

Buda, 1865. február 15.

A ZSIDÓELŐLJÁRÓK MEGBÍZHATÓSÁGÁRÓL

A Magyar Királyi Helytartótanácsból
Tekintetes Sillye Gábor Hajdúkerület főkapitányának

A közrend érdeke megkívánja, hogy a zsidó hitközségek előljáróul csak olyan egyének alkalmaztassanak, kik ellen a hatóságnak erkölcsi és politikai tekintetben kifogása nincs. Hogy tehát ezen cél a jelen kivételes időtartama alatt is elérhessék tekintetes uraságod felhívatik, hogy a zsidó hitközségi előljárók megválasztatása iránt jövőben magának kellő úton biztos tudomást szerezvén anélkül, hogy ezen rendelet köztudomására hozatnék vagy az újonnan választott előljárók hatósági megerősítése kikötetnék. Azon esetre, ha tekintetes uraságodnak egyik vagy másik megválasztott ellen alapos kifogása lenne, az illető zsidó hitközségnek kijelenteni sziveskedjék, hogy a kérdéses egyénnek előljáróképp alkalmazása meg nem engedtetik.

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 751. 27.cs. 1197.sz.

73.

Vámospércs, Hajdúdorog, 1872. augusztus

A ZSIDÓISKOLÁK /ZUGISKOLÁK/ MŰKÖDÉSÉRŐL

Tekintetes Alkapitány úr!

A tekintetes alkapitány úrnak folyó évi július 22-ről, 992. szám alatt kelt rendeletére tisztelettel van szerencsénk jelenteni, miszerint városunkban egy Kohn Máttyás nevű izraelita tanító tartózkodik, s a mai napon a törvények értelme szerinti igazolására utasított.

Vámospércs, 1872. augusztus 6.

Tömöri János
főhadnagy

Folyó és március 23-ról 864. szám alatt kelt s július 22- ről 992. szám alatt megszüretett rendeletre van szerencsém jelenteni, hogy részint a folyó, részint még a múlt 1871. évben e tárgyban érkezett rendeleteket kikerestetvén, sehol sem találtam nyomára annak, hogy e tárgyban intézkedés történt volna, minek folytán a helybeli izraelita lelkeszt felkérettem s közöltem vele a rendelet tartalmát. Megmagyarázván azt neki, hogy a héber tanítók a törvény értelmében tartoznak magok igazolását teljesíteni, különben iskolájuk be fog záratni, mire ő egyszerűen úgy nyilatkozott, hogy akár mit fognak is velük tenni, ők nem képesek a törvény értelmében iskolájukat fenntartani, hacsak a kormány által segedelem részükre nem nyújtatik, mivel községük olyan szegény állapotba van, hogy maholnap papjukat sem képesek fenntartani, s jelenleg az is elmenő félben van.

Többire tisztelettel vagyunk.

Hajdúdorog, 1872. augusztus 16.

alázatos szolgája
Farkas Sándor
főhadnagy

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 751. 56.cs. 2799,3031.sz.

74.

Hajdúszoboszló, 1862. október 24.

JELENTÉS HAJDÚSZOBOSZLÓ ZSIDÓISKOLAI HELYZETÉRŐL

Nagyságos Sillye Gábor főkapitány úrhoz

E folyó év október hó 19-éről a 2549. szám alatt kelt rendelet folytán a kebelben létező zsidó népiskolák jelen állása és miképpen fenntartásáról részletes kimutatást tisztelettel megküldjük:

170 fő zsidó lakos
2 fő zsidó tanító
38 fő zsidó iskolás gyermek

Hajdúszoboszló város kerületi Tanácsa
Oláh Jakab főhadnagy

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 751. 7.cs. 2613.sz.

75.

Buda, 1862. szeptember 30.

FELTERJESZTÉS A ZSIDÓ NÉPISKOLÁKRÓL A HELYTARTÓTANÁCSNAK

Hajdúkerület közönségének

A közönség ezennel felszólíttatik, hogy a kebelében fönlétező zsidó népiskolák jelen állása- s miképpen föntartozásáról egy részletes kimutatást pontosan készítsen, s ezen kir. kormányzékhez legkésőbb f.év október utolsó napjáig terjessze föl.

Péczy Ferenc

<u>A község neve</u>	<u>Zsidó száma</u>	<u>Tanítók száma</u>	<u>Tanulók száma</u>
Böszörmény	300	4	33
Szoboszló	170	3	30
Nánás	450	2	25
Dorog	370	4	28
Hadház	120	2	22
Vámospércs	92	2	18

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 751. 7.cs. 2549.sz.

76.

Buda, 1862. szeptember 30.

A ZSIDÓANYAKÖNYVEK PONTOS VEZETÉSÉT A KERÜLETBEN ELLENŐRIZNI KELL

Hajdúkerület közönségének

A közönségnek ezennel meghagyatik, hogy az iránti nyilatkozatát: vajon a zsidó hitközségeknél a fennálló rendszabályok értelmében vezetnek-e az anyakönyvek? - ide mielőbb terjessze föl, megjegyeztetvén egyszersmind hogy azon esetben, ha valamely hitközségi rabbinál e tekintetben rendtelenségek fedeztetnének föl, azok elhárítására a szükséges intézkedések rögtön megteendők, s ebbéli eljárás eredménye szinte följelentendő. Budán a magyar királyi helytartótanáctól 1862. évi szeptember hó 30-án.

Péchy Ferenc

Fogalmazvány. – HBML.HbFl. IV.B. 751. 7.cs. 2516.sz.

77.

Buda, 1832. Böjtelő hava

A ZSIDÓK PÓTLÓLAGOS ADÓJÁNAK KIVETÉSE ÉS BESZEDÉSE

A Felséges Császári Királyi Apostoli Felség, Királyi Magyar Helytartó Tanácsnak nevében: a hajdúvárosok kapitányának és tanácsának meghagyatik: e Kerületnek múlt esztendő karácsony hava 16. napján kelt jelentésére, - mely által hajdúvárosokban lakozó zsidóknak újonnan véghezvitt összeírásokat ide terjesztvén - azoknak abbéli kérelmekre nézve, hogy a reájok kimért türelmi adót leszállítsassék, kedvező véleményét kinyilatkoztatta. Ezennel válaszolatik, hogy minek utána egyrésztől a folyamodó zsidók, azon okból, mivel magokat az 1820. esztendei összeírás szerint 1828. esztendőben kiszabott türelmi adó által nagyon megterhelve vélik, kérték az új összeírásoknak megtételét, azon végre nézve, hogy így azután azok szerint az általok még múlt 828. esztendőből fogva hátralevő türelmi adónak új felosztása és fizetése megtörténhessen és így nekik valamely könnyebbítés az elmúltra nézve szereztessen. Másrésztől pedig azon esetben is ha ugyanezen új összeírások olyanok volnának is, hogy azokból a következő közönséges új kiosztás alkalmosságával az említett zsidókra valamely könnyebbítés háramolna, mégis mostmár a fennálló közönséges zsinórmérték, miszerint az egész Országban lakozó zsidók a 820. és 821. esztendőben tett összeírásokhoz képest alkalmaztatott felosztás után a nekik kimért türelmi adót a következő új kiosztásig fizetni tartoznak, elállani nem lehetne, mert a most felküldött összeírásoknak az elmúlt esztendőkre nézve visszaható erejek nincsen, de azonkívül is egyik, vagy másik zsidóközönségnek kedvéért az említett közönséges zsinórmérték fel nem bontathatik. Ennélfogva tehát a folyamodó zsidók ezennel nemcsak a fenn kitett kérelmekről, hanem azon kívánságoktól is, hogy az egész község a nekik kimért türelmi adóról jótállani ne tartozzon. Annál is inkább elmozdítatnak, mivel ezen hajdúkerület önkinyilatkoztatásánál fogva olyan összeírásokat, melyekből az imént kiadott rendeletekhez képest kitetszene, mely zsidók legyenek egészen vagy pedig valamely

részben és mi okért a kimért türelmi adó fizetésére elégtelenek. Az ilyen le nem fizetett summák mennyit tegyenek? - ide fel nem küldhet.

Végh István

HAJDÚ
VÁRMEGYE

1.

Debrecen, 1938. május 9.

A m. kir. rendőrség debreceni kapitánysága.
Szám: 66/139-1938

Hivatalos jelentés.

Alázatosan jelentem, hogy az Országos Turul Szövetség debreceni kerületének a f. év május hó 8-án d.e. 11 órára az Arany Bika szálló disztermébe engedélyezett kulturális nagytáborozásán jelenvoltam, amelyről jelentésem a következő.

A nagytáborozást 11 ó. 20 p-kor nyitott meg dr. Varsányi Imre, ker. vezér a Nemzeti Hiszekegy elimátkozása után. Pár szóval üdvözli a megjelenteket a patronusokat, az egyes képviselőket és végül a magyar népet. Kitér arra, hogy a Turul 20 évi munkás ágának célja a magyar nemzeti élet átalakítása. A Turul nem politizál és nem is kíván politizálni, de meg akarja adni az előképzést a politikához. A társadalom egy ideig közömbösen állott velük szemben, mert nem értette meg őket, de most úgy látják, hogy a társadalom megértésére mindig nagyobb mértékben számíthatnak. Erre való tekintettel a gyűléseiket ezután gyakrabban fogják megrendezni, mert céljuk amelyet csak így érhetnek el: a nacionalista magyarság összefogása. A jelen gyűlésen a közönség kívánságára eltérnek a sok szónok szerepeltetésétől. A jelenlegi gyűlésen szó lesz a revizióról, a gazdasági átképzésről, földbirtok rendelkezésről, és telepítésről és a sajtóról.

Ezután a pallagi Mezőgazdasági Akadémia munkásaiból alakult énakkar egy hazafias dalt énekelt. Utána pedig

dr. Dérczy Ferenc orsz. vezér az ifjúság kérdéseiről beszél.. Tegnap este az Angol Királynő étteremben vacsorázás közben a Debreceni Ujságból azt olvasta, hogy a piarista tanárok bucsuztatták a VIII. oszt. tanulókat. Elgondolkozott az elmúlt 20 éven. A világháború befejezése után az egyes külföldi nemzetek a nemzeti és szociális gondolatok érvényesítésére törekszenek. Németország és Olaszország /éljenzés/ új életet formáltak és új keretek között küzdenek nemzeti céljaikért. A francia forradalom megalapította a liberális kapitalista rendet. Ekkor azonban még kiaknázatlan voltak az egyes országok gazdasági kincsei. Jelenleg azonban már más a helyzet. A liberális kapitalista rendszer a maga idejében jogosult volt és szép eredményeket is produkált. Ma azonban a mai népességi társadalmi és gazdasági viszonyok mellett képtelen a kérdéseket megoldani. Az egyetemeken a régi liberális tantételeket tanítják, míg ugyanakkor az élet a ifjúságnak a magas tandíjak és megélhetési viszonyok mellett gazdasági numerus clausussal teszi lehetetlenné az egészséges szelekciót. Sok ifju nem tudja gazdasági okokból tanulmányit folytatni, ha pedig mégis megszerzi a diplomát, elhelyezkedni nem tud, családjának a nyakán élősködik, és, az alkotásra és cselekvésre legalkalmasabb esztendő a nemzet

szempontjából elsikkadnak. A felsőoktatásban nincs meg a szisztematikus rendszer arra, hogy kiváló szakemberek kerüljenek ki az egyetemet végzett ifjúság közül. Az egyetemi tanszabadság alapján mindenki azt tanít, amit akar.

Azonban nemcsak szakemberekre, hanem elsősorban és főképen magyar szakemberekre van szükség. Az ifjúság sz egyetemeken már régen követelte, hogy ne karikással és nem alamizsnával oldják meg a kérdéseket, hanem intézményesen.

A sok követelés eredményeképpen törvénybe is iktatták pl. a 44-48 órás munkahetet, megalapították a Nemzeti Önállósítási alapot, most legújabbban pedig biztosítják az ifjúságnak a gazdasági pályákra való átképzését. Ezzel az utóbi intézkedéssel új irányt kap az ifjúság elhelyezkedésének kérdése. Felhívja az ifjúságot, vegye ezeket a lehetőségeket komolyan, s aki az önállósítási Alapból kapott, igyekezzen keresztény nemzeti alapon dolgozni és nem hamis mérleggel és csalással.- Be kell ismerni azonban, hogy a magyar közéletből a kérdések megoldási módozatainak tekintetében még mindig hiányzik az őszinteség, például felhossa midjárt a revízió kérdését.

Körülöttünk állig felfegyverzett országok vannak, amelyek várják a pillanatot, hogy rántörhessenek, ugyanakkor azonban szomoruan be kell ismernünk, hogy mi sem fegyverrel, sem lelkileg felkészülve nem vagyunk. Kivánjuk a teljes felkészültséget. Kell egy militarista társadalom és hatalmas hadsereg. Visszatérve a 44-48 órás munkahétre, kijelenti, hogy az idevonatkozó rendeletek nem tartják be és ennek dacára a törvény megsértőit nem azzal a legnagyobb szigorral büntetik, amelyet a törvény megenged. Követelik a megbecsülést, nemcsak az arany, hanem a vér számára is, s követelik, hogy szűnjön meg a mezőgazdasági és ipari munkauzsora. Ha a terményárak emelkednek, a gazdasági munkások bére nem emelkedik, Ha az iparcikkek ára emelkedik, az ipari munkás bére szintén nem emelkedik. A gyárak segélyt kaptak, monopuliumot kaptak, s hálából kartellbe tömörültek, viszont munkásaik nem kaptak nagyobb bért s a munkásrétegek sehonnán sem kapták meg azt a támogatást, amit az állam a vámvédelemben és monopolumokban a tőkének juttatott. Az árak magasak lettek, a vállalkozó nyereség emelkedett, a munkabér pedig csökkent. A Turul azért harcol, hogy aki dolgozik, megbecsülést, de megfizetést is kapjon. Adjanak lehetőséget az érdekképviselőbe való tömörülésnek, adjanak szervezkedési jogot úgy a gazdasági mint az ipari munkásságnak, de a tisztviselőknak is az érdekképviselőbe való tömörülés szempontjából. - A Turul törődik a családvédelemmel. Szükséges a családnak, különösen a nagy gyermekes családnak segítése. Ünneplik és 50 p-vel jutalmazza a sokgyermekes családayát, de ha lakást keres, sehol nem tud kapni. Pl. felhossa egy péczeli családnak az esetét, ahol egy 8 gyermekes családot lakoltattak ki s ez a család szabadég alatt maradt mindaddig, amíg a Turul adományokból lakást nem épített. A szabadég alatt való lakás alatt a családfenntartó tüdővészben meghalt, az anya pedig itt szülte meg 9 - ik gyermekét. Ilyen eseteknek nem szabad előfordulni.- A statisztika igazolja, hogy az ország lakosságából 20 %-nak 4 - szer annyi a jövedelme, mint a többi 80 %-nak. ne csak a létminimumot, hanem a maximumot is szabályozás alá kell vonni. Követelik az igazságos jövedelemelosztás és egyidejűleg a nagy jövedelmek korlátozását. Ne legyen senkinek több jövedelme, min a magyar miniszterelnöknek. /nagy helyeslés/ támogatni kell a kisipart és a kiskereskedelmet. Ennek a támogatásnak azonban hatékonynak kell lenni. Jelenleg a nagyvállalkozók kapják a

közmunkákat, mert hiszen a kis vállalkozók azokat egyébként sem tudnák vállalni amikor a vállalkozó a pénzét csak hónapok múlva kapja meg. A kisembereknek ehhez a várakozáshoz kitartásuk nincs.- Kívánják annak megállapítását, hogy a zsidóság faj és nem felekezet.

Hiába teszik be a verebet a kanárimadár kalitkájába és tartják ott akármennyi időn keresztül, a veréből kanári soha nem lesz. Ugyanigy a zsidó is csak zsidó marad. A zsidó törvény rendelkezései szerint a Vida, a Weisz Manfréd, Chorin, Bíró Pál és társaik nem számítanak zsidóknak. Ez visszás helyzet. A zsidó törvény zsidóság vagyonához hozzásem nyúl, mégis teletármázzák a világot. A zsidó bankok a keresztény kisiparosoknak és kereskedőknek, felmondják a hiteleket. Nagy vagyon kisibolások is történnek. Mindezeknek a megakadályozására komoly és gyors intézkedés nem történik. A magyar fiatalság a szabotálásra és a sibolásra statáriumot követel /Óriási taps / . A bankkamatlábát a Nemzeti Bank állapítja meg. A megállapítás a Nemzeti Bank Tanácsának a feladata, mely tanácsban a bankok vezérigazgatói ülnek. Tiltakoznak az ellen az állapot ellen, hogy az egyes bankok igazgatói a saját hasznukra irányítsák a magyar hiteléletet.- Szociális igazságot, pozitív fajvédelmet hirdetnek. Olyan társadalmat, ahol nincsen születési és vagyon alapján való kiváltság. Nem egyeztethető össze a krisztusi szeretettel, hogy a Dunántúl 200.000 holdas nagybirtokok legyenek és itt a Tiszántúlon meg nyomorogjanak. Krisztus szociálizmusát hirdetjük, hogy ne csak a szegény mondjon le, hanem a gazdag is hozzon áldozatot s akkor szaladgáljon autón, ha éhező ember nem lesz.

Hatkó Gyula ker. alvezér a belső megújulásról és a revízióról kíván beszélni. Ezért a két nagy célért kell táborba szólítani a magyar föld minden épkézláb emberét. Nem csinálnak külön szót az egyenlőségből és szabadságból, csak a testvériséget hirdetik, mert ennek alapján is meg lehet építeni az új magyarországot. Nem lehet a szabadságból egyeseknek üzleti nyereséget csinálni és azt sem szabad, hogy az egyenlőség üres frázis legyen. Le kell szállni az egyszerű emberhez és fel kell szólítani mindenkit a nemzet nagy céljainak kimunkálásához. A szent magyar röggök visszaszerzéséről van szó és belső megújulásról Magyarok tömörüljétek egy csoportba. Ha pedig a nemzet nagy céljairól van szó, nincsen ur és szolga, mert mindannyian magyar testvérek vagyunk. Az egyesülésre soha nem volt nagyobb szükség, mint napjainkban.

Ezt a testvériséget azonban a Turul nemcsak hirdeti, hanem az életbe is átvinni kívánja. Azt akarja, hogy az egyenlőség legyen egyenlő indulási lehetőség és biztosított kenyér. A jobboldalt lázítással vádolják, mert felveti a megoldásra váró sajtó problémákat. Különbséget kell azonban tenni lázítás és lelkesítés között. A Turul az utóbbit csinálja. Bűn lenne a rend és alkotmányosságra való hivatkozással ezt a lelkesedést megszüntetni. A Turul is az alkotmányos rend alapján áll. De különbséget kell tenni a temető rendje, és az élet rendje között. / nagy taps /. Alkotmány a népért és a nemzetért van. Alkotmány az, ami mindenkinek jó, de nem az amit kávéházban minden lúdtalpu firkász ír. Alkotmányos az, aki a nemzet gyarapodását és a nemzeti jólétet biztosítja. Alkotmányos az aki nagyobb kenyeret akar adni, aki felruhazza a nincstelen munkátlanokat, alkotmányos az, aki kiüzi a bacilusokat, a betegségek csiréit a falusi szegénység apró hajlékaiból, és nem alkotmányos aki mindezeket nem akarja .- Alkotmányos eszköz minden, a nemzet

nagy céljait szemelött tartó, a józan ész által diktált és a többség által elfogadott eszköz. Az alkotmány nem magért van, hanem az életért, Ha az alkotmány önmagában nem tud fennállani, önmagát itéli halálra. Egyszerű szavakkal mondván jó alkotmány az, ami minél több embernek jó.- Tisztelik a magántulajdont, azt szentnek tartják, de szentnek tartják az élethez való jogot is. Nálunk még mindig arról vitáznak, hogy a nagybirtok , vagy a kisbirtok termel-e többet és jobbat.

Fogadjuk el, hogy a nagybirtok termel többet és töltsük az időt vitákkal, mert már nincs idő a vitatkozásra. Csak azt kérdezzük, hogy mi lesz a 3 millió nincstelen magyarral. Ezek jogot formálhatnak a támogatásra akkor is, ha a nagybirtok termel többet. Azt nem tehetjük, hogy Albrecht kívánságára kiszállítsuk őket Braziliába. Nem arról van szó, hogy egy emberre hány hold föld jut, mert nem földosztást akarunk, hanem arról, hogy mindenki megkapja azt, amit a munkájával megszerez. Szent a magántulajdon, de szent az élethez való jog is ! Mert ez az Isten adománya, a jogrendszer pedig emberek alkotják és meg is rontják. Vitatkoznak a nagybirtokról, de arról, hogy kereset nélkül hogy lehet megélni, még nem beszélt senki. A földet azoknak kell adni, akik azt meg is tudják és meg is akarják művelni Ha a földbirtok reformot már régen megcsíálták volna, és ha a telepítést nem az oláhok, hanem mi csináltuk volna meg, nem veszítettük volna el Erdélyt. De Erdélyt már a háború előtt már régen elvisszítettük gazdaságilag.- Földbirtok reformot telepítést, szociális adórendszert monopoliáknak és álláshalmazoknak leépítését sürgeti. Majd rátér a zsidó kérdésre. Darányi Kálmán /nagy taps és éljenzés/ elismerte, hogy van zsidókérdés Magyarországon. Vigyázzunk azonban, hogy a megoldás az újságyinterjúkon keresztül lényegileg el ne kallódjon. De mit látunk ! kisembereket ítélnék el nap- mintnap felekezeti izgatás miatt. Vagy van zsidókérdés, vagy nincs. Ha van, akkor a miniszterelnök sem mentesülhet a konzekvenciák alól. / A hatósági biztos a szónokot figyelmezteti, hogy a miniszterelnök ur személyével kapcsolatban hasonló kijelentésektől tartózkodjék, mert ellenkező esetben a szót megvonja./ A felekezeti izgatásért elítéltek ügyében pertörleszt és rehabilitációt kérnek. Nem vitatjuk, a zsidók értékeit. A nacionalizmus azonban még nem antiszemitizmus, nem vitatkozunk, hogy a zsidó faj-e vagy felekezet, de megköveteljük, hogy a magyar meg tudjon élni. Csak egy megújított nemzet tudja visszahozni az elszakított területeket. Követeljük a tianoni békediktátum revízióját, mert ha szépen nem megy , fegyverrel szerezzük vissza az elszakított területeket. Szent István birodalmának teljes épségben való visszaszerzését követeljük. Nemcsak a Felvidéket, de Erdélyt és a Délvidéket is, s mind azt, ami Szt. István birodalmához tartozott. Követelésünket azonban mindenrendbontás nélkül akadjuk érvényesíteni. Esztelenség is volna most hatalom átvételről beszélni, mert a hatalom birtoklását illetően teljesen megbizunk a hatalom mai birtokosában Nagybányai vitéz Horthy Miklósban a Kormányzó Ur Ő Főméltóságában, akit az Isten sokáig éltesse / Óriási , taps. A közönség felállva hosszú ideig éljenzi és ünnepli a Kormányzó Urat /. Nincs szükség a hatalom olyan birtokosaira, akik programjukat a korzón és a kávéházakban ismertetik. Készüljünk az elkövetkezendő nagy napokra, mert csak akkor leszünk bárki által is megbecsült barátok, ha önállóak, erősek és magabizók vagyunk. Ne várjuk a sürgelambot .

dr. Dénes István volt nemzetgy. képviselő dominus bajtárs beszédét azzal kezdi, hogy az előtte szólók megmondották mit kell tenni, ő pedig azt szeretné

kifejezésre juttatni, hogy hogyan kell tenni. Ugy gondolja, hogy az új Magyarország alapkövetelményének Debrecenből, ebből a régi tradicionális magyar városból kell kiindulni, mert Budapestről hiába várják a magyar megújodást. Ezelőtt 10-12 esztendőve, mikor a földkérdést a parlamentben előhozta, megfenyegették őt, ha a földkérdést még egyszer előhozza. Ma már ott tartunk, hogy maga Bethlen István is gyorsabb ütemű földbirtok reformot tart kívánatosnak.

Magyar megújodás nincs a föld kérdés megoldása nélkül. Statisztikailag ismerteti a magyar földbirtok megoszlást és rámutat arra, hogy 3 1/2 millió magyarnak annyi földje sincs, mint egy ürgének. Az oláhok a szerbek, a csehek mindenütt a magyar határ mentében határörvidékeket telepítenek és telepítéseket folytatnak. A románok a propaganda térképeiken a Tiszáig jelzik a határt. Ma szövetségesei vagyunk Németországnak, de nem tudjuk mit hoz a holnap. / utóbbi kijelentésével egyidejűleg a szónok felmutatott egy térképet, mely utólagos megállapításunk szerint, Grenz Leipzig-i cég kiadványa dr. Hugó Grothe szerkesztése, és amelyben a németeknek az Európában való néprajzi megoszlása van feltüntetve. Hatósági biztos úgy az utolsó kijelentésért, mint a térkép felmutatásáért a szónokot figyelmeztette, hogy a német kérdés és német viszony további tárgyalásától tartózkodjék, különben a szövegvonás következik. / A veszélyeken csak az segít, ha Dunántul és Tiszántul nagybirtokait a magyar parasztek millióinak kezére juttatjuk, amelyek legnagyobb részt idegeneké. A magyar földből a magyarságnak kell megélni. A földbirtokrendezést és telepítést alkotmányosan, erőszak nélkül és az állam anyagi megterhelése nélkül kell megvalósítani a földértékadó rendszer bevezetésével. Ez az adórendszer azt jelentené, hogy a földet nem a föld hozama után, mint most van, hanem a föld forgalmi értéke után adóztatnák meg 2 %-al. Nem kell erőszakos eszközöz nyulni, mert ennek az adónemnek a bevezetése esetén maguk a nagybirtokosok adják a földet önként a parasztek kezére. Nem kell félni attól, hogy kísérletezéssel állunk szemben, mert ez a rendszer már be van vezetve és kipróbálást nyert Dániában, Ausztráliában és annakidején a KIUCSAU volt német gyarmaton. Így akkor 8 millió hold földet kaphatna meg a magyar földművelő parasztember. Ki kell mondani, hogy Magyarország földet csak magyar birtokoljon!. Hogy pedig az állam a földbirtok kérdés megoldásához szükséges anyagiakkal rendelkezni tudjon, állami kézbe kell venni a Nemzeti Bankot, amely ma nem a nemzet bankja, hanem a bankok bankja. Ha állami felségjog érvényesül a pénz és a kölcsönügyek terén, meg lehet csinálni a földbirtok reformot. A mai földadórendszer alapját az 1875 évi összeírás és becslés képezi. Amely szerint ha 2 malaca van valakinek, adót fizet, de ha parlagon hadja földjét, ami nemzeti érték,- nem fizet adót. Beszél a földbirtok adókataszterről. Nagybirtokok adóját áthárították a kisbirtokokra. 11 milliárd kincs van a bányákba, a föld alatt, amelyek a nagybankok kezében vannak. Ha nem művelik a bányát, nem fizet adót. Ki kell mondani, hogy a bányák után is 2 % adót kelljen fizetni és meg is kell azt nyitni, vagy adja át a bányatulajdonos másnak, legyen az akár Biró Pál, akár Chorin. Csak az kapjon földet, aki nemcsak képes, de akarja is azt megmunkálni.- Így akkor szaporodik a népesség, de amellet nem lesz annyi munkanélküli napszámos sem a városban, akik lenyomják a munkabéreket s ez az általános nemzeti szaporodás és jólét maga után vonja a többi pályákon elhelyezkedni nem tudóknak az elhelyezkedését is, mert több orvos, több ügyvéd stb. jut

megélhetéshez. A földkérdés a magyar nemzet alapproblémája és gyökérfkérdése. Felszólítja a hallgatóságot és különösen az ifjúságot, hogy szakítson a beléjük nevelt góggal és büszkeséggel. Ne legyen gyávaság és meghunyászkodás fölfelé és rugás pedig lefelé. A jelszó az legyen, hogy ne csak keresztények, hanem magyarok foglalják el a hivatalokat.-

A gyűlés 1/2 2-kor ért véget a Nemzeti Hiszekegy elimádkozásával.

A gyűlés hallgatósága többnyire intelligens elemekből állott és csak elvéve lehetett látni egyszerűbb, iparos kinézésű egyéneket is. Ott lehetett látni dr. Rugonfalvi Kiss István, dr. Darkó Jenő, dr. Papp Károly, egyetemi tanárokat, dr. Ménes István, dr. Kovács Béla Arthur, dr. Dusa István ügyvédeket, Vásári József felsőházi tagot, Miklós nevű testvérével, Ackermann Pál bankigazgatót, dr. Balogh Sándor városi tanácsnokot, dr. Tokay Gyula törvényszéki tanácselnököt, dr. Fejes kir. ügyészt, Tarján Leo HÉV. igazgató helyettesét, dr. Nagy Géza kórházi főorvost stb. A gyűlésen a szónokok, hangsúlyozták az alkotmányos és nemzeti átalakulást tisztelettel emlékeztek meg az ország fejről, úgy, hogy a közönség is úgy a miniszterelnök ur, mint legfőképp a Kormányzó Ur mellett zajosan tapsolt és éljenzett. A gyűlés előtt " Nemzeti Szocialista Fajvédő Szolgálat " " Magyarok " című röplapját találták a detektívek 1-2 ember kezében, akik azt elolvasva tovább adták, amelyet - mivel engedély nincs - elkoboztattam és jelentésemhez csatolok. Semmi röplap osztogatás, vagy röplap szórás ezenkívül nem volt. A gyűlés - eltekintve a rendreutásoktól, - rendben és fegyelmezetten folyt le s a gyűlés végén mindenki ugyanígy el is távozott.

Debrecen, 1938. május 9.

olvashatatlan aláírás

m. kir. rendőrkapitány
hatósági biztos

tisztázat. IV.B. 901/a. 15 - 66/139-1938. Rendőrkapitánysági jelentés Hajdú vármegye főispánja részére.

2.

Hajduböszörmény, 1938 május 17.

A m. kir. rendőrség hajduböszörményi kapitánysága.

31/4-1938. biz. sz.
szervezkedés.

Tárgy: Szálasi Ferenc féle

MÉLTÓSÁGOS FŐISPÁN UR !

Tisztelettel jelentem, hogy városunkban jelenleg Szálasi féle szervezkedés nem folyik.-

A budapesti nemzetközi vásárról hazaérkezettek sokat beszélnek nevezett párt budapesti szervezkedéséről s nagy térhódításáról akiknek - budapesti benyomásaik alapján - most az a meggyőződésük, hogy Szálasi fog legközelebb kormányra kerülni. Véleményük szerint a zsidók mostani gazdasági bojkottja kényszeríti az embereket Szálasi pártjába. A budapesti nagyarányú szervezkedés idők multán bizonyára itt is éreztetni fogja hatását.-

Hajduböszörmény, 1938. évi május hó 17-én.

A kapitányság vezetője:

olvashatatlan aláírás
m. kir. rendőrkapitány.

tisztázat. IV.B. 901/a. 15. - 31/4-1938. Rendőrségi jelentés Hajdú vármegye főispánjának.

3.

Debrecen, 1939. március 5.

Hajdvármegye és Debrecen th. j. és sz. kir. város vitézi széke.-

11/l. szám

Biz. 1939.

Nemzetvédelmi helyzetjelentés

1939. február hóról

I. Általános helyzet.

A politikai élet az Imrédy kormány lemondásának hatása alatt állott.

A ker. és magyar társadalom körében megdöbbenést keltett az a politikai aknamunka, amelynek eredménye vitéz Imrédy Béla miniszterelnök lemondása lett. A megdöbbenést és elkeseredést az a körülmény váltotta ki, hogy a zsidó érdekszálakkal összefűzött liberális elemek ez időszert is olyan hatalmasak, hogy az elmúlt nem is egészen egy év alatt két jószándéku és puritán miniszterelnököt sikerült megbuktatniok akkor, amikor mindkét miniszterelnök a magyarság millióinak helyeslésétől kísért programért küzdött.

A zsidóság szinte örömmorban uszott, amikor köztudomásuvá lett vitéz Imrédy Béla távozása, mert azt remélte, hogy az a reformunka, amelynek vitéz Imrédy Béla miniszterelnök fanatikus harcosa volt, meg fog akadni.

A ker. és magyar társadalom a kormányválság első pillanatától kezdve meg volt győződve, hogy csak olyan kormányelnök következhetik, aki az ország kormányát továbbra is töretlenül vitéz Imrédy Béla programjának szellemében fogja vezetni.

gróf Teleki Pál kijelentései, hogy a jobboldali kormány nemzeti politikán változás nem fog történni és hogy a zsidótörvényt és a földbirtokreform törvényt változatlanul a magáévá teszi, -megnyugvást és bizalmat keltettek.

Ez a kormányválság újból bebizonyította azt a körülményt, hogy a magyar nép millióinak bizalma és hite csak azok mellett sorakozik fel, akik ugyan azt a harcos és öntudatos fajvédő politikát szolgálják, amelynek alapjait vitéz Gömbös Gyula rakta le.

De bizonyította ez a kormányválság azt is, hogy ezt az öntudatos, fajvédő, népi és szociális politikát a zsidóság érdekköréhez tartozó "diszkeresztények" eszközökben nem válogatva igyekeztek és igyekezni fognak továbbra is elgáncsolni.-

----- . -----

A kormányválság alatt vitéz Keresztes Fischer Ferenc belügyminiszter nevét is emlegették miniszterelnök gyanánt. Ez a megoldás a ker. és nacionalista társadalom széles rétegében a legnagyobb fokú bizalmatlansággal találkozott.

----- . -----

A kárpátaljai események továbbra is a legnagyobb érdeklődés homlokterében állottak. A magyar lakosság állandó zaklatása és üldöztetése, ukrán terror szervezet tulkapásai, a borzalmas képek, amelyeket a rémuralom elől menekülő lakosság festett le a kárpátaljai állapotokról - a lakosság széles köreiből elkeseredést keltettek és kiváltották azt a megítélést, hogy rövidesen kell valaminek történni, amely megoldja ezt a lehetetlen helyzetet.

----- . -----

A lakosság érdeklődése a külpolitikai események iránt napról-napra nagyobb mértékben fokozódik. Nagy érdeklődést keltett Ciánó gróf olasz külügyminiszter varsói látogatása, amelytől a ruszinkérdés végleges megoldását várták.

----- . -----

Igen jó hatást tett Fencik István dr. cáfoló nyilatkozata, amelyet a Kolozsvárott megjelenő " Tribuna " c. lapban megjelent ama hazugsággal

kapcsolatban tett, hogy a magyar hatóságok megtiltották a kárpátorosz nyelv használatát és a magyar nyelv használatát rendelték el.

De figyelmeztető jel az illetékesek előtt Fencik István dr. ama kijelentése is, amelyet egy küldöttség élén, az akkor még miniszterelnök Imrédy Béla előtt tett: " A problémák, amelyeket meg akarsz oldani, a mi probléméink is. Zsidókérdés, földkérdés nálunk is van".

----- . -----

A statárium kihirdetését, ugyszintén a Hungarista párt feloszlását a lakosság megértéssel és nyugalommal fogadta. Általában ezeknek szükségességéről meg van győződve.

A Hungarista párt feloszlásával kapcsolatban, különösen az intelligens emberek körében igen sokszor hallottam, hogy azt a pártot, amely a zsidókérdést meg akarta radikálisan oldani feloszlatták, de a zsidó hatalmi törekvéseknek közismert eszközét - a soc. dem. pártot azonban, amelynek olyan sok bűn terheli a lelkét, a kormány nem oszlatta fel.

----- . -----

A terményárakban lényeges változás nem következett be. Az állatárak továbbra is alacsony színvonalon mozogtak, amely körülmény a gazdák körében nagy elkeseredést keltett.

A kisebb birtokosok, akik adófizetési kötelezettségeiknek rendszerint az eladott állatjaik árából szoktak eleget tenni, az alacsony állatárak folytán nagy nehézséggel küzdenek, vagy ezen kötelezettségeknek egyáltalában nem tudnak eleget tenni.

----- . -----

Február hónap általában enyhe és rendkívül száraz volt. A hónap csapadéka a sok éves csapadéklagnak csak 33 %-a volt.

A kedvező időjárás a mezőgazdasági munkálatok korai megkezdését tették lehetővé.

Az őszi vetések jól teleltek és erős fejlődésnek indultak.

A rétek és legelők megerősödtek. A takarmánykészlet most már egészen biztosan elegendő lesz a kiteleléshez.

A száj és köröfájás szorványosan előfordult.

----- . -----

II. Nemzeti élez stb.

Debrecenben: A Hungarista párt feloszlását elrendelő belügyminiszteri rendeletet a rendőrség február hó 24.-én foganasította.

----- . -----
Megalakult a " Honszeretet " egyesület helyi csoportja.

----- . -----
Sok találgatásra adott okot, hogy Tamássy Árpád tábornagy, Przemysl hős védőjének a temetésén Kormányzó Urunk miért nem vett részt ?

----- . -----
A Debreceni csendőrkerület február hó 14.-én a hagyományos keretek között ünnepelte meg a " Csendőrnapi " -ot.

----- . -----
Zsákay János rendőrtanácsost Debrecenből Szegedre helyezték át. Debrecen ker. és nacionalista társadalmára veszteséget jelent ez a körülmény, mert vele a debreceni ker. és magyar társadalomnak évek hosszú sora óta eredményesen működő és harcos tagja távozott el Debrecenből.

----- . -----
A debreceni gör. kath. egyház vezetősége kegyeletes megemlékezéssel ünnepelte meg a magyar gör. kath. püspök ellen intézett bombamerénylet 25. éves évfordulóját.-

----- . -----
Debrecen társadalma nagyarányú mozgalmat indított a haderőn kívüli pilóta kiképzés előmozdítása érdekében. Losonczy István főispán állott élére ennek a mozgalomnak, aki levelet intézett a kereskedőkhöz, hogy egy bélyeget ragasszunk fel mindazon vásárlók számlájára, akik egy pengőnél nagyobb bevásárlást eszközöltek.

----- . -----
A debreceni frontharcos főcsoport február 26.-án tartotta meg rendes évi közgyűlését.

A közgyűlésen tisztújítás is volt. Elnökké újból a régi elnököt - Dr. vitéz Bessey Lajos ny. tankerületi főigazgatót, ügyvezető társelnökké újból Diószeghy Dezső ny. szmvivőségi főigazgatót választották meg.

Diszelnökké egyhangulag megválasztották Losonczy István főispánt.

Hire járt, hogy a frontharcos főcsoportoz tartozó zsidó frontharcosok régi elnökség kibuktatására mozgalmat indítottak a tagok között. Állítólag azt

sérelmezték, hogy az első zsidótörvény után velvételre jelentkezett kb. 70 fő zsidó közül csak egynek az okmányait és körülményeit találta az elnökség rndben levőnek.

Izgalmat keltett - a vitézi székkapitány a közgyűlésen szóvá is tette - , hogy az Országos Elnökség felvett a tagok közé (ideiglenesen) egy helybeli zsidó korifust, akinek a Károlycsapatkereszt még nem volt birtokában, hanem csak kérelmezte annak megadását.

Állítólag az Országos Elnökség több ilyen zsidót vett fel ideiglenesen a tagok közé.-

A vitézi székkapitány leszögeszte, hogy az ilyen eljárás alapszabályellenes. Az alapszabályok ideiglenes tagságot nem ismernek.

A felvett tagoknak a Károlycsapatkeresztnek már birtokában kell lenni.-

----- . -----

Balmazújváros vitézi őrmestere jelenti: Az Imrédy kormány bukása az egész lakosság körében igen nagy csalódást és lehangoltságot idézett elő. A Hungarista párt feloszlata - bár itt beszervezett tag alig van - a közvéleményt egyszerre mellőző állította.

Egyebekben a lakosság nyugott, ámbár az is igen felkavarta a közhangulatot, hogy az O F B. földekből több más embert akar kitenni a Pénzügyigazgatóság nagyobb hátralék miatt.

Józsa vitézi őrmestere jelenti: Nemzeti szempontból a lakosság hangulata általában jó. A Lakóság főként azzal törődik, hogy munkát kaphassanak.

Hajdunánás vitézi őrmestere jelenti: A polgári lakosság hangulata aránylag nyugodt. A kormányválsággal kapcsolatosan igen sokan sajnálják vitéz Imrédy Béla volt miniszterelnököt.

Február 12.-én tartotta a Frontharcos Egyesület évi tisztújító közgyűlését.

Földes vitézi őrmestere jelenti: A lakosság hangulata nyugodt. Nagy visszatetszést szült azonban a lakosság körében az Imrédy kormány lemondását előidéző - nyilvánosságra hozott ok, melyből az látszott ki, hogy rajta keresztül a zsidótörvényt és a kormány reformterveit akarták elgáncsolni.

Hajduböszörmény vitézi őrmestere jelenti: A lakosság érdeklődése mindinkább a zsidókérdés és földkérdés felé fordul.

A Magyar Élet pártja megerősödött, de nagyon türelmetlenek az emberek, nem bírják türelemmel a hosszú tanácskozást, melynek eredményeiben egyáltalában nem bíznak.

Vámospércs vitézi őrmestere jelenti: A lakosság hangulata kedvező.

Hajdorog vitézi őrmestere jelenti: V itéz Imrédy Béla miniszterelnök bukása a nyilasok és zsidók kivételével mindenkit megrendített és megingatta a hitet a mai kormányrendszer erejében. Egyre többen gondolkoznak úgy, hogy a jelenlegi alkotmányos tényezők uralma már nem lehet tartós, mert legkülönb embereiket sem képesek megvédelmezni.

A lemondott miniszterelnöknek zsidó származásával kapcsolatban gyakran lehet hallani: " Mennyire állították, hogy a nyilasok csak hazudoznak össze - vissza s tessék, végül is kiderül, hogy igazuk volt, amikor Imrédy zsidó származását

hangoztatták " . - Gróf Teleky Pál, az új miniszterelnök nem tett rossz benyomást, általában rokonszenvvel fogadta a nagy közönség.

A nyilas (Nemzeti Szocialista magyar) párt egyáltalában nem tekinthető a feloszlatással elintézettnek, már elég mély gyökeret eresztett a magyar lelkekbe. Az összes felforgató elemek, a nyilas pártok körül sereglettek, meg vannak ugyan szépen, de egyesek máris hangoztatják, hogy a szervezkedést a belügyminiszteri betiltás dacára nem hagyják abba és még be nem tiltott nyilas pártba fognak átlépni.

Február 15.-én délelőtt Dusa István ügyvéd, a M.N. Sz. P. debreceni kerületének ügyésze és Kathi Imre hajduböszörményi levante oktató tartott toborzó gyűlést Dr. Nagy Béla görög kath. segédlelkész lakásán, amelyen többek között résztvettek: Görög Sándor, Fejér János, (Godovány László községi vezető jegyző és dr. Oláh István ügyvéd bizalmi emberei). Ugyanezek február 17.-én este Gyuró Gergelyné korcsmájában tartottak gyűlést. Ugyanott Gyuró Gergelyné korcsmájában foglalta le a helybeli rendőrség a betiltó belügyminiszteri rendelet alapján a helybeli Hungaristák irattárát jelentékeny propaganda anyaggal, karszalagokkal együtt.-

Mikepércs vitézi őrmestere jelenti: A földreform törvényben reménykedve földosztást vár.

A kötelező mezőgazdasági öregségi biztosítási könyvek kiváltása igen nehezen megy. Az sérelmezik a cselédek és munkások, hogy a törvény úgy rendelkezik, hogy ha járadékra való jogosultságának az ideje előtt elhal: a feleség és a család a temetési segélyen kívül semmit sem kap.

Tiszacsege vitézi őrmestere jelenti: A lakosság az adófizetési zálogolások miatt el van keseredve. A község száj és körömfájás miatt zár alatt van s így jószágát nem értékesítheti s így adóját sem tudja fizetni.

Február hó 26.-án volt a frontharcosok helyi csoportjának alakuló közgyűlése igen nagy érdeklődés mellett. Este bajtársi vacsora volt 300 terítékes, mely a legjobb hangulatban és fegyelmezetten folyt le.

A lakosság hangulatára jellemző, hogy ha most közelesen lenne a választás, 90 % biztos sikert jelentene a M.É.F.-nek. A zsidó törvény megszavazásától sokat várnak, mert sajnos a faluban is a zsidók kezén van a nagybirtok, kereskedelem. Tüntető jellegű viselkedések azonban nincsenek, nyugodtan várják a fejleményeket.

Nádudvar vitézi őrmestere jelenti: A polgári lakosság hangulata és magatartása teljesen megfelelő. A lakosság érdeklődésének homlokterében a földreform áll.

A mezőgazdaság állapota kedvező. A vetések kitünően teleltek eddig. Baj csak a jószágértékesítésnél van, állatárak leestek s a vásárokon nincsen vevő.

A nyilaspárt feloszlatása Nádudvaron semmi emósiót sem keltett.

Hajduszovát vitézi őrmestere jelenti: Ezideig panaszok nem fordultak elő, amennyiben a téli jóidők alatt is dolgozni akaró munkások megtalálták a munkaalkalmat.

Folyó hó 5.-én Tűzharcos szövetség debreceni főcsoportjának küldöttsége a Hősök szobra megkoszorúzása után a " Levante otthon " - ban ismertette, hogy mi az, Frontharcosnak lenni.

A szőnyegen lévő zsidótörvény, még inkább a tulságosan beharangozott s így vérmes reményeket tápláló földreform latolgatása foglalkoztatja az embereket.

Tetétlen vitlézi őrmestere jelenti: A lakosság hangulatát a szőnyegen lévő nagy politikai kérdések irányítják. Nevezetesen a zsidókérdés és a földreform megoldása.

A gazdasági életben nagy a visszaesés. Az állatforgalom ugyszólván teljesen szünetel. A gazdák hizott sertéseiket értékesíteni nem tudják. Emiatt nagy az elégedetlenség.

A hónap folyamán megtörtént előljárási választás a hivatalos lista teljes győzelmével végződött. Az ellenzék teljesen visszahuzódott.

A zsidók egyrésze kivándorlás gondolatával foglalkozik.

Püökladány vitézi őrmestere jelenti: A lakosság hangulata kielégítő, amit nagyban előmozdit az a körülmény, hogy összehasonlíthatatlanul jobb a megélhetési viszonyok, mint az elmúlt évek ebben a hónapjában.

A kormányprogramban csak a földbirtoktörvényjavaslat kelt érdeklődést, mert a lakosság tulnyomó többsége ettől várja sorsának jobbrafordulását.

A mezőgazdasági munkásság nagyon várja a földreformtörvényt. Ugylátszik, hogy ezt a kérdést már nem lehet nagyon sokáig halogatni.

Hajduhadház-Téglás vitézi őrmestere jelenti: Imrédy miniszterelnök lemondása nagy megdöbbenést és aggodalmat váltott ki, a lakosság komoly rétegében. Ezt az aggodalmat a Teleky miniszterelnök programbeszéde eloszlatta. Aggasztó, hogy proletár osztály tulzott igényekkel várja a földbirtokreformot, ingyenes földosztást remél.

III. Munkásság és munkáskérdés

Balmazújváros:

A németországi munkásokat most irták össze. Innen több százan jelentkeztek, de csak 80 munkást visznek ki.

Józsán: Munkaalkalom a folyó hónapban sem volt, napi napszám 1.70 - 2.00 P.

Hajdunánáson: Munkaalkalom nincs.

Egyeken: Munkásaink a téli nádvégzés, valamint a Hortobágy - Halastón, mint hónapos, a Szegedi Kendergyár R.T. Tukai feldolgozó telepénél, mint napszámos és az Országos Öntözésügyi Hivatal hortobágyi munkálatainál mint kubikos munkások nyertek elhelyezést, úgy, hogy inségmunka bevezetésére szükség a tél folyamán nem volt.

Földesen: Munkaalkalom kevés. Napszám: 1.60 P.

Hajduböszörményben: A munkásság helyzete a jó időjárás folytán javult, sokféle tavaszi munka megindult. Napszám: 1.50 - 2.00 P.

Vámospércsen: Munkaalkalmak a cskély erdőirtáson kívül alig vannak. Munkabér: 1.50 P. körül mozog.

Hajduszoboszlón:A munkásság helyzete nehéz. Munkaalkalom még nincsen.

Tiszacsegén: A képviselő közbenjárására 20 pár munkás mehet ki falunkból Németországba. Bár jobb volna, ha mindenki itthon nyerhetne elhelyezkedést. Ha többet tudnak keresni Németországban, az lesz belőle, miért nem tudja Magyarország is úgy fizetni munkásait mint Németország.

Nádudvaron: A munkásság talál foglalkozást. Most van a dandárja a nádvágásnak. Napszám : 1.50 P. Most történt a Németországba menő mezőgazdasági munkások toborzása. Nádudvaron 120 jelentkező volt. Kimegy 40 munkás, fele férfi.

Hajduszovátton: Munkaalkalom van.

Hajdusámsonban: Munkaalkalom hiányában nincsenek kereseti lehetőségek.

Tetétlenen:A hónap folyamán munkaalkalom nem volt. A munkásság csekély készleteiből éldegélt. Türelmetlenül várják a beígért közmunkák megindítását.

Püspökladányon: Kevés munkaalkalom már van. A napszámbér: 1.80 - 2.00 P.-ig.

Hajduhadház - Tégláson: A kedvező időjárás folytán munkaalkalmak állandóan voltak. A napszámbér: 1.50 - 2.00 P.-ig, így a munkásság helyzete ezidőszertől kedvezőnek mondható.

Debrecen, 1939. évi március hó 5.-én.

aláírás

olvashatatlan

vitézi székkapitány.

tisztázat. IV. B. 901/a. 16. - 79/1939. Vitézi székkapitányi jelentés.

4.

Hajduszoboszló, 1943. szeptember 26.

1340/ III. / 944.

M á s o l a t

Jegyzőkönyv.

Felvétellett Hajduszoboszlón, az izr. Iskolaszék 1943 év szeptember hó 26-án megtartott gyűlésén.

Jelen vannak: Zala Emil isksz. elnök, Katz Ármin főrabbi, Grósz Imre hitk. elnök, Grosz Lajos, Lichtmann Dezső, Glück Ignác isksz. tagok és alantírott jegyző.

Elnök megállapítja, hogy Bónis József, Wohl Béla és Wohlberg Béla isksz. tagok azért hiányoznak, mert munkaszolgálatot teljesítenek.

Elnök felkéri jegyzőt, hogy a f. é. aug. 15 én meghirdetett állásra, adja elő a beérkezett pályázatokat. Jegyző előadja a pályázatokat, a gyűlés áttanulmányozta azokat s végre hosszas tárgyalás után a következő határozatot hozta:-

Tekintettel arra, hogy a hajduszoboszlói orth. izr. iskolához csak férfi tanítót választhatnak, mert feltétlen szükség van arra, hogy a gyermekeket a tanító az isteni tiszteletre vezesse s ott a felügyeletet gyakorolja. A férfi pályázók közül kettő munkaszolgálatot teljesít, három pedig 20 éves kik a legrövidebb időn belül sorozásra mennek s munkaszolgálatot fognak teljesíteni, így kényszer helyzetben a f. 1943-44 évi tanévre ideiglenes helyettesel tölti be az állást. Az állásra Löwi Katalin jahduhadházi lakos, okleveles tanítónőt válassza meg ideiglenes helyettesnek az 1943-44 tanévre, aki a miskolci izr. tanítóképző intézetben jeles oklevelet szerzett 1942 június havában s 1943 január óta a berettyóújfalui izr. népiskolánál teljesít, ideiglenes helyettesi szolgálatot.-

Több tárgy nem lévén, elnök köszönetet mond a megjelenteknek, a gyűlést bezárja.

Jelen jegyzőkönyv hitelesítésével Glück Ignác és Lichtmann Dezső urak bizottak meg.

kmft.

Löwy Ármin
ny.ny. ttó, isksz. jző

Lichtmann Dezső
Glück Ignác

Zala Emil
isksz. elnök.

p. h.

kézirat, IV.B. 912/b. 27. 1340/1944. kib. Fellebezések, határozatok, mellékletek.

5.

Hajdúszoboszló, 1943. október 28.

M á s o l a t i

Jegyzőkönyv

Felvételűt Hajduszoboslón az izr. Iskolaszék által 1943. október 28-án megtartott nyúlésen.

Jelen vannak : Zala Emil isksz. elnök, Grosz Imre hitk. elnök, Lichtmann Dezső, Grosz Lajos, Glűch Ignác isksz. tagok és alantirt jegyző.

Elnök a gyűlést megnyitja. ismerteti a kir. Tanfelűgyelű Ur 2619/1943 tf. sz. átíratát, amelyben a f. é. szept. hó 26-án megtartott iskolaszéki gyűlésről felvett jegyzőkönyvet nem hagyja jóvá.-

Hosszas tárgyalás után - minthogy az iskolaszék ragaszkodik ahoz, hogy csak megfelelelű férfi tanerűt óhajt véglegesnek megválasztani - azt határozták, hogy a kir. Tanfelűgyelű Ur 2619/1943 tf. sz. átírata ellen fellebbezéssel élnek Hajduvm . Közigazgatási Bizottságához. Egyben megkérík a kir. Tanfelűgyelű Urat, adjon engedélyt arra, hogy a f. é. szept. 26 án megválasztott ideiglenes helyettes nűtanítű f. é. nov. 1-ével a fogadalom letétele után - mint ideiglenes helyettes -tanithasson.

Tűbb tárgy nem lévén, elnök köszönetet mond a megjelentekeknek a gyűlést bezárja.-

kmft.

Lűwi Ármin
isksz. jzű.

Lishtmann Dezsű
Grosz Lajos

Glűch Ignác
isksz. elnök

Ph.

kézirat. IV. B. 912/b. 27. - 1340/1944. Fellebbezés,

6.

Hajduszoboslű, 1943. november 1.

Hajdu Vármegye

tekintetes Közigazgatási Bizottságának,

D e b r e c e n.

Mély tisztelettel alulírott, mint a hajduszoboslűi izr. iskolaszék elnűke, a nagyságos kir. Tanfelűgyelű Ur 2619/1943. tfsz. határozata ellen az iskolaszék nevében tiszteletteljes

f e l e b b e z é s s e l

élek . kérve, hogy azt megváltoztatva engedélyezni méltóztassék, hogy az 1943-1944. tanévre a tanítói állást az ideglenes helyettesül megválasztott női tanerővel tölthessük be.

Tanítónk 38 évi szolgálat után f. évi április 1-től saját kérelmére nyugdíjazva lett. A megüresedett tanítói állás betöltésére pályázatot hirdettünk amelyre 24 tanerő és pedig 8 férfi és 16 nő jelentkezett. A férfi jelentkezők közül 3 tanerő 20 éves, akiknek munkaszolgálatra való behívása rövidesen bekövetkezik, 3 olyan pályázó, akik jelenleg is munkaszolgálatot teljesítenek, 2 tanerő pedig 20-25 évi szolgálattal rendelkezik és nagycsaládu, akiknek járó magas fizetést ezidőszerint, amikor a hitközségi adófizetők 40 %-a munkaszolgálatot teljesít és családjuk nagyobb részt hitközségi segélyezésre szorul, - képtelenek vagyunk megfizetni. Ezen indok kényszerítette iskolaszékünket arra, hogy f. évi szeptember 26-án megtartott gyűlésén a f. 1943/44.-ik tanévre ideiglenes helyettesítést válasszon. A választást a Kir. Tanfelügyelő Ur 2619/1943. tfsz. határozatával megsemmisítette.

Tekintetes Közigazgatási Bizottság !

Távol áll tőlünk az, hogy törvénytelenséget kövessünk el, vagy a Tanfelügyelő Ur Önagysága rendelkezésével szembehelyezkedni szándékoznánk. Tudatában vagyunk annak, hogy a Kir. Tanfelügyelő Ur minden rendelkezése törvényes alappal bír, mégis a rendkívüli háborus viszonyok, amikor a számításba jöhető tanerők 42 éves korig teljes számban munkaszolgálatot teljesítenek indokolják azon tiszteletteljes kérelmünk jóváhagyását, hogy az egy életre szóló tanítóválasztást ezen bevonult tanerők leszereléséig elhalaszthassuk, illetve ezen ideig az állást helyettesítéssel tölthessük be.

Egy tanerős, 50-es létszámú osztatlan 8 osztályú iskolánkhoz véglegesen női tanerő választását nem tartjuk célravezetőnek, mert ilyen nagylétszámú és osztatlan iskolához a női tanerőt fizikailag is gyengének találjuk és különösen képtelennek tartjuk arra, hogy az intenzív vallásoktatást eltudja végezni. Nem alkalmas a női tanerő azért sem, mert fiú gyermekeinket Istentiszteletre vallásunk szabályai szerint nem vezetheti, így az Istentisztelet alatti felügyeltet, ami a tanító feladata sem gyakorolhatja.

Erkölcsei kötelességünknek tartjuk továbbá a munkaszolgálatot teljesítő hazatérésének bevárását az állás betöltésénél már azért is, mert azt, aki éveken át szolgálja Hazánkat künn az orosz hómezőkön megérdemli, hogy hazatérve állás várja azokkal szemben, akiket sorsuk megkímélt a szolgálattól.

Tiszteletteljes kérelmünk ismétlése mellett, vagyunk a tekintetes Közigazgatási Bizottság alázatos szolgálói.

Hajduszoboszló, 1943. november 1.

Izr. Iskolaszék.
olvashatatlan aláírás
elnök. h.

Ph.

7.

Debrecen, 1943. november 12.

Elnöki !

Hajdu vármegye kir. tanfelügyelője jelentette Bizottságunknak, hogy a hajduszoboszlói izr. népiskolai tanítói állást az iskolaszék az elmúlt 1942-43. tanévben Lőwi Ármin ottani tanítónak tanév közben történt nyugdíjazása folytán ideiglenesen helyettesítő tanítóval töltötte be. Az iskolaszéknek eme ténykedését a kir. tanfelügyelő, mint amely a fennálló rendelkezéseknek megfelel, jóváhagyta.- Annak ellenére, hogy a szó alatti tanítói állás tényleg és jogilag megüresedett, az iskolaszék a folyó 1943-44. tanévben úgy határozott, hogy az állást ismételt ideiglenes helyettesítő tanítóval tölti be arra való hivatkozással, hogy minden körülmények között férfi tanítóval óhajtja az egyetlen tanítói állást betölteni, akik azonban jelenleg nagyrészt munkaszolgálatot teljesítenek.

A vármegye kir. tanfelügyelője ez utóbbi iskolaszéki határozatot nem hagyta

jóvá, illetőleg más értelmű határozathozatalra utasította az iskolaszéket. Minthogy az iskolaszék a f. évi október hó 28-án tartott iskolaszéki ülésén kitarthatott ama álláspontja mellett, hogy a szó alatti tanítói állást a folyó 1943-44. tanévben is ideiglenes helyettesítő tanítóval tölti be, a vármegye kir. tanfelügyelője az 1876. évi XXVIII. tc. 7. szakaszának /1/ pontja értelmében az ügyet határozathozatalra közigazgatási bizottságunkhoz áttette.-

Közigazgatási bizottságunk az idézett törvénycikk alapján az ügyet tárgyalás alá vette és a következő

V É G H A T Á R O Z A T O T hozta:

A hajduszoboszlói izr. iskolaszéket elkötelezi, hogy a Lőwi Ármin tanító nyugdíjazása folytán 1943. évi április hó 1-vel tényleg és jogilag megüresedett hajduszoboszlói izr. tanítói állást szabályszerű választás útján véglegesen és haladéktalanul töltsse be, illetőleg a választási elnök kiküldése iránt a szükséges előterjesztést a Községi Iskolaszéki Utasítás 63. §-ának 4. pontja értelmében azonnal tegye meg.

INDOKLÁS:

Igy kellett határoznunk, mert az 1940. évi 23.860. Eln. számú rendelet 4. §-ából következik, de az egyéb fennálló érvényes rendelkezések értelmében is tanév elején üres tanítói állásra sem áll., sem nem áll. népiskolánál ideiglenes helyettesítő tanítót alkalmazni nem lehet, hanem az állást, ha a betöltésre a tárgyi feltételek megvannak helyettes, vagy rendes tanítóval be kell tölteni. Az iskolaszéknek egytanító népiskolában jogában áll férfi tanítót választani. Ezt azonban a jelen esetben meg is tehetné volna, minthogy az iskolaszék által benyújtott panasziratból megállapítottuk, hogy a szó alatti tanítói állás betöltésével kapcsolatos pályázati hirdetmény eredményeképpen 24 tanító pályázata futott be, akik közül 8 férfi tanító. Az állás be nem töltését azzal indokolni, hogy a 8 férfi tanító közül 3 husz éves, akiket esetleg munkaszolgálatra fognak behívni, 3 férfi tanító jelenleg is munkaszolgálatot teljesít, 2 tanítónak pedig 20-25 éves szolgálata és családja van - nem lehet. Munkaszolgálatra való behívás a jelen körülmények között bármikor bekövetkezhetik, ezen a címen tehát esetleg a jövő tanévben sem volna betölthető az állás. Amennyiben pedig az iskolaszéknek ily irányú aggályai vannak, úgy módjában áll nőtanítót választani.

Jelen véghatározatunk ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül a vallás-és közoktatásügyi miniszter urhoz címzett, de bizottságunkhoz benyújtandó fellebbezéssel lehet élni.

A véghatározatot kiadjuk:

- 1./ Hajdu várm. kir. tanfelügyelőjének Debrecen.
- 2./ IZR. Iskolaszéknek, Hajduszoboszló.

Debrecen, 1943. november hó 12-én .

olvashatatlan aláírás
főispán-elnök.

olvashatatlan aláírás
kir. tanfelügyelő-előadó. h.

8.

Hajduszoboszló, 1943. december 31.

84 sz.
1943.

Nagyméltóságu Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Ur !

Kegyelmes Uram !

Hajdúvármegye közigazgatási bizottsága 4382/1943. kib. számú Véghatározatával azon kérelmünket, hogy IZR. népiskolánál a nyugdíjazás folytán megüresedett tanítói állást az 1943/44.-ik iskolai évre helyettes tanítónővel tölthessük be elutasította, mely sérelmes határozat ellen tiszteletteljes

f e l e b b e z é s s e l

élünk alázatosan kérve, hogy a sérelmes határozatot alanti indokainknál fogva megváltoztatva, a helyettes tanítói alkalmazását engedélyezni kegyeskedjék.

Kegyelmes Uram !

Az egy tanérős nyolc osztályu fiu és leány elemi iskolában való eredményes tanítás a megfelelő képzettségen kívül nagy fizikai követelményt is állít a tanító elé, mert a sok osztály miatt a tanítási idő osztályonként igen rövidre szabható figyelembe véve azon körülményt is, hogy szombaton és vasárnap nincs tanítás. Ez az egyik oka annak, hogy női tanerő a követelmények sikeres elvégzésére alig alkalmas. De nem alkalmas a női tanerő az izr. felekezeti iskolában azért sem, mert a fiu tanulóknak szombat és ünnepnapokon templomba vezetését és imádkozásukban való felügyeletét női tanerő nem láthatja el, mert vallásunk szabályai szerint a férfi templomban nő nem tartózkodhat.

A 20-25 évi szolgálattal rendelkező férfi tanerők közül is kevés van olyan stádiumban, hogy fizikailag bírja nyolc páros osztály tanításának teheit. Nem mellékes ok az ilyen hosszú szolgálati idővel rendelkező tanító megválasztásának nehézsége azért is, mert aránylag magas fizetési igényét a hitközség mai helyzetében, amikor a városi segély elmaradt és az adófizetők fele munkaszolgálatot teljesít, képtelen lenne kielégíteni.

Jelenleg munkaszolgálatot teljesítő tanítót nem választhatunk, mert akkor továbbra sem lenne tanítónk. Marad végül a 3 husz éves koru tanító, akiknek megválasztása tekintettel arra, hogy gyakorlatuk nincsen, nem nyujtana garanciát a tanítás eredményességére és állandóan ki lennének téve munkaszolgálatra való behívásuknak, amikor iskolánk ismét tanító nélkül maradna.

Végül mint a világháborut végig szolgált volt katonák erkölcsi kötelezettségét érzünk aziránt, hogy a jelenlegi hosszú hónapok óta munkaszolgálatot teljesítő érdemes tanító bajtársakat előnyben részesítsük azokkal a pályázókkal szemben, akik jóformán az iskola padjaiból kikerülve igyekeznek elfoglalni azt a kevés elhelyezkedési lehetőséget, amelyet a megcsappant számú zsidó iskolák nyujtanak és amelyre a Hazánkért hűségesen szolgáló tanítók künn az orosz hómezőkön vagy más beosztásukban érdemeket szereztek és amelyre jogosan számítanak is .

Tudatában vagyunk annak, hogy a közigazgatási bizottság véghatározatában hivatkozott rendeletek ellenkeznek kérelmünkkel, mégis az emberiességre, a háborus érdemek elismerésére és méltánylására alapított hitünk bátorít fel bennünket arra, hogy Kegyelmes Urunk színe elé terjesszük kérelmünket és bizalommal tekintünk magas döntése elé, amely megerősíteni lesz hivatott azoknak reményét, akik sok szenvedés közepette számítanak arra, hogy hazatérve polgári pályájukon elhelyezkedés és kenyerük megkeresésének lehetősége vár rájuk !-

Kérelmünk ismételése mellett, vagyok Kegyelmes Uram

alázatos szolgája
Zala Emil
iskolaszéki elnök

Hajduszoboszló, 1943. december hó 31.

9.

Debrecen, 1944. január hó 5-én.

Elnöki !.

Az ügygel kapcsolatban tisztelettel jelentjük még az alantiakat:

Nagyméltóságod Lőwi Ármin hajduszoboszlói izr. tanitót 1943. évi ápr. hó 1-i hatállyal nyugáományba helyezte. Az iskolaszék az így megüresedett állást az 1942-43. tanévre a kir. tanfelügyelő hozzájárulásával ideiglenesen töltötte be. Az iskolaszék a f. tanévben ismételten úgy határozott, hogy az 1943-44. iskolai évben is ideiglenesen tölti be a szó alatti állást. Ehez a vármegye kir. tanfelügyelője nem járult hozzá.

Mint arról tudomásunk van, az iskolaszék egy - jelenleg munkaszolgálatot teljesítő - férfi tanitót óhajt a szó alatti tanítói állásra megválasztani. A tanítóválasztást csak azért nem akarja megejteni, mert a kiszemelt megválasztása esetén ideiglenesen helyettesítő tanitót kellene beállítania s így a leszerelésig két tanítói illetményt kellene a hitközségnek fizetnie.

Debrecen, 1944. január hó 5-én.

olvashatatlan aláírás
főispán - elnök

olvashatatlan aláírás
kir. tanfelügyelő - előadó h.

tisztázat, kézirat. IB.B. 912/b. 27. 1340/1944.
mellékletek.

Fellebbezés, határozat,

10.

Budapest, 1944. április 19.

A hajduszoboszlói iskolaszék fellebbezése
a tanítói állás betöltése ügyében.

171141/1944. szám.

Melléklet száma:

X. ü. o.

A hajduszoboszlói egytanerős izr. népiskolánál a tanítói állás Lőwi Ármin tanítónak 1943. évi április hó 1-i hatállyal történt nyugdíjazása folytán jogilag megüresedett. Hajdu vármegye kir. tanfelügyelője az iskolaszék kérelmére engedélyt adott arra, hogy a nyugdíjazás folytán megüresedett állás az 1942-43. tanév végéig ideiglenes helytességgel töltsék be.

Az iskolaszék az 1943. évi szeptember hó 26-án tartott ülésén újból úgy határozott, hogy a megüresedett tanítói állást az 1943/44. tanévre is csak ideiglenes helytességgel töltsék be és mellőztesse a szabályszerű választást. Hajdu vármegye kir. tanfelügyelője a múlt évi szeptember hó 30-án kelt 2619/1943. számú intézkedésével az iskolaszéknek ezt a határozatát nem hagyta jóvá és felhívta az iskolaszéket, a tanítói állás végleges betöltésére.

Az iskolaszék kir. tanfelügyelője rendelkezését a közig. bizottsághoz megfellebbezte és a bizottság a múlt évi november hó 12-én 4382/1943. szám alatt hozott határozatában az iskolaszék fellebbezését elutasította és az iskolaszéket arra kötelezte, hogy a megüresedett tanítói állást szabályszerűen töltsék be.

Izraelita I s k o l a s z é k n e k,
Hajduszoboszló.

A hajduszoboszlói iskolaszék a közi. bizottság határozatát is megfellebbezte, és annak hatálytalanságát kérte.

Az iskolaszék kérelmére a következőképpen

h a t á r o z t a m :

A fellebbezésnek nem adok helyt és Hajdu vármegye közig. bizottságának múlt évi november hó 12-én kelt 4382/1943. számú véghatározatát teljes egészében jogerőre emelem.

2.

M e g o k o l á s :

Igy kellett döntenem, mert hajdu vármegye közig. bizottságának megfellebbezett határozata az iskolaszéki utasítás rendelkezéseinek megfelelően hozatott meg, amivel szemben az iskolaszék magatartását csak akkor lehetne elfogadni, ha a tanítói állásra hirdetett pályázat eredménytelen maradt volna, vagy ha a pályázati hirdetmény feltételeinek megfelelő képzettségű tanító nem pályázna az üres állásra.

Jelen rendelkezés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Jelen határozatom kiadatott I. Hajdu vármegye közig. bizottságának és általa a hajduszoboszlói izr. iskolaszéknek.

Budapest, 1944. évi április hó 19-én.

A miniszter rendeletéből:
Dr. Balassa Brunó s.k.
miniszteri osztályfőnök.

A kiadvány hitelélül:

p.h.

olvashatatlan aláírás
irodaigazgató. h.

tisztázat. IV.B. 912/b. 27. - 1340/1944. kib. Fellebbezések, határozatok,
mellékletek.

11.

Debrecen, 1944. május 2.

Hajdu vármegye Közigazgatási Bizottságától.-

1340/1944. kib.
fellebbezése
ügyében.-

Tárgy: A hajduszoboszlói iskolaszék
tanítói állás betöltése

Izraelita Iskolaszéknek

HAJDUSZOBOSZLÓ.-

A vallás és közoktatásiügyi miniszter urnak 171.141/1944. X. számú fenti
tárgyu rendeletét eredetben azzal küldöm meg, hogy a közigazgatási bizottságnak
1943. évi november hó 12-én kelt 4382/1943. kib. számú rendeletének most már a z
o n n a l tegyen eleget.-

Debrecen, 1944. évi május hó 2.-

S Z I L A S S Y s. k.
főispán-elnök

p.h.

A kiadvány hitelélül:
olvashatatlan aláírás
vm. irodaigazgató h.-

.....IV.B. 912/b. 27. - 1340/1944. kib. Fellebbezés, határozat, mellékletek.

12.

Debrecen, 1944. május 3.

Hajdúvármegye központi járás főszolgabírája, Debrecen.

3079/1944. szám.

Tárgy: A zsidók lakásának és lakóhelyének
kijelölésével kapcsolatos kérdések tárgyában.

H: 15 nap.

Községi Előjáróságának !

E G Y E K

A Budapesti Közlöny f. évi 95 számában megjelent 1610/1944 M. E. sz. rendelet alapján felhívom, hogy az abban foglaltak figyelembevételével hívja fel községében lakó zsidókat, közölje velük a rendelet tartalmát s közölje velük azt a körülményt is, hogy a községben lakás hiány van.

Hívja fel őket, hogy hatósági beavatkozás nélkül igyekezzenek a rendeletnek eleget tenni és még mielőtt lakásukat igénybe venném a miniszter Elnöki rendelet szellemének tegyenek eleget s leszállítva lakhatási igényüket igyekezzenek fel, vagy lemenő rokonaik lakásába elhelyezkedni. Annnyival is inkább, mert ha hatósági uton lesznek elhelyezve aa kiutalt lakást lesznek kötelesek elfoglalni.

Állapítsa meg, hogy e felhívás után pontosan és lelkiismeretesen s a lakásszükséglet figyelembevételével tesznek-e eleget a zsidók a felhívásnak. Állapítsa meg az általuk bejelentett lakásoknak a számát és nagyságát, vegye azt nyilvántartásba, hogy szükség esetén azok felett a hatóság rendelkezhesse.

Elvárom, hogy a hivatkozott rendelet szellemében pontosan és lelkiismeretesen s határidőre fogja a rendeletet elintézni.

Debrecen, 1944. május hó 3.

A kiadvány hitelül:
olvashatatlan aláírás
kiadó

Dr. Ethey s. k
főszolgabíró.

P.h.

13.

Kaba, 1944. május 16.

Orstein Béláné felszerelési tárgyai melyeket magával elszállít.

Mennyi ség	Drb. v. súly	Megnevezés
6	drb.	Lepedő
8	"	Dunyhahaj
12	"	Párnahaj nagy
6	"	" kicsi
1	"	Paplan lepedő
1	"	Férfi hálóing
6	"	" nappali ing
14	"	Törülköző
6	"	Szakajtó ruha
2	"	Damaszt abrosz
12	"	Szalvéta damaszt
1	"	Abrosz
6	"	Szalvéta
1	"	Abrosz (sütő)
12	"	Férfi alsó nadrág
3	"	Abrosz
6	"	Konyharuha
11	"	Női nadrág
6	"	" hálóing
5	"	" kombiné
2	"	Kézimunka terítő
20	"	Női zsebkendő
5	"	Férfi "
6	"	Kávészalvéta
1	"	Törülköző
4	"	Háló kendő
2	"	Pólya fasli
1	"	Köpeny
1	"	Gyermek szvetter
3	"	Női szvetter
2	"	Dunyha
1	"	Paplan
4	"	Nagy párna
2	"	Kis párna

1	"	Hencsertakaró
1	"	Flaneltakaró
2	"	Vállkendő
1	"	Klot ágyterítő 2ágyterítő abrosz
1	"	Szövetgarnitúra
17	"	Női ruha
2	"	Selyem blúz
5	pár	női cipő
4	drb	" felsőkabát
12	"	Alpakka (kész.) kés
20	"	" villa
6	"	" kanál
6	"	kávés kanál alpaka
1	"	merő kanál "
1	"	Gyermek dunyha
1	"	" kispárna
5	"	Női kötény
5	"	Fejkendő
6	"	Gyermek diványkahúzat
6	"	" párna huzat
4	pár	" harisnya
8	drb	" ruha
1	"	" kötött mackó készlet
3	"	" pizsama
6	"	" ing
3	"	" cipő
2	"	Női téli hálóing
1	pár	" harisnya
2	drb	Ágy teljes felszerelése
1	"	Hencser
1	"	Gyékény heverő
1	"	Tűzhely csövel
1	"	Sifon
4	"	Fazék
4	"	Lábas
1	"	Vasaló
6	"	Kanál ugyanannyi villa
7	"	Kés
1	"	Krumpli nyomó
1	"	Merő kanál
1	"	Tál
4	"	Mosogató tál
1	"	Mosó teknő
1	"	Sütő teknő és felszerelés
6	"	Mély tányér
6	"	Lapos tányér

1	"	Üvegkancsó és 6 pohár
1	"	Lámpa
4	"	Gyertyatartó és gyertya
2	"	Gyermekruha
2	"	Konyhaszék
1	"	Nyújtóábra
1	"	Használt asztal
9	"	Gyermek flanel pelenka
6	"	" vászon "
1.90	kg	Birka fonál (1 kg 90 deka)
1	drb	Zom. lavor
1	"	" kancsó
100	kg	Faszén

Ezen leltár 4 lapoldalt tartalmaz

Kaba 1944. május 16.

..... V. 636/c. 69. - Zsidóbirtokok igénybevétele 1939-1944.

Tekintetes

Kereskedelmi és Iparkamara Főtitkári
Hivatalának
H e l y b e n .

A Pénzügy Igazgatóságához 8977/1944 szám alatt benyújtott kérelmünkkel kapcsolatban szükségesnek látjuk a tek. Kamarát arról értesíteni, hogy a kérelmünkben igényelt Knöpfler féle felszerelés már nincs meg azt elárvereszték, e helyett mély tisztelettel kérnénk a Fröhlinger Mihály Simonfi u. 30 szám alatti fuvarozó fuvarozási felszereléseit részünkre kiutalni. Így a Friedman féle és Fröhlinger féle felszerelést kérnénk teljes egészében.

Tekintettel arra, hogy ma még a csecsmőket sem tudjuk tejjel ellátni fontos volna, hogy az alábbi községekben minden este 5 órakor 1- 1 fuvart indíthassunk (Hajdusámson, Hajduhadház, Téglás, Balmazujváros, Mikepércs, Sáránd, Derecske, Konyár, Hajdubagos, Haláp, Vámospércs.)

Tekintettel arra, hogy ezen tej fuvarozások fogatainkat csak délután 5 órától éjjel 11-12 óráig veszik igénybe, cégünk az Elsőfoku Iparhatóságtól fuvarozási iparendélyt kért, mert összes fogatunkkal módunkba volna mindennap reggel 6 órától délután 3-4 óráig fuvarozást eszközölni, sőt a fent megjelölt községekbe esetleges áruszállításokat is vállalnánk, mert szekereink csak visszafele hozna tejet a fenti községekből. A fenti tejfuvarozáshoz úgy a szekereket, mint a lovakat állandóan a legkifogástalanabb állapotban kell tartanunk és épen ezért azt hisszük igen fontos közérdeket szolgálunk fuvarozási vállalatunk létesítésével. A zsidó fuvarozások leállításával a fuvarozás elég nehéz probléma ma városunkban, sokat jelentene, ha mi 8-10 fogattal mindennap rendelkezésre tudnánk állani.

Tekintettel arra, hogy úgy a tej beszállítás, mint a fuvarozás igen fontos érdeke városunknak, tisztelettel kérjük az Iparhatóságnak fuvarozási engedélyünk

kiadását javasolni és ismételten kérjük a kért fuvarozási feészerelések soron kívüli kiadását, illetve fuvarozási vállalatok zárgondnokává való kinevezésünket és vagyunk

Tisztelettel:
Alföldi Központi
Áruforgalmi Szövetkezet
Tejüzeme, Debrecen
/olvashatatlan aláírások/

14.

Debrecen, 1944. május 19.

Hajdúvármegye központi járás főszogabirája Debrecen.

3414/1944 sz.

Tárgy: A zsidók lakhelyének kijelölése.
Határidő: május 31.

A zsidó lakásával és lakóhelyének kijelölésével kapcsolatos egyes kérdések szabályozása tárgyában a m. kir. minisztériumnak 1610/1944 M. E. sz. alatt kelt rendelete 8 §.-nak 1. pontja szerint a 10.000. -nél kisebb lélekszámú községekre vonatkozóan a törvényhatóság első tisztviselője akként rendelkezhetik ,hogy a zsidók kötelesek záros határidő alatt az általa kijelölt más községbe, illetve városba átköltözni. A 2 pont szerint az átköltözésre kötelezett zsidók elhelyezéséről új lakóhelyükön a főszolgabíró, illetőleg a polgármester gondoskodik. A hivatkozott rendelet 9 §.-nak 1 pontja alapján a törvényhatóság első tisztviselője az előbb említett 8 §.-a alá nem eső községekre, valamint városokra vonatkozóan akként rendelkezhetik, hogy a zsidók a városnak, illetőleg a községnek csak meghatározott részeiben, illetőleg meghatározott utcákban, illetve kijelölt helyeken lakhatnak.

A hivatkozott rendeletben kapott felhatalmazás alapján alispán ur 11.743/1944. sz. rendeletével a 10.000.-nél nagyobb lélekszámú községekben a gettók felállítását és ennél kisebb lélekszámú községekben lakó zsidóságnak azokba való áttelepítését elrendelte.

Az eddig lefolytatott tárgyalások alapján alispán ur Balmazujváros, Hajdudorog és Hajduhadház községekben létesítendő gettóra vonatkozó javaslataimat elfogadta és elrendelte, hogy Balmazujváros községben Egyek és Tiszacsge, Hajdudorog községben Józsa és Mikepércs községekből, továbbá Hajduszovát községből 70 fő, míg Hajduhadház községben Hajdusámson, Téglás és Vámospércs községekből kötelesek a zsidók átköltözködni.

Ennek folytán Balmazujváros, Hajdudorog és Hajduhadház községeket felhívom, hogy a gettó fel állításával kapcsolatos előkészítő munkálatokat

haladéktalanul tegyék folyamatba, s amint azok befejezést nyernek, azonnal értesítsék a hozzájuk kapcsolt eljárásokat, hogy azok a zsidók átköltöztetését megkezdhessék. Ez utóbbi eljárásokat felhívom, hogy az értesítés vétele után a zsidók átköltöztetését a kijelölt községekbe azonnal hajtsa végre, de annak legkésőbb f. évi május hó 31-én délután 6 óráig befejezést kell nyerni.

Községi eljárásoknak a gettó előkészítő munkálatainak befejezéséről a zsidóknak utbaindításáról, illetve a gettókba való elhelyezéséről nyomban jelentést kell tenni hozzám.

Tudomásul és alkalmazkodás végett értesitem, hogy elhelyezés szempontjából személyenként 4 lapméter terület veendő alapul. Zsidók táborban nem helyezhetők el.

A zsidók az elvihető ingóságok és élelmiszer készlet tekintetében korlátozás alá nem vonhatók, míg a visszahagyott ingóságokat a megüresedett lakás egy helyiségében összegyűjteni, arról leltárt készíteni, a szobát lezárni, lepecsételni és annak kulcsát a hatóságnak magához kell venni és további rendelkezésig megőrizni .

Felhívom Vezetőjegyzőket, hogy ezen rendeletemet a legnagyobb eréllyel hajtsák végre és tartózkodjanak minden tulkapástól. Irányelvül szolgáljon azonban az , hogy a zsidóság nem kerülhet jobb helyzetbe, mint az ellenség légi terror támadásainak károsultjai.

Amennyiben a zsidók részére kijelölt község részben (utcákon, vagy házukban) nem zsidó is lakik, azt fel kell szóllítani, hogy azonnal költözködjék át a község más részébe és a zsidóknak kiköltöztetése során üresen maradt lakások elsősorban ezek részére utalandók ki. Ha az ilyen , nem zsidó személy nem hajlandó átköltözni, akkor részére indokolt esetben az átköltözésre haladékot lehet engedélyezni, de nyomatékosan figyelmeztetni kell, hogy zsidókkal semmiféle érintkezést fenntartani nem szabad.

A zsidók átköltözködési költségeit maguk viselik, ugyancsak ők viselik a kijelölt területről kiköltözködő keresztyén családok kiköltöztetésével felmerülő költségeket is. A kiürített lakások jogos igénylők részére kiutalhatók.

Értesitem továbbá, hogy a munkaszolgálatos orvosok és gyógyszerészek munkaszolgálatuk tartama alatt átköltözés alól mentesek.

Az átköltözködő zsidók kettő heti időtartamra élelmet vigyenek magukkal.

A netán még felmerülő kérdésekben amennyiben az 1610/1941 ....sz. rend. rendelkezései szerint kell eljárni és amennyiben egyes részletkérdésben további intézkedés válnék szükségessé, úgy ezirányban távbeszélőn forduljanak közvetlenül hozzám.

A rendeletem végrehajtásáról legkésőbb május hó 31-ig tegyen jelentést, amennyiben pedig az átköltöztetések a kitűzött határidő előtt már végre lennének hajtva, úgy annak megtörténtét azonnal jelentse.

Debrecen, 1944 május 19.

A kiadvány hitelül :
olvashatatlan aláírás
kiadó.

Ph.

Dr. Poroszlay s.k.

főszolgabíró h.

15.

Egyek, 1944. május 24.

Egyek nagyközség előljáráóságától. Tárgy: Zsidófaju egyének Egyek községből balmazújvárosi gettóba költöztetése.

M. Kir. Csendőrsnek,
H e l y b e n.

Felhivom az m. kir. csendőrsöt, hogy az egyeki zsidófaju személyek balmazújvárosi gettóba való költöztetéséhez egy járort kivezényelni sziveskedjék, mivel föltehető, hogy közöttük veszekedés fordulhat elő, vagy az átköltözködésnek nem a rendeletnek megfelelően tesznek eleget.

Egyeken 1944. év, május hó 24. én.

olvashatatlan aláírás
vezetőjegyző.

tisztázat. V. 623./c.1. - 3414/1944. Főszolgabírói felhívás, névjegyzék.

16.

Egyek, 1944. május 25.

Egyek nagyközség előljáráóságától.
kijelölése.
307311944. sz.

Tárgy. A zsidó lakóhelyének

Hiv.sz: 3414/1944.
sz. Mell. sz:1 drb.

Főszolgabíró Urnak,
D e b r e c e n.

Jelentem, hogy Egyek községből a mai nap folyamán a mellékelt névjegyzéken feltüntetett zsidófaju személyeket a balmazújvárosi gettóba

utbainditottam. Nevezettek a lakásukon maradt tárgyakról készített leltáraikat és lakásukkulcsait az irányítást végző községi tisztviselőnek leadták.

Egyben jelentem, hogy ezuttal Egyek községben csupán egy zsidófajú egyén maradt az igazoltan munkaszolgálatot teljesítő gyógyszerész. Utbainditáskor ugyanis a létszámot megállapítottam és kíséretül egy csendőrjárőr csatlakozott.

Egyek, 1944. május 25

olvashatatlan aláírás
vezetőjegyző

17.

Egyek, 1944. július 12.

JELENTÉS A ZSINAGÓGA LEBONTÁSÁRÓL

Alispán Urnak fenti számú rendelete értelmében az egyeki zsinagóga lebontására teszek előterjesztést, mert az egyeki Zsinagóga közbiztonság és közszépészet szempontjából esik kifogás alá. Mellette iskolák vannak és Levente Otthont számítunk építeni, másrészt eddig az épület már olyan állapotban van, hogy a zsidók ittléte idején is renoválgatták, hogy közbiztonsági szabályoknak megfelelő legyen.

Olvashatatlan aláírás s.k.
vezetőjegyző

Nyomatott, V.623/c.1. - 3906/1944.

18.

Egyek, 1944. május 26.

JELENTÉS A ZSIDÓK ÁTKÖLTÖZTETÉSÉRŐL A KIJELÖLT LAKÓHELYÜKRE

... A zsidóknak Balmazújváros községbe való elköltöztetésével kapcsolatosan értesítem, hogy 1 öt éves lovat, egy tizenegy éves és egy 8 éves tehenet, továbbá egy hasas kocát, 3 egy éves és 5 drb négy hónapos süldőt hagytak itt.

Tudomásunkra jutott továbbá, hogy a tiszacsegei Korn Zsigmond tehene 4 év óta Egyek községhez tartozó félhalom tanyán lakó Kis András 6 gyermekes gazdasági cselédnek van kiadva fejőre. Ezeknek a jószágoknak Egyek község lakosai részére való juttatását kérem.

Olvashatatlan aláírás s.k.
vezetőjegyző

Tisztázat, V.623/c.1 - 3073/1944.

19.

Egyek, 1944. június 24.

**JELENTÉS A KÖZSÉGBEN TALÁLHATÓ MÚZEÁLIS ÉRTÉKŰ ZSIDÓ
TÁRGYAKRÓL ÉS ÉPÜLETEKRŐL**

Értesítem, hogy Egyek községben az elhagyott zsidó ingatlanok és ingóságok között muzeális értékű gyűjteményt, vagy egyes tárgyakat, illetőleg épületeket nem találtam.

Olvashatatlan aláírás s.k.
vezetőjegyző

Tisztázat. V.623/c.1. - 3525/1944.

Mindkét pontra nézve kérem a tulajdonos zsidó nevét, a hely pontos megjelölését /község, utca, házszám vagy határrész, tanyaszám/ avagy azt a helyet megjelölni /raktár, bank stb./ ahol a gyűjtemény jelenleg őrizetben van.

Mivel a Kormánybiztos ur az adatok összeállítását a legsürgősebben követeli, tisztelettel kérem a helyi adatok mielőbbi megküldését 1 másolattal.

Debrecen, 1944. június 2.

Hazafias köszöntéssel:
Dr. Sőregi János s.k.
kormánybiztosi megbízott, a
Déri Múzeum igazgatója

Tisztázat. V.623/c.1. - 3525/1944.

Egyek, 1944. szeptember 8.

KIMUTATÁS AZ EGYEK KÖZSÉGBEN LÉVŐ ELHAGYOTT ZSIDÓ LAKÁSOKRÓL ÉS
ÜZLETHELYISÉGEKRŐL

K i m u t a t á s

az Egyek községben lévő elhagyott zsidó lakások és üzlethelyiségekről.

Sor- szám	Név és hsz	szo- ba	kony- ha	üzl. hely.	házha- szon érték	üzlet haszon érték	J e g y z e t
1.	Heiman Mór 271.	2	1	1	100	100	vegyeskereskedés
2.	Weisz Regina 366.	2	1	1	40	120	üres korcsma
3.	Jónap Béla 264.	2	2	2			tőle Guttman Henrik bérelte
4.	Klein Izidor 745.	2	1	1	120	120	pékműhely.
5.	Grünvald Sándor 744.	1	1	1	50		bádogos
6.	Fekete Dávid 321.	2	1	1	100	100	illatszerkereskedés
7.	Izraelita Hitközség 637.	1	1	1	100		lakáshelyiséggel
8.	Grünblatt Ferencné 631.	2	1	1	100		varrónő
9.	Csepregi Béla örök 613.	2	1	-	100		keresztény tulajdo- nos háza, amelynek a bérlete a zsidó kiköltözésével megszűnt.
10.	Krémer Ignác 406.	2	1	-	100		
11.	Rainer József örök 5.	2	1	1	120	130	vegyeskereskedés

12.	Horovitz Jenő 18.	2	1	1	120	80	szabó műhely
13.	Hercz József 28.	2	1	1	50	200	vegyeskereskedés.
14.	Kertész Ignác 1059.	3	1	-	180		
15.	Horovitz és Kertész 1047.	3	1	1	180	480	fatelep.
16.	Goldstein József 87.	2	1	1	100		szikvizüzem.
17.	dr. Gál Ignác 255.	3	1	-	240	120	orvosi rendelő
18.	Domán Lajos 246.	3	1	1	200	460	textilkereskedés
19.	Hercz Jenő 732.	2	1	1	120	120	terménykereskedés.
20.	Friedmann Ernőné 753.	2	1	1	100		cipő üzlet és szikviz
21.	Friedmann Bernát 224.	2	1	-	100	100	mészárszék.
22.	Grünberger Endre 118.	4	1	1	400	1680	vas és vegyes- kedés. jelenleg bérbe van adva a lakás és üzletbe- rendezés évi 220 pengőért.
23.	Deutsch Ferenc 1422.	1	1	-	50		
24.	Bartha Lenke 1542.	1	1	1	50	80	vegyeskereskedés
25.	Schwalb Ignác 1444.	2	1	-	100		

Olvashatatlan aláírás s.k.
vezetőjegyző

Egyek, 1944. május 25.

NÉVJEGYZÉK AZOKRÓL A ZSIDÓKRÓL, AKIKET A BALMAZUJVÁROSI GETTÓBA SZÁLLITOTTAK

Jelentem, hogy Egyek községből a mai nap folyamán a mellékelt névjegyzéken feltüntetett zsidófajú személyeket a balmazújvárosi gettóba útbaindítottam. Nevezettek a lakásukon maradt tárgyakról készített leltáraikat és lakásuk kulcsait az irányítást végző községi tisztviselőnek leadták.

Egyben jelentem, hogy ezúttal Egyek községben csupán egy zsidófajú egyén maradt az igazoltan munkaszolgálatot teljesítő gyógyszerész. Utbainditáskor ugyanis a létszámot megállapítottam és kíséretül egy csendőrzárőr csatlakozott.

Névjegyzék
az Egyek községből a Balmazújvárosi gettóba áttelepített zsidófajú személyekről.

Fsz.	N é v	Születési év	Szülőanyja	Házszáma
1.	Dr. Gál Ignác	1864.	Herskovics Teréz	Egyek, 255.
2.	Jónap Béla	1894.	Trepper Irma	"
3.	Jónap B.-né Gál Jolán	1902.	Wirtschafter Szeréna	"
4.	Fekete Dávid	1899.	Kertész Eszter	" 321.
5.	Fekete D.-né Róth Aranka	1904.	Friedmann Róza	"
6.	Fekete Livia	1929.	Róth Aranka	"
7.	Fekete Hedvig	1934.	Róth Aranka	"
8.	Schwarcz Pepi	1868.	Bónis Cili	" 322.
9.	Schwarcz Léni	1865.	Bónis Cili	"
10.	Guttman Farkas	1869.	Goldberger Hani	" 637.
11.	Guttman Farkasné Elbogen S.	1875.	Blou Sára	"
12.	Guttman Helén	1907.	Elbogen Sára	"
13.	Guttman Etel	1911.	Elbogen Sára	"
14.	Krémer Ignác	1866.	Schwarcz Záli	"
15.	Krémer Ignácné Buchbinder b.	1895.	Weisz Róza	" 406.
16.	Friedman Sámuelné	1866.		" 271.
17.	Heiman Mórné Friedman Szerén	1897.	Horovits Julianna	" 271.
18.	Heiman Irén	1926.	Friedman Szerén	"
19.	Heiman Klára	1934.	Friedman Szerén	" 271.
20.	Heiman László	1928.	Friedman Szerén	"
21.	Weisz Regine	1875.	Flamm Margit	" 266.
22.	Flecker Janka	1900.	Weisz Eszter	"
23.	Guttman Henrikné Licht M.	1908.	Goldinger Malvin	" 264.
24.	Guttman Livia	1919.	Licht Margit	"

25.	Guttman Judit	1931.	Licht Margit	"
26.	Guttman Oszkár	1934.	Licht Margit	"
27.	Schwalb Ignác	1872.	Brüll Juli	" 1444.
28.	Sewalb Ignácné Korn Juli	1872.	Klein Margit	"
29.	Schwalb Móric	1900.	Korn Julianna	"
30.	Schwalb Géza	1902.	Korn Julianna	"
31.	Schwalb Rózsi	1912.	Korn Julianna	"
32.	Domán Arnold	1894.	Fáber Borbála	" 247.
33.	Domán Arnoldné Wiener Erzs.	1900.	Hübsch Cecil	"
34.	Domán Katalin	1925.	Wiener Erzsébet	"
35.	Domán Edig	1928.	Wiener Erzsébet	"
36.	Domán István	1931.	Wiener Erzsébet	"
37.	Domán Veronka	1934.	Wiener Erzsébet	"
38.	Domán Ferenc	1937.	Wiener Erzsébet	"
39.	Friedman Ernőné Hemli Olga	1912.	Berger Hermina	" 753.
40.	Friedman Bebőné Broner G.	1874.	Blau Teréz	"
41.	Grünblett Ferencné Lehrfeld.	1893.	Schwartz Nóra	" 631.
42.	Barta Sebestyén	1881.	Drucker RózaUjt.	"
43.	Barta Sebestyénne Vitriol F.	1872.	Kesztenbaum Léni	"
44.	Vitriol Róza	1875.	Kesztenbaum Léni	"
45.	Pataki Pál	1898.	Spitzer Róza	"5.
46.	Pataki Pálné Reiner Margit	1900.	Tepper Záli	" 5.
47.	Pataki Éva	1925.	Reiner Margit	"
48.	Pataki Aliz	1930.	Reiner Margit	"
49.	Vitriol Dezső	1898.	Ábrahám Teréz	" 224.
50.	Vitriol Dezsőné Weisz Etel	1900.	Weisz Szerén	" 224.
51.	Friedman Bernát	1859.	Friedman Lizsi	" 224.
52.	Klein Izidor	1883.	Friedman Eszter	" 746.
53.	Klein Isidorné Glück Betty	1888.	Klein Lilly	"

54.	Deutsch Ferenc	1876.	Brüll Eszter	" 1422.
55.	Deutsch Ferencné Naumen J.	1880.	Hercz Margit	"
56.	Grünwald Sándorné Fischer	1894.	Deutsch Záli	" 745.
57.	Grünwald Klára	1923.	Tischler Amália	"
58.	Grünwald Anna	1927.	Tischler Amália	"
59.	Grünwald Jolán	1932.	ischler Amália	"
60.	Grünwald Tibor	1933.	Tischler Amália	"
61.	Grünwald Imre	1938.	Tischler Amália	"
62.	Hercz Márton	1860.	Grósz Róza	"752.
63.	Hercz Jenőné Weinberger N.	1913.	Goldstern Józsefin	"
64.	Hercz Éva	1941.	Weinberger Margit	"
65.	Goldstein József	1861.	Schwarz Julianna	" 87.
66.	Goldstein Józsefné Vitriol.	1869.	Kesztenbaum Léni	"
67.	Horovitz Jenő	1893.	Friedmann Berta	"
68.	Horovitz Jenőné Ornstein E.	1895.	Vass Anna	"
69.	Orosz Ilona	1926.	Grosz Regina	"
70.	Hercz József	1887.	Schwarz Róza	" 28.
71.	Hercz Józsefné Fischer J.	1889.	Weisz Mária	"
72.	Hercz Mária	1926.	Fischer Jolán	"
73.	Kertész Ignácné Gelbman P.	1898.	Angyal Mária	" 1059.
74.	Kertész Zoltán	1923.	Gelbmann Piroska	"
75.	Horovitz Dezső	1889.	Friedman Berta	" 1047.
76.	Horovitz Dezsőné Gelbmann	1896.	Angyal Mária	"
77.	Horovitz Éva	1928.	Gelbmann Erzsébet	"
78.	Horovitz Pál	1934.	Gelbmann Erzsébet	"
79.	Széplaki Józsefné Kun E.	1904.	Rózsa Ida	" 1049.
80.	Széplaki László	1937.	Kun Erzsébet	"
81.	Domán Sándor	1892.	Fáber Borbála	" 613.

Olvashatatlan aláírás
s.k.
vezetőjegyző

Tisztázat. V.623/c.1. - 3073/1944.

21.

Földes, 1943. október 2.

A JEGYZŐ JELENTÉSE A ZSIDÓ INGATLANOK ÁTADÁSÁRÓL A VITÉZI
REND SZÁMÁRA

... Cím!

Tisztelettel értesítem, hogy hivatkozott számú felkérésük és megbízásuk folytán múlt hó 27-én a kiskorú Vámos Imre tulajdonát képező zsidó ingatlanokat Intézetük nevében birtokbavettem és egyúttal a kiszállott Hajdú vármegyei vitézi Székkapitányságnak a Vitézi Rend részére birtokbaadtam. A többi zsidótulajdont képező ingatlanokat a Székkapitányság nem vette át és értesítése szerint egy későbbi időpontban azokat az O.N.CS.A fogja birtokbavenni.

Készkiadásom 18 kilométeres autón megtett út költsége: 18.- P volt

Földes, 1943. október 2-án

Teljes tisztelettel:

Olvashatatlan aláírás s.k.
főjegyző

Fogalmazvány, V.625/c.1. - 525/1943.

Balmazújváros, 1944. április 29.

NYILVÁNTARTÁS AZ 50.500/1944.K.K.M.sz. RENDELET ALAPJÁN BEZÁRT ZSIDÓ ÜZLETEKRŐL

A tulajdonos neve	Lakása utca	Az üzlethelyiség	Az üzlet megnevezése	Jegyzet
1. Spitzer Jenő	Rákóczi 1.	Rákóczi 1.	fűszer vegyes kész lábbeli	
2. Steinberger Arnold	Kossuth t. 2.	Kossuth t. 2.	rőfös rövidáru	
3. Szigeti Zoltán	Szoboszlai 41.	Kossuth t. 9.	fűszer vegyes rőfös	
4. Rózenfeld Sámuel	Debreceni 13.	Debreceni 13.	szikvíz üzem	
5. Grünfeld Józsefné	Debr.sor 103.	Debr.sor 103.	fűszer vegyes	
6. Friedlander Jenő	Csegei 40.	Csegei 40.	fűszer vegyes	
7. Schvarc Adolf	Árpád 1.	Árpád 1.	fűszer vegyes vas porcelán üveg	
8. Szigeti Ernő	Árpád 13.	Kossuth t.7.	bazár rövidáru	
9. Elfenbein Mózes	Attila 3.	Attila 3.	fűszer vegyes	
10. Spitzer Zsigmondné	Nádudvari 32.	Kossuth t.11.	bazár rövidáru	
11. Friedmann Miksa	Debreceni 8.	Debreceni 8.	rőfös maradék áru	
12. Markovics József	Kossuth t.3.	Kossuth t.3.	fűszer vegyes vas	
13. Gréger Jenő	Csegei 1.	Csegei 1.	rőfös rövidáru	
14. Ornstein Jenő	Nádudvari 10.	Nádudvari 10.	férfi szabó kész ruha	
15. Ornstein Dezső	Semsei 2.	Kossuth t. 8.	bőr cipész kellék	
16. Fohn Benő	Kossuth t. 16.	Kossuth t. 16.	rőfös	
17. Heisz András	Bethlen 57.	Bethlen 57.	fűszer vegyes	
18. Grünhut Miksa	Debreceni 18.	Debreceni 18.	fűszer vegyes zsák kölcs.	
19. Weisz Adolf	Debreceni 13.	Batthyányi 9.	óras üveges	
20. Spitzer Jenő	Rákóczi 1.	Kossuth t. 3.	rövidáru kész lábbeli	
21. ö.Schwarcz Sándorné	Nádudvari 1.	Nádudvari 1.	fűszer vegyes temetkezés	

22. Blum Sándorné	Batthyány 9.	Bocskai 1.	rőfös maradék áru
23. Kornhauser Éliás és Stamler Tibor	Báthori 14.	Bocskai 1.	meszes órás
24. Jónász Ignác	Szoboszlai 6.	Szoboszlai 6.	asztalos temetkezési váll.
25. Guttman Jenő	Debreceni 30.	Debreceni 30.	toll nyers bőr ócska vas
26. Elfenbein Sándor	Bánlak IV.	Debreceni 30.	toll nyers bőr ócska vas
27. Krausz Andor Zene	Debreceni 30.		toll nyers bőr ócska vas
28. Steinberger Izsák	Csegei	Debreceni 30.	toll nyers bőr ócska vas
29. Kornhauser Éliás	Bethlen 49.	Bethlen 49.	bél tisztító
30. ö.Gelbmann Ignáczné	Kossuth t.8.	Kossuth t. 8.	fa és épület anyag keresk.

Olvashatatlan aláírás sk.
vezetőjegyző.

Tisztázat HBML.IX.201/b. - 654/1944.

Hajdúdorog, 1944. május 5.

ZSIDÓ KERESKEDELMI VÁLLALATOK ZÁR ALÁ VÉTELE
HAJDÚDOROGON

Községi Jegyző Úrnak!

A m.kir. Pénzügyminisztériumból távbeszélőn vett rendelet alapján felkérem, utasítom, hogy azon zsidó kereskedelmi vállalatoknak /üzleteknek/ névsorát, amelyek az 50.000/1944. K.K.M. sz. rendelet szerint lezárattak, ide a fenti számra hivatkozással 24 óra alatt megküldeni szíveskedjék.

Tekintettel arra, hogy a távbeszélőn vett rendelet gyors végrehajtásához a várt névjegyzék szükséges, ennél fogva felkérem, utasítom, hogy azt ide 24 óra alatt megküldeni szíveskedjék, küldje meg.

Dr. Mikola sk.
pénzügyi főtanácsos
pénzügyigazgató helyettes

K I M U T A T Á S

1. Reihmann József, rőfös és temetkezés, Jankovics Mihály u. 1. sz.
2. Róth Izidor, rőfös és rövidárú, Sarok u. 2. sz.
3. Stulberger Sámuelné, szatócs, Fehértó u. 29. sz.
4. özv. Grünfeld Hermanné és Grünfeld Béla, szatócs, Böszörményi u. 12. sz.
4. özv. Reichmann Emánuelné, fűszer és vegyes kereskedés, Jackovics M. 3. sz.
6. Rósenbaum Sándor, fűszer és vegyes kereskedés, Mátyás k. 42. sz.
7. Steif Ignác, rőfös és rövidárú, Vasvári Pál tér 16. sz.
8. Stein Róza, fűszer és vegyes kereskedő, Vasvári P. tér 16. sz.
9. Bleier Sarolta, szatócs, Nyiregyházi út 1. sz.
10. Berger Jenő, rőfös és rövidárú üzlet, Vasvári Pál tér 13. sz.
11. özv. Frank Ernáné, szatócs kézimunka üzlet, Vasvári P. tér 9. sz.
12. Róth Jenőné, fűszer és vegyes kereskedés, Vasvári Pál tér 13. sz.
13. Stulbergel Izidor, mészkereskedő, Vasvári Pál tér
14. Róth Lajosné, szatócs, Fürdő u. 51. sz.
15. Róth Jenő, mészkereskedő, Nánási u. 2. sz.
16. Róth Lajosné, rőfös és maradék üzlete, Jackovics M. 9. sz.
17. Róth Jeremiás, cipő és vegyes kereskedő, Vasvári P. tér 10. sz.
18. Róth Zsigmond, bazár üzlet, Vasvári Pál tér 6. sz.
19. özv. Goldstein Hermanné, fűszer és vegyes kereskedés, Nánási 2. sz.
20. Reihmann Károly, szatócs üzlet, Fehértói u. 56. sz.
21. Reihmann Sándor, szatócs kereskedés, Jackovics M. 3. sz.

vezetőjegyző

Hajdúdorog, 1944. június 6.

ELHAGYOTT ZSIDÓLAKÁSOK LEJTÁROZÁSA HAJDÚDOROGON

Valamennyi községi előjáráságnak és megyei város polgármesterének. Meghagyom, állapítsa meg és postafordultával címemre jelentse, hogy a községben, városban hány elhagyott zsidólakás és hány elhagyott zsidóüzlet van. Ebből hány lakást ürítettek ki és hány van még kiürítendő. Meghagyom továbbá, 48 óránként jelentse be hozzám, velem közölni szíveskedjék, hogy az elmúlt 48 óra alatt hány lakást ürítettek ki.

Az eddigi értesüléseim szerint a lejtározási stb. munkálatok igen lassú menetben haladnak. Felkérem, minden erővel hasson oda, hogy a munkálatok a leggyorsabban befejezést nyerjenek, mert indokolatlan késedelem esetén a mai nehéz időben kénytelen leszek a mulasztó közegekkel szemben a legszigorúbb megtorlásokat alkalmazni.

A mai nehéz és igen válságos időben kizárólag a rendes ügymenet idejére megállapított hivatalos órák alatt való működés nem elegendő. Mindenkinék a kötelességteljesítés magaslatára kell állnia, megsokszorozott energiával a hivatalos órán túl is kell a munkálatokat elvégezni.

Elvárom a községi előjáráságoztól és felkérem a városok polgármestereit, hogy minden erővel hassanak oda, hogy ezek a munkálatok a lehető legrövidebb idő alatt tényleg befejezést is nyerjenek.

Jelen rendeletben foglaltakat, a zsidóvagyon lejtározását és beraktározását végző bizottságokkal azonnal közölje.

Dr. Vajthó s.k.
miniszteri tanácsos
m. kir.

pénzügyigazgató

KIMUTATÁS

Név:	Lakhely	Fő
Auspitz József	Vércse u. 14.	8
Auspitz Aladárné	Árpád u. 58.	2
Auspitz Gyula	Vasvári Pál 18.	3
Berkovits Mártonné	Rendház u. 36.	5
Bleuer Márton	Nyiregyházi u. 1.	2
özv. Berger Jenőné	Böszörményi 8.	2
Blum Mórné	Fürdő 54.	5
Braun Zsigmondné	Sarok u. 2.	2
Czitron Ábrahámné	Fehértói u. 6.	9
Eisenberger Jakabné	Levente u. 15.	5

özv. Eisenberger Bernátné	Vasvári Pál tér 12.	1
Frenkel Imréné	Böszörményi 60.	4
Frankl Farkasné	Fürdő u. 27.	7
özv. Frankl Ernőné	Nyiregyházi u. 22.	2
Felbermann Sándorné	Szállásföld tanya	4
Grósz Vilmosné	Hétút 19.	3
Grósz Miklósné	Nánási u.	2
Grünvald Mártonné	Hunyadi u. 1.	3
özv. Grünfeld Hermanné	Böszörményi 12.	3
Grünfeld Lajosné	Kötő u. 9.	3
Grünberger Farkasné	Lakatos u. 18.	7
Gleichmann Józsefné	Rendház u. 6.	4
özv. Grósz Emánuelné	Sarok u.	6
Goldstein Józsefné	Tokaji u. 10.	3
özv. Goldstein Hermanné	Nánási u. 12.	4
Jakab Jenőné	Jackovits M. 20.	4
Krausz Klára	Zöld u. 23.	1
özv. Klein Ignácné	Böszörményi u.	2
Krausz Gyula	Keleti u. 21.	7
Kaufman Sámuel	Vasvári P. tér 12.	4
Kelemen Izsákné	Kossuth u. 21.	4
Klein Zseni	Sima u. 8.	1
Kupferstein Izidorné	Városkert 7.	9
Krausz Józsefné	Tokaji u. 8.	3
Kelemen Mórné	Kötő u. 9.	6
Leicht Sándorné	Nánási 14.	3
Madár Ernőné	Nánási u. 4.	2
Dr. Mayer Móriczné	Böszörményi 4.	5
Heisz Mórné	Nánási u. 11.	2
Katz Ernőné	Szív u. 24.	5
Rosenberg Miksáné	Iskola u. 4.	3
Rosenfeld Sámuelné	Fehértói 3.	3
Grósz Hermanné	Jackovits M. 13.	2
Rosenfeld Béláné	Fehértói u. 2.	7
Reichmann Sámuelné	Vasvári P. tér 6.	2
Róth Jenőné	Vasvári P. tér 15.	2
özv. Róth Salamonné	Nyiregyházi 22.	2
Reichmann Józsefné	Jackovits M.	5
Rosenbaum Sándor	Mátyás krt. 12.	2
Reichmann Dezsőné	Nyiregyházi u. 2.	2
Dr. Hercz Lászlóné	Fehértói u.	3
özv. Hercz Jakabné	Jackovics M.	2
Róth Jeremiásné	Fehértói 31.	4
Róth Lajosné	Fürdő u. 51.	3
Róth Zsigmondné	Vasvári Pál tér 6.	5
Reichmann Emánuelné	Jackovics M. 4.	4

Reichmann Károlyné	Fehértói u. 50.	3
Róth Izidorné	Sarok u. 2.	4
Dr. Ritternsporn Miklósné	Jackovics M. 5.	2
Lőrincz Ábrahámné	Fehértói u. 1.	2
özv. Stern Sándorné	Nánási u. 14.	1
Rubinstein Zsigmond	Mátyás krt. 144.	2
íj. Róth Jenőné	Kötő u. 3.	4
Stulberger Izidorné	Fehértói u. 29.	5
Strasszer Náthánné	Vasvári Pál 16.	5
Schvartz Sájéné	Dohány u. 2.	8
Steif Ignáczné	Vasvári Pál 16.	5
Tischler Leopoldné	Fogadó u. 11.	2
Taub Hermanné	Jackovics M. u. 9.	6
Vohl Sándor	Jackovics M. 2.	1
Weiszberger Ferencné	Böszörményi u.	3
özv. Veinstock Józsefné	Templom u. 11.	5
Veiser Mórné	Fehértó u. 5.	7
Schvartz Jenőné	Rendház u. 5.	4
Salamon Dávidné	Fehértói u. 31.	5
Fogalmazvány. - HBML. HbFl. V.B. 192/b. 66.d.		

25.

Hajdúböszörmény, 1944. május 2.

ZSIDÓKERESKEDÉSEK ZÁR ALÁ VÉTELE HAJDÚBÖSZÖRMÉNYBEN

Kereskedelmi és Iparkamara, Debrecen.

Az 50.500/1944. K.K.M.sz. rendelet alapján bejelentett, bezárt zsidóüzletek névjegyzékét megküldöm.

Polgármester megbízásából
Dr. vitéz Abari Antal s.k.
közig. tanácsnok.

K I M U T A T Á S

1. Spitzer Adolf	Újvárosi 2. sz.	sütő mester
2. özv. Heiman Dezsőné	Nagyatádi Sz. I.	nyersbőr
3. Fried Lajos	Újvárosi 6. sz.	szatócs
4. Spitzer Béla	Kemény J. 5. sz.	szatócs
5. Grószmann Regina	Újvárosi 1. sz.	szatócs
6. Hauser Mihály	Vár u. 8. sz.	toll, nyersbőr
7. Grünfeld Izráel	Jókai M. 1. sz.	férfiszabó
8. Grünberger Béla	Jókai M. 1. sz.	bőrcikkek árúsítása
9. Freireich Sámuelné	Vörösmarhi M. 1. sz.	szatócs

10. özv. Klein Ferencné	Horthi M. 1. sz.	épületfa árusítás
11. Dr. Angyal Zoltán	Kassa u.	épületfa kereskedő
12. Mayer Sándorné	Baros G. tér 5. sz.	ószeres
13. Schlézinger Sándorné	Baros G. tér 5. sz.	ószeres
14. Veisz Lajos	Gönci Pál 8. sz.	toll, nyersbőr
15. Reich Lázár	Gönci Pál 9. sz.	toll, nyersbőr
16. Rauchmann József	Újvárosi 40. sz.	toll, nyersbőr
17. Rubin Jakab	Arad u. 66. sz.	fűszerkereskedés
18. Blumendfeld Pál	Korvin J. 45. sz.	fűszerkereskedés
19. Goldmann Jenő	Benedek J. 23. sz.	termény- kereskedés
20. Goldmann Herman	Polgári 63. sz.	vegyeskereskedő
21. Klein Henrik	Dorogi 4. sz.	fűszerkereskedő
22. Klein Ignác és József	Dorogi 4. sz.	épületfa kereskedő
23. özv. Reimann Józsefné	Dorogi 7. sz.	rőföskereskedő
24. Grün Mór	Somogy B. 8. sz.	kóser, élelmiszer
25. Berkovits Márkus	Kossuth 9. sz.	üvegező
26. Fried Géza	Kossuth 9. sz.	szatócs
27. Klein József	Debreceni 10. sz.	rőfös
28. Berger Ábrahám	Somosi Béla 14. sz.	szatócs
29. Neufeld Ferenc	Dorogi 11. sz.	rőfös
30. Friedmann Izidor	Dorogi 5. sz.	könyvkeresk., nyomdász
31. Tratner Márton	Szilágyi 46. sz.	szatócs
32. Kupferstein Izráel	Újfehértói 93. sz.	szatócs
33. Valdman Lajos	Újfehértói 25. sz.	szatócs
34. Blumendfeld Jenő	Polgári 24. sz.	szatócs
35. Horovitz Ernő	Dorogi 15. sz.	vegyeskereskedő
36. Klein Ida	Téglási 50. sz.	szatócs
37. Schvarc Salamon	Jókai 3. sz.	kalapüzem, szabó
38. Klein Viktor	Tisza I. 19. sz.	rövidáru
39. Gottdekker Bernát	Kossuth L. 8. sz.	órás
40. Klein Lajosné	Kossuth L. 12. sz.	cipész
41. Hamer Béla	Kossuth L. 12. sz.	sütőipar
42. Holcer Ármin	Dorogi 98. sz.	vegyeskereskedő
43. Rubin Ábrahám	Somogy B. 13. sz.	szatócs
44. Kösztenbaum Béla	Tisza I. 2. sz.	órás, ékszerész
45. Grószberger Juda	Téglási 4. sz.	toll, nyersbőr
46. Reich István	Újvárosi 5. sz.	vegyeskereskedő
47. Grószmann Jenő	Somogy B. 8. sz.	pékmester
48. Grün Andor	Nagyatádi Sz. I. 96. sz.	szatócs
49. Orstein Sámuel	Nagyatádi Sz. I. 93. sz.	szatócs
50. Freireich Lajos	Thököly I. 2. sz.	vegyeskereskedő

51. Fisch Áron	Varga L. 17. sz.	rőfös, rövidárú
52. Goldstein Hermann	K. Hadházi 3. sz.	tűzifakereskedő
53. Grünfeld József	Újvárosi 1. sz.	fűszer, vegyesker.
54. Neumann Dezsőné	Somogy B. 5. sz.	rőfös, rövidárú
55. Rubistein Menyhért	Enyingi T. B. 24. sz.	vegyeskereskedő
56. Róna Jánosné	Tisza I. 8. sz.	fűszer, vegyesk.
57. Freireich Andor	Szabadság tér 1. sz.	fűszer, vegyesk.
58. Kenyeres Miklósné	Újvárosi 8. sz.	vegyeskereskedő
59. Klein Elekné	Horthi M. 76. sz.	szatócs
60. Freireich Jenő	Kossuth L. 12. sz.	illatszer, bazar
61. Róth Ignác	Debreceni 48. sz.	szatócs
62. Ungár Irén	Somogy B. 10. sz.	rőfös, rövidárú
63. Róthman Albert	Tisza I. 10. sz.	textil, divatárú
64. Grünvald Géza	Zrinyi I. 1. sz.	szatócs
65. Zádor László	Péchy S. 1. sz.	rőfös, divatárú
66. Lefkovits Mór	Kossuth 5. sz.	rövid és divatárú
67. Spitz Adolfné	Szabadság tér 1. sz.	vegyes- kereskedés
68. Angyal József	Dorogi 13.	kalapos, divatárú
69. Viesel Ernő	Korpona 16.	szatócs
70. özv. Gold Bernátné	Benedek J. 13. sz.	rőfös, rövidárú
71. Graf Záli	Vár u. 3. sz.	maradék, kiszőrős
72. özv. Czukor Izidorné	Vár u. 3. sz.	bazárárú
73. Klein Bernát	Jókai M. 3. sz.	cipész
74. Goldstein Ella	Árpád u. 71. sz.	fűszer, vegyesker.
75. Herskó József	Polgári u. 98. sz.	tollkereskedő
76. Róthmann Endréné	Tisza I. 4. sz.	textil, rőfös
77. Ungár Hermanné	Újvárosi 2. sz.	bőr, cipész
78. Fischer Sándor	Bethlen 53. sz.	tűzifa, mész
79. Rózenfeld Dezső	Polgári 113. sz.	szatócs
80. özv. Marosi Jánosné	Vár u. 3. sz.	rövidárú, textil
81. Gleichmann Tibor	Kassa u.	férfiszabó
82. Valler Sámuel	Benedek J. 23. sz.	férfiszabó
83. Heimann Zsigmond	Tátra u. 1. sz.	férfiszabó
84. Heimann Gizella	Tisza I. 40. sz.	férfi ruha- kereskedő
85. Schvarc Magda	Árpád u. 2. sz.	kalapos
86. Weisz Sándor	Deák F. 15. sz.	ószeres
87. Weisz Izrael	Deák F. 23. sz.	ócskavas
88. Rothmann Ignác	Deák F.	lókereskedés

Hajdúböszörmény, 1944. május

A HAJDÚBÖSZÖRMÉNYI GETTÓ

Én így láttam....

A hajdúböszörményi zsidóságra nézve szomorú napok kezdődtek 1944 május havának közepén; 19-én kezdetüket vették a gettó kijelölése tárgyában a hivatalos tanácskozások. Ennek híre nagy izgalmat váltott ki nemcsak a zsidóság, hanem ama keresztyének körében is, kiknek esetleg ki kell költözködni házaikból, lakásaikból, hogy helyet adjanak a gettónak. Ez utóbbiak részéről éles kifakadások is hangzottak el akkor, mikor olyan hírek hallatszottak, hogy egyes keresztyéneket a hatóság a gettó területén is meg akar hagyni lakásaikban. A gettó területéül egy hét múlva aztán kijelölte a hatóság a Kassa- és a Benedek János - utcát, úgyszintén a Somossy Béla utca pár házát. Igénybe akarták még venni a Polgári - út 2-6. számú házait is, ami ellen az ott lakók erőlyesen tiltakoztak, s ezek a házak mentesültek is az igénybevétel alól. A szükséges helyiségek biztosítása végett aztán a hatóság az Újvárosi - utca és a Bocskay - tér északi sarkán levő Engelháza tette meg a "kis gettó" - nak. Ez a ház nem függött össze a gettó többi háztelkeivel, azért előbb a szomszédos Lévy Márton telke felett felüljáró építésével akartak összeköttetést csinálni, a szintén felhangzó tiltakozás és a kivitel nehézségei folytán azonban ez is elmaradt, s a "kis gettó" más kijáráshoz jutott.

A városban megüresedett zsidólakások igénylése is megkezdődött. Ez sem folyt le minden izgalom nélkül, ezt főként az váltotta ki, ha a megüresedett zsidó lakásba nem a gettóból kitelepített keresztyén, hanem esetleg más lakásigénylő költözött be.

A gettó pontos kijelölése megtörténvén, kezdetét vette a keresztyéneknek a gettóból ki-, s a zsidóknak a gettóba való beköltözése. Sűrűn lehetett látni a gettó környékén a költözködőket, különösen a sárga csillagos zsidók voltak az érdeklődés tárgyai, élénk figyelemmel kísérte az utca közönsége, hogy mit visznek be a zsidók a gettóba. Az élő állatokat pl. nem vihették be (tehén, kecske stb.), azokat a hatóság az ONCSA - telep lakói között osztotta ki.

Május 27-én megkezdődött a gettó lezárása. A Kassa- és a Benedek János - utca mindkét végén ácsok jelentek meg, kik az utcák kijáratát három méter magas deszkakerítéssel elzárták. A kerítés a Kassa - utca Somossy Béla - utcai végén az utcai házvonalban volt, a többi utcavégeken azonban 15 - 30 lépéssel bentebb volt az utcában, mivel a sarki házak nem kerültek mind bele a gettóba, s így azok kapubejáratát, melyek az utcába estek, szabadon kellett hagyni. A gettónak csak egy kijárat volt, éspedig a Kassa - utca Újvárosi - utcai végén. E kijáratnál lezárás után állandó rendőrszem teljesített ellenőrzést, kinek részére a kapun kívül fabódé volt felállítva rossz idő esetére.

Május 29-én este 6 órakor megtörtént a gettó hivatalos lezárása, a kapukat becsukták, s a kijáratnál a rendőrszem megkezdte szolgálatát. A ki- és bejárás teljesen megszűnt, ezután csak hatósági engedéllyel lehetett a gettóból kijönni, vagy oda bemenni. Ezzel megkezdődött a gettó 18 napra terjedő belső élete, amelyről sok

kószá hir terjedt el a városban, megbízható képet azonban csak az festhet róla, aki azokat a napokat átélte, vagy inkább átszenvedte.

...Még egy biztos hírünk volt a gettóról, és pedig június 2-án, az, hogy elvittek onnan munkaszolgálatra közel 40 férfit.

Június 15-én érkezik az első híre annak, hogy közelesen a gettó egész zsidóságát elszállítják a városból... Másnap aztán már biztos hírként terjedt el a városban, hogy a következő napon viszik el a zsidókat a gettóból. Ezt a gettó lakói is tudták, mert a délután folyamán üzenetet kaptam egy barátomtól a gettóból, hogy rendőri kísérettel menjek be a gettóba egy csomag átvétele végett. Este 8 órakor ismét felállott a rendőri és katonai őrség a gettó körül.

Június 16. napjának estéjét s részben az éjszakáját is egy barátom lakásán a gettó közelében töltöttem vendégségben. Éjfél után 2 órakor dobszóval ébresztették a gettót, s megindult ott a zsidobongás. 4 órakor a Bocskay - téri templomkertbe mentem, s onnan figyeltem az Újvárosi - utcán történeteket. A Kassa - utca végén nagy mozgás volt, rendőrök jöttek - mentek ki és be az utcába, távolatt az Újvárosi - utcán bámészkodó emberek s a mézárszékek előtt húsra várakozók csoportja volt látható. A Kassa - utcából bérkocsik jöttek ki, s az Újvárosi - utcán lefelé fordultak. A hatóság u.i. megengedte, hogy a gettó lakói a betegek és az öregek részére kocsit, a csomagok szállítására pedig saját költségükön szekeret fogadjanak fel. Egy napszámos ember jött ki felém az Újvárosi - utcából, megkérdeztem tőle, hogy mi történik a zsidókkal. Elmondta, hogy a zsidók elszállítása megkezdődött, elől a kocsikon a betegeket és az öregeket viszik, s az Árpád - utcán keresztül mennek a vasúti állomáshoz. Elébe akartam kerülni a menetnek. A Kossuth- és az Árpád - utca sarkára érve láttam, hogy a menet az Árpád - utcából a Szabedság - tér felé tér el, majd a Szoboszlói - utcát átvágva a Karap Ferenc-, onnan a Horthy Miklós - úton keresztül menve a Méliusz Péter - utcába fordul be. A Kálvin - téri templom kertjénél vártam meg a menet kijövetelét az utcából. 4 óra 40 perc volt az idő. Elöl öt bérkocsi jött öregekkel, betegekkel, utána négy szekér megrakva csomagokkal. Ezután következtek a gyalogosok szintén a kocsúton haladva, 3 - 4-es sorokban, főként nők, leghátul három nő tolt három gyermekkocsit. A menet élén egy rendőr, oldalt két pilóta - katona és hátul egy csendőr haladt, mindannyian szuronyos fegyverrel. Az egész menet 70 - 80 fő lehetett, csendben, lehorgasztott fejjel haladt el előttem, s fordult be a Bíró Péter - utcába. Bizony megrendítő látvány volt...

Öt órakor jött a második csoport, hasonló kísérettel, elől fiakkere öregekkel, majd hat szekér csomag s végül 150 - 160 gyalogos. E csoportból kevés beszéd hallatszott.

Öt óra negyven perckor érkezett a harmadik csoport 60 - 70 személy, két szekér csomaggal, az utolsón a csomagok felett pár ember ült.

Hat órakor haladt el előttem a negyedik csoport, 50 - 60 személy hat bérkocsival...

Az ötödik csoport 6 óra 15 perckor indult el a dr. Gaál Mihály háza elől, a hatodik pedig 7 órakor.

Az ötödik csoportban hat szekér és 70 - 80 személy, a hatodikban öt bérkocsi, négy szekér és 60 - 70 gyalogszemély volt, a szekereken a csomagok felett is ültek. Több személyes ismerősünk ment e két utolsó csoportban...

.. A csoportok az állomás előtt lévő sertésvásártéren gyűltek össze, találkoztak ismét, ahol sátor is volt felállítva a megejtendő ellenőrzés céljaira. Így folyt le a nagy tömeg bámészkodása mellett, a nap folyamán a kézicsomagok átvizsgálása. A vitt 50 kg-os csomagok nagyon leapadtak a vizsgálat során, mert csak a legszükségesebb ruhaneműt hagyta meg az ellenőrzés...

...Este 7 órakor kezdték aztán meg a vasúti kocsikba való beszállítást és elhelyezést, ami 10 óra utániig eltartott. A kocsikba 40 - 50 személyt helyeztek el, nem voltak nagyon összezsúfolva, úgyhogy éjszakára mindenki lefekhetett, - beszélt el nekem egy, a beszállást intéző hatósági személy.

- E vasúti szerelvényhez kapcsolták hozzá a Hajdúnánás- és Hajdúdorogról hozott zsidók vasúti kocsijait s együtt vitték el őket másnap, június 18-án (vasárnap) reggel Debrecen felé...

...E levél itt nem közölt rendelkezése folytán hétfőn hatósági személy kíséretében bementem az elhagyott gettóba, s jelentkeztem a már akkor ott dolgozó leltározó bizottság elnökénél. A bizottsággal együtt bementem dr. A. Z. elhagyott lakásába. Lélekbemarkoló látvány tárult szemem elé. Felforgatva az egész lakás. Az ágyak úgy, ahogyan felkeltek belőle, szétszórt ruhadarabok itt - ott, melyeket talán előbb el akartak vinni, de aztán mégis otthagytak...

...Megrendítő maradványai az egész lakással együtt egy tragikusan tönkrement életnek, melyből az akkori idők ítélete szerint nem lehetett feltámadás.

Tisztázat. - Én így láttam... címmel H Fekete Péter írása. Megjelent Kardos Pál: Adalékok a hajdúböszörményi zsidóság történetéhez c. könyvében 1949-ben.

27.

Debrecen, 1948. október 22.

PH.

PH.

illeték 3 Ft.

illeték 3 Ft.

Mentesítési kérelem
elhagyott javakra

1. A tulajdonos neve és utolsó állandó
belföldi lakcíme (esetleg ismert állandó
külföldi címe):

I. Grünberger József Debrecen
II. Weinberger Ottilia Sátoraljaujhely
III. Jakubovits Jenőné Weinberger Sarolta

Debrecen, 1948. október 23.

PH.

Illeték 6 Forint

Mentesítési kérelem
elhagyott javakra

1. A tulajdonos neve és utolsó állandó belföldi lakcíme (esetleg ismert állandó külföldi címe):	Klein Ármin és neje Révész Margit
A tulajdonos születési éve: 1886. anyja neve : Weisz Róza	helye: Nagyléta
2. A vagyontárgy pontos meghatározása és fekvési (tárolási) helye:	
a) ingó:	
b) vállalat (cégjegyzés szerint)	
c) ingatlan (telekkönyvi adatok):	Huszár Gál u. 1. sz. ház Debrecen Telekkönyvi betét 7637.sz. Hunyadi u. 21. sz. telek Debrecen Te- lekkönyvi betét 8079 sz.
d) egyéb:	
e) a birtokbantartó (használó, bérlő) neve és címe:	Sápy Miklósné sz. Klein Katalin és Kelen / Klein Piroska/ Debrecen, Varga u. 32.
3. A hatóság megjelölése, amely a va- gyontárgy felett rendelkezett:	
intézkedések ügyszáma, kelte és rövid lényege:	
4. A tulajdonosnak 1939 szeptember 2. és 1945 október 31. napja közötti lakhelye, vagy tartózkodási helyei:	Auschwitz deportálás
5. A tulajdonos eltávozásának oka	deportálás
ideje (év, hónap és nap) :	1944. május 15.
6. A tulajdonos visszatérésének ideje (év, hónap, nap) vagy annak akadálya:	nem tértek vissza, baloldalra kerültek
igazolási határozatának száma, kelte és eredménye:	
1945 január 17. napja után volt-e ellene népbírósi, vagy közigazgatási (inter- nális) eljárás (ügyszám és eredmény) :	
7. A tulajdonos deportálás, zsidómunka- szolgálat, hadifogság, vagy baloldali magatartás miatt volt-e távol:	deportálás

--	--

8. Ha tulajdonos orosz hadifogoly volt: a) a fogságbaesés helyének megjelölése	
b) időpontjának megjelölése:	
c) legutolsó csapatnének megjelölése	
d) visszatérésének időpontja .	
e) van (volt)-e ellene népbírósi eljárás (bíróság, ügyszám, megjelölése):	
f) milyen eredménnyel fejeződött be:	
9. A kérelmező neve:	Sápy Miklósné sz. Klein Katalin és Kelen Piroska / Klein /
pontos lakcíme:	Debrecen, Varga u. 32.sz.
10. A kérelem jogcíme (pl. tulajdonos, örökös stb.) a rokonsági fok megjelölése	a tulajdonos gyermekei
A holtaknyilvánítási és hagyatéki eljárás adatai:	Debreceni Járásbíróság 14,587/948 sz. alatt Klein Ármin és neje Révész Margit, Révész Imre és neje Róth Erzsébet és Révész Ilona
11. A tulajdonjog kérdésében van (voltage) eljárás. Az érdekeltek nevének, lak- címének, a bíróság és az ügyszámnak közlése és az ügy állásának rövid ismertetése:	
12. A kérelmező további adatai és bizo- nyítékainak megjelölése:	
13. A mellékletek felsorolása és esetleges megjegyzések:	felhívásukra a kívánt mellékleteket megküldjök.

Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a közölt adatok a valóságnak megfelelnek.

Debrecen. 1948. október hó 23 nap.

Sápy Miklósné sz. Klein
és Kelen Piroska
kérelmező aláírás

Debrecen, 1948. október 22.

PH.
illeték 3 Ft.
Ft.

PH.
illeték 3

Mentesítési kérelem
elhagyott javakra

1. A tulajdonos neve és utolsó állandó belföldi lakcíme (esetleg ismert állandó külföldi címe): A tulajdonos születési éve: I. 1889. II-III: anyja neve: I. Löwenheim Szidónia 2. A vagyontárgy pontos meghatározása és fekvési (tárolási) helye: a.) ingó: b.) vállalat (cégjegyzés szerint): c.) ingatlan (telekkönyvi adatok) d.) egyéb: e.) a birtokbantartó (használó, bérlő) 3. A hatóság megjelölése, amely a vagyontárgy felett rendelkezett: intézkedésének ügyszáma, kelte és rövid lényege: 4. A tulajdonosok 1939. szeptember 2. és 1945 október 31. napja közötti lakhelye, vagy tartózkodási helyei: 5. A tulajdonos eltávozásának oka: ideje (év, hónap és nap) 6. A tulajdonos visszatérésének akadályai: igazolási határozatának száma, kelte és eredménye: 1945 január 17. napja után volt-e ellene	I. Grünberger József Debrecen II. Weinberger Ottilia Sátoraljauhely III. Jakubovits Jenőné Weinbereger Sarolta Gyöngyös helye: Hajduszoboszló II-III.SAUjhely II. -Kaufmann Eszter I. A hajduszoboszlói 848 sz. tkvi betétben A.+1 sor.323 hrsz.ingatlan-Högyes u.6.sz.ház-1/7része.- II. A saujhelyi 583 sz.tkvi betétben A.+1 sorsz. 1616.hrsz. Molnár István u.24.sz. a. ház 8/1része, III. Ugyancsak sátoraljauhelyi háznak 3/12 része.- Lásd fentebbi részletes mejelölést ! I. Dr. Grünberger Jakab tulajdonostárs Debrecen, Csapó u. 22 sz. II-III.- Keresztesi Istvánné gondnok Saujhely Molnár István u. 24. Elhagyott Javak Kormánybiztosának megbízottja Saujhely a II-III. alatti ingatlanokra Vagyonkezeléssel megbízott gondnok kirendelése, melynek száma és kelte előttem ismeretle.- I. Debrecen, II. Saujhely, III.Gyöngyös I-III. Deportálás.- 1944 május és június I. Bécsben 1945. jan. 7-én elhalt.- II-III.- Auschwitzzi gázkamra.-

népbírósi, vagy közigazgatási
(internelési) eljárás (ügyszám és eredmény):

7. A tulajdonos deportálás, zsidómunka-
szolgálat, hadifogság, vagy baloldali
magatartás miatt volt-e távol:

Deportálás

8. Ha tulajdonos orosz hadifogoly volt:

a.) a fogságbaesés helyének megje-
lölése:

b.) időpontjának megjelölése:

c.) legutolsó csapattestének megjelö-
lése:

d.) visszatérésének időpontja:

e.) van (volt-e) ellene népbírósi
eljárás (bírósi, ügyszám, meg-
jelölése):

f.) milyen eredménnyel fejeződött be:

9. A kérelmező neve:

Dr. Grünberger Jakab ügyvéd, mint özv.
Grünberger Józsefné sz. Weinberger B.
megbizottja és sógora
Debrecen, Csapó - u. 22 sz.
özv. Grünberger Józsefné sz. Weinberger
Berta a I. alattinak özvegye, a II-I. alatti-
aknak testvére és örököse

pontos lakcíme:

10. A kérelem jogcíme (pl. tulajdonos,
örökös stb) a rokonsági fok megjelölése:

Nem történt meg.-

A holtaknyilvántartási és hagyatéki eljá-
rás adatai:

11. A tulajdonjog kérdésében van(volt)-
e eljárás: Az érdekeltek nevének, lakcímének, a
bírósi és az ügyszámnak
közlése és az ügy állásának rövid ismer-
tetése:

Nincs.-

12. A kérelmező további adatai, és bizo-
nyítékainak megjelölése:

özv. Grünberger Józsefné sz. Weinberger
ta fenti rokoni kapcsolatait és így
ti örökös minőségét házassági, illet-
letési anyakönyvi kivonatai igazolj

13. A mellékletek felsorolása és esetleges
megjegyzések:

Bizonyítékokat s egyéb igazoló ok-
mányokat egyelőre nem áll módom-
ban becsatolni, de azokat feltétlen
szükségesség esetén beszerezem és fel-
hívásra pótlólag kitűzendő megfelelő
határidő alatt betérjesztem, kérem azonban
ezek megjelölését s megfelelő
határidő engedélyezését, mely a sok
költséggel és fáradsággal járó okmány
beszerzésre elegendő.-

Büntetőfelelősségem tudatában kijelentem, hogy a közölt adatok a valóságnak megfelelnek

Debrecen, 1948. október hó 22 nap.

Dr. Grünberger Jakab
kérelmező

aláírása Debrecen, 1948.

M. 56577/948.
Weinberger

Tárgy: Grünberger József,

Ottília, Jakubovits

Jenőné

Grünberger Józsefné ,

ingatlainak mentesítése

Határozat.

Fenti szümu ügyben megállapítom, hogy Grünberger József és neje sz. Weinberger Berta, Weinberger Ottília, Jakubovits Jenőné sz. Weinberger Sarolt volt debreceni és sujhelyi lakos/ok/ tulajdonát képező és a sujhelyi 583, a haduszoboszlói 848 sz. tkvi betétben felvett ingatlan/ok/ az 1948. XXVIII. t. c. 1. §. /bek/ a. pontja értelmében nem tekinthetők elhagyottnak.

A 8920/1948. Korm. sz. rendelet 10.§-a alapján kötelezem alább nevezetteket, hogy kezelési díj címén 15 nap alatt az alábbi összegeket a "P.M.Elhagyott Javak betéti számla Budapest" 102.014.sz. potatakarékpénztári csekkszámára fizessék be:

özv. Grünberger Józsefné megbízottja Dr. Grünberger Jakab Debrecen, Csapó u. 22. Ft. 100.- azaz száz forint

Megkeresem a debreceni járásbírószágot, mint telekkönyvi hatóságot, hogy a fenti ingatlan/ok/ról, - amennyiben az Elhagyott Javak Kormánybiztosa, Felszámoló Bizottsága, vagy hatóságon feljegyeztette, - az elidegenítési és terhelési tilalmat törölje, s egyben a jelzálogjogot- fenti ingatlanokra Ft. 100- tőke és jár. erejeig kezelési költség címén a kincstár javára kebelezze be.

Jelen határozatom végrehajtható közokirat, amely ellen jogorvoslatnak helye nincs és az semmilyen címen nem támadható meg, bírói uton sem.

Indoklás.

A rendelkezésre álló adatokból megállapítást nyert, hogy a volt tulajdonos/ok/ a felhívott törvényhely rendelkezése alá eső személy/ek/ s így az ingatlan/ok/ elhagyott/ak/nak nem tekinthetők.

Kelt Budapest 194..... évi .....hó.....napján.

A miniszter

rendeletéből:

A határozatot kapják:

- 1./ Pénzügyigazgatóság Debrecen
- 2./ .....gondnok.....
- 3./ Járásbiróság, mint tkvi hatóság.....
- 4./ Árvaszék.....
- 5./ Községi Elöljáróság /vagy Polgármesteri Hivatal/ Debrecen
Hajduszoboszló
- 6./ Dr. Grünberger Jakab
- 7./ Kik Debrecen
- 8./ Számvevőség

29.

Mikepércs, 1949. április 25.

ügyirat száma: 1491/1949.

Tárgy:

Csuka Sándor kérelme lakás kiutalása iránt.

V é g h t á r o z a t

Községi előljáróság a 600/1948. Korm. számú rendelet 25. §-ának /7/ bek.

-
valamint a 40. §-ának /2/ bek. alapján Csuka Sándor és családja részére a zsidó hitközség tulajdonát képező 372. szám alatti lakásból egy szobából és konyhából álló lakásrészt a helyben szokásos 20.. Forint havi lakbér megfizetése ellenében 1949. évi május hó 1. hatállyal kiutal és kötelezi a lakás gondnokát, valamint annak jelenlegi főbérőjét, hogy Csuka Sándor és családja részére a kiutalt lakásrészt a fenti jelzett időpontban adja át.

I n d o k l á s t

Igy határoztunk, mert kérelmező Csuka Sándor családjával együtt hajléktalan a minthogy a 372 házszám alatti lakóházban több lakásrész van s minthogy Szabó József főbérőnek családja kevés létszámu miáltal csak egy szoba konyhás lakásra van igénye, az idézett rendelet alapján, a rendelkezőrészben megjelölt lakásrészt Csuka Sándor és családja részére ki kellett utalni.

Ezen véghatározat ellen a kézbesítést követő 15. nap alatt alispán urhoz címzett, de a községi előljáróságnál benyújtandó felelkezéssel lehet élni.

Ezt a véghatározatot kapják:

- 1./ Kurucz János, mint gondozó
- 2./ Szabó József főbérelő
- 3./ Csuka Sándor kérelmező

Mikepércs, 1949. ápr. 25-én.

Katona Pál
v. jegyző

Aláírás hiányzik
k. bíró

1266/1949. szám

tisztázat. XXII. 649/b. 9. - 1491/1949. Lakáskiutalási kérelem. Alaprajz mellékelve.

30.

Püspökladány, 1949. december 28.

Az ügyirat száma: P2 - 21/1950.
/ 237/1950./

Püspökladány község előljárástól.
812 - 14/1949. sz.

Tárgy:

Az 1936. évi XXVII. tc. alapján és az ezt követő birtokpolitikai eljárás során kishaszonbérlethez juttatott igényjogosult földművesek tulajdoni juttatása.

Hiv. sz. 11.769/1949.

Hajdúvármegye Földhivatal !
Debrecen

Fenti szám alatt kiadott rendeletére jelentem, hogy 1943. év őszén a Klein Béla tulajdonában volt 2 kat hold 308 négyszögöl terület az előljárástól András István püspökladányi igényjogosult lakosnak juttatta. A felszabadulás után Klein Béla örököse ezen juttatást megtámadta és az ingatlant nevezettől visszakövetelte. Ezen területet a Földművelésügyi Miniszter Ur 44.817/1948. VII. 1. számú véghatározatával végérvényesen és utolsó fokozaton visszajuttatta Klein Béla örökösének. A többi juttatott ügye véglegesen elintézés nyert és a részükre juttatott ingatlan telekkönyvileg is a nevükön áll.

Püspökladány,

Molnár Lajos
vezetőjegyző

tisztázat. XXIII. 9/b. 9. - P2-21/1950. Ingatlanügy.

31.

Mikepércs, 1949. április 25.

ügyirat száma: 1491/1949.

Tárgy:
Csuka Sándor kérelme lakás kiutalása iránt.

V é g h t á r o z a t

Községi elöljáróság a 600/1948. Korm. számú rendelet 25. §-ának /7/ bek.

-
valamint a 40. §-ának /2/ bek. alapján Csuka Sándor és családja részére a zsidó hitközség tulajdonát képező 372. szám alatti lakásból egy szobából és konyhából álló lakásrészt a helyben szokásos 20.. Forint havi lakbér megfizetése ellenében 1949. évi május hó 1. hatállyal kiutal és kötelezi a lakás gondnokát, valamint annak jelenlegi főbérlijét, hogy Csuka Sándor és családja részére a kiutalt lakásrészt a fenti jelzett időpontban adja át.

I n d o k l á s t

Igy határozunk, mert kérelmező Csuka Sándor családjával együtt hajléktalan a minthogy a 372 házszám alatti lakóházban több lakásrész van s minthogy Szabó József főbérlőnek családja kevés létszamu miáltal csak egy szoba konyhás lakásra van igénye, az idézett rendelet alapján, a rendelkezőrészben megjelölt lakásrészt Csuka Sándor és családja részére ki kellett utalni.

Ezen véghatározat ellen a kézbesítést követő 15. nap alatt alispán urhoz címzett, de a községi elöljáróságnál benyújtandó felebbezéssel lehet élni.

Ezt a véghatározatot kapják:

- 1./ Kurucz János, mint gondozó
- 2./ Szabó József főbérlő
- 3./ Csuka Sándor kérelmező

Mikepércs, 1949. ápr. 25-én.

Katona Pál

v. jegyző

Aláírás hiányzik
k. bíró

1266/1949. szám

tisztázat. XXII. 649/b. 9. - 1491/1949. Lakáskiutalási kérelem. Alaprajz mellékelve.

32.

Püspökladány, 1949. december 28.

Az ügyirat száma: P2 - 21/1950.
/ 237/1950./

Püspökladány község előljárástól.
812 - 14/1949. sz.

Tárgy:

Az 1936. évi XXVII. tc. alapján és az ezt követő birtokpolitikai eljárás során kishaszonbérlethez juttatott igényjogosult földművesek tulajdoni juttatása.

Hiv. sz. 11.769/1949.

Hajdúvármegye Földhivatal !
Debrecen

Fenti szám alatt kiadott rendeletére jelentem, hogy 1943. év őszén a Klein Béla tulajdonában volt 2 kat hold 308 négyszögöl terület az előljárástól András István püspökladányi igényjogosult lakosnak juttatta. A felszabadulás után Klein Béla örököse ezen juttatást megtámadta és az ingatlant nevezettől visszakövetelte. Ezen területet a Földművelésügyi Miniszter Ur 44.817/1948. VII. 1. számú véghatározatával végérvényesen és utolsó fokon visszajuttatta Klein Béla örökösének. A többi juttatott ügye véglegesen elintézésre nyert és a részükre juttatott ingatlan telekkönyvileg is a nevükön áll.

Püspökladány,

Molnár Lajos
vezetőjegyző

tisztázat. XXIII. 9/b. 9. - P2-21/1950. Ingatlanügy.

33.

Mikepércs, 1949. április 25.

ügyirat száma: 1491/1949.

Tárgy:

Csuka Sándor kérelme lakás kiutalása iránt.

V é g h t á r o z a t

Községi elöljáróság a 600/1948. Korm. számú rendelet 25. §-ának /7/ bek.

-
valamint a 40. §-ának /2/ bek. alapján Csuka Sándor és családja részére a zsidó hitközség tulajdonát képező 372. szám alatti lakásból egy szobából és konyhából álló lakásrészt a helyben szokásos 20.. Forint havi lakbér megfizetése ellenében 1949. évi május hó 1. hatállyal kiutal és kötelezi a lakás gondnokát, valamint annak jelenlegi főbérletjét, hogy Csuka Sándor és családja részére a kiutalt lakásrészt a fenti jelzett időpontban adja át.

I n d o k l á s t

Igy határoztunk, mert kérelmező Csuka Sándor családjával együtt hajléktalan a minthogy a 372 házszám alatti lakóházban több lakásrész van s minthogy Szabó József főbérletnek családja kevés létszámú miáltal csak egy szoba konyhás lakásra van igénye, az idézett rendelet alapján, a rendelkezőrészben megjelölt lakásrészt Csuka Sándor és családja részére ki kellett utalni.

Ezen véghatározat ellen a kézbesítést követő 15. nap alatt alispán urhoz címzett, de a községi elöljáróságnál benyújtandó felelőszóval lehet élni.

Ezt a véghatározatot kapják:

- 1./ Kurucz János, mint gondozó
- 2./ Szabó József főbérlet
- 3./ Csuka Sándor kérelmező

Mikepércs, 1949. ápr. 25-én.

Katona Pál
v. jegyző

Alíráás hiányzik
k. bíró

1266/1949. szám

tisztázat. XXII. 649/b. 9. - 1491/1949. Lakásikiutalási kérelem. Alaprajz mellékelve.

34.

Püspökladány, 1949. december 28.

Az ügyirat száma: P2 - 21/1950.
/ 237/1950./

Püspökladány község előljáróságától.
812 - 14/1949. sz.

Tárgy:
Az 1936. évi XXVII. tc. alapján és az ezt követő birtokpolitikai eljárás során kishaszonbérlethez juttatott igényjogosult földművesek tulajdoni juttatása.

Hiv. sz. 11.769/1949.

Hajdúvármegye Földhivatal !
Debrecen

Fenti szám alatt kiadott rendeletére jelentem, hogy 1943. év őszén a Klein Béla tulajdonában volt 2 kat hold 308 négyszögöl terület az előljáróság Andrászi István püspökladányi igényjogosult lakosnak juttatta. A felszabadulás után Klein Béla örököse ezen juttatást megtámadta és az ingatlant nevezettől visszakövetelte. Ezen területet a Földművelésügyi Miniszter Ur 44.817/1948. VII. 1. számú véghatározatával végérvényesen és utolsó fokon visszajuttatta Klein Béla örökösének. A többi juttatott ügye véglegesen elintézés nyert és a részükre juttatott ingatlan telekkönyvileg is a nevükön áll.

Püspökladány,

Molnár Lajos
vezetőjegyző

tisztázat. XXIII. 9/b. 9. - P2-21/1950. Ingatlanügy.

DEBRECEN
VÁROS

1.

Debrecen, 1790. december 13.

A KÓSERT SÁMSONI ZSIDÓ BÉRLEI

Mivel Civis Fazekas János a ki 1788-ba a Várostól a kóserért három esztendőre úgymint usque 1-am Novembr 791. ki árendálta, jóllehet a restantiáért már convincalva lévén executio alatt is vagyon, de mégsem akarja az arendát fizetni, referáltatott pedig hogy ő azon árendát valami Sámsoni Zsidónak által adta volna.

Erre nézve azon Sámsonba lakos Sonnenwirth Beniamin nevezetű Zsidó a Magistrátus elébe személyesen mai napra bé idéztetvén, recognoscallya, hogy Fazekas Jánostól a kósert ő subarendálta, és az arról szömlő levelét is producálta. hogy tehát a Cassának Szecuritás tétethessen, megparancsoltatott árvezett subarendator Zsidónak, hogy mától fogva a kóser árendáját pénze elvesztése alatt ne Fazekas Jánosnak, hanem egyenesen a Város Cassájába fizesse.

HBML IV.A.1011/a.74.

2.

Debrecen, 1840. október 5.

A PÁLINKAMÉRÉS ÁRVERÉSÉBŐL A ZSIDÓKAT KIHAGYJÁK

Felolvastattaka vál: H. Közönség f. e. október 1-ső napján tartott magános gyűlése Jegyző Könyvének következő Czikkelyei:

1. A Rendtartási Jegyző Könyvnek folyó 1840-ik évi sept: 30-k napján költ azon Czikkelye, mely szerint az ezen nemes városi haszonvételek árverési kiadásában munkálódott Nemes Küldöttségnek jelentése szerint az öszves pálinka mérés, az Izraelitáknak, az árverésbe szólhatásból közgyűlési határozat szerénti ki rekesztése mellett, Polgár Németi József Uramon, mint legtöbbet ígérőn 11,011 Rhfton pengő pénzben maradván, s akkor Gilányi vendég fogadóbeli haszonbérő Zsidó Ábrahám Áron azon ajánlást tévén, hogy ezen legmagasabb ígéreten felül, a pálinka haszon vételért évenként 5,000 pftal többet adni kész-, s ezen ajánlását a T.N. Tanátshoz múlt september hónap 30-án nyujtott folyamodásában ismételvén az ezen ajánlatot magában foglaló folyamodással edjütt,- mellyek iránt a V.H. Közönségnek magános vélemény adása kívántatik,- Népszószólló Úr által elő terjesztetvén fel olvastatván, és tárgyalatás alá vétetvén:

... Ámbár ugyan az az ajánlott évenkénti 5000 pengő frt által nevezett haszon látszana is a nemes város pénztárára rövid ideig háramlani,- tekintetbe vévén mindaz által, hogy az illy rendkívül fel csigázott summa ígérés alatt, hihetőleg titkos, és a Ns Város, s annak minden lakossaira nézve káros Czélok lappanganak, nevezetesen, hogy az illeténképpen,- miután már a Gilányi, és Ponyvás, vagy is Szarvas Vendég fogadókat, hol a haszonbérő a maga pálinkáját mérheti, sidók vették haszonbérbe,- mesterségesen kicsikart, egészen Zsidók kezébe játczandó pálinkabeli egyedárosság segedelmével,- a bor mérési haszonvétel, melyből eleitől fogva, mind a Nemes

Városra, mind annak Polgárjaira, a leg nevezetesebb haszon háramlott, telyesen megrontatik, s egyszersmind a Ns Város határában lévő számos kerti, és környékbeli hegyi szőllejét a helybeli lakosságnak sok száz ezrekre menő betseket elvesztik, és az ebbeli egész hazánkra ki terjedő nemzeti ipar,- mely a hegy alján is a Zsidók által rontatott meg,- tönkre tétetik...

Miután a Ns Vál: H. Közönség véleményében is elő adott fontos okoknál fogva, az Izraelitáknak a városi haszonvételek árverésétöli távol tartása, e Városi Tanátsnak, a V.Hit: Közönséggel edgyütt tartott gyűlésben már elébb elhatározottat, s ekképpen a pálinka méretési haszonvételek árverés alkalmával, helybeli Polgár Németsi Jósefen, mint leg többet igérőn 11,011 Conv. frtban maradt, a folyamodó Áron Ábrahám ajánlását e Városi Tanáts sem találta elfogadhatónak, ennél fogva Polgár Németsi Jóseffel, a szerződést elkészíttetni, s ezen határozatot, az árverésben munkálkodó Küldöttségnek ki adatni rendeli.

HBML IV.A.1011/a.110. - 835/1840.

3.

1842. június 8.

TEMETŐ CÉLJÁRA TERÜLET KIJELELÉSE

... 2. Fischer Józsefnek a többi itten lakó Izraeliták nevökben is a T. Nemes Tanácshoz nyujtott, s onnan a V.H.Közönséggel eredetiben közlött abbeli folyamodása, mely szerént számokra egy temetkező helynek ki jelelését kérik, felolvastatván, s tárgyalatván: A kérelemhez képest a V.H. Közönsége Homok kertől délnyugotra az úgy nevezett Varga Uttzai choleras temető mellett, mivel ezen helyre mint állítódik már egy izraelita temetődött is, egy 200. négy szeg térséget vélne ki szakítandónak.

Hellybe hagyódik és a 200 n.öl sidó Temetőnek ki méretésére, ki mutatására, és ki czövekeltetésére Senator Simonffy Dániel, és Népszószólló Vecsey Jósef Úrak, teendő tudósítás mellett azon útasítással kiküldetnek, mi szerént az itt lakos, és oda temetkezni kívánó Izraelitáknak szorossan hagyják meg, hogy halotjaikat legalább egy ölnyi mélységre temessék, és a Felsőbb helyről rendelt azon szabályt is, hogy a ragadós betegségen kívül meg hóltak 48. óra előtt el ne temettessenek, mindenkor pontosan megtartsák.

HBML IV.B.1011/a.112. - 975.szám

4.

Debrecen, 1844.július 6.

KÓHN DÁVID LAKHATÁSI ÉS IPARENGEDELÝ IRÁNTI KÉRELME

Ugyan csak a Választott Hites Közönség folyó évi Martius 23-án tart magány gyűlésének jegyző könyvi cikkelye olvastatván – a következőkben Népszószólló N. Vetsey József Úr Kóhn Dávid Izraelitának a fojó hónap 14-ik napján tartott a Választott hites Közönség magány gyűlésének jegyző könyvi cikkelye által, melly így következik. A Rendtartási Jegyző Könyvnek Kóhn Dávid zsidó dolgában, ki az itten Lakhatás, és szappanos mestersegének üzhetése végett legfelsőbb Helyre folyamodván, kérelme véleményes jelentés tétel végett a Nagy Méltgu M.Kir Helytartó Tanáts K. parantsolatja mellett leküldtetett, folyó 1844.-ik evi február hónap 12.-ik napjan kelt azon cikkelye melly így következik

“1553-ik szám alatt folyó évi Január 9-kéről a Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanáts lakhatást, és szappanos mesterségnek e városban szabad üzhetését megengedtetni kérő Kóhn Dávid zsidónak legfelsőbb Hellyen benyujtott folyamodását, e Városi Tanátsnak, mennyiben az esedező által ebben új okok hozatának fel, véleményes jelentés tétel végett, visszavárolag, azon meghagyással küldi át, hogy a múlt esztendő september 5-én 32448-ik szám alatt lebotsátott intezvényvel át tett e tárgyat érdeklő iratokat ismét terjesze fel. “Amennyiben a folyamodásban új okok hozatnak fel a “V.H. Közönségnek ujjabb véleményes tudósítás tétel vegett a “folyamodással együtt ki adatni rendeltetik – kiadta Csató István notarius. Népszószólló Úr által előterjesztetvén hozzá mellékelt írásokkal együtt fel olvastatván, és tanatskozás alá vétetvén

A folyamodó Zsidó fel olvastatott folyamodásában azt állítván, mint ha ezen Sz.K. Városban a szappanosoknak Czéhök nem vólna, s hogy köz tudomány szerént ezen városban közönséges szappant az asszonyok is főzvé, és gyertyát mártván, azt a Városi Előljároság engedelmével köz helyeken árulnak; - mi előtt a V.H. Közönség véleményes tudósítást tehetne Népszószólló urat előlegesen a végett ki küldi, hogy ezen állításnak miben léte iránt mind a szappanos Czéhet meghalgtatván, mind a magány szappan és gyertya árulási Előljárosági engedelemnek végire járván, tégyen tudósítást kiküldtetéséhez képest bemutatvan a helybeli szappanos czéhnek nyilatkozatát – a következőkben.- Kóhn Dávid nevezetű Izraelitának szappanos Czéhünk ellen, azon igazságtalanul terjesztett helytelen és valójában felette sérelmes előadásaira mellyben szemtelenül azt meri állítani, hogy a helybeli szappanosoknak nincsen rendes Czéhök, azonban itten minden akárkinek /:fehér szappanon kívül./ fekete szappant szabad főzni, és akár mikor szabadon árúlhatja: azon sérelmes elő adásaira fent nevezett Izraelitának azt feleli a helybeli szappanos Czéh a maga igazolására, ellenben a Kóhn Dávid Izraelita által elő terjesztett, és igazságtalanul sorolt vádja meg czáfolására, hogy azok egy ataljában nem igazak,- mert a helybeli szappanos Czéhnek több századok oлта királyi, és fejedelmi Privilegiummal megerősített Czéhe van... Ugyan tsak Kóhn Dávid Izraelitának azon elő adására, mellyben azt állítja hogy minden akárkinek /:fehér szappanon kívül:/ szabad ezen városban fekete szappant főzni, és azt minden ki, a mikor akarja szabadon árúlhatja; erre ismét azt feleli a helybeli szappanos Czéh, hogy az sem igaz elő adás mert bár ugyan szabad akármelly asszonynak vagy akárkinek a maga hazi szükségére fekete szappant főzni, de azoknak árúlhatása, a Nagy Országos vásárokon kívül egyáltalában nem szabad, s tilalmaztatik.- Ezek szerént helytelen és igazságtalan lévén a Kóhn Dávid, Izraelita elő adása, kéri a helybeli nemes szappanos Czéh az

érintett Izraelitát az ellenök előterjesztett sérelmes és veszedelmes kívánatától elmozdítani...

A jelentő Népszoszolló Urnak tisztí tudósításában foglaltakat a választott hites közönség is, a köz tudomás, és saját tapasztalása szerént magajévé tevén azokhoz képest a fojamodó Kóhn Dávid Izraelitát pusztá és valotlan elő adásokra sikertelenül alapítani kívánt, s a nevezetes királyi adó mennyiségét fizető s köz terheket hordozó királyi kiváltságos szappanos Czehnek meg rontásara czélzó folyamodásbeli kérelmétől el mozdítandónak véli. ...

HBML IV.A.1011/a.114. – 1457/1844.

5.

Debrecen, 1845.augusztus 25.

A HELYTARTÓTANÁCS ENGEDÉLYEZI A TEMETŐ BEKERÍTÉSÉT

Ugyantsak a tisztelt Httó Tanács azon napról 28063.sz.a. költ intézményében az e városbeli Izraelita. közönség által temetőjének kőfallali békeríthetésére kért engedelem iránt f.é. Július 19-ről 5994.sz.a. tett jelentés folytán válaszolja, hogy azon és múlt évi Sept: 30-ról 6669.sz.a.tett felírásaiban fel hozott okok, a folyamodók ebéli kérésének megtagadhatására elegendőknek nem találtatván az általok kért engedelem mellékelt esedező levelök kézbesítése mellett részökre meg adandó lészen.

Tudományúl vétetvén, a folyamodvány a folyamodóknak levéltári kiadó ur által kézbesíttetni rendeltetett.

HBML IV.A.1011/a.115. - 1900.sz.a.

6.

Debrecen, 1845. november 19.

DEBRECENI HÁZ ÁTENGEDÉSE STEINFELD MIHÁLYNAK

Piatz Uttzában 256/1811. sz. alatti ház tulajdonossa Borbély Miklós az ötet szenvedőleg, Steinfeld Mihályt pedig keresőleg illető, s mai napon 12,000. Rftokról ki adott kötelező tartalmú kötelezvény.

Alább írt ezennel megesmérem, és adom tudtára mindenkinek, kit ezen dolog most vagy jövődöben illethet, hogy Debreczeni lakos Steinfeld Mihály Urtól, kész pénzben fél vettem kölcsön 12000., azaz tizen két ezer ezüst ftokat, egyforintra három ezüst húszast számítva, a következő feltételek alatt.

1-ör Ezen töke utánn járó kamat fejében szabad és korlátlan használatra, által adom nevezett Steinfeld Mihály ő kigyelmének mint hitelezőmnek, Sz. Kir. Debreczen Városában Piatz utzán 256-k, az újabb számítás szerint pedig 1810-k sz. alatt lévő

840 n.ölnyi ki terjedésű ház telkemet, a rajta lévő épületekkel és hozzá tartozó 3 1/2 nyilas földekkel együtt olymóddal, hogy az említett összegnek évenkénti 2% kamatjába nevezett hitelezőm, mind a házat, mind a földeket használja, a többi 4% kamatját pedig a tőkével együtt ha tettzik bé táblázás által is az említett házra mint ezennel le kötött különös zálogra teherül fektethesse, úgy hogy ha a 25.évek elteltével én vagy örököseim az említett házat vissza venni akarnók, nem csak az említett tőkét, hanem annak 25.évi száztól négyes kamatait is, mellyel tizenkét ezer pftokat tésznek, és így öszvesen 24,000. ezüst ftokat, Steinfeld Urnak, vagy örököseinek egyszerre készpénzben meg fizetni kötelesek légyünk.

2-or Szabadságot engedek nevezett hitelezőmnek és örököseinek, hogy az említett háztelkemen és külső földjein tett részök szerént akár a meg lévő épületekben igazításokat, akár új bár mennyibe kerülő építéseket tétethessenek, mellyeknek árrát azon mennyiségben, a mint azt hitelezőm vagy örökössei felszámítandjánk, kötelesek lészünk én vagy örököseim, a ház vissza vétele alkalmával, kész pénzzel és egy summában vissza fizetni.

3-or Azon esetre, ha a 25 évek elteltével, én vagy örököseim, az 1-ső 2-ik és 3-ik pontban érintett terhek le fizetése mellett a házat vissza nem vennők, nevezett hitelezőm vagy örökösseinek jogúk legyen azt ismét egymás után következő 20 évekig birni és használni, s a házra fektetendő terhek iránt az 1-ső 2-ik és 3-ik pontokban tett intézkedés ezen 20.évre is terjesztessék ki.

4-er Ha nevezett Hitelezőm vagy örökössei akár a ki szabott 25.évek el teltével, akár a másik 20.évi időszak alatt, mellynek el töltését bevárni nem kötelesek, a ház használatáról le mondani akarnának, a mi szabadságainkba fog állani; azon esetre jogot adok Steinfeld Mihály és Örököseinek, hogy az említett házamat, s külső földbeli tartozmányait ezen szerződés ereje mellett tettzésük szerint akár szabad kézből, akár a T.Városi Tanács közbe jöttével el adathassák, s magoknak elégtételt szerezhessenek; mire nézve azomba világosan ki köttetik, hogy ha a házból az egész követelésök ki nem telnék is, azért egyéb vagyonaimból kármentesítést semmi szín alatt ne követelhessenek, hanem mind a kölcsönönözött, mind beruházott öszvegekre nézve a ház eladásából bejövendő árral meg elégedni tartozzanak...

Ez alkalommal jelen vólt Tiszti Fő ügyész Medgyaszay Sámuel Úr, ezen a város sarkalatos joga kijáttzására irányzott oklevél bétábláztatásának élő szóval ellene mondván. Az 1840-k évi XXI-k törvény czikk 8-k szakassza világos szavai szerint egyenesen csak az adóssági tartozásokról szólló kötelezvények vagy kereskedői meghiteltetett Könyv kivonatok lévén bétáblázthatók; ezen bemutatott bizomány azomba, az első pontját kivéve, a több minden pontjai tartalmánál fofva valóságos zálog és örök haszonbérleti, még pedig olly törvény ellenes, feltételekkel nehezített edgyesség levél lévén, mely a feltételek betölthetetlensége miatt egyenesen az 1840-ik évi XXIX-k t.cz. 5-ik szakasszának ellenére a kérdéses háznak és az azután eső külső földnek a szinlett hitelező részére lehető Örök meg szerzésére irányzottatott: Ezen oknál fogva jelen oklevél mint ilyen, a Tiszti Ügyész ellen mondasához képest is bé nem táblázthatik, sőt ez letartóztatván, Tiszti Fő Ügyész Medgyaszay Sámuel Úrnak a végett adatik ki, hogy mind Borbély Miklós ház tulajdonost, mind Steinfeld Mihályt, mint törvény ki játtzására irányzott ezen oklevél készítőit, tiszti perbe idéztesse.

HBML IV.A.1011/a.115. - 2540/1845.

7.

Debrecen, 1854. február 7.

TANÁCSI JELENTÉS AZ IZRAELITA ISKOLA SZÜKSÉGESSÉGÉRŐL

Nagy Váradi Cs. K. Helytartósági Osztály Elnöke s Cs.K. Udvari Tanácsos Méltóságos Gróf Zichy Herman úrnak.

A N. Váradi volt Cs.K. Kerületi Kormányának múlt 853-k év April. hó 29-n az 5376 sz.a. kelt rendeleténél fogva az izraelita iskolákra meg kívántató költségekre nézve, a költség kimutatása mellett minden év negyedben jelentés tétetni rendeltetvén; ennek folytán hivatalos tisztelettel jelentem, miszerint ide vonatkozólag Klein Ignác helybeli izraeliták gondnokai megkérdezték oda nyilatkozott, hogy itt Debreczenben még eddig izraelita iskola nem létezték, az arra megkívántató költséget ki nem mutathatják, hanem miután az izraeliták száma az újabb időben itten jelentékeny számmal szaporodott, - különösen a szegényebb sorsúak gyermekei tekintetébőligen kívánatos volna ha a Cs.K. magass kormány az általuk alapított iskolai alapból egy itten felállítandó izraelita tanszék felállítására évenként bizonyos segédelmi összeget utalványozni méltóztatnék.

Mely kérelmét nevezett fel szöllített gondnoknak magam is méltányosnak és szükségesnek látván; ezt Méltóságod elé ezennel fölterjesztem.

Szöllősy
tanácsnok

HBML IV.B.1109/1.3. – 1024/1854.

8.

Debrecen, 1855. március 6.

A VÁROSBAN IZRAELITA ELEMI ISKOLÁK FELÁLLÍTÁSÁT SÜRGETIK

Tárgy:

Észak Bihar Megyei Cs.h.t. Hatóság leirata febr. 15-ről 855- 632 sz.a. – az innen 4004 és 7283-864 számok alatti felterjesztésekre vonatkozólag e városban izraelita elementáris iskolák felállítását sürgeti legalább 2 classisokba 27 január 11883/854 számú Hatósági rendeletnek fogva. – Izraeliták népességénél 6-12 évü iskolázható gyermekek számának, - s a vagyoni állásnak s.t.b. kitudását, - s a helybeli R. cath. Elementáris iskola Igazgatóval való tanácskozást s.t.b. rendel.

Rendelet

Hellybeli Izraelita Egyház Gondnokok Eisenberger Mor és Feischal Fülöp Uraknak.

Az észak Bihar Megyei Cs.h.t. Hatóságnak f. év február 15-én költ leiratában felhívott Cs.k. Helytartóság osztályi f.e. január 27- kén 11883/854.sz.a. magas ki bocsájtványára szerént, az é Városban jelentékeny számra szaporodott izraelita község lakók részére alsóbb iskoláknak fel állítatni kelletvén, ennélfogva uraságtoknak szoros kötelességekké teszen, hogy a helybeli lakos izraelita községbeli lelkek számát pontosan öszve irván, és különösen a 6 évesektől 12 esztendőskig való mind két nemű gyermekeket élet idejük szerint ki emelvén, ezen pontos öszve írást a fojó martius hónap 15 ik napjáig okvetlenül előnkbe terjeszszék.

/Aláírás olvashatatlan/

HBML IV.B.1109/1.33. – 947/1855.

9.

Debrecen, 1855. május 9.

IZRAELITA TEMPLOM ÉPÍTÉS

Bizotmányi Jegyzőkönyv.

Melly felvétett Debreczenbe Május 9-én 1855-ik évben

Tekintetes Polgármester urnak f.év. Május 4-ikén 4356.szám alatt, az ide tisztelettel visza csatolt Helybeli Izraeliták Templom gondnokai által be nyujtott folyamodások tárgyaba tett határozata következtében,

A helybeli izraelita templom közönségnek azon kívánságát, hogy mivel különben is a legfelsőbb rendeletek értelmében az izraelita zug ima házak, általyában el nem tűrettethetnek, szándékoznának, a helybeli közönség igényeihez alkalmazva egy oly Templom, ima házat építeni, mely egy részről mondhatni, ezen értelmes és mívelt izraelita közönség kiánatának és fényének meg felelve, más részről, hogy a város csinos-bírásául is szolgállyon, a városi hatóság részéről is csak pártolható,- Ehez képest folyamodóknak kérések oda terjedne, hogy a mennyiben a most is ima házul szolgálzó, de korábbi években vásárolt Nagy Ujj utczaba 78/1605-ik szám alatti ház az itt hirtelen megsaporodott izraelitáknak elegendő fér helyül nem szolgálható, más részről, egy csinos és tekintélyes épületet oda a telek szűk volta miatt alig lehetne tehetni, kéri tehát, hogy a most birtokukba levő mondott házat, az ugyan azon utczában Debreczeni Gábortul meg cserélt, és törvényes uton meg vett 1699-ik házat, a városi Telek könyvbe nevek alá által iratni s azon helyiségre az Ima házat a majd későbbben általok bemutatandó terv szerint fölépíthetni meg engedni.

Mínt hogy tehát az Izraelita Templomplom Közönség kérések csupán; és egyedül abban láczik sarkallani hogy a csere alku, és annak telek könyvileg nevekre való átírása érvényre emelve, törvényesíttessen, s azután a mondott helyiségre az ima ház építése Hatóságilag engedteszen meg, a Bizotmány azon véleményben van, hogy az első kérés, tudni illik a csere alku s az ujjonnan szerzett háznak nevekre való által írása. s annak a telek könyvbe valóbeiktatása, mely mint hogy illy szent czélra és legfelsőbb rendeltet nyomán szándékoznak tenni azt, az 1853-ik évi October 2-kán

kelt Császári rendelet sem tilthatná, egyenesen a Cs.K. tekintetes Járás biroság körébe tartozván, folyamodók ennek eszközlése végett oda lennének utasítandók,- a mi továbbá azon kéréseket illeti, hogy az általok ujjonnan szerzett ház telekre melyre az ima ház szándékoltnék építeni Hatóságilag engedtetne meg, erre nézve a bizotmány habár egyelőre is azon véleményben van, hogy az rendőri tekintetben annyival inkább kifogás alá nem huzható, és így megengedhetõ lenne, mivel napkeletről az egész épület egy oldal utczára esik, maga a telek is 253 négy szeg ölnyi,- de miután a Hatóságnak az építéseknel csupán szépítés, és tűzrendőri tekintetekben kel hatóságilag intézkedni, azt mind addig eszközölni nem lehet, míg a terv be nem mutattatik, erre nézve is tehát azon véleményben van a bizotmány, hogy ha minden tisztába hozatott, az épület tervét mutassák bé, s majd későbbben történendõ vizsgálat nyomán nyerhetik meg az építésre a Hatósági engedélyt.

Szöllősy tanácsnok

Kádár Ferencz mérnök

HBML IV.B.1109/1.40. – 4356/1855

10.

Debrecen, 1855. július 5.

A MEGYEI HATÓSÁG TÁRGYALÁST RENDELT EL AZ ISKOLAALAPÍTÁSRÓL

A helybeli Izraelita közönségnek a mai napon Ország Fejedelmi Biztos közben jövetelével, az é városban általuk fel állítatni rendelt elemi iskolák tárgyában tartott gyűlésében lejendõ meg jelenés végett történt szóbeli ki küldetésemhez képest vagyon szeretsém jelenteni, hogy az érdeklett,a mai napnak délelõtti óráiban, Cs.h.t. Megye hatósági Biztos Tettes Novák Urnak közben jövetelével tartott községi gyűlésben, a mellyhez helybeli R. Cath. elemi iskola Igazgató t. Kardhordó Ambrus Ur is közben jött, meg jelenvén az iskola fel állítás iránti tárgyalásban részt vettem, mellynek eredményét, az említett községnek Elõljárói, ezen t. Városi Hatósághoz, annak idejében be fogják jelenteni.

Nagys Beniamin

Tanácsnok

HBML IV.B.1109/1.33. - 947/1855.

Az írathoz mellékelt listán 84 lakos neve van felsorolva, 349 fővel. Ebből a gyerekek száma 191, a 6-12 éves 62 fő.

11.

Debrecen, 1856. június 9.

TELEKVÁSÁRLÁS ELEMI ISKOLA ÉPÍTÉSÉHEZ

Tanácsülési Jegyzőkönyv.

... Végzés.

A felolvasott jegyzőkönyv, s az ahhoz mellékelte tervek alapján a Tanács következő határozatokat hoz ugymint:

1.ör a vizsgáló bizottmány által felvette s a tárgyalási iratokhoz 83 alatt csatolt tervrajzban a.f.c.l. pontok között veres vonalokkal jelelt szabályozása a Kápolnási köznek helyben hagyatik, az építettő izraelita vallás község kötelessége lévén egyébaránt az 1700 és 1723 sz.a. szomszéd telek tulajdonosokkal a jegyzőkönyvben előlegesen már kifejtve olvasható feltételek mellett a szabályos egyességet annak üdejében megkötni.

2. A mi az ezen tárgyalás alkalmával 1723.sz.a. teleknek s háznak egy izraelita elemi iskola számára, a cultusközség által szándékolt megvételtét illeti, a Tanácsnak tekintve a közczélt melyre az fordíttatni fog nem csak hogy nincs semmi kifogása, hanem sőt inkább miután a jegyzőkönyvből úgy értesül hogy az említett ház mostani tulajdonosa Hétsey Szabó Antal a házután való földet nem szándékozik eladni, jelen esetben, kivételesen, különben az ide vonatkozó statutumnak kellő épségben tartása mellett a teleknek külső föld nélküli eladásába is belenyugszik.

3. A mi a kis teleknek az utzából nyerendő, s kiszámítás szerént összesen 22 1/2 n. öltre menő szaporodását illeti, noha ezért a cultusközség a fenálló osztályozás szerént 7 pforitjával 157 f 30 xpf tartozna fizetni, a Tanács azomban felsőbb helyről nyerendő jóváhagyás reményében, a kérdéses összeget az izraelita cultusközségnek ezen közczélu építkezéseinek némi elősegítésére annál inkább hajlandó elengedni, miután ezen utzátskának igen kívánatos szabályozása ily módon a nélkül is a Házipénztárnak minden terheltetése nélkül fog megtörténni.

4. Az e tárgyra vonatkozó folyamodás, minden tervekkel, s a bizottmányi jegyzőkönyvvel egyetemben a cs.k. Helytartóság szerk. éss hiv. hatáskörére vonatkozó legmagasabb határozat 55.§.b. pontja értelmében felülvizsgálat, illetőleg az építési engedély megadása végett jelen tanácsi jegyzőkönyv kíséretében felsőbb helyre leend terjesztendő, megjegyztetvén hogy az építendő izraelita elemi iskola eránt a vizsgálat, s tárgyalás annak üdejében külön fog megtörténni.

(Aláírás nincs)

HBML IV.B.1109/1.60. – 4616/1856.

12.

Debrecen, 1856. szeptember 2.

EDUÁRD EHRLICH RABBIVÁ VÁLASZTÁSA

Az észak Bihar megyei cs.k.t. Hatóságnak f.é. Aug. 28-kán 4651 sz.a. költ leírátában fel hívott magas ki bocsájtványához képest a N.M.Cs.K. Hellyhatósági osztálynak f.é. Aug. 12-ről 9906 sz.a. a helybeli Izraelita vallás felekezet részéről be jelentetett, s e Városi Tanács által fel terjesztetett Debrecenben városi Rabbinussá el választatása ellen Ehrlich Eduardnak köz igazgatási tekintetben nehézség fen nem forogván, az el választott lelkipásztori hivatalába azonnal be vezetethetik, miről a nevezett hitfekezeti község, az okmányoknak vissza rekesztésök mellett felsőbb meg hagyás szerént értesítetik.

(Az aláírás olvashatatlan)

HBML IV.B.1109/1.60. – 4616/1856.

13.

Debrecen, 1856. december 7.

A CEGLÉD ÉS HATVAN UTCÁKBAN LÉTEZŐ IZRAELITÁKRÓL

Azon szóbeli felhívás következtében mi szerint arról tegyenek felvilágosítást, hogy Hatvan és Cegléd utcákban léteznek é izraeliták kiknek a városban házuk, s föld birtokjuk volna nevök alatt hivatalosan jelentem:

hogy Hatvan utczában izraelita nevére sem ház sem föld birtok nintsen az adó öszve írási Jegyző könyvbe be vezetve, a közelebbi napokban azonban a híresztelődött hogy -

H 13/1576 - sz:a: Gróf Vay örökösök nevéen álló házat Eisenberger Móricz vette légyen meg, de a kérdéses ház jelenleg is a Néhai Gróf örökösi nevéen áll.-

Cegléd utczában a

Cz: 7/19. - sz:a: ház Fried Károly - a

Cz: B/20 - sz:a: pedig Klein Ignác urak nevéen áll, de más ház birtokos izraelita ezen utczában nintsen, hanem szinte híresztelik, hogy a -

Cz: 22/113 - sz:a: Tóth Sámuel házat ügyvéd Varga József ur nevéen orvos doctor Liberman Ábrahám - a

Cz: 4/16 - sz:a: Okolicsányi Károly ur házat pedig Steinfeld Ignác urak vették volna meg, de a kérdéses házak, jelenleg is az előbbi birtokosok nevéen lévén ezen híresztelések alapra nem fektethetők.

Miről tészem tisztí jelentésemet...

Pfansmid Károly

tanácsnok

HBML IV.B.1109/1.66. - 10.933/1856.

14.

Debrecen, 1857.március 28.

A ZSIDÓK 1848 ELŐTT INGATLANNAL NEM RENDELKEZTEK

Szentgyörgyi Elek ügyvezető ur jelentése martz 16-ról 857. az ingatlan vagyont tulajdonként bíró izraeliták névjegyzéke tárgyában.

A Debreceni Cs.k. tekintetes Városi ki küldött Biróságnak sz.k. Debrecen Városa Tanácsától martz 28-kán 1857.

A tekintetes Cs.k. ki küldött Városi Biróságnak f.h.6-ról 958 sz.a. az izraeliták e városbani tulajdonosi ingatlan birtokjainak a közlött táblázati mintázat szerénti ki mutatásainak elő terjesztése iránt e Városi Tanácshoz intézett meg keresésére,- e földadó alapjául szolgáló telkes könyvnek be hozatala ólta ki mutatható adatok szerént be töltött mintázatnak vissza zárása mellett, hivatali barátsággal válaszoltatik, hogy a mintázatnak V-ik rovatja a cs.k. telek hivatalnál lehetnd be töltendő, végül meg jegyeztetvén, hogy az 1848-ik év Január 1-ső napja előtt az izraeliták e városban semminémű ingatlan birtoklási képességgel nem birtak. (Az aláírás olvashatatlan).

HBML IV.B.1109/1.75. - 2845/1857.

15.

Debrecen, 1858. március 12.

ANYAKÖNYV

A Cs. Ki. Tekintetes Város-Tanácsnak mély tisztelettel Debreczenben!

A Cs. Ki. Tekintetes város Tanács folyó év Februarius hó 19-kén 1409 szám alatt kelt magas rendelete nyomán, van szerencsém az ide mellékelt pontos kivonatot az anyakönyvből - az 1857.évi 1-ső Januárus tól az 1858-dik évi Marczius 10-ig izraelita szülötteket, a Tekintetes város Tanács elébe azon észrevétellel terjeszteni: miszerint az elősorolt szülöttek küzöl, a o jegygyel megjegyzettek már meghaltak.

Ehrlich Eduard

város-Rabbi, s az izraelita

Tanóda-igazgató

HBML IV.B.1109/1.89. - 780/1858.

55 név található a kivonatban, ebből kilenc újszülött van megjelölve.

16.

Debrecen, 1859. január 7.

ISKOLA ÉS IMAHÁZ ÉPÍTÉSÉHEZ TELEKVÁSÁRLÁS ENGEDÉLYEZÉSE

Tanács ülési jegyzőkönyv

Jelen voltak: Polgármester Csorba János Úr Ő nagysága Elnöklete alatt, Tanácsnok Szöllőssy János-Böszörményi Károly- Leidenfrost Gyula és Simonffy Imre urak.-
Olvastatott Észak Bihar Megye cs.k.Tettes Hatóságnak m.é. Dec. 26-án 6951 sz. a. kelt leirata, mely szerént Ő cs.k. Apost Felsége 1858 Nov. 25-én kelt legmagasabb határozatával a helybéliizraelita Cultus Községnek megengedni méltóztatott, hogy Synagóga és iskolák építhetése tekintetéből az 1699 és 1723 sz. alatt fekvő háztelkeket azomban a házutánni föld nélkül és csakazon feltétel alatt megvehesse és telekkönyvileg bírhasssa, hogy ezen telkek, ha a czélmely miatt a megvétel megengedtetik t.i. iskola és ima ház megszűnne – ismét birtokképes egyéneknek eladandók lesznek.-

Ezen határozatról a Tanács azon utasítással értesítettik, miszerént a Cultus Község által kiállítandó az épületek fentebbi célra vonatkozó Revers átvétele után, a telek könyvi beíratást eszközöl...

HBML IV.B.1109/1.102. – 140/1859.

17.

Debrecen, 1859. július 10.

A TEMPLOM- ÉS ISKOLATELEK ÁTÍRÁSA

Ő Cs: Kir: Apostoli Felségének múlt 1858-ik év Nov. 25-kén kelt legmagosabb határozata folytán 1859 Április 1-én ki adott és az A. alatt tisztelettel vissza zárt terítvény a 2688/859-k sz: alatti Tanácsi végzés mellett a végett adattatván nékem ki, hogy azt a helybeli Izraelita Cultus Közönség által Piacz utczában 1699 és 1723 sz:a: Zsinagóga és oskola czélokra szerzett két házra a nyilván könyvbe bírósan jegyeztessen be és e folyó évi Junius 1-ső napjára eljárásom eredményéről tégyek jelentést: ennek következésében tisztelettel jelentem, hogy a nevezett Izraelita Cultus Közönség nevére még csak az elől említett 1699-i számú ház van bételekkönyvezve, s arra minden szorgalmazásom mellett se mehettem, hogy a Cultus a másik számú házat nevére írassa: s így a kérdéses térítvényt be nem táblázhattam.

Kérem ezért zárt határ idő kitűzése mellett tanácsilag köteleztetni a Cultus Közönséget hogy az érdeklött 1723 számú házat a háztartási engedély elvesztése alatt magának elmaradhatatlanul bevallasa, átírassa.

Barcsay István Dr.
városi ügyész

HBML IV.B.1109/1.102. – 140/1859.

18.

Debrecen, 1860. június 22.

MAGÁNKISDEDÓVÓ FELÁLLÍTÁSA

Tárgy: Frits abrahám felügyelete alatt felállítandó magány
kisdédóvóra nézve, a Cultus község nehézséget nem emel.

Bent írt magány kisdédóvónak életbe léptetése hatóságilag
megengedtetik, oly módon, hogy é magány intézetre a Cultus Község Elöljárósága
vagy iskolai bizottmánya felügyeletet gyakoroland, és csak oly gyermekek lesznek
felvehetőek kik még iskolaköteles korban nem állanak, mi is minden egyes
gyermeknél az iskolai igazgató városi Rabbi Ehrlich Aduard Ur által évenként
kiadandó bizonyítvány által igazolandó lészen.

/Olvashatatlan aláírás/

HBML IV.B.1109/1.119. – 4063/1860.

19.

Buda, 1862. szeptember 30.

KIMUTATÁS A ZSIDÓ NÉPISKOLÁRÓL

60471.sz.

Debreczen szabad királyi Város közönségének.

A közönség ezennel fölszólítatik, hogy a kebelében fön létező zsidó népiskolák jelen
állása-, s miképeni föntartásáról egy részletes kimutatást az ide ./. alá mellékelt
minta szerint pontosan készítsen, s ezen kir. kormány székhöz legkésőbb f. é.
Október utolsó napjáig terjessze föl. Kelt Budán a magyar királyi helytartótanáctól
1862 ik évi szeptember 30 án.

Péchy Ferencz

Kimutatás...

A község neve: Debreczen

A községben lakó zsidók száma: a községben lakó sidók összes létszáma 211 család;
azonban a községbe bekebelezettek száma 95. Van e a községben sinagóga és
rendszeresített rabbi állomás, és ha nincs melly zsinagóghoz tartozik a hit község?
Van a községben rendszeresített rabbi állomás; jelenleg azonban csak helyettes rabbi
által van betöltve.- Zsinagóga van.-

- A községben létező zsidó nép elemi iskola
- hány osztályból áll és elkülönítvén e fiuosztályok a leányokétól? Az iskola három osztályból áll; a fiuosztályok azonban nincsenek elkülönítve a leányokétól.
  - hány tanítóval van ellátva? Az iskola három tanítóval van ellátva.
  - hány tanulót számoltak 1861/2 tanévben: volt 62 tanuló.
  - honnan tartatik fön? Az iskolának semmi nemű pénz alapja nincsen, hanem egyesegyedül az oskolás gyermekek által tartatik fön. A mennyiben pedig a bejövendő tan díjjak nem elegendők az oskolai minden költségek fedezésére a község pénztárából fedeztetik a hiány.

HBML IV.B.1109/1.139. – 9963/1862.

20.

Debrecen, 1864. május 14.

A SZENT ANNA UTCAI IMAHÁZ MEGVIZSGÁLÁSA

Jegyzőkönyv

Mely a debreczeni izraelita hit község nevében,- annak előljárója Berger Henrik Úr által a Tekintetes városi Tanácsnál tett bejelentés folytán, s a Tekintetes városi Tanács 4119/1864 sz: alatti határozatához képest, a helybeli izraelita hit község imahelyéül használt,- Szt. Anna utcában levő Zichermann féle ház megvizsgálása alkalmából a mai alól irt napon felvétellett.-

Jelen voltak:

A Tekintetes Városi Tanács fent hívatott határozatánál fogva: Városi fő kapitány: Hanke Leó Úr, városi fő mérnök Pfánsmidt Kálmán Úr és építő mester Varga Ferencz Úr az izraelita hit község részéről: előljáró Berger Henrik és Dönhoff Urak. Az izraelita hit község részéről jelen volt előljáró Berger Henrik Úr, a Tekintetes városi Tanácshoz benyújtott jelentésében kifejezett kérelmét, a bizotmányok is előadván:

a kérdéses helyiségek és épület részek meg vizsgáltattak és úgy találtattott, hogy azok – részint az épület gyenge szerkezeténél fogva, de még inkább és különösen, ezen gyenge szerkezetnek is már meg indult és szembetűnő romlása következtében,- további használatra nem csak nem alkalmatosak, sőt veszélyessé is válhatnak.

Az épületnek illetőleg az imahelyül használt helyiségeknek fentebb kimondott veszélyességéről,- a nagy terem mennyezetét tartó tető szerkezet és ennél fogva a mennyezetnek is látható meg indult bomlása továbbra az egész épület belszerkezetében egyensúly veszítést bizonyító számos és tetemes fal repedések, eléggé meg győzték a bizotmányt már kimondott nézetéről; és ezen külső jelek elégségénél fogva, az épület romlása nélkül alig eszközölhető vizsgálati bontásokat nem vétetett elő.-

A tartott szemle és szerzett meg győződés után, ezen helyiségek további hsználátának veszélyessége, az izraelita hit község jelenvolt tagjainak előre is ki mondatott.

Hanke Leó
főkapitány
Pfansmidt Kálmán
v. mérnök
Varga Ferencz
építőmester

HBML IV.B.1109/1.152. – 4359/1864.

21.

Debrecen, 1864. szeptember 27.

ELTILTÁS A TANÍTÁSTÓL

4321/1864.K.h.

Tekintetes városi Tanács!

Helybeli lakos Schwarz Davidnak /. alatt tisztelettel vissza zárt folyamodványára - melyben nevezett bizonyos Schön máskép Frisch Sámuel izraelita gyermekek tanításától eltiltatni kéri;

- múlt hó 29 én 7120.szám alatt kelt rendelet folytán, s előre bocsátott vizsgálat alapján, hivatalos tisztelettel jelenti a kapitányi hivatal, miszerint nevezett Schön Sámuel - minthogy gyermekek tanítására eddigelő még jogositva nincsen - a további nyilvános tanítástól eltiltatott.

Megemlítvén egész tisztelettel, hogy Schön vagy Frisch Sámuelnek egy kiseddévó intézetnek állíthatására vonatkozó kérvénye véleményezés végett a helybeli izraelita hitközség előljáróságának kiadatott.-

A város kapitányi hivatal.

Hankel

főkapitány

HBML 1109/1.153. - 8007/1864.

22.

Debrecen, 1865. május

ORTODOXOK FEÍRATA KÜLÖN ISTENTISZTELET TARTÁSA ÉRDEKÉBEN

Nagyméltóságú magyar kir. Helytartó Tanács!

Debreczen város Tekintetes Nemes Tanácsához f.év 5 hó 16-án 6753/1865 szám alatt benyújtott előterjesztvényünkben,- Debreczeni izraelita hit felekezeti testvéreinknek a jelenleg szereplő hit községi 9 tagból álló Elöljáróságnak a határozatok hozatalában részt venni kellettő 21 tagból álló választmány s általában a mi teljes mellőzésünkkel hozott azon határozata következtében, hogy Debreczenben egy új, s az ősi orthodox Mózes vallás parancsaitól elütő divatos ízlésű s berendezésű imaház létesítését,- teljesített intézkedését melynél fogva Zicherman Ignátnak Szentanna utcán lévő házában az új imaház divatos külső fényével ugyan,- azonban távolról sem vallásunknak megfelelő módon immár teljesen berendeztetett s a párnappal bekövetkező karácsonyi ünnepek alatt az isteni tiszteletnek ott leendő megtartása célba vétetett, keserű lehangoltsággal tapasztalva,- ezen az ősi Mózes vallás tiszta eredetiségén ütött meg bocsájthatatlan sebnek mélyebb felszakításához bünrészesen járulni nem akarván,- kérelmeinknek a valóság igazolására kimutatott adatok felsorolása mellett,- tisztelettel bejelentők a Tekintetes Nemes Városi Tanácsnak, hogy mi vallásos tiszta érzelmeinknek áldozatán hitbeli meggyőződésünket muló külvilági csábokért áruba nem bocsájthatván szomorú lelki küzdelmek között ugyan,- mind azon által a viszonyok kényszerűsége következtében, a töllünk magukat szándékosan elszakító izraelita hit sorsosainktól elválni vagyunk kénytelen,- s miután vallásunk tilalma ellenére annak rendeletei világos letiprása nélkül,- a ./. alatti nyilatkozat s ://: alatti bizonyítványoknak a felidézett vallási törvényekre alapított igazolásaként,- a hitközségi kilencztagu Elöljáróságnak mellőzésünkkel hozott határozata folytán épült új imaházban a Mindenható Úr imáadására megnem jelentünk,- egy külön helyiségnek az isteni tisztelet megtartása céljából általunk lett kibéreltetését is azon alázatos kérelem mellett juttattuk a Nemes Tanács tudomására hogy ezen szabados vallásunk megőrzése igényelte szándékunk kivitelében ezen ügynek illetékes helyeni elintézéséig és kegyes pártfogásával szerencsétlenül méltóztassék.

Ezen most érintett s a Debreczenben lakozó izraeliták tulnyomó többségét igazoló 59 hitsorsosaink neveivel aláírott előterjesztvényünk beadása után, mielőtt az tanácskozomány tárgyául szolgálhatott volna városi Főkapitány Tekintetes Hanke Leó ur csakhamar maga elé rendelvén bennünket,- kijelenté miszerint különválásunk felől értesülve,- az általunk külön helyiségben célba vett isteni tisztelet megtartását, azon tekintetből,- mivel hasonló kérdések eldöntése a N.méltóságú m. kir. Helytartó Tanács bölcs elintézése alá tartozik,- közrendőri szempontból megnem engedheti,- s egyuttal a hatósági beavatkozásból előállható közbotrány elkerülése végett az iránt is figyelmeztetett, hogy a külön helyeni isteni tisztelet megtartásából vonjuk vissza magunkat mindaddig,- míg e kérdésben a Méltóságú m. kir. Helytartó Tanács egyedül illetékes magas határozatát nem bírjuk.

A körülmények ilyenén alakulása mellett, midőn lelki életünk egyedüli tápja, vallásunknak szabad gyakorlatában is akadályozva vagyunk s annak háborítlan birtokba helyezését senki mástól hanem csupán a N.m. magyar királyi Helytartó Tanástól reményelhetjük:

Hódoló alázattal esedezünk ötvenkilencz hitsorsosaink nevében is a N.méltóságú m. kir. Helytartó Tanács előtt,- miszerint atyáskodó figyelmét szomorú helyzetünkre kiterjesztve lelki élet szükségéből s vallásos érzetünk megnyugtatósából eredett kérelmünket teljesítve a f. és 5 hó 20-án bekövetkező Karácsonyi ünnepek alatti

isteni tiszteletnek a Tek. városi Hatóság előtt is tudva lévő Dravetzky féle házban leendő megtartását, s a kijelölt helyiségnek mind az ideig mig ezen ügy végleges elhatározással benem fejeztetik,-imahelyül leendő használását kegyelmesen megengedni, s ez által honi törvényeinkkel biztosított Mózes vallási szabad gyakorlatnak nemes eszméjét valósulásához siettetni méltóztassék.

Legmélyebb tisztelettel hódolván
a Nagyméltóságú magyar kir. Helytartó Tanátsnak
alázatos szolgái.
Vertheim Márton
Schvartz József
Veisz J Lajos
Silberman Joachim
Fischer Josef

HBML IV.B.1109/1.159. - 6988/1865.

23.

Debrecen, 1865. szeptember 5.

IZRAELITA FÜRDŐ ÉPÍTÉSE

Zichermann Ignác 6414/865. sz. a. beadott építkezést kérő folyamodványára az előre bocsátott helyszíneni vizsgálat nyomán következőkben van szerencsénk jelenteni.

Folyamodó Varga utczaik 2543 ik számú telkének kelet felőli vonalára kíván egy a vissza csatolt tervekben láthatólag előterjesztett kis ded izraelita fürdő házat építtetni.

A czélba vett építkezés fél ereszre szilárd anyagból pléh fedél alá, figyelembe vételével az építészeti, s közrendőri szabályoknak fogván eszközöltetni s az illető szomszéd részéről sem tétethetvén legkisebb ellenvetés sem: folyamodónak a terv szerinti építkezésre nézve a hatósági engedély megadható.

Tanácsnok /olvashatatlan aláírás/

Janomicz Kálmán
v. mérnök

HBML IB.B.1109/1.158. – 6550/1865.

24.

Debrecen, 1866. június 6.

A BIMA ELHELYEZÉSÉRŐL FOLYÓ HITKÖZSÉGI VITA

Tekintetes Nemes Városi Tanács!

A folyó 1866-ik évi Ápril 19-ről 2518 sz.a. méltóztatott közölni az alúlrít hitközségi előljárással Weiss Ferencz és több helybeli izraelita lakosoknak oly tartalmú folyamodását, melyben azok a hitközségi imaházban a Bima felállítása iránt panaszolkoznak, azon utasítással, hogy e tárgybantúzetes felvilágosító jelentésünket a Tekintetes Nemes Tanácshoz hova hamarabb betérjesztenők. Sietünk ezen tisztelt meghagyásnak következőkben megfelelni.

Bölcs tudomásával van a Tekintetes Nemes Tanácsnak, hogy a helybeli izraelita hitközség fennállása óta mai napig azon szomorú helyzetben van, hogy állandó imaházat építtetni képes nem vala, sőt a közelebbi években e célra egy alkalmas helyiséget is nélkülözni, s az isteni tiszteletet hol egy, hol más helyen szanaszét oszolva végezni volt kénytelen,- A község előljárássága és értelmesb többsége régóta és minden anyagi és szellemi erők megfeszítésével törekedett a község ezen legelső élet szükségét, és a községi kapcsolat ezen legfőbb eszközét előteremteni, e célra tett többszörös kísérletek azonban mindannyiszor meghiúsultak, mindig azokból, mert a község kebelében az egyetértés soha nem létesülhetett, mert a községnek számos tagjai részint az előljárásság tekintélye iránti féltékenységből, részint irigységből, pártoskodási, rendzavarási viszketegből az előljárásságnak leghathatósabb intézkedéseit örökösen meghiúsították, részint egyéni önzésből még a községi legjótékonyabb intézetek irányában is hozzájárulásaikat megtagadták.

A közelebb múlt 1864 Ápril 30-án az akkori községi előljárásság a ./. alatti felhívást bocsátotta közre egy templomépítési alapnak aláírás útján való megszerzésére. Ezen felhívás első pontjában kijelentetett, hogy az ujonnan építendő imaházban az isteni tisztelet a régi ritus szerint fog végeztetni, hogy a Bima vagy Almemor felül a frigyháza előtt fog felállítatni, az aláírások folyamában senkinek ez ellen észrevétele sem vala, sőt amint az aláírók sorában látható éppen a most panaszkodó Weiss Ferencz és többen is az előírt terv szerinti imaházra jelentékeny összegeket aláírtak.- Ez építési terv azonban változott a miatt, hogy az aláírt összegekkel a tervezett építés költsége fedezhető nem vala, változott azon alkalomszerű s nem kevésbé előnyösnek mutatkozó módon, hogy Zichermann Ignác úrnak Szent Anna utcza háza ujonnan átépítve béreltetett ki imaházi helyiségül tíz évre, annak idejében mind az átépítési tervezet, mind a Zichermann Ignác úrral kötött haszonbéri szerződés a Tekintetes Nemes Tanácshoz bemutatott.-

E közben a múlt 1865 évi Aug 11-én ugyancsak a panaszkodó Weiss Ferencz több községi tagokkal együtt a 2./. alatt másolatban idecsatolt folyamodással járultak a községi választmányhoz, melyben először léptek fel azon követeléssel, hogy a Bima vagy Almemor ez ujonnan berendezendő imaházban ne a Frigyházához, hanem a terem közepére állíttassék, melynek indoklásául részint ennek állítólag ezred éves gyakorlatára, részint állítólagos hitelvekre, s azokhoz ragaszkodó vallásos érzelmeikre hivatkoztak, valójában pedig fellépésök csupán a pártszellemnek, az egyenetlenség terjesztésének, a községbeli anyagi és szellemi erők szétforgátsolására s azzal a legszentebb közös cél meggátlására való törekvésnek volt befolyása. A községi választmány ez értelemben helyesen felfogott és átértett fellépésöket tehát a 3./. és 4./. alatti tanácskozási jegyzőkönyvekben egyértelműleg elhatározott 5./. alatti hátrirattal feltétlenül és egyenesen elutasította, czáfolthatatlan érvekkel kimutatván, hogy az általok felhívott gyakorlat soha szabályul nem létezett, hogy vallási

törvényeinkben e részben valamely kötelező elveknek semmi nyoma, hogy ennél fogva a községi választmány ellen az ősi ritus és vallási elvek megsértése iránt vakmerően támasztott vádaskodásuk önnön magokra visszahárul.-

A községi választmánynak ezen ép oly jogos, mint erélyes elhatározása a visszavonás szellemét annyira visszariasztotta, a félrevezetett községi tagokat annyira felvilágosította, hogy legnagyobb részben önnön magok az imaház tervezett berendezése ellen panaszkodók,- kik ezen imaház előállításának költségeihez még a legcsekélyebb mértékben járulnak,- a községi elnököt önkéntesen keresték meg abbéli ajánlatukkal, miszerint ők az imaház költségeihez továbbra a kellő arányban és minden kifogás nélkül hozzájárulni s e célra 1200 Aftot készpénzben le is tenni készeknek nyilatkoztak, a béke és egyetértés fentartását és megőrzését a községi választmány irányában való bizalmi nyilatkozatukkal különösen is hangsúlyozván. A községi választmány legőszintébb örömmel fogadta ezen előterjesztéseket, mint a visszatérni látszó béke előjeleit, sőt épen azért, hogy az őszinte megtérést mutató elégületlenek irányában a képzelt lelkiismereti megsértődés indoka is elháríttassék, a 5./ alatti jegyzőkönyv kivonat szerint önként elhatározta, hogy az építési tervezet és berendezés hátrányával is, sőt attól is eltekintve, hogy ez csak tetemesebb költséggel, s az annyi küzdéssel előteremtett templomi pénzalap jelentékeny megcsonkításával való eszközölhető,- a Bima vagy Almemor éppen a panaszkodóknak előbbi bár jogosan elutasított kívánságához képest ne a Frígládához közvetlenül, hanem annak lépcsőjétől egy ölnyi távolságban állíttassék fel, a mi valóban így is történt, a nélkül, hogy az értelmesb többség,- a mely pedig ez imaház előállítását mind anyagi, mind szellemi áldozatainak eredményeül majd nem kizárólag joggal követeli, viszont e részben valamely kifogásra okot látott volna, s mai napig is az imaház belső berendezése ezen helyzetben van.

Annál meglepőbb és bosszantóbb most már ezek után a folyamodó Weiss Ferencz és társainak velünk közlött, s 7./ alatti tisztelettel visszamutatott folyamodása, mivel annak tartalma a fentebb előadott, s documentált tényállással is merőben ellenkezik. Ezen valódi tényállással szemben ugyanis nem igaz az, mint a folyamodók állítják,- mintha a Bima eredetileg tervezett felállítására elleni közbizalom és tiltakozásuknak lett volna következménye amaz eredeti tervezetnek megváltoztatása, mert hiszen e részben való alaptalan, jogtalan, de nem is a dologra célzott őszintelen fellépések 5./ szerint feltétlenül alapos felvilágosítással és határozott ellenzéssel visszautasított, s csak miután az akkori panaszkodók, tulajdonképpen pedig felbujtott és felingerelt elégületlenek a békés többség kebelébe önként visszatértek, s a rájuk tukmált indokolhatatlan és igazolhatatlan rögeszmétől elállottak, sőt a templom berendezéshez csekély áldozataikkal önként járultak, hozta viszont a községi választmány irányokban a józan többség és a tárgybeli célszerűség hátrányával is azon áldozatot, hogy a Bima az ő kívánságuk szerint legyen felállítandó, noha ezen kívánságok az 5./ alatti kifejtés szerint sem törvényre, sem gyakorlatra alapítható nem vala, s noha ezen kívánságuk az ./ alatti tervezetre való aláírásuk alkalmával önnön magoknak még eszökben sem volt, s csak később, s világosan csak felforgatásra célzó izgatás útján szülemlt, mely izgatás, visszavonás és pártoskodás szelleme fájdalom, oly régi idők óta a község előljáróságainak időről időre a mint kénytelen visszavonulásra okul szolgált, ugy a közjónak, a hitközség szellemi és anyagi felvirágzására célzó intézményeknek

örökös akadályát képezi, s bár a közelebbi időben hanyatlani látszott, fájdalmasan esik tapasztalni, hogy néhányak körében még oly makacs megtévesztéssel bír, csak néhányak körében-mondjuk,- mert hiszen ezen folyamodásnak tiz aláírói is őszintelenül és jogositatlan pretendálják magoknak, hogy azon községi tagok nevében panaszkodnának, kik a Bima iránt fellépett elégületlenek sorából visszalépve 1200 ftot lefizettek, ezen összeget nem a panaszkodó tiz községi tag fizette be, sőt a panaszkodók azoknak csak egy részét képezvén, valamint az egész nevében fellépni, ugy ezen egész summát visszakövetelni a dolog bármely állásában jogositva sem lennének. De utoljára mi ok volna többé a panaszkodásra ott, a hol panasznak tárgya nincs, a Bima épen a panaszkodók kívánságának megfelelőleg van felállítva.-

Mellynél fogva a kifejtettek alapján ezennel mély tisztelettel esedezünk a Tekintetes Nemes Tanácsshoz, hogy a panaszkodó Weiss Ferencz és kilencz társait szemlátomást helytelen, alaptalan, oknélküli és alkalmatlan folyamodásukkal elutasítani, a község kebelében való békétlenség és egyenetlenkedés terjesztésért a községi előljáróság tekintélyének oknélküli megtámadásáért hatályos szigorúsággal megfenyíteni, a községi rendhez való alkalmazkodásra, a községi választmány és előljáróság irányában való engedelmességre és tiszteletre egyszer mindenkorra utasítani méltóztassék, annál inkább, mert ezen folytonos párttusák, és oknélküli lázongások között a községi rendet fentartani, s a község belkormányzatát vezetni immár teljes lehetetlen

teljes tisztelettel lévén

A Tekintetes Nemes Tanácsnak'

a helybeli izraelita hitközség

nevében

Klein Ignác

községi Elnök.

HBML IV.B.1109/1.163. – 3929/1866.

25.

Debrecen, 1867. augusztus 6.

A PESTI IZRAELITA KERESKEDŐK ÁLTAL ÖNKÉNYESEN FELÁLLÍTOTT TEMPLOM BESZÜNTETÉSE

Tekintetes Polgármester Ur!

Sz.Kir. Debreczen város vólt Cs.Kir. Polgármesterének 1855-ki Augustus 30-án 8515.sz. alatt kelt A. alatti átíratával, a helybeli izraelita hitközség előljárósága mihez tartás végett arról értesítettett, miszerint a vólt nagyváradi cs.kir. helytartósági osztály által, 1855-ki augusztus 2-án 10,057 sz. alatt kibocsátott intézmény értelmében, az izraelita imagyülekezetek kizárólag csak forma szerú templomokban, és engedélyezett imaházakban tartathatnak meg; miszerint továbbá a mennyiben ezen előljáróság, az országos vásárok alkalmával a városban legyüendő pesti

kereskedők nagyszámánál fogva, egy külön zug imaház felállítását szükségesnek találná látni, ez csak előleges bejelentés után, kizárólagosan csak általa ellenőrzés és felelőség terhe alatt történhetnék.-

E hitközségi előjáróság sürgetésére e városnak volt cs.kir. Polgármestere, az 1856-ki szeptember 29-én 9498.sz. alatt kiadott B. alatt ide csatolt rendeletével ugyancsak megengedte, hogy az országos vásárokra legyűlendő pesti izraelita kereskedők részére, egy zug imaház ad hoc berendeztethessék azon világos kikötéssel azonban, hogy az abban begyűlendő bár mily szertartásos jövedelmek a legjobb egyetértésben, és a helybeli izraelita hitközségi előjáróság által fogantatandó folytonos ellenőrzés mellett kezeltessenek.-

Ezekhez képest ezen zugimaház a vásártéren valósággal felállított, ugyan ott az isteni tisztelet minden akadály nélkül végbe ment, a begyűlt szertartásos jövedelmek pedig a hitközségi előjáróság folytonos ellenőrködése mellett, és pedig aképp kezeltek:-hogy az imaházi székek eladási árából, a szükséges kiadások levonása után fenmaradott többletnek egy felerésze, a templomi és szertartásos adakozások teljes összege e hitközség pénztárába folyt.

Az 1865-ik évben azonban, a helybeli vásárokat látogató pesti izraelita kereskedők, az imént előadott, és tíz éven keresztül változatlanul fenállott rendet illetéktelenül teljesen megváltoztatták; a hitközségi előjáróság által részökre felállított imaházat teljesen oda hagyták, minden hatósági engedély, e hitközség beleegyezése nélkül, de sőt annak folytonos tiltakozása daczára, a vásár téren levő 299-k alatti sátorban egy forma szerű templomot állítottak fel, a hitközségi előjáróságot minden kezeléstől és minden ellenőrzéstől teljesen kizárták, és ezen a fenálló rendeletekkel merően ellenkező eljáráshoz makacsul ragaszkodnak, noha e hitközségi előjáróság ismételve meg sürgette az előbbi rend vissza állítását, noha a Tekintetes városi Tanács az 1865-ki Nov. 15-én 7367.sz. alatt hozott határozatában ezen önkényszerű eljárás törvénytelenységét már hangsúlyozta.-

Eltételezve, hogy ezen önkényszerű eljárás merően ellenkezik a fenálló rendeletekkel, melyek értelmében egy városban fenn álló valamennyi imaházak és templomok kizárólag csak az egy hitközségi előjáróság hatásköréhez utaltatnak a kezelés és kormányzat tekintetében,- hozzájárul még az is, hogy az e helybeli izraelita hitközség különben is igen mostoha állásban levő érdekeit a legérzékenyebben sujtja, e hitközségben a rendet, az egységet, és baráti közreműködést veszélyezteti.

Tisztelettel alólírott – ki állásánál fogva legszentebb kötelességének ismeri el a reá bízott hitközség érdekét minden tőle kitelhető módon képviselni és azokat minden nemű veszélyeztetések ellen megóvni,- nem állhatja meg, a Tekintetes Polgármester urnak leghathatósabb intézkedését a legsürgősebben kinem kérni; annyival is inkább, minthogy az eddigi vétlenség által annyira elharapóztak már az imént érintett rendtelenségnek hátrányos következményei, hogy csak a leghathatósabb hatósági közreműködésnek sikerülhet azokat elhárítani.-

Végtére sürgőseknek kérem ezen intézkedést, minthogy az csak a vásár tartama alatt történhetik meg alaposan, de minthogy továbbá közel vannak nagy ünnepeink, melyek az izraelita hitközségekben fenn levő szertartásos szokásnál fogva a hitközségi jövedelmekre nézve a legjelentékenyebb befolyással vannak.-

Midőn tehát az ügyet a Tekintetes Pólgármester urnak pártfogásába a legmelegebben ajánlani bátorkodom, maradtam a Tekintetes Pólgármester urnak kötelezett szolgája
Rott Elkán
a debreczeni izraelita hitközség elnöke

HBML IV.B.1109/1.172. – 5607/1867.

26.

Debrecen, 1867. augusztus 7.

A HATÓSÁG FELHÍVÁSA A BÉKÉS EGYEZKEDÉSRE

A debreczeni izraelita hitközség által beadott panaszos folyamodás következtében, melyben az ó pesti izraelita kereskedők által önkényesen felállított templomot azonnal beszüntetni kéri, a kölcsönösen megajánlott barátságos kiegyenlítés eszközölhetése végett folyó augusz hó 8-dik napját, helyéül a t.cz. hitközség házát /:Szent Anna utca Zichermann Ignácféle ház/ tűzöm ki, hivatalosan felszólítván az illető feleket, hogy a kitett napon délután 5-7 órára a mondott helyre 4-4 tagot kiküldeni, és a panaszos ügyet kiegyenlíteni igyekezzenek,- ellenkezőleg, ha tudni illik meg nem jelenének, vagy a kiegyezés meg nem történék, a t.cz. hitközség folyamodásához képest a pesti izraeliták által a külsővásártéren megnyitott templom beszüntetik.

Simonffy Imre
főkapitány.

HBML IV.B.1109/1.172. - 5607/1867.

27.

Debrecen, 1867. október 23.

IKTATÓKÖNYVI BEJEGYZÉS A TEMETŐ BŐVÍTÉSÉRŐL

Beadványi szám: 7706.

Beérkezés napja: 23/10

Kitől jő a beadvány, kelte és száma: Sz.k. Debreczen város törvényszéke telekkönyvi tanácsától. 2/10-867. 1341

Az ügydarab tartalma: Az izraelita hitközség által a várostól 866 február 19-én kelt szerződés szerint vett később nevezett hitközség által a helyb: izr: kegyes társulatnak temető nagyobbítására engedményeztetett 5 hold 600 n.öl földnek a társulat nevére átíratása elrendeléséről.

Az elintézés alakja, kihez intéztetett és rövid tartalma: Fő kapitány Simonffy Imre és Janlaky Lajos urak megbizatnak hogy helyszíni szemle, és a szomszédok

meghalgatása után nevezett teleknek a temetőhöz szándékolt csatoltatása iránt
mielőbb véleményes jelentést tegyenek.
Az elintézés napja: Nov.6. 867.

HBML IV.B.1109/1.283.

28.

Debrecen, 1868. április 4.

A HITFELEKEZETHEZ TARTOZÓ NÉPESSÉG SZÁMA

A helybeli izraelita község előljárósága a hitfelekezethez tartozó népesség számát
igazoló bizonyítvány kiadatását kéri elrendelni.

A kért bizonyítvány kiadni rendeltetett.-

Közigazgatási használatra bélyegtelen.

Hatósági bizonyítvány.

Mi s ugyanakkor a helybeli izraelita hitközség előljáróságának azon kérelme is
előterjesztett, mely szerint szervezkedési ügyben felsőbb helyre intézni szándékolt
folyamodványa fölszereléséhez szükségelt oly bizonyítvány kiadatását kérte
elrendeltetni, mely a helyben lakó izraelita népesség létszámát hitelesen előtüntesse.
Minthogy pedig senkinek igazságos kérelmét megtagadni nem lehet, a
törvényhatóságunk rendelkezése alatt álló adatok alapján hitelesen igazoljuk, hogy a
f.évi Márczius hó 8-ik napján megkezdett, azonban véglegesen még benem fejezett
népszámlálási munkálat eredményéről eddigelé beérkezett küldöttségi jelentések
szerint Debreczen város belterületén az izraelita hitfelekezethez tartozó népesség
száma Egyezer négyszáz kilenczven hét=1497. Azonban hozzávetőleges számítás
szerint nagy valószínűség-gel állítható, hogy ha az összeírási munkálat a város
külterületét illetőleg is beleend fejezve; a 17 n.mérföldre terjedő határban elszórva
fekvő csárdákban, s izraeliták által bírt és haszonbérelt puszta részeken lakó egyének
oda számításával, a törvény hatóságnak kötelékeihez tartozó izraelita népesség
összes száma 1750-1800 lélek közt fog ingadozni; mely népesség alkatrészeit
legnagyobb részben élénk kereskedelmi üzlettel, iparral, és nagyobb szerű mezei
gazdászattal foglalkozó oly vagyonos egyének családjai képezik, kik közel vidéken
lakó izraelita népességgel összehasonlítva, mind vagyoni állásukat, mind
értelmiségöket és műveltségök fokozatát tekintve kiváló figyelemre érdemesíthetők.
Kerekes József főjegyző.

HBML IV.B.1109/1.179. - 2398/1868.

29.

Debrecen, 1869. április 2.

WEISZ FERENC S TÖBB IZRAELITÁNAK KÜLÖN IMAHÁZ TARTÁSA IRÁNTI FOLYAMODVÁNYA

Tekintetes városi tanács!

Weisz Ferencz és érdektársainak 1/ alatt visszacsatolt abbeli folyamodásuk, melyben külön ima gyülekezet megtarthatását engedélyeztetni kérik, az 1868 augusztus 28-án 6363 sz.a. hozott végzéssel nekünk felvilágosító nyilatkozat végett kiadatván, van szerencsénk a tekintetes városi tanácsnak következő felvilágosítással szolgálhatni.

Hitközségünkben ugyanis az imagyülekezet tarthatása tárgyában következő szabályrendeletek szolgálnak zsinórmértékül:

1./ A volt nagyváradi cs.kir. helytartósági osztálynak 1855 augusztus 2-án 10057 szám alatt hozott, és a volt cs.kir. debreczeni polgármesteri hivatalnak 1855 augusztus 30-i 8515 számú határozatával kihirdetett intézménye, mely szerint hitközségünkben imagyülekezet kizárólag csak a nyilvános hitközségi templomban tartathatik, külön imagyülekezet tartása pedig egyáltalában sőt büntetés terhe alatt is eltiltatott.

2./ A szentanna utczaí nyilvános hitközségi templom szertartásos berendezése tárgyában a hitközség összes képviselöje által 1867 april 7-én 62 sz. alatt hozott határozat, melly szerint az 1875 évig tartó időszakban a nyilvános ima csak ezen templomban végezethetik, külön imagyülekezet pedig csak azok által és csak azon feltételek mellett tartathatik, kiknek és a melyek alatt a hitközségi tanács azt világosan megengedte.-

Ezen utóbbi határozat alapján Weisz Ferencz folyamodott a hitközségi tanácshoz imagyülekezet tarthatásáért, minek folytán ez neki 1868 Május 1-től számítandó egy évre az 1868 April 5-én 66 sz.a. hozott határozattal következő feltételek alatt engedtetett meg. A folyamodó lakásán és kizárólagosan csak szombat és ünnepeken tartható imagyülekezetekben folyamodón és öt kiskorú nőtlen egyéneken kivül csak hat folyamodó által az elnökségnek utólag megnevezendő hitközségi tag fog részt vehetni; az itt megnevezettek kivül pedig sem idegen sem itteni hitközségi tag a részvételt nem bocsájtathatik. Folyamodó és a megnevezendő hitközségi tag kötelezetnek a hitközségi pénztárba templomi ülések fejében a megállapított osztályzat szerint eső összeget, templomi adakozások fejében pedig folyamodó 20 ftot, a többi hitközségi tagok egyenként 5 ftot pontosan megfizetni olly formán hogy a fizetési kötelezettséget a hitközség irányában folyamodó mint készfizető kezes mindnyajokért elvállalni és erről egy kötelező okiratot kiadni tartozik.-

Folyamodó Weisz Ferencz ezen feltételeket szóval elfogadván az ima gyülekezet tarthatására az engedély valósággal kiadatott, általa tetteg alkalmazásba is vétetett ugyan – de a fentebb említett kötelező okirat kiállítása általa napról napra mindenféle ürügy alatt elodáztatott, míg végre ő az 1868 Augsztus 16-án tartott hitközségi tanácsülésben- mellyben ő mint hitközségi tanácsos maga részt vett – kijelentette hogy ő a kötelező okiratot egyáltalában ki nem adja, az ezen feltétel mellett kiadott tarthatási engedélyt pedig el nem fogadja; azonban kéri hogy engedtessek meg néki az imagyülekezet megtarthatása /az uj esztendői és engesztelődés ünepén kivül/ 50 ft fizetés feltétele alatt.-

A hitközségi tanács azonban az illetén kért engedélyt a hitközségi érdekekre nézve felette kártékonynak tartván, részint azért mivel a hitközségi tagok hitfelekezeti adózásai úgy mondva kizárólag csak az új esztendői ünnep alkalmából kiadott templomi ülések megfizetésével hajtathatnak be és így a hitközség az ellen biztosítva nem volna hogy az engedélyezett kért imagyülekezetben részt veendő tagok – az egész esztendő folyamában imájukat nem a templomban végezvén – templomi üléseiket az új esztendői ünnep alkalmával valósággal megfizetendik, holott más részről a hitközségi tanács, most még nem rendelkezik olyan eszközökkel, melyekkel tagjait hitfelekezeti adózásaik befizetésére kényszeríthetne, így tehát a fentebb említett tagok adózásainak befizetése ugyanazok önkényétől függővé tétetnék; részint azért mivel nem lévén egy tag a hitközség irányában közvetlenül kötelezve, a kellő felügyelet lehetetlenné tétetnék; részint végtére azért mivel a már akkor kilátásba tett országos izraelita kongresszusnak ezen főfontosság tárgyban hozandó határozatainak jog érvényre emelkedése előtt az eddig felsőbb hatóságilag rendezett, a hitközségi érdekeket megóvó állapotot megzavarni helyesnek nem találhatta – folyamodó Weisz Ferencz kérelmét elmozdította, és a mennyiben ő azon feltételeket teljesíteni nem akarta melyek alatt az előbbi engedély kiadott, ezt visszavonta, őt pedig az ima gyülekezet megtartásától a legkomolyabban eltiltotta.-

Ezekből méltóztatik átlátni hogy folyamodó és érdektársainak az 1/ alatti kérvényében tett előadása a mint a valódi tényállást elferdíti, ép úgy szükölködik minden alappal.

A tekintetes városi tanácsnak

kötelezettje
Steinfeld Antal

HBML IV.B.1109/1.187. – 2168/1869.

30.

Buda, 1869. április 2.

MINISZTERI LEÍRAT A WEISZ-FÉLE IMAHÁZ MŰKÖDTETÉSÉRŐL

Weisz Ferencz és több debreczeni izraelita hittársai táviratilag panasolják, miszerint a város kapitány rendelete folytán, az általuk húsvét első ünnep napján tartott “szefárd féle” isteni tisztelettől eltiltattak, és megengedtetni kérik, hogy ezen régi idő óta gyakorolt és vallási meggyőződésükön alapuló isteni tiszteletet jövőre akadálytalanul megtarthassák.

Felhívom a város közönségét, hogy e panasz miben létét az ottani izraelita hitközségi előljáróság kihallgatásával vizsgálja azonnal meg, és a mennyiben kiderülne, hogy a szefárd szertartást követő ottani izraeliták vallási szertartásukat már huzamosbb idő óta

elkülönítve, az ottani más szertartású izraelitáktól eddiglen szabadon gyakorolták volna: úgy őket ideiglenesen további intézkedésésemig, ezen vallási szertartásuk

szabad gyakorlatába röktön helyezze vissza; eljárása illetőleg intézkedésének eredménye felül pedig a vizsgálati iratok felterjesztésével jelentést tegyen.

B. Eötvös József

HBML IV.B.1109/1.187. - 2221/1869.

31.

Debrecen, 1869. április 5.

A WEISZ-FÉLE IMAHÁZ MŰKÖDÉSÉT TILTÓ TANÁCSI HATÁROZAT

... Tudomásul vétetvén, miután mind addig míg a Congressus által alkotott javallatok legfelsőbbileg nem szentesitetnek- s míg ezeknek alapján a hitközségek átalakítása, illetőleg szervezése meg nem történik, a fenálló rendszer és helyi szokások meg nem változtathatók: folyamodók kérése nem teljesítetik, s a külön imaház tartástól a fenálló kormány rendeletek értelmében szigorú büntetés terhe alatt eltiltatnak. Miről folyamodók beadványukra, továbbá a helybeli izraelita hitközség és a kapitányi hivatal kellő tudomás és alkalmazkodás végett határozatilag értesítendő.

Pap Ferenc
aljegyző.

HBML IV.B.1109/1.186. – 1589/1869.

32.

Debrecen, 1869. május 14.

A VÁROSI TANÁCS FELTERJESZTÉSE A WEISZ-FÉLE IMAHÁZ ÜGYÉBEN

Olvastatott a nm. m.k. vallás és közoktatási miniszternek f. hó 13 ról 8611.sz.a. kelt távirati intézménye, mely szerint Weisz Ferencz és hittársainak táviratilag előterjesztett kérelmük folytán megengedtetik, hogy a közelgő pünkösdi ünnepeken vallási meggyőződésükhöz képest a szefárd féle isteni tiszteletet akadálytalanul megtarthassák, - és a polgármester felhivatik, hogy azon ügyben 5969 és 8260 sz.a. bekívánt jelentést mielőbb terjessze fel.

Ezzel kapcsolatosan felolvastatott az ide vonatkozó előíratokkal együtt a helybeli izraelita hitközségnek e tárgyban mai napon beadott véleményes jelentése.

Tudomásul vétetvén, miután a felolvasott tárgyalási iratokkal kitetszőleg okmányilag bebizonyított, mikép Weisz Ferencz és hittársainak nem a szefárd féle isteni tisztelet akadálytalan megtartása a céljuk, hanem, hogy a helybeli izraelita hitközség irányában vállalt kötelezettség alól rövid úton és jogtalanul felszabadíttassanak: a nm. m.k. vallás és közoktatási miniszterhez azonnal távsürgöny intézendő, miszerint a fentebbi távirati rendelet nem fogatosítható a nélkül, hogy

az a helybeli izraelita hitközség rögtöni felbomlását és ebből származható beláthatlan bonyodalomnak és zavarnak előidézését maga után ne vonná. Egyszersmind hivatkozással az e tárgybanbeérkezett ministeri rendeletekre, az azok folytán felkívánt tárgyalási iratok az izraelita hitközségnek mai napon beadott s okmányokkal felszerelt véleményes jelentéseivel együtt oly kérelemmel rendeltetnek a vallás és közoktatási mélt. m. k. ministeriumhoz sürgősen felterjeszteni, hogy a f. hó 13. ról 8611 sz. alatt kelt távirati rendeletét visszavonni s folyamodókat a hitközség csendjét s békés életét megháboító s egyedül zavart s bonyodalmat támasztani czélzó kérelmükkel elutasítani méltóztassék.

Pap Ferenc

HBML IV.B.1109/1.188. – 3353/1869.

33.

Buda, 1869. június 5.

MINISZTERI LEÍRAT A HITKÖZSÉGI DÖNTÉSEK FELFÜGGESZTÉSÉRE

A város tanács folyó évi május 14. ról 3353 szám alatt kelt felterjesztése folytán, melylyel a Weisz Ferencz debreczeni izr. lakos, és néhány hitfele által azon hitközségben engedélyezni kért külön isteni tisztelet tárgyában folyó évi april 5. én 2168 sz. a. hozott város tanácsi végzés felfolyamodásilag megsemmisítetteti kéretik, - az iratok visszazárásával, és az érdekllett felek értesítése czéljából kijelentem: hogy az izr. Congressusi szabályzatnak

B. /: melynek 11. ik pontja épen hasonló esetre vonatkozik:/ csak ő felsége szentesítése után eszközölhető életbeléptetéseig – a hitközségek szervezésében teendő bármínemű változtatások nem engedélyezhetők, - folyamodók: a város tanácsa hivatkozott végzésének fenntartása mellett, kérelmükkel elutasítandók, s a jelen állapot – a fennálló rendeletek értelmében fenntartandó.

B. Eötvös József

HBML IV.B.1109/1.188. – 3306/1869.

34.

Debrecen, 1869. július 19.

A KÓSER CSAPSZÉK BÉRLETI DÍJA

Tekintetes Tanács!

Steinfeld Antal úrnak mint a debreczeni izraelita hitközség elnökének a 4805/869 iktató számmal ./ jgyzett ./ alatt ide hajtott azon folyamodására melyben a külső

vásár téren koscher bor és étel árulás végett folyó 1869 -ik Január 1 ső napján három egymás után következő évekre kivett jogért az általa megígért 770 ft évi haszonbérből, az okból, mivel azon jogával a hitközség kizárólagosan nem élhet, leengedést kér, hivatali tisztelettel jelentem, miszerint miután a nagyméltóságú magyar királyi Belügy minisztérium, a Herzberg Simon helybeli szálloda tulajdonos ügyére vonatkozó, s folyó évi martius 6 án a 3690 számú leiratába, a kőscher étel adási jogot helyhez kötött kizárólagos jognak elnem ismeri, és

mivel a külső vásár téren most már nem csak a külső vásár koscher csapszék illetőleg vendéglőbe, hanem haszonbérelő Aron Miksa úr által az úgynevezett Elízeumba, Csillagos és Deszkás csapszékbe is árultatik a koscher bor és étel, nem csak hanem a becsi és pesti izraelita nagykereskedők nemelyike vásárok alkalmával a magokkal hozni szokott szakácsnékkal főzetnek.-

Végre miután a helybeli hitközség a külső vásártéren lévő koscher vendéglőbe nem anyira a bor mint inkább az étel adásból húzná a jövedelmet, az pedig már az előadottak szerint nagyon megoszlik, a bormérés pedig a helybeli ./ . bormérő társulat ./ . alatt ide zárt tanúsítása szerént, évenként 51 akón túl alig megy.

Egyéni véleményem oda járúl miképen a helybeli izraelita hitközség elnökének Steinfeld Antal úrnak kérése,- ha nem is oly mérvbe mint ahogy szóval elő adá,- tudniillik hogy 300 ft, hanem 200 ft az évi haszonbérből le engedhető lenne.-

Poroszlai László

tanácsnok.

HBML IV.B.1109/1.190. - 5020/1869.

35.

Buda, 1869. augusztus 5.

AZ IZRAELITA ISKOLA FENNTARTÁSÁHOZ ISKOLAADÓ KIVETÉSE

13.222 szám

A debreczeni izr. hitközség előljáróinak folyamodványa, melyben felhatalmazást kérnek arra, hogy egy ujonnan szervezendő izr. iskola költségeit - a mennyiben másképp fedezhetők nem lennének - az előljáróság a hitközség tagjaira bizonyos kulcs szerint kiróhassa, s szükség esetében végrehajtásilag is beszédethesse, a város közönségének, folyamodó hitközségi előljáróság értesítése végett azzal küldetik le, hogy miután Ő.cs és ap. kir. Felsége a magyar és erdélyi izraeliták egyetemes gyűlése által hozott határozatokat és szabályzatokat folyó évi Junius 14-én legkegyelmesebben megerősítette és következésképp azok már kötelező erővel bírnak: ezen kérelem annak idején az illetékes izraelita autonom közeg elé leszen intézkedés végett terjesztendő, annál is inkább, mert, miután a népoktatási 1868 ki

38 ik t.c.z. ide vonatkozó 11 ik § sa szerint a hitfelekezetek a saját erejükön fentartandó iskoláik költségeire hiveik anyagi hozzájárulását, a saját képviseltök által meghatározandó módon és arányban, - a mint eddig szokásban volt, - ezentúl is igénybe vehetik ugyan, azonban ezt a felekezeteknek az eddigi szokás alapján magokközti megegyezéssel kell tenniök, ennél fogva az ily kirovásoknak kényszer útján való felhajtására az idézett törvény értelmében különös felhatalmazást a kérelmezőknek adni nem lehet.

Minister úr távollétében
az államtitkár /olvashatatlan aláírás/.

HBML IV.B.1109/1.190. – 5482/1869.

36.

Buda, 1870. január 21.

VERNER HENRIK DEBRECENI ISKOLÁJA

24765/1869.számhoz

Verner Henrik debreczeni lakos s elemi tanítót, tekintve a tanítói téren 25 évi dicséretes működését, s felterjesztett bizonyítványai szerint kellő képzettségét, képesítettnek találván arra, hogy Debreczen sz.kir. városban ideiglenesen egy két osztályú alsó elemi magyar-izraelita iskolát nyisson - oly feltétel alatt, hogy valamint a tantárgyakra, úgy a tantervre nézve a népoktatási törvény rendeleteihez s annak alapján általam kiadott tantervhez s annak alapján általam kiadott tantervhez szabja magát.

Miről folyamodó tanító az illető tanfelügyelő útján értesítettett.

Minister úr meghagyásából az államtitkár.
/Aláírás olvashatatlan./

Debreczen szab. kir. város közönségének.

HBML IV.B.1109/1.193. - 500/1870.

37.

Debrecen, 1870. január 21.

A KÜLSŐ ÉS BELSŐ KÓSER ÉTELADÁS ÉS ITALMÉRÉS BÉRLETE

Tekintetes városi tanács!

Az 5020/1869. sz. alatt kiadott tanácsi határozat folytán, kötelességünkbe tétetvén, hogy mind a belső, mind a külső kóser bor és étel adás tárgyában, az időközben megszüntetett kóser ételadási jog folytán, mindkét jog haszonbérleti folyamódványaikhoz képest a Tek.városi tanácshoz együttes jelentést terjesszünk elő; ezen megbízatásunkhoz képest, a következőkben terjesztjük elő jelentésünket:

Mind a külső, mind a belső kóserbor és étel adás jelenlegi haszonbérletit, úgy mint: a helybeli izraelita hitközség előljáróját Seer Bernátot s Áron Miksa bérletit magunk elébe rendelve s előttök az általuk beadott folyamódványokat felolvastván, s a kérdés alatti ügy állását nekik kellően előadván, felhívtuk mindkét haszonbérletit, hogy miután a kóser ételadási jog ministeri határozat folytán megszüntetett; azonban, ezen ministeri határozatban a nemes városnak kóser ital adási joga fentartatott, hogy és miképp óhajtanák a köztök s a nemes város közt fentálló bérleti viszonyt rendezni; ezen felhívásunk folytán Ser Bernát mint az izraelita hitközség előljárója az ./. alatt csatolt nyilatkozatot adta be, melyben a hitközség azt kéri, hogy az általa bérlettel külső kóserétel és ital adás 770.ofrtot tevő évi haszonbéréből, évenként 150. ofrt engedjék el, azonban véleményünk szerint, miután a külső kóser joghoz a nemes város tetemes épületet ad haszonbérbe, s a külső vásártéren a ministeri rendelet ellenére is a kóser ételadási jog csak is ezen épületben gyakorolható, teljesen elegendő, ha a tekintetes tanács a múlt 1869-k év Ápriltól kezdve az izraelita hitközségnek a 770.ofrtot tevő évi haszonbéréből évenként 100.ofrtot elenged.-

Áron Miksa mint a belső kóserbor mérés és ételadás haszonbérletje az ételadás megszüntetése után a tek. tanácshoz beadott folyamódványában az általa fizetni kötelezett 1500.ofrt haszonbéri összegnek csak fele részét az az 750.ofrt ajánlott meg, többszöri felhívásunkra azonban késznek nyilatkozott évenként a belső kóserbor mérés fejében 800.ofrtot fizetni évenként, miután a közelebb lejárt 3.év alatt ily összeg a belső kóser étel adás és bor mérési jogért nem fizettetett, véleményünk szerint az Áron Miksa részéről tett ajánlat elfogadható, oly módon hogy az általa ajánlott összeget a kóser ételadási jogot megszüntető ministeri rendelet megjelenésétől, vagy is April havától fogva fizesse, addig pedig valamint ő, úgy az izraelita hitközség is az általuk árverésen megígért összeget kötelesek fizetni.-

Teljes tisztelettel maradván

A tek.városi tanácsnak

alázatos szolgája

Simonffy Imre főkapitány Poroszlay László
tanácsnok

Kovács Dániel

HBML IV.B.1109/1.193. - 423/1870.

Debrecen, 1874. február 6.

A SZENT-ANNA UTCZAI 2543. SZÁMÚ HÁZ MEGVÁSÁRLÁSA

Tekintetes Városi Tanács!

A debreczeni izraelita hitközség megvásárolván Zichermann Ignác urtól a Szent-Anna utczában 2543 sorszám alatt fekvő házat, átvette nevezett eladó urtól az ezen ingatlanra a debreczeni 3250 sz. telekjegyzőkönyvben c/a 2/a alatt szab. kir. Debreczen város tüzi pénztára javára bekebelezve lévő 800 p. fnyi tartozást is.

Ennélfogva azon tiszteletteljes kérelemmel járulok a tekintetes Városi Tanács elé: Miszerint a fennmegjelölt 800 pftnyi tartozásnak a debreczeni izraelita hitközség általi átvállalását jóváhagyni és a kölcsöntőkét a szokásos kamatfizetés mellett a hitközségnél továbbra is meghagyni kegyeskedjék.

Mély tisztelettel

A tekintetes Városi Tanács

alázatos szolgája

Katz Jakab

mint a debreczeni izraelita hitközség elnöke

HBML IV.B.1405/b.11. - 290/1874.

39.

Debrecen, 1880. január 24.

EGYESÜLETEK, TÁRSULATOK ÉS SZÖVETKEZETEK KIMUTATÁSA

Kimutatása

szab: kir: Debreczen városban létező mindennemű egyletek- Casinók,- takarékpénztáraknak minden czimmű köröknek jótékonysági, s pénzművelési társaságoknak, s intézeteknek...

Folyó szám: 10.

Az egylet vagy kör s intézet czime: Izraelita szent Egylet. Székhely: Debreczen.

Keletkezésének ideje: 1852.

A hatósági engedély kelte és száma: alapszabályai 1877-ik év a m.kir: Belügyminisztérium által 24723.sz.a. meg erősített.

Elnök neve és tagok száma: Drucker Mór.

Jenei István

alkapitány

HBML IV.B.1405/b.51. - 583/1880.

40.

Debrecen, 1880. július 15.

PÓTJELENTÉS AZ 1880.ÉV ELSŐ FELÉRŐL SZÓLÓ TANFELÜGYELŐI KIMUTATÁSHOZ

Hajdumegyei Tankerület Kir. Tanfelügyelősége

624.sz/1880.

Az 1880. év első felének folyama alatt februar hónaptól kezdve, midőn az addig dühöngött járvány betegségek legnagyobb részben megszűntek, a tanköteles gyermekek iskoláztatása az elemi népiskolákban, leánynevelő intézetekben, magán-, ipar- és kereskedelmi iskolákban általában véve rendesen történt...

5. Egy engedélylyel nem birt izr. magán iskola, Emerich Henriké, bezárattatott...

Kiss József.

HBML IV.B.1414/b.7. – Kb. II.osztály 1880.

41.

Debrecen, 1885. július 20.

A SZENTEGYLET KÓRHÁZA

Jótékonyági intézetek és alapítványok
- 1885 év I-ső felében

4./ Kórházak:

- a./ városi közkórház;
- b./ a ref. főiskolai tanítók kórháza ;
- c./ a kereskedelmi kórház;
- d./ az izraelita szent egylet által fentartott kórház...

Boczkó Sámuel
rfőkapitány

HBML IV.B.1414/b.7. – II.osztály 1885.

42.

Debrecen, 1887. január 1.

NÉPESEDÉSI KIMUTATÁS

Debreczeni rabbiság, mint izr. anyakönyvkerületi hivatal

Nagyságos kir. Tanácsos Polgármester Ur!

A ./ alatt eredetiben mellékelt statisztikai adatokról szóló "kimutatás"-t tiszteletteljesen beterjesztvén, nem mulaszthatom el ezen ujév napján igaz és őszinte szerencsekívánataimat Nagyságodnak e sorokban nyilvánítani:

Engedje Nagyságodnak a Mindenható az uj év ünnepét még számos éven át nemes városunk javára és üdvére tökéletes boldogságban elérni!

Ezen őszinte kívánattal és kiváló tisztelettel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgálója: Bernfeld Jonász

főrabbi

Nagyságos Simonffy Imre kir. tanácsos polgármester urnak Debreczenben.

1-1887

j.k.sz.

A debreczeni izr. hitközségi népesedési mozgalom kimutatása az 1886 évre

Házasság kötöttség: 22

Született fiu: 56

Született leány: 63

összesen: 119

Meghalt fi: 43

nő: 45

összesen: 88

Debreczen 1886 évi Deczember hó 31-én.

Bernfeld Jonász

főrabbi mint anyakönyvvezető

HBML IV.B.1405/b.79. – 122/1887.

43.

Debrecen, 1887. április 28.

AZ IZRAELITA ORTODOX HITKÖZSÉG MEGALAKULÁSA

Nagyméltóságú m.kir.vallás és közoktatásügyi miniszter úr kegyelmes Urunk!

Méltóztatott 1886.évi 37584.sz.a. kiadott magas leirattal, a debreczeni izraelita orthodox hitközség alapszabályait tudomásul venni, s önálló hitközségként alakulását megerősíteni.

Alapszabályain 3.§-a a:/ pontja értelmében hitközségi intézményeink és tisztviselőink fenntartására alapul szolgálónak vétetett fel a gabella húskrajczár és b:/ az önkormányzati jogkörben kivetendő hitközségi adó.

Minthogy azonban a status quo alapon álló hitközség, melyből hitközségünk tagjainak egy része kivált, panaszt emelt ellenünk, hogy mi a hitközségi cultus adót

és gabella pénzt részökre a köteles 3 éven belől fizetni megtagadtuk, noha ez állítás teljesen valótlan, mert mi a hitközségi adó megtérítését soha sem tagadtuk meg, hanem igenis megtagadtuk megerősített alapszabályaink nyomán a gabella fizetését, mint a melynek hitközségünk fenntartására szolgálása, megerősített alapszabályainkban kétséget kizárólag van kimondva, méltóztatott azonban Nagyméltóságod közbevetett fellebbezések, s rendkívüli felülvizsgálati kérelmeink daczára is kimondani azt, hogy mi nem csak a hitközségi adót, de a gabella jövedelmet is tartozunk 3 éven át az ott hagyott hitközségnek megtéríteni. Ekként tehát elvagyunk ütve attól, hogy megerősített szabályainknak megfelelően hitközségünk fenntartására megkívántató jövedelmeinket annak céljai szerint felhasználhassuk, hanem daczára annak, hogy hitközségünknek igen sok újabb olyan tagja van, kik részint beköltözés, részint pedig egyik hitközséghez sem tartozás folytán időközileg a mi hitközségünk kötelékébe léptek be, mégis a tág értelemben meghozott, s a végrehajtás során még tágabban magyarázott marasztaló határozatok értelmében kénytelenek vagyunk most már összes ilyenmű jövedelmeinket átszolgáltatni.

Nem akarjuk Nagyméltóságod előtt újjólag felsorolni azt, hogy mennyire sértő és lealázó hitközségünk jogaira és érdekeire ennek ily módon történt elintézése, hivatkozni bátorkodunk azonban arra, hogy Miskolcz, Nyíregyháza, Makó cs. t. b. városokban hasonló hitközségi különálások történtek, s ott a bentmaradt hitközség a jelzett s Nagyméltóságod által fizettetni rendelt hitközségi jövedelmeket, a bent maradt egyház részére beszolgáltatja ugyan, de ezzel szemben a kilépő hitközség fenntartására megkívántató összegeket a bentmaradók folytonosan viselik a 3 évi határidőn belől is, a mi természetes is, mert hiszen az alapszabályok értelmében csak így tartható fenn a kilépők egyháza.

Tekintve azért, hogy hitközségünk évi szükséglete a ./. alatt csatolt kimutatás szerint 2550 firtot tesz, mély alázattal az iránt esedezünk Nagyméltóságod előtt:

Kegyeskedjék a debreczeni izraelita hitközséget az általunk felsorolt hitközségekben foglalt módozatok alapján, s figyelemmel megerősített alapszabályaink 3 §-ára hitközségünk fenntartásához megkívántató 2550 frt-os évenkénti összeg kiszolgáltatására, a 3 évi határidőn belől is kötelezni.

Mély tisztelettel lévén Nagyméltóságú m.kir. miniszter urnak alázatos szolgája

Klein Miksa

mint a debreczeni orthodox izr. hitközség elnöke.

HBML IV.B.1405/b.78. – 101/1887.

44.

Debrecen, 1887. november 13.

A TÉLI HIDEG NAPOKRA NÉPKONYHA FELÁLLÍTÁSA

Tekintetes városi Tanács!

A téli hideg napok bekövetkeztével a debreczeni izraelita nőegylet által felállított népkonyha 1887 évi november 15-ikén Debreczenben a nyugoti soron 1655 számú háznál újból megindítja, és illetve folytatja a múlt évben megkezdett és oly rendkívül üdvösnek bizonyult működését.

Naponként déli 12-1 óra közt egészséges jó meleg étellel fog ellátani valláskülönbség nélkül minden jelentkező.

Mivel pedig a nyomor enyhítése oly üdvösnek bizonyult eme-intézmény-, melyre különösen az éhező iskolás gyermekek érdekében Bécs és Budapest fővárosok hatóságai és közönségei éppen a napokban százezreket áldoztak,- a mi erőnkől és kizárólag csak ránk utalva fenntartható nem volna- segítségért a társadalmi adakozáshoz is fordultunk, egyszersmind azonban azon kérelemmel bátorkodunk a tekintetes városi Tanácshoz járulni:

kegyeskedjék a fűtéshez szükséges 8 öl fát részünkre díjtalanul adományozni...

Ezen reményben vagyunk

alázatos szolgálója

a népkonyha bizottsága

nevében

Dr.Popper Alajosné

elnök

HBML IV.B.1405/b.84. - 1070/1887.

45.

Debrecen, 1888. február 27.

A HITKÖZSÉGI ISKOLASZÉK FELÁLLÍTÁSA

Tekintetes városi Tanács!

Van szerencsénk hivatalos tisztelettel értesíteni, hogy a “Debreceni izr. hitközség” “Debreczeni izr.hitközségi iskolaszék”-et állított, hogy az “iskolaszék”-be 1.Dr.Scheer Benő, 2.Katz Jakab, 3.Falk Lajos, 4.Steinfeld Ignác, 5. Dr.Popper Alajos, 6.Jakobovics Gyula, 7. Bernfeld Jónás rabbinus, 8.Bechert Manó, 9.Sorger József, 10.Lusztig Mihály, 11. Klein Márton és 12.Frankel Ferencz urak beválasztottak; hogy az iskolaszéknek hivatalból tagjai: Dr.Bárány József hitszónok, Dr.Szántó Sámuel isk. tiszteletbeli igazgató, és egy tanító; hogy Dr.Balkányi Miklós az iskolaszék elnökévé megválasztott, és hogy az iskolaszék működését meg is kezdette.

Kiváló tisztelettel

A debreceni izraelita hitközség Elöljárósága:

Lippe Ármin

Dr.Scheer Benő

jegyző

elnök

Debreczen szab.kir.város Tekintetes Tanácsához Debreczenben.

HBML IV.B.1405/b.78. – 101/1887.

46.

Debrecen, 1888. május 7.

FELTERJESZTÉS NÉVVÁLTOZTATÁS CÉLJÁBÓL

3393/1888.

Nagymélt. m.kir. belügyminiszter Ur!

Knoblauch József nagylétai illetőségű, helybeli lakos tanulónak kérvényét, melyben vezeték nevének "Halmágyi"-ra való átváltoztatását megengedtetni kéri 4. db melléklettel együtt ./.. alatt azon tiszteletteljes véleménynyel terjesztjük fel, hogy folyamodó, a ki nagylétai születésű és illetőségű, 19. éves, izr. vallásu, nőtlen, tanuló, hat év óta debreczeni lakos: ezen idő alatt büntetve nem volt, s erkölcsi tekintetben is magát kifogástalanul viselte, minél fogva kérése teljesíthető volna.

Papp Ferenc

fj

HBML IV.B.1405/b.86. - 312/1888.

47.

Budapest, 1888. július 22.

IZRAELITA KOMAEGYLET

Magyar Királyi Belügyminisztérium

49130/VII.szám.

Debreczen szabad királyi város közönségének.

A debreczeni izraelita komaegylet alapszabálytervezete a szabályszerű bemutatási záradékkal oly megjegyzéssel láttatott el, hogy az egyletet hatóságok és harmadik személyek irányában az elnök képviseli.

Miről a város közönségét f.é. július hó 12-ről 553 sz.a. kelt polgármesteri jelentésére vonatkozva az alapszabályok két példányának visszakerülése mellett, oly felhívással értesítem, hogy az alapszabály egy példányát saját levéltárban helyezze el, a másik pedig az érdekelt egylet elnökének kézbesítse.

a minister helyett:

Lukács György

államtitkár.

HBML IV.B.1405/b.78. – 101/1887.

48.

Budapest, 1888. szeptember 17.

NÉVVÁLTOZÁS ENGEDÉLYEZÉSE

Magyar királyi belügyminiszter.

61017/VII. szám.

A szabad királyi város közönségének Debrecenben

Kiskorú Knoblauch József nagylétai illetőségű debreczeni lakos vezetéknévének "Halmágyi"-ra kért átváltoztatása megengedtetvén, a folyó évi szeptember hó 12-én 6728 szám alatt kelt felterjesztése kapcsán felhívom a törvényhatóságot, hogy folyamodót erről - a mellékelt illetőségi és születési bizonyítvány kézbesítése mellett - értesítse és ezen névváltoztatásnak az illető anyakönyvben leendő feljegyzését eszközöltesse.

a minister helyett

államtitkár (olvashatatlan aláírás).

HBML IV.B.1405/b.86. - 312/1888.

49.

Debrecen, 1889. április 7.

AZ ORTODOXOK ANYAKÖNYVVEZETÉSÉNEK ENGEDÉLYEZÉSE

Másolat hivatalból készült bélyegtelen eredetiről h. használatra.

Debreczen sz.kir. város közigazgatási bizottságának Vallás és Közoktatási Magyar kir. Minister 6687 szám.

A debreczeni orthodox izraelita fiókhitközségnek azon feltétel alatt, hogy az 1885 évi november hó 13-án 1924 elnöki sz.a. kelt itteni körrendelet 2-ik §-ához képest minden irányban teljesen képesített anyakönyvvezető rabbit alkalmazand,- elvben ezennel megengedem, hogy a debreczeni izraelita anyakönyvi kerülettől elkülönítetten, helyben lakó saját tagjai számára önálló anyakönyveket vezethessen. Onként értetik, hogy ezen jog tényleg csak azon időponttól kezdve lesz gyakorlatba vehető, melyben az alkalmazandó anyakönyvvezetőt a bizottság útján hozzám bemutatandó képesítési okmányok alapján, állásában végleg megerősítendtem. Miről a bizottságot, folyó évi február hó 7-én 5 sz.a. kelt jelentése csatolmányainak visszarekesztése, valamint a nevezett fiókhitközség közvetlenül hozzám intézett kérvénye és mellékleteinek ide zárása mellett, megfelelő további eljárás végett értesitem. Budapest, 1889 évi mártius hó 26-án Gróf Csáky mk.

Kivül: 129⁷1889 kb. ér. márt.30.

Ezen bélyegtelen eredetiről készült hivatalos másolat hitelére.

A városi kiadó helyett:

Csapó István
üd. írnok

HBML IV.B.1405/b.78. – 101/1887.

50.

Debrecen, 1892. október 9.

KÉRVÉNY AZ ORTODOX TEMPLOMTELEK KISAJÁTÍTÁSÁHOZ

Tekintetes Városi Tanács!

A tisztelettel alólírott debreczeni autonom orthodox izraelita hitközség a debreczeni pásti közti 1569. számú saját tulajdonát képező házának területén imaházat építtetni szándékozván, és az építkezést a legközelebbi napokban megkezdeni határozván el, azt megelőzőleg az imaház belterületének megállapíthatása végett mulhatatlanul szükséges meggyőződést szerezni a felől vajjon a pásti köz szélesbítése a hatvan utcából bemenő jobb vagy baloldali részében tervezetik-e? és mennyi véték el a frontból? és ezzel kapcsolatban esedezünk méltóztatnék határozni hogy a jobb oldali része tágíttassék, hogy így a mi baloldali 1569 számú telkünk épségben maradhassék.

Az ügy sürgőssége végett esedezünk miszerint erről bennünket mielőbb végzésileg értesíteni kegyeskedjék.

Kiváló tisztelettel
A debreczeni aut. orth. izr. hitközség előljárósága:
Tafler Ignátz
elnök.

HBML IV.B.1405/b.49. – 1595/1879.

51.

Debrecen, 1893. július 13.

ISKOLA- ÉS TEMPLOMÉPÍTÉSHEZ SEGÉLY KÉRÉSE

A DEBRECZENI IZRAELITA HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA

Tekintetes városi Tanács!

A debreczeni izr. hitközség két izben kísérlette meg, hogy felekezeti iskolát alapítson és kétszer volt kénytelen, anyagi erejének mostohasága folytán, az iskolát ismét felosztatni. Azonban a kényszer súlya és különösen azon körülmény, hogy Debreczen szab.kir. városban csakis felekezeti iskolák állanak fenn, a hitközség tagjaiban azt a törekvést érelték, hogy harmadszor is egy felekezeti fiu- és

leányiskola felállítását megkíséreljék. Így keletkezett 1886-ban a hat osztályból álló leány- és a négy osztályból álló fiúiskola...

Büszkén emeljük ki, hogy ezen hét év alatt sikerült népiskolánkat oly színvonalra emelni, hogy az akár felszerelés, akár berendezés, akár pedig a tanítás sikerét tekintve, teljesen megfelel a törvényszabta követelményeknek, annival is inkább, mert egyes osztályai, az V és VI leányosztály kivételével, megosztva, külön osztálytanító vezetése alatt állanak, úgy hogy 10 osztályban kilencz tanerő – 6 férfi és 3 nő – működik, mindannyian a kellő képesítő oklevelekkel ellátvák.

Nem akarunk bővebben kiterjeszkedni arra, mily fontos kulturális missiót teljesít iskolánk épen a zsidóság körében, a midőn itt az Alföldön mindinkább elszaporodó zsidóság gyermekeit, magyar, hazafias szellemben neveli és ezen missióját annival is inkább teljesítheti, miután a helybeli aut. orthodox hitközség tagjai is ide küldik gyermekeiket, a hol 406 gyermek nyeri hazafias kiképeztetését. De nem mellőzhetjük reámutatni, hogy iskolánk valóságos jótékonyági intézmény, a mennyiben a tanulók nagy része vagy egészen ingyen, vagy rendkívül mérsékelt tandíj mellett vétetik fel, évenként nagyobb összeget fordítunk szegény gyermekeknek tankönyvekkel, írószerekkel való ellátására, sőt évről-évre hitközségi tagjaink jótékony adományaival mintegy 50-60 gyermeket téli ruhával látunk el.

Ámde ezen iskolánk fenntartása óriási terhet ró a hitközségre.

Jóllehet Debreczen szab.kir. város nemeslelkű támogatásából évi 1000 frt. segélyben részesülünk, mégis 8000 frt. évi iskolai szükségletünk fedezésére erőnket felülmuló áldozatokat vagyunk kénytelenek hozni.

Azonban előttünk áll egy nagy feladat, melynek sikeres megoldásától iskolánk jövője függ és ez:

az iskola építés kérdése.

Sajnálattal vagyunk kénytelenek bevallani, hogy noha iskoláink felszerelés és egyéb tekintetben a legmesszebbmenő igényeknek is teljesen megfelelnek, de ideiglenesen bérelt helyiségünk állapota úgy a pedagógiai, mint a higiénia szempontjából nagyon is kifogásolható, a mennyiben a tantermek szűkek és a szellőztetés, mint bérelt helyiségben csak primitív lehet és így a mostani járványos betegségek oly gyakori fellépése iskolánkat illetőleg valóságos aggodalomba ejt bennünket...

Hitközségi tagjaink és a tanügybarátok áldozatkészségére apelláltunk és nem sikertelenül, a gyűjtés, melyet ezen irányban kezdeményeztünk majdnem 14000 forintot eredményezett. Ezen a pénzen hitközségünk iskolaépítés céljából a Széchenyi utcán levő Szikszay-féle házas telket – mintegy 800 n.ölnyi területet – vásárolta meg 18500 frtéért, a mi átiratási illetékekkel és egyéb költségekkel 20000 frtra ment fel, miért is a telket 6000 frt. kölcsönrel voltunk kénytelenek megterhelni. Ezen telken eszközlendő iskola építéséről már a terveket és költségvetéseket is elkészítettük, melyeket kívánatra bemutatni készek vagyunk. Ezen tervek szerint az iskola-építés a telken kívül mintegy 50000 frttal van előirányozva, a mennyiben egy középületnek megfelelő és a város az építéséhez hozzájáruló épületet akarunk építtetni. Tekintettel azonban arra, hogy az iskola az említett Széchenyi utcai telken nem volna a kellő központban, azon újabb terv lett elfogadva, hogy az iskola a Kis új utcában építtessék, mely célra hitközségünk a tulajdonát képező fürdőtelket engedí át. Minthogy azonban ezen fürdő telek egymagában nem elegendő egy a törvényszabta kellékeknek megfelelő iskolának és a Kis új utca szépítésére is

szolgáló középületnek, kénytelenek voltunk még az ehhez szomszédos Löblovits- és Reisz-féle telkeket is megvenni, előbbit 6000 frtért, utóbbit 12000 frtért, mely építkezés terveinek és költségvetéseinek elkészítésére már pályázatot is hirdettünk. Ezen terv által fölöslegessé vált Széchenyi utcai telkünket, addig is míg előnyös árban eladhatjuk, bérház gyanánt gyümölcsöztetjük.

Megtettünk tehát mindent, hogy virágzónak mondható iskolánknak megfelelő otthont szerezzünk és egyúttal szeretett városunk középületeit szaporítsuk, áldozatkészségünkben elmentünk a legszélsőbb határokig, ámde csupán a magunk erejéből ezen 70000 frtos iskolaépítést teljesíteni képesek nem vagyunk.

De ezen kívül még egy másik nem kevésbé fontos és hitközségünk jövőjére kiható feladat- még több – szent kötelesség teljesítése előtt állunk és ez: a templom építés ügye.

Ugyanis a Szt. Anna utcai templomunk térvizonyai, a templomi ülések elégtelen volta, jelesül a női karzat meg nem felelő elhelyezési módja, főleg pedig az egész épület ódonszerű volta elodázhatatlanná teszik egy mindezen tekinteteknek megfelelő új és modern templom építését. Elhatároztuk tehát, hogy a Szt. Anna utcai régi templomunkat lebontjuk és ugyanezen a helyen a szomszédos telekre való kiterjeszkedéssel egy a szükségletnek megfelelő új templomot építünk, mely célból a szomszédos Miskolczy-féle telket 25000 frtért megvettük. Az építendő templom a telkekkel együtt 150.000 frtba fog kerülni és mint olyan a Szt. Anna utca szépítéséhez nagyban hozzájárulni.-

Tekintetes városi Tanács!

A tisztelettel elmondottakból kitűnik, hogy iskola- és templomépítésre mintegy 220.000 forintra van szükségünk és ha a meglevő 118.000 frtra értékelt telkekre 100000 frtos. kölcsönt veszünk fel is még mindig marad fedezetlenül 120000 frt., mely összeget saját erőnkől, a legnagyobb áldozatkészség mellett sem vagyunk képesek előteremteni...

Méltóztassék nekünk a célba vett iskola építésre 15000 forintot és a tervbe vett templomépítésre szintén 15000 frt. összesen legalább 30000 forintnyi segélyt juttatni...

Kik egyébiránt alázas tisztelettel vagyunk Debreczenben, 1893.

julius hó 13-án tartott képviselőtestületi ülésből

Debreczen szab. kir. város

Tekintetes Tanácsának

alázatos szolgálói:
Reichman Armin
hitk. elnök

Burger D. József
hitk. jegyző

HBML IV.B.1405/b.122. – II-XI.150/1893.

Debrecen, 1894. február 14.

ENGEDÉLY A KIS ÚJ UTCAI VÁGÓHELY ÉS FÜRDŐ PÁSTI UTCAI ÁTTELEPÍTÉSÉRE

Olvastatott a rendőrkapitányi hivatal jelentése az izraelita hitközség rituális baromfivágó és fürdő telepe építése iránti kérvényére vonatkozólag.-

Végzés

Az izraelita hitközség által a kisujtacza 1723. sz. alatti telken ez időszerint fenn tartott baromfivágó hely már szerkezeténél fogva is, a legnagyobb ellenőrzés dacára kellően tisztán tartható nem lévén; a szomszédos királyi tábla palota közeléből s az élénk forgalmu Kisujtaczából eltávolítása szükséges, s minthogy oly szabály rendeletünk mely az ily rituális baromfi vágóhelynek s fürdőnek a város területén felállítását tiltaná nincsen; s minthogy egy előző esetben a hatóság megtagadó határozatának megváltoztatásával egy rituális baromfi vágó helynek felállítását a nagyméltóságú m. kir. ministeriuma Pásti közben már engedélyezte; s minthogy továbbá a foganatosítandó építések alkalmával a jelenleg szűk Pásti köz a már megállapított szabályozási vonal által 10.00 m.re bővítették, s minthogy végre az izraelita hitközség által építendő rituális baromfi vágó és fürdő épület a közegészségügyi és köztisztasági szempontoknak megfelelően solíd kivittelal terveztetik, a rendőr kapitányi hivatal által betérjesztett szakértői vélemény mely az ügygyel különben is csak általánosságban foglalkozik, figyelembe vehető nem volt. A fentiek alapján megengedtetik az izraelita hitközség előljáráóságának, hogy Pásti köz 1567 sz. telkén a mérnöki hivatal által kijelölt szabályozott utcza s az 1597, 1598, és 1599. sorsz. szomszéd telekkel közös jelenlegi határvonalokban, a terv szerint féleresz cserép és bádog – az utczára csepegővel hajló fedéllel egy rituális baromfi vágó és fürdő épületet építtethessen, tartozván: az alapkiásást a mérnöki hivatalnál szóval bejelenteni, az utczára eresz s földig levezető csatornát alkalmazni; a rituális baromfi vágó talaját 8 cm. vastag a helyszínére öntött beton burkolattal ellátni; a baromfi vágó helyiség oldalfalait a betonburkolattól mért 2.00. magasságig 2 cm vastag simított portland cement vakolattal ellátni; a vágó korlátot 10 cm vastag simított beton fallal készíteni; a baromfi vágó hely rendes lemosására az épület padlásán egy legalább 150. liter űrtartalmu reservoirt alkalmazni, ezt esővezetékkel a vágó helyiséggel összekötni, s a csővezetékre sugár csövet alkalmazni; a fürdőből kiinduló beton csatornát a vágó hely alatt kivezetni; általában az építkezésnél a mérnöki hivatal utasításait pontosan betartani; a munka bevégeztével a használatba vételi engedélyért ide folyamodni.

A Pásti köz rendezése folytán a köz mindkét végén utcza csatorna építése szükséges lévén s folyamodó hitközség a Pásti köz déli végén építendő csatorna építés fél költségének fizetésére magát beadott kérvényében kötelezvé, megbíztatik a mérnöki hivatal hogy a Pásti köz 1567. sor. sz. telek középvonalától a nagy uj-utcza föld alatti csatornáig építendő 60 cm átmérőjű fiók csatornára költség számítást készítvén, tartson a munkára szűkebb körű árlejtést s az árlejtés eredményét ide jelentse be...

Az utca szab. vonal által az 1567. sz. telekből 18.67 n.öl terület elvágatván; - felvívatik a házipénztári hivatal, hogy ezen területért n.ölét á. 7 frt 35 kr. számítva 137 frt. 22 krt. egyszázharminczét forint 22 krt. a hitközség szabály szerűen bélyegezett nyugtájára a mérnöki hivatal közbe jöttével fizessen ki, s tegye ezen összeget számvevői jegy alatt kiadásba...
Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1894. február 14.én tartott üléséből.-

Kiadta: Dr.Boldisár t.jegyző

HBML IV.B.1405/b.125. – 9/1894.

53.

Debrecen, 1894. október 1.

HÚSMÉRŐ CSARNOKÉPÍTÉS ENGEDÉLYEZÉSE

A debreczeni izr: hitközség Pásti közti 1568 sz. telkényi husmérő csarnoképítés engedélyezését kéri...

Végzés.

Engedély adatik folyamodó hitközségnek hogy: 1568 számú telkén mérnöki kijelölendő vonalban tervszerint építkezessen, tartozván a husmérő csarnokot asphalt burkolattal, vízvezetékekkel beton csatornázással ellátni, a falakat két méter magasan csiszolt portland cementvakolattal bevonatni, a deszkaválaszfalakat két méter magasan horgony bádoglemezzel bevonatni, mindenekelőtt az alapkiásást mérnöki hivatalnál bejelenteni végül a munka bevégeztét a használatba vételi engedély kinyerése végett idebejelenteni...
Kel m. kir. Debreczen város tanácsának 1894 október hó 1-én tartott üléséből.

HBML IV.B.1405/b.125. – 9/1894.

54.

Debrecen, 1895. március 14.

FOLYAMODVÁNY A TEMPLOM ÉPÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES TÉGLA KIUTALÁSA IRÁNT

Tekintetes városi Tanács!

A legközelebbi napokban hozzáfogunk a templom építéséhez, e szélből 500.000 drb. körkemenczei téglára van szükségünk, minél fogva azon tiszteletteljes kérrrel járulunk a tekintetes városi Tanács elé, hogy a fentnevezett mennyiségű és minőségű téglát a rendes árban kiutalványoztatni és a vételárt a

Tekintetes Törvényhatósági Bizottságnak 120/6571/1894 sz. határozatával kegyesen megszavazott 15000 frt. iskolaépítési segélyből még hátralevő 10.000 frtba betudni méltóztassék.

A Tekintetes városi Tanács ezen ténynyel és szívességgel a saját pénztárát nem terheli meg és nekünk a város díszére való monumentális épület emeléséhez segédkezet nyújt.

A debreceni izr. hitközség előljáráóságának 1895.év március hó 14-én tartott üléséből.

Kiváló tisztelettel

Reichman

Burger

elnök

jegyző

HBML IV.B.1405/b.122. – II-XI.150/1893.

55.

Debrecen, 1896. augusztus 5.

KÉRELEM AZ ORTODOX APRÓMARHA VÁGÓHELYISÉG FELÉPÍTÉSÉRE

Tekintetes Rendőrfőkapitányság, mint I-ső foku Iparhatóság!

Vonatkozással a 7318/1896 sz. alatt a Tekintetes Városi Tanácshoz beadott alatti terv szerinti építkezések engedély iránti kérvényünkre tisztelettel kérjük a tek. Iparhatóságot, hogy a szinte alatti terv szerint a Pásti-köz-i 1569 sz. templom telkén felállítandó aprómarha vágóhelyiségre a szokásos szemle megtartása mellett részünkre az engedélyt kiadatni méltóztassék, tisztelettel megjegyezvén hogy a szomszédos házban is a helybeli statusquó izr. hitközségnek ily vágóhely felállítása megengedett, és hogy a csatolt terv tanúsága szerint a vágóhelyiségtől a hatvan utcai csatornáig a csatornát kiépítettük.

Kiváló tisztelettel

A debreceni aut. orth. izr. hitközség előljáráósága nevében:

Péterffy Benő

építési bizottsági elnök

HBML IV.B.1405/b.125. – 9/1894.

56.

Budapest, 1897.szeptember 22.

SZEFÁRD IMAEGYESÜLET

VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MAGYAR KIR. MINISTER
57909 szám.

A debreczeni szefárd ima-egyesület és ottani orthodox izr. hitközség közti vitás ügy tárgyában a folyó évi augusztus hó 5-én 283 sz.a. kelt jelentésére a csatolmányok visszazárása mellett, további eljárás végett, a következőkről értesitem a bizottságot: Debreczenben 1894 évben szefárd ima-egyesület alakítása engedélyezett 13762 számú rendelettel. - Ezen imaházi egyesület az 1888 évi június hó 21-én 1191 eln. sz.a. kiadott szabályrendelet 3-ik pontjának a/ alpontjában körülírt határozmányok alá esik t.i. hogy fennmaradt az anyahitközség és az anyakönyvvezető rabbiság egységében, valamint csonkittatlan jövedelmében és csak annyiban tartozik az anyahitközség az imaházi egyesületnek, esetleg évenkénti segílyt kiszolgáltatni, amennyiben beigazoltatnék, hogy azért alakított a külön imaházi egyesület, mert az anyahitközség a kebelében fennálló synagogiai berendezésnek átalakítását vitte keresztül.-

Tekintve, hogy ezen eshetőség Debreczenben fenn nem forog, az ima-egyesületnek nincsen joga az ottani orthodox izr.hitközségtől segílyt követelni, viszont a hitközségnek nem áll jogában követelni, hogy az ima-egyesület saját imaházi jövedelmeit a hitközségnek szolgáltatassa ki. Az ima-egyesület sajátjából tartván fel a synagógát, az ott befolyó jövedelmet ezen kiadások fedezésére fordíthatja és a hitközség a kultusadó és gabelladijak beszédésén kívül egyéb jogokat és igényeket az ima-egyesülettel szemben nem támaszthat. A folyó évi márczius hó 11-én 1856 sz.a. kelt városi tanácsi határozatot, mely az orthodox izr. hitközséget kérelmével elutasítja, illetőleg a közigazgatási bizottságnak ezt jóváhagyó f.évi május hó 5-én 169 sz.a. kelt határozatát az orth. izr. hitközség felfolyamodásának elutasítása mellett helybenhagyom, azon hozzáadással azonban, hogy a városi tanács jelzett határozatának azon része, melyben az orthodox izr. hitközség követelésének érvényesítése végett felekezeti választott bíróság elé utasittatik, megsemmisítettik, mert a fennforgó esetben választott bírósági intézkedésre még substratum sem létezik.-

A minister meghagyásából:

Gömöry Oszkár
ministeri tanácsos.

HBML IV.B.1405/b.78. - 101/1887.

57.

Debrecen, 1897. november 24.

TÉGLA HOZZÁJÁRULÁS A PAP ÉS JEGYZŐI LAK ÉPÍTÉSÉHEZ
A DEBRECZENI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA

Tekintetes városi Tanács!

Nem lesz ismeretlen a Tekts. Tanács előtt, hogy a N.várad utcán egy díszes templomot építettünk a saját erőnkéből és a város legkisebb megterhelhetése nélkül, sőt a várostól vett 700000 drb. téglára, mintegy 2800 frt. hasznot adtunk a városnak, ezrenként 4 frt. hasznot számítva és épen ezen körülmény, hogy a minden kulturális törekvéseket hathatósan támogató város, ha már segélyt nem adott a város díszére szolgáló templom felépítéséhez, hasznot sem akarhat belőle huzni, - arra bátorít bennünket, hogy most midőn a még hátra levő tanácsterem, hivatalos helyiségek, Pap és jegyzői lak építéséhez a szükséges anyagi eszközökkel már nem rendelkezünk, azon tiszteletteljes kérelemmel járulunk a Tekintetes Tanács elé, hogy ezen nélkülözhetetlen építkezésünkhöz 200000 drb. körkemenczei téglával hozzájárulni kegyeskedjék, mely adomány értéke megfelelné azon 2800 frt. haszonnak, melyet mi a templomhoz felhasznált téglán a házi pénztárba befizettünk. Kiváló tisztelettel

Reichman Burger
elnök jegyző

HBML IV.B.1405/b.140. - II.364/1897.

58.

Debrecen, 1898. augusztus 12.

A BETEGSEGÉLYZŐ EGYLET ALAPSZABÁLYÁNAK JÓVÁHAGYÁSA

Tekintetes Városi Tanács!

A ./ alatti közgyűlési jegyzőkönyv tanúsága szerint a 3 példányban kiállított 2 ./ alatti becsatolt módosított alakban kidolgozott és közgyűlésileg elfogadott alapszabályoknak kegyelmes megerősítés végett felsőbb helyre való felterjesztésére, s illetve ezen kérvény felszerelésére kiküldetést nyervén, aziránt esedezem hogy a Nagyméltóságú m.kir. Belügyminisztérium által Budapest, 1891.évi aug. hó 12-én 59586/V-10 sz. alatt kegyelmesen megerősített, de módosított alakban kidolgozott és közgyűlésileg elfogadott alapszabályainak 3 példányát kegyelmes megerősítés végett a Nagyméltóságú m. kir. Belügyminisztériumhoz felterjeszteni kegyeskedjék Kiváló tisztelettel

Lippe Ármin   Rosenberg József
t. jegyző   h. elnök

Magyar királyi belügyminister.

136144/V-b/1898.szám

A sz. kir. város közönségének Debreczenben.

A debreczeni "Bikur Cholim" betegségélyző egylet módosított alapszabályaira nézve észrevétel nem forogván fenn, azok a szabályszerű bemutatási záradékkal elláttattak.

Miről a város közönségét mult évi szeptember hó 20-án 8679 szám alatt kelt tanácsi jelentésére hivatkozva, az alapszabályok egyik példányának visszatartása és a többi csatolmányok visszaküldése mellett, oly felhívással értesitem, hogy az alapszabály egyik példányát saját levéltárba helyezte, a másikat pedig a jegyzőkönyvvel érdekelt egylet elnökének kézbesíttesse.

Budapesten, 1899.évi január hó 9-n

a minister helyett:

Jakabffy

államtitkár.

HBML IV.8.1405/b.193. - IV.19/1898.

59.

Debrecen, 1899. július 3.

AZ ISKOLASZÉK KÉRVÉNYE ISKOLAI SEGÉLY MEGÁLLAPÍTÁSA IRÁNT

Nagyságos Polgármester Ur!

Tekintetes Városi Tanács!

Közeledvén az 1900-ik évi költség előirányzat összeállításának ideje, van szerencsénk a debreczeni izr. iskolaszék nevében iskolánk segélyezése iránti alázatos kérvényünket tisztelettel betérjeszteni.

Hitközségünk immár 13 év óta hazafias áldozat készséggel viseli az iskola fentartása költségeiből reá nehezedeő és évről-évre növekedő terhet. Teszi ezt azon jóleső tudatban, hogy ezzel nemcsak felekezetét, hanem szeretett hazánk- és első sorban városunk tanügyét is szolgálja.

De minden áldozatkészség mellett sem volna feladatának híven megfelelni, ha nélkülöznie kellene Debreczen szab.kir. város nemes közönségének hathatós támogatását.

Iskolánk költségvetése a jövő tanévre is részint az osztályok fokozatos felszerelése és nagy áldozatok árán való kibővítése, részint a tanerők ötödéves korpótlékának és lakbérének kiegészítése folytán tetemes összeggel növekedni fog.

Az általános rossz anyagi viszonyok következtében a tandíjmentes tanulók száma évről-évre szaporodik, elannyira, hogy a most lefolyt tanévben növendégeink egy harmadrésze teljesen tandíjmentes volt, egy harmadrésze pedig a tandíj minimumát fizette.

Ily súlyos körülmények indítanak bennünket azon alázatos kérésre, miszerint iskolánk 1900-ik évi magasabb összegben megállapítani kegyeskedjék.

Bízva a Tekintetes Városi Tanácsnak mindenkor tapasztalt nagylelkűségében és nemes jóindulatában, maradunk tiszteletteljes kérelmünk ismétlése mellett a

Tekintetes Városi Tanácsnak

alázatos szolgálói

dr.Popper Mór

Darvas Péter

Kuthi Zsigmond

iskolaszéki elnök

iskolaszéki pénztárnok

iskolaszéki jegyző

HBML IV.1405/b.229. – V.F.15/1898.

60.

Debrecen, 1899. szeptember 28.

ISKOLAI SEGÉLY MEGÁLLAPÍTÁSA

A városi Tanács a helybeli izr. iskolaszék iskolai segélyt kérő folyamodását a jog és pénzügyi bizottság véleménye kíséretében 12841/1899 sz.a. betérjeszti.

Határozat.

Méltányolva az izr. iskolaszéknek illetve az izr. hitközségnek városunk tanügye előbb vitele érdekében kifejtett áldozat kész működését: a jog és pénzügyi bizottság véleményétől némileg eltérő tanácsi javaslat elfogadtatik vagyis az izraelita hitközségi iskolaszéknek az 1900 ik évi rendkívüli költségvetés terhére, a rendes költségvetésben megállapított 1053 forint 48 krajczár összegén felül 946 forint 52 krajczár elemi iskola segélyben való részesítése – azonban minden a jövőre innen vonható következtetés nélkül – kimondatik.

Ezen határozat közszemlére lett kitétel után jóváhagyás végett a nagyméltóságu m. kir. belügyminiszter urhoz felterjesztetni egy hiteles példányban pedig az 1900 évi költségelőirányzathoz csatoltatni rendeltetik.-

Miről a városi tanács további intézkedés végett az iratok kiadásával jegyzőkönyvi kivonaton értesítetik.

Kelt Debreczen st. kir. város törvényhatósági bizottságának 1899 évi Szeptember hó 28-án tartott rendes közgyűléséből.

kiadta:

Csóka Sámuel

jegyző

HBML IV.B.1405/b.229. – V.F.15/1898.

61.

Debrecen, 1900. január 2.

A DEBRECENI TALMUD TÓRA SEGÉLYZŐ EGYLET ALAPSZABÁLYAINAK JÓVÁ-HAGYÁSA

Nagyméltósága m.kir. Belügyminisztérium!

Az alakulóban levő debreczeni talmud thora segélyző egyesület az

A B és C alatt ide mellékelt alapszabályok 3.§. szerint kizárólag csak a debreczeni autonóm orthodox izraelita hitközségi talmud thora iskola segélyezését tűzte ki célul; de a vallás oktatás és tantervének megállapítása, valamint a tanerők

alkalmazása és egyáltalán az iskola fenntartása ezen egyesület hatásköréhez nem fog tartozni, s így a 86862/1899 V-6 számú kegyelmes rendeletének megfelelően tisztán mint segélyező egyesület szándékszik működni és miután a D alatti jegyzőkönyv igazolása szerint az 1899 évi december hó 19-én tartott közgyűlés a jelzett alapszabályokat letárgyalta és elfogadta, ennél fogva, alázatos tisztelettel eszedünk a Nagyméltóságú magyar kir. Belügyminisztériumhoz, hogy ezen alapszabályokat most már jóváhagyni és a bemutatási záradékkal ellátni méltóztassék.

/olvashatatlan aláírás/
Titkár

Péterffy Benő
elnök

HBML IV.B.1405/b.137. 129/1986.

62.

Debrecen, 1901. április 10.

A TEMETŐ TERÜLETÉNEK TULAJDONJOGI HELYZETE

Tekintetes Tanács!

A debreczeni izr. szent egyesületnek 12853/1900 sz. végzéssel véleményes jelentés tétel végett kiadott kérvényére tisztelettel jelentem:

Már a kérvényben magában is kifejezést nyer azon tény, hogy az 1846 óta a helybeli izraeliták által háborítatlanul birtokolt temető hely nem örök tulajdonul, hanem csak használatra engedtetett át a felekezetnek s ép úgy mint a többi felekezeteknek átengedett temetők is tulajdon jogilag ezen terület is maig a városközönségét illeti.

Ezen álláspontot megerősíti a hitel telekkönyvezési bírói eljárás is, melynél fogva a temető helyek idegen telekkönyvekbe fel nem vétettek, hanem mint az osztatlan legelő részek a város tulajdonában hagytak.-

Kérvényezők kérvényében hivatkozott 1845 és 1846 évi, ezen temetőre vonatkozó összes okmányok általam átvizsgáltván, azokban legcsekélyebb nyomát sem találtam annak, hogy a kérdéses terület tulajdon jogáról a törvényhatóság valaha lemondott volna: s ugyanazért azon véleményemnek adok kifejezést, hogy a telekkönyvezéshez szükséges hatósági engedély nem adandó ki. - Annál inkább nem, mert ez által a többi felekezetek használatában levő temetők átengedésének igénylésére is mintegy jogalap teremtetnék, mely a törvény hatóságnak épen most, midőn a temetők kérdésének nagy anyagi áldozatok árán való rendezése napi renden van, egyáltalában nem lehet célja.

Aczél Géza
főmérnök.

HBML IV.B.1405/b.159. - II.50/1900.

63.

Debrecen, 1901. augusztus 13.

A VÁROSI TANÁCS DÖNTÉSE A TEMETŐ TULAJDONJOGI KÉRDÉSÉBEN

... Végzés.

A városi tanács tiszti főügyész véleményének elfogadásával az izr. szentegylet által a zsidó temetőül kijelölt területre tulajdonjog bekebelezési engedély kiadása iránt előterjesztett kérelmet teljesíthetőnek nem találja.

mert: a városi levéltárban fellelhető iratokból csak annyi állapítható meg, hogy a mondott évben városunk akkori képviselője által zsidó temetőnek való használatra 200 n.ölnyi terület átengedett, s ezen területnek köfallali körülvétele a kormányhatóság által engedélyeztetett, mi célból 1848-ban az átengedett terület újból felmért.

a kijelölt terület úgy látszik azóta folyton használtatott is zsidó temető céljaira, de hogy ahoz sem a zsidó hitfelekezet általánosan, sem közelebbről a folyamodó egyesület tulajdonjogot nem szerzett és nem szerezhette, bizonyítja azon ténykörülmény, hogy telekkönyvezés tárgyát ezen terület soha sem képezte és megmaradt állandóan városi közvagyonnak.-

a folyamodó egyesület azon érvelése, hogy a birtoklás által a folyamodó egyesület ipso facto megszerezte volna a tulajdon jogot meg nem állhat, mert egyfelől határozottan azon kijelentéssel adatott át a kérdéses terület, hogy az csak temetőül fog szolgálni, a mi az elbirtoklást már magában is kizárja, másrészt a kérdéses terület közvagyonként képezvén nem tekinthető szabadon álló olyan dolognak, a mely elbirtokolható alá eshetné, különösen nem birtokolható el azt a folyamodó egyesület, a melynek alakulási ideje 40 évre nem vihető vissza.-

Végül mivel a kérdéses területnek tulajdonjogilag való átengedése elvi kérdést képez, e kérdés addig, míg a temetők ügye városunkban végleges rendezést nem nyer - függőben tartandó...

Kiad
Komlóssy Arthur fj.

Vecsey Imre
előadó.

HBML IV.B.1405/b.159. - II.50/1900.

64.

Debrecen, 1901. augusztus 23.

ISKOLAI SEGÉLY KÉRELMEZÉSE

Tekintetes városi Tanács!

Meggyőződve arról, hogy a Tekintetes Városi Tanács a népnevelés előmozdítására kíváló gondot fordítani mindig kész, mély tisztelettel bátorodunk a következő csak

az igazság, jogosság és méltányosság indokaira alapított kérelemmel a Tekintetes Városi Tanács kegyes színe elé járúlni:

Azon általános óhajástól vezéreltetve, hogy gyermekeink hazafias magyar szellem világotlása mellett, de egyszersmind vallásos neveltetésben és tanítatásban részesíthetessenek, indítatva éreztük magunkat egy a törvény követelményének megfelelőleg berendezett és szervezett hatosztályu elemi fiú- és leány iskolát egyelőre a Széchényi utcza 5. számu általunk bérelt házban, a kir. tanfelügyelő ur utasításai és rendeletei figyelembevételével felállítani, melybe már a tanerőket megválasztottuk, a beiratást megkezdetük, és a tanévet f.é. szeptember 1-én megnyitjuk; de már azért is kénytelenek voltunk ezen iskola szervezésére és felállítására, mert a városban létező különbözö ugy izr. mint más felekezeti népiskolák gyermekeinket tér szüke miatt alig fogadhatták be.

A mennyiben pedig akir. tanfelügyelő úrnak bemutatott és általa jóváhagyott ./ alatt idecsatolt iskolai költségvetésünkben egy 2598 koronányi hiánylat mutatkozik a melyet szegénységünknel fogva önerőnköl nem fedezhetünk, és a mennyiben a Nemes Város a paritás elvénél fogva a városban létező különbözö népiskolákat, hitfelekezetre való tekintet nélkül, törvény értelmében arányosan segélyezni, mely felekezetek között hitközségünk is ezen jótékonyczélú segélyre méltó jogot tart, ennél fogva oda terjed tiszteletteljes kérésünk, miszerint a költségvetésileg kimutatott 2598 koronát tevő hiánylatot az 1902. évre kidolgozandó városi költségvetésbe, mint a debreczeni autonóm orthodox izraelita hitközségi népiskolai segély címén felvenni, és iskolánk részére folyósítani méltóztassék.

Kik egyébiránt mély tisztelettel vagyunk

A Tekintetes Városi Tanácsnak

alázatos szolgálái

A debreczeni aut. orth. izr. hitközség iskolaszéke:

Luppu Ármin
iskolaszéki jegyző

Péterffy Benő
iskolaszéki elnök

65.

Budapest, 1902. július 11.

A MINISZTÉRIUM ISKOLAÉPÍTÉSI SEGÉLYE

A debreczeni izr. satus quo ante alapon szervezkedett hitközségnek mellékletével együtt idezárt kérvénye alapján iskolai építkezés czéljára, az orsz. tanítói nyugdíj és gyámalapból évi 5%-kamat és 50 éven át félévi előleges törlesztés mellett 30000 azaz Harmincezer korona kölcsönt engedélyezvén felhivom a Közönséget, hogy erről a nevezett hitközséget értesitse azzal, hogy az idezárt kötelezvény minta értelmében a kötelezvényt állítsa ki, azt a hitközség meghatalmazottja a hozzá füzendő törlesztési és kamat fizetési tervvel együtt kir. közjegyző előtt írja alá, ennek megtörténte után a hitközség tulajdonát képező és jelzálogul felajánlott ingatlanra első helyen tábláztassa be...

Miután pedig a jelzálogul felajánlott ingatlan a bemutatott telek jegyzőkönyvi kivonat szerint 297 n.öllel van kitüntetve a birói becslési jegyzőkönyv szerint pedig hivatkozás történik a legújabb katasteri felmérésre, amely szerint ezen telek 451.88 n.ölnyi területtel bír, utasítandó a hitközség, hogy ezen terület különbséget ezen telket illetőleg a legújabb katasteri felmérésről hiteles bizonyítvánnyal igazolja

a minister helyett:

államtitkár /olvashatatlan aláírás/

Debreczen sz. kir. város Közönségének

Debreczen

HBML IV.B.1405/b.256. – VIII.23/1902.

66.

Debreczen, 1902. november 27.

A DEBRECENI AUTONOM ORTODOX IZRAELITA HITKÖZSÉG ISKOLASZÉKÉNEK PANASZÍRATA

Nagyságos királyi tanácsos Polgármester Úr!

A városi bizottsági közgyűlésnek 237/13.448/1902.bkgy. sz. az ellen a határozata ellen, mellyel iskolai segély iránti kérvényünk elutasított s a kért segély megtagadtatott, az 1896: XXVI.t.c. 48§-a alapján

p a n a s z a l

élünk s alázatos tisztelettel esedezünk a Nagyméltóságú m. kir. közigazgatási bíróság előtt, hova jelen panaszunkat fölterjeszteni kérjük, - hogy a bizottsági közgyűlés eme sérelmes határozatát megváltoztatni s a kért segély összegnek a költségvetésbe beállítását, esetleg azt elrendelni méltóztassék, hogy a rendes költségvetés kiadási XVII cím m., pont 1. 2.rovatba s a rendkívüli költségvetés kiadási XXIV cím 2.rovata alatt "izraelita iskola" részére rendes és rendkívüli segélyként felvett összegek a statusquo ante alapon álló és az autonom orthodox izraelita népiskolák között a növendékek létszámának arányában osztassanak meg. Panaszunk indokai a következők: Az 1895: XLII.t.c. az izraelita vallást törvényesen bevett vallásnak nyilvánította s felruházta mindazon jogokkal, a mivel a többi törvényesen bevett vallásfelekezetek birnak.

Az autonom orthodox izraelita hitközség szervezete pedig meglelt állapotba a 26915/1871.sz. vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelettel, végül a debreceni autonom izraelita hitközség alapszabályai megerősítettek a 10857/1892.sz. miniszteri rendelettel...

Ezekhez képest a debreceni autonóm ortodox hitközséget először is az 1868:XXXVIII.t.c. 11 szakasza alapján megilleti az a jog, hogy nyilvános felekezeti népoktatási tanintézetet állíthasson fel,- másodsor ezen törvény 25 és az 1868: LIII t.c. 23§-a alapján igényelheti azt, hogy az iskolai segélyben a többi hitfelekezettel igazságos arányban részesíttessék. Mert hiszen az 1868: XXXVIII.t.c. 25§-a szerint " a községi segélyezés a különböző hitfelekezeti iskolák közt igazságos arányban osztandó meg s egy hitfelekezet iskolájából sem vonathatik el, míg a többi hitfelekezetek iskolái irányában is meg nem szüntetik", az 1868: LIII t.c. 23§-a ismét szószerint rendeli, hogy olyan "különböző vallásfelekezetük által lakott községben és városban, mely házipénztárából egyházi célokra vagy valamely felekezeti iskola javára segélyt szolgáltat ki, e segélyben igazságos arány szerint minden ottan létező vallásfelekezet részesítendő."

Nem kívánunk ezuttal annak a tárgyalásába belebocsátkozni hogy a rendes és a rendkívüli költségvetés kiadási részének XVII, illetve XXIV-cime alatt "izraelita iskola" részére felvett segély a többi hitfelekezeteknek adott segélyhez igazságos arányban áll é, vagy sem? Elfogadjuk ezt az arányt igazságosnak. De semmi esetre sem nyugodhatunk meg abban, hogy az "izraelita iskola" részére felvett segély egészen az egyik izraelita hitfelekezetnek adassék, a másik épen olyan törvényes létjoggal bíró izraelita hitfelekezet pedig abból egészen kizárassék.- A törvényhatósági bizottság már a két protestáns vagy a két katolikus hitfelekezettel szemben megteszi a distinctiót s külön iskolai segélyt ad az ev. ref, az ág.hitv., a róm. kath. és g.kath. hitfelekezeteknél.

A mikor az izraelita hitközségnek adandó iskolai segélyről van szó, akkor generizál s nem distingual, s oda adja az egész segélyt az egyik hitfelekezetnek, a gazdagnak, a melynek tagjai nagy számban ülnek bent a törvényhatósági bizottságban, - a másikat pedig, a mely erejét meghaladó áldozatokat hoz a nemzeti nevelés szent oltárára,- a segélyből egészen kizárja. - Sőt a törvény világos rendelkezése, s a birtokában levő miniszteri rendelettel igazolt való tények előtt szemét behunyva, egyenesen megtagadja attól a létezési jogot s nem ismeri el sem hitfelekezetnek, sem iskola fenntartónak.

Ez világos törvénytétel, a miben mi meg nem nyugodhatunk.

Csatoljuk itt A., alatt másolatban a királyi tanfelügyelő úrnak hivatalos bizonyítványát arról, hogy a folyó 1902/903 iskolai évben a status quo ante alapon álló izraelita hitközség elemi iskolájában a növendékek létszáma 496, az orthodox izraelita hitközség iskolájában pedig 181, s a mely bizonyítvány eredetben több bizottsági tagnak a fenti számú közgyűlési határozat ellen beadott fellebbezéséhez van csatolva.

Az igazság és méltányosság azt hozza ugyan magával, hogy a segítség annak adassék első sorban és nagyobb mértékben, a ki arra rá van szorúlva, - de mi erre sem apellálunk, hanem mint az igazság legelemibb folyományát kívánjuk és kérjük azt, hogy a költségvetésbe a fentebb idézett cimek alatt felvett pénzbeli és tűzi fa segély a két izraelita hitközség népiskolái között a növendékek létszámának arányában osztassék meg...

Teljes tisztelettel

A debreceni aut. orthodox izr. hitközség iskolaszéke:

Péterffy Benő
iskolaszéki elnök

Klein Márton
iskolaszéki jegyző

HBML IV.B.1405/b.232. - V.B.15/1901.

67.

Debrecen, 1903. április 2.

A MÁS HITKÖZSÉGBE ÁTLÉPŐK ADÓZÁSI KÖTELEZETTSÉGEI

Debreczen szab. kir. város Tanácsától

Az orthodox izraelita hitközség iskolaszéke

Tekintetes Elnökségének

Helyben

Tekintettel a m.kir. vallás és közoktatásügyi Miniszter urnak 1191/1888 számú körrendelete 2ik pontjában foglalt azon intézkedésre, hogy a valamely izraelita hitközségből más hitközséghez való csatlakozás végett kilépő tagok kötelesek az odahagyott hitközség mindennemű terheit a kilépés éven túl még öt éven át oly mértékben viselni, tehát annak ugy a közvetlen kultusz adót, valamint a közvetett-gabella és egyéb nemű járulékokat olyaténképen megfizetni, mintha azon hitközségnek még tagjai volnának; azontul pedig tartoznak még mindazon magánjogi kötelezettségek lerovásában is részt venni, melyeket az általuk elhagyott hitközség az ő nyílt vagy hallgatag hozzájárulásukkal alapszabályszerűen elvállalt: annak megállapíthatása végett, hogy az iskola adóhátralékosokról szerkesztett s a városi adóügyosztályhoz áttett kimutatásban felvett egyének közül kik tartoznak még az adónemet fizetni, hivatalos tisztelettel az iránt keressük meg, hogy ad I az onnan kilépett s most már az orthodox-izraelita hitközséghez tartozó tagok névjegyzékét a kilépés időpontjának feltüntetésével ad II az oda a státusquó ante hitközségből belépet tagok névjegyzékét, a belépés időpontjának feltüntetésével ad I-II 2 példányban megküldeni sziveskedjék, hogy így hivatalosan megállapítható legyen az a körülmény hogy az orthodox hitközséghez tartozó tagok közül kik kötelesek még a státusquó ante hitközség kultusz és iskola adóját fizetni.

Kovács József
polgármester

HBML IV.B.1405/b.208. – IV.A.29/1907.

Debrecen, 1903. április 23.

A VÁROSI HITFELEKEZETEK NÉPISKOLAI ÉS EGYHÁZI SEGÉLYEZTETÉSE

112/5357 és 5567/1903.

...Határozat

Régi történeti tény az, hogy Debreczen sz.kir. város közönsége mindenkor elsőrendű kötelességének ismerte, hogy a népoktatás ügyét előmozdítsa, fejlessze, s lehető magas színvonalra emelje, e tekintetben soha sem riadt vissza a legmesszebbmenő áldozatoktól sem, amit fényesen mutat az, hogy a főszámvevői kiszámítás szerint 850.900 koronát tesz ki az-az összeg, melyet az egyes hitfelekezetek népiskoláik fejlesztésére különböző czimeken csak a közelmultban pár évtized alatt kaptak a várostól, s e mellett a város minden évben tetemes összeget fordított a népiskolai épületek berendezésére, fentartására, sőt a f.évi költségvetés tanúsítása szerint 78409 koronát ad évi segélyképen a felekezeteknek népiskoláik fentartására.-

Miután városunk a közel multban örvendetesen fejlődött és lakosainak száma tetemesen szaporodott, természetesen növekedett a népiskolai tankötelesek száma is, mindinkább szűknek és kevésnek bizonyultak azon tantermek, melyeket a felekezetek a népiskolai tankötelesek befogadására kijelölhettek és így ma, amidőn egyetlen felekezet sincs városunkban, mely tanköteleseit a népoktatási törvény kívánta módon, sőt az ott meghatározott szám /. arányon felül levő elhelyezés mellett is iskoláztathassa, s így városunk néptanítási ügye azon veszélynek van kitéve, hogy az iskolákból kimaradt tankötelesek száma mindinkább emelkedik, elérkezett az ideje annak, hogy Debreczen sz.kir. város a népoktatás ügyének oltárára újabb áldozatait annál is inkább letegye, mert a népiskolák nemcsak a közművelődést mozdítják elő, hanem magyar nemzeti szempontból is nagyfontossággal és messzeható jelentőséggel bírnak...

Mindezekre figyelemmel a jog és pénzügyi bizottság véleményével egyező tanácsi javaslat elfogadása mellett elhatározza a bizottsági közgyűlés, hogy a hitfelekezetek népiskolai és egyházi segélyezését egyszersmindenkorra rendezi s a rendezés kérdését a következő 3 irányban oldja meg: u.m:

5. A hitfelekezetek egyszersmindenkorra való segélyét tantermek előállítására és bebutorzására.
  - II. A hitfelekezetek évi segélyét iskoláik fentartására és végre
  - III. A hitfelekezetek évenkénti egyházi segélyét az alábbiakban határozza meg.-
- Kijelenti már itt a közgyűlés, hogy a két első segélynek a felekezetek közötti megosztására nézve az 1868 évi XXXVIII tcz.25§-a és az 1868 évi LIII.tc. 23§-ai értelmében legteljesebb és legigazságosabb mértéket a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a polgári népességnek különböző felekezetek szerint megosztó számarányát és viszonyát; az egyházi segélyezésre nézve pedig a jelenleg fentálló segély mérvét fogadja el számítási és megállapítási alapúl.-

I."A hitfelekezetek egyszersmindenkorra való segélye a hiányzó tantermek előállítására és bebutorzására."

... Azon vagyonértéket, melyet népiskolai befektetésekben városunk a felekezeteknek segélyezésére részben már fordított, részben most fordítani kíván összesen 1.600000 az az Egymillió hatszázezer koronában állapítja meg...

Az összesen számításba vett 1.600000 korona pedig lélekszám aránya szerint következőleg oszlik meg anyahitfelekezetek között:

1./ Az ev.ref.egyházra esik: meg	1.127448 k, használ 552948 k.	574500 k, illeti	
2./ A róm. cath. egyházra esik: meg	274196 k, használ 32796 k.	241400 k, illeti	
3./ A gör. cath. egyházra esik:	40359 k, használ	15000 k, illeti meg	25359 k.
4./ Az ág.hitv.ev. egyházra esik:	20478 k, használ	-	20478 k.
5. / Az izr. egyházra esik:	134411 k, használ	30000 k, illeti meg	104411 k.

... Az ág.hitv.ev. egyház és az izraelita hitfelekezet az építkezéseket saját telkén és házilag kívánván eszközölni, tekintettel arra is, hogy az eddig is ily módon építettek: a részükre megszavazott 20478 és illetve a 104411 k. építési és berendezési segély az egyházaknak az igazolandó szükséghez képest és elszámolási kötelezettségével, készpénzben kiadatik, azon kikötés mellett, hogy a jelzett összegek, mint kamatnélküli kölcsönök a hitfelekezetek költségén ingatlanokra és a város javára bekebelezetnek és náluk hagyatnak mindaddig, míg iskolai épületeik népiskolai célokra használtatnak. Ha azonban a jelzett épületek fenti célra felhasználása megszűnik, az építési és bebutorozási jelzett segélyek a város részére,- a népiskolai cél megszüntétől számítandó 6%-os kamatokkal visszafizetendők.- Viszont, miután az iskolai telkek nem a város tulajdonai, valamint az azokon már emelt és az ezután emelendő népiskolai épületek sem lesznek a város tulajdonai és azokon a város a népoktatás érdekében csak jelzálogos hitelező leendő, az iskolai épületek fentartási és berendezési kötelezettsége a megnevezett 2 hitfelekezetet terheli, valamint az épületek biztosítási kötelezettsége is, minek igazolása a 2 hitfelekezetnek szintén kötelessége lesz...

II. Az egyházaknak népiskoláik fentartására készpénzben és járandóságokban adandó évi segély.

... A népiskolai évi segély a főszámvevő javaslatában számszerűleg megállapított ./ mérvben adassék meg a lélekszám arányához képest az egyes felekezeteknek és ezen évi segély összege már 1904 évtől kezdve a város rendes költségvetésébe vétessék fel. Ehhez képest elhatározza a közgyűlés, hogy a város költségvetésébe a f.évre már felvett 78409 korona 53 fillér felekezeti népiskolai segélyt 1904 évi Január 1-től kezdve 18482 kor 97 fillérrel emeli és az így összesen 96892 kor 50 fillérben meghatározott évi népiskolai segélyt egyenlő és előleges évnegyedi részletekben a felekezetek népiskolái részére a következőleg folyósítja u.m:

1./ Az ev.ref. egyház kap évenként	68408 k 75f
2./ Az ág.hitv.ev. egyház kap évenként	1242 k 50 f
3./ Az izraelita hitközség egyház kap évenként	8155 k 47 f
4./ A gör.cath.egyház egyház kap évenként	2448 k 78 f

5./ A róm. egyház kap évenként

16637 k – f

Tekintettel azon körülményre, hogy ez összegben tűzifa értékek is foglaltatnak, a tűzifában adandó segély jövőben is és pedig természetben a város faraktárából adandó ki, ugy azonban, hogy egyfelől a tűzifa értéke, másfelől a fuvarozási költségek a segély összegéből leszámítandók.

A hitfelekezetek kötelezettek, hogy népiskolai költségvetésüket hitelesített másolati okmányokkal felszerelve minden év május 15-ig a törv.hat. bizottsághoz mutassák be.

Miután a város a népiskolai ügy fejlesztésére ugy beruházásokban, mint évi segélyben ily tetemes összegeket biztosított, méltán megvárhatja, - ./ . hogy a felekezetek iskolaszékében kiküldöttei részt vegyenek, s ott az esetleges ellenőrzést a város kiküldöttei által gyakorolhassa...

III. Az egyes felekezetek évenkénti egyházi segélyének mérve és fedezete.

... Elhatározza a közgyűlés, hogy mindenik egyház részére jövőre is megadja azon évi egyházi segélyt, amit addig a város költségvetéseinek tanusítása szerint évente megszavazott...

... Kimondja a közgyűlés, hogy a városban levő egyházakat ugy, mint eddig jövőben is, azonban minden ezutáni emelés kizárásával, - következő évi /: évnegyedes részletekben fizetendő /: segélyben részesíti u.m:

1./ Az ev.ref.egyházat részesíti évi	6398 k 06 f
2./ A róm. cath. egyházat részesíti évi	2446 k – f
3./ Az ág.ev. egyházat részesíti évi	130 k 88 f
4./ A gör.cath. egyházat részesíti évi	252 k 82 f
5./ Az izraelita hitfelekezetet	578 k 56 f

./ . A fedezetre vonatkozólag elhatározza a közgyűlés, hogy ezen 9806 korona 32 fillér évi egyházi segély, mint eddig, ugy ezután is a város rendes költségvetésében nyerjen fedezetet.

... Kelt Debreczen sz.kir. város törvényhatósági bizottságának 1903 évi ápril. 23-án tartott rendkívüli közgyűlésében.-

Kiadta:

Dr.Vargha Elemér

jegyző

HBML IV.B.1405/b.231. – V.A.I5/1901.

69.

Dátum nélkül.

A TEMETŐ BEKEBELEZÉSÉNEK KÉRELME

Dr.Gutfreund Sámuel

ügyvéd Debreczenben.

Tekintetes városi Tanács!

A kezelésünk és felügyeletünk alatt álló debreczeni zsidó temetőt a tekintetes városi Tanács még 1845-ben ilyenek jelölte ki és ugyanazon év augusztus hónapjától kezdve állandóan és háborítatlanul birtokoljuk azt.-

A telekkönyvi intézmény behozatala alkalmával elrendelt helyszínelési eljárásnál a temetőt magában foglaló területet is helyszínelték ugyan; de helyrajzi számmal nem látták el, nem is vették fel tehát a telekkönyvek egyikébe sem, hanem "zsidótemetőnek" tüntették ki a térképen, és mint minden más temetőnél ennél sem tartották szükségesnek a birtokviszonyok telekkönyvi kitüntetését.-

Azóta mi némely szomszédos területet már megszereztünk, ezzel a sírkertet kibővítettük és ezen terület telekkönyvileg is nevünkön áll. - most a temető rendezés szüksége merülvén fel, előállott szüksége annak is, hogy a tulajdon kérdése tisztáztassék és ez a telekkönyvben is kitüntettessék. A telekkönyvi hatóságnál mi a szükséges lépéseket megtettük már, azonban, hogy a temető a telekkönyvbe felvehető és arra a mi tulajdonjogunk bekebelezhető legyen, szükségünk volna a tekintetes városi Tanács hozzájárulására, miért is tisztelettel kérjük a tekintetes városi Tanácsot B. alatt vallott ügyvédünk által: kegyeskednék részünkre oly értelmű nyilatkozatot végzésileg kiadatni, mely szerint a tekintetes Tanács a régi zsidó temetőnek tulajdonjogilag nevünkre leendő bekebelezésébe beleegyeznek.-

Kérelmünk támogatására legyen szabad utalnunk azon fentebb már említett körülményre, hogy 55 évvel ezelőtt épen a tekintetes Tanács jelölte ki ezen helyet zsidó temetőnek és hogy ezen idő alatt háborítatlanul és megszakítás nélkül birtokunkban lévén, arra magánjogi törvényeink szerint ipso facto megszereztük a tulajdonjogot. Másrészt pedig mi mint éppen e célra alakult egyesület, jövőben is csak e célra fogjuk azt használni, és így a telekkönyvezéssel csak a most is tényleg létező állapot lenne véglegesen és minden irányban rendezve.- Kérelmünket ismételve vagyunk,

teljes tisztelettel:

a debreczeni izr. Szentegylet.

HBML IV.B.1405/b.159. - II.50/1900.

70.

Debrecen, 1904. október 19.

AZ EGYHÁZAK ÉVI ISKOLAI SEGÉLYEZÉSE

A városi tanács a 112/5357 és 5567/1903.bkgy. sz. közgyűlési határozat folytán jelenti, hogy az iskolaépítési s évi iskolai fenntartási és az évenként való egyházi segélyezések ügyében a városunk területén levő összes hitfelekezetekkel a m.kir. belügyminiszter urnak 1903 évi július hó 8 án kelt 57584/II b. 1903.sz. leirata és az ugyanezen ügyben keletkezett 1903 évi 74094/II.b.sz. belügyminiszteri rendeletnek megfelelőleg a végleges rendezésre vonatkozó szerződéseket elkészítette s azokat aláírva és az illetékes egyházi felsőbb hatóságokkal leendő jóváhagyás végett a felekezeteknek megküldötte. Ennek következtében a helybeli ev.ref.ág.hitv.evang. s a gör.cath. egyházak és az izraelita hitközség a szerződéseket aláírva és felsőbb

hatóságaival jóváhagyatva bemutatják, de ugyanezt több ízben való sürgetés dacára a róm. kath. egyház mindezeig meg nem tette.

Miután pedig az egyes egyházakra és általában az iskoláztatásra nézve felette nagy hátránnyal járna azon körülmény, hogy egyetlen egyház a többi egyházak igényeinek kielégítését akkor, amidőn azon egyház kívánata már teljesítvén, építési járandósága tényleg be is épített, késedelme miatt megakadályozná, a jog és pénzügyi bizottság véleményével egyezően javasolja a városi tanács, hogy a r.kath. egyház a szerződésnek mielőbbi bemutatására sürgetessék meg, a bemutatott többi szerződés pedig elfogadtatván és jóváhagyatván, terjesztessék fel a m.kir. belügyminiszter urhoz oly kérelemmel, hogy a már megkötött szerződéseket, tekintet nélkül a róm. kath. egyház még hiányzó szerződésére, hagyja jóvá és a segélyek folyósítását a szerződésben foglalt módon engedélyezze.-

A jog és pénzügyi bizottság véleményével egyező tanácsi javaslat elfogadása mellett s tekintettel azon körülményre, hogy a bemutatott szerződések a m.kir. belügyminiszter ur által a 1903 évben kiadott 57584 és 74094/II.b.sz. leiratában foglalt és az 1903 évi 112 bkgy. sz. közgyűlési határozatban megjelölt irányelvek alapján készültek, elfogadtatnak és jóváhagyatnak s azoknak a város közönsége nevében leendő aláírásával polgármester ezennel megbizatván, az eként elfogadott, aláírt szerződések a m.kir. belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetnek.-

Egyidejűleg a helybeli r.kath. egyház, hivatkozással a városi tanácsnak ismételt sürgetéseire, ezennel felhivatik, hogy a már megállapított vonatkozó szerződést aláírva és felsőbb hatósága által jóváhagyatva mielőbb küldje be a városi tanácshoz...

HBML IV.B.1403/a.25.k. - 255/14486/1904.

71.

Debrecen, 1906. október 3.

MAGÁNIMAHÁZ TARTÁSA

Tekintetes Városi-tanács!

Mély tisztelettel alulírottak a 11941/1906 sz. véghatározat ellen kénytelenek vagyunk fellebbezéssel élni.

a t. határozat házunknál fenttartott magánimaházat beszünteti, a további nyilvános istentisztelet tartását karhatalommal való fenyegetés terhe alatt eltiltja.

A határozat téves jelentésen, téves minősítésen és ezeknél fogva téves indokokon alapszik

mert téves a t. végzés azon indokolása, hogy mi magán imaházat tartanánk fent házunknál.

Az ügy felvilágosítása céljából meg kell ősmertetnünk elsősorban a következőket a zsidóistentisztelet rendjére és mineműségére vonatkozólag.

Az imádkozást mindenki egyedül is végezheti, de az imák bizonyos

része nem végezhető csak akkor, ha legalább is 10 felnőtt férfi, zsidó van együtt. Így különösen a zsidó törvények által szigorúan előírt azon parancs, hogy a gyermekek szülőik után a gyászévben mindennap reggel és este emlékimát „kaddis”-t tartoznak mondani, csakis ezen 10 ember gyülekezetében mondható. Mi nem tartunk fenn magánimaházat e célból, hanem néhai édesanyánk múlt évben történt elhalálózása után ezen emlékima elmondhatása végett áthívtuk szomszédainkat és ezen tizes társaságban végeztük a vallásparancsoltakegyeletes imánkat. Életben levő nagyanyánknak, ki most 95 éves és összes gyermekeit elveszítette, leghőbb vágya és egyetlen vigasza, hogy ezen kegyeletes imát néhai édesanyánk az ő leánya után az ő jelenlétében végezzük, szobájából távozni képtelen lévén, ezt csakis úgy tehetjük meg, hogy az ő szobájában végezzük ezen imánkat.

Szó sincs tehát magánimaházról! Mi is az a magánimaház? Magánimaházról akkor lehetne beszélni, ha mi az anya hitközségtől különváltan és annak intézményei mellőzésével tartanánk fenn imaházat. Mi azonban egyetlen tekintetben sem okozunk semminemű hátrányt az anyahitközségnek, sőt ha imádkozásunk alkalmával valamely kegyes célra egyik vagy másik tag ajándékoz valamit, a mint az idecsatolt nyugták igazolják, mindenkor beszolgáltatjuk az anyahitközségnek, a mi által igazolva van az is, hogy a hitközség ez ajándékok elfogadása által hallgatólagosan beleegyezését is adta abba, hogy mi így együttesen végezzük imánkat. Nem lehet szó imaházról azért sem, mert az a pár szomszéd, a ki hozzánk imádkozni jár sem a helyiségért, sem a fűtésért, sem a világításért, sem bármely más címen semminemű szolgáltatást nekünk nem teljesít, sőt nem csak ilyet nem teljesítenek, de sőt mindnyájan részt veszünk az orthodox hitközség összes intézményeiben, és viseljük annak összes terheit, így a templomban is ülést váltunk, azért fizetünk is és az ünnepeken a hitközségi templomban végeztük és végezzük mindnyájan imádságunkat. A ./. alatti írás szerint a hitközség is csupán a nagy ünnepeken nem, s így máskorra engedélyezi az istentisztelettartást.

Sem ethikai, sem morális, sem anyagi tekintetben, sem a hitközség egysége tekintetében mi semminemű hátrányt nem okozunk a hitközségnek, miért is, tisztelettel kérjük a tekintetes közigazgatási Bizottságot, hova e felebbezésünk felterjesztését kérjük méltóztassék esetleg vizsgálat elrendelésével a fentiek valóságáról meggyőződnie s ezek után a 11941/1906 sz. tanácsi végzés megváltoztatásával az abban foglalt rendelkezéseket hatályon kívül helyezni.

Tisztelettel

Weiszenberg Vilmos

„ Hugó

„ Sándor

HBML IV.B.1405/b.208. – IV.A.29/1907.

Debrecen, 1907. március 21.

A WEISZENBERG-FÉLE MAGÁNIMAHÁZ BETILTÁSA

Rendőrfőkapitány 1863/1907.rfk. számú jelentése Weiszenberg Vilmos, Sándor és Hugó testvérek magánimaház tartása ügyében.-

Véghatározat.

A Weiszenberg Vilmos, Sándor és Hugó orthodox izraelita hitközségi tagok által Debreczenben a Tizenhárom város utca 39 számú házban fenntartott izr.- magán imaház ezennel beszünttetik, a további isteni tiszteleteknek otthon leendő tartásától különbeni karhatalommal leendő feloszlatás terhe alatt nevezettek el tiltatnak s Debreczen sz.kir. város rendőrfőkapitánysága utasittatik, hogy jelen határozat jogerőre emelkedése után az említett izr. magánimaházat, szükség esetén rendőri karhatalom alkalmazásával is zárja be, illetőleg az isteni tiszteletnek ottan leendő tartását esetről-esetre akadályozza meg; mert:

A Vallás és Közoktatásügyi M.Kir. Miniszter által 1888 évi június hó 21 napján 1191 eln. sz. a. kibocsájtott körrendeletben foglaltak s különösebben annak 3.pont a./ alpontjának utolsó bekezdése értelmében magánimaházak csak az anya hitközség engedélyével állhatnak fenn;

mert továbbá Weiszenberg Vilmos, Sándor és Hugó, mint azt az f.

évi március 5-én a rendőrség előtt felvett jegyzőkönyvben is elősmerik s ezt a kihallgatott tanúk is igazolják, bár mindannyian az aut.orth.izr. hitközségnek tagjai Debreczenben Tizenhárom város utca 39.sz. alatti házban 1905.évi május hótól kezdve egész a mai napig izr. magánimaházat tartottak és tartanak fenn;

mert a debreczeni aut. orth. izraelita hitközség annak sem felállítására, sem fenttartására engedélyt soha nem adott sőt annak bezáratása iránt folyamodott és a bezáratást a jegyzőkönyvileg kihallgatott elnök útján ismételtlen kéri;

mert a Weiszenberg a Weiszenberg testvérek által 13519/1907.

beadott felebbezésben foglalt azon állítás, hogy ők lakásukon csak elhaltért való emlék imádkozást szoktak tartani, megdől azon saját beismerésük által, hogy édesanyjuk 1905.évi május hóban halt el s így a leghosszabb időre számított gyász és is 1906.-május hóban már eltelt s mindazáltal a magánimaházat még mindig fenntartják;

de megdől Neumann Ignác és Farkas Jenő kihallgatott tanúk azon jegyzőkönyvi vallomásaival is, hogy ott mindig rendes izr. isteni tiszteletek tartattak és tartatnak;

mert végre beigazoltatott Stark Ignác és Jungreis Jakab vallomásaival egyfelől az, hogy az ott begyűlt igen csekély adományok nem az aut. orth. anyahitközség, hanem vallási iskola javára szolgáltak, melynek célja a gyermekeknek héber nyelvben jártassá tétele; másfelől beigazoltatott az is, hogy az anya hitközség anyagiakban is károsodik azáltal, hogy a magán imaház folytán az isteni tiszteletek alkalmával szokásos és az egyház fenntartásának egyik eszközét képező kegyadományoktól elesik:

mindezeknél fogva a jelzett magán imaháznak bezáratását és ott isteni tiszteletek tartásának eltöltését kimondani kellett...

Debr. sz.kir.v. Tanácsának 1907.márczius hó 21.n. b. ül.-

Kiadh:
Kovács József
polgármester

HBML IV.B.1405/b.208. – IV.A.29/1907.

73.

Debrecen, 1907. május 5.

A DEBRECENI „POEL CEDEK” JÓTÉKONYSÁGI EGYLET ALAPSZABÁLYAI

/Részlet/

- 1.§. Az egylet címe és hivatalos pecsétjének körirata:
„A Debreceni Autonom Orthodox Izraelita Hitközség Kebelében
Poel Cedek Jótékonyági Egylet, Debrecen...
- 2.§. Az egylet feladata, illetve működési iránya:
a/ a vallásos érzelmek fejlesztése, és az erkölcs nemesítése;
b/ az emberszeretet és a humanizmus gyakorlása;
- 3.§. Az előző § a/ alatti feladatát az egylet úgy fogja megoldani, hogy az egylet tagjai mindennap estende a választmány által esetről-esetre meghatározott időben az egylet helyiségében összegyűlnek és az egylet tagjainak közgyűlése által választott hittudós előadásait hallgatják meg.
A b/ alatti feladatának pedig azzal fog eleget tenni, hogy esetről-esetre elvállalja a komaságot minden szegénysorsú izraelita szülő újszülött gyermekénél, fedezi az ebből felmerülő költségeket és gyámolítja a gyermekágyas anyát, ahol annak szüksége fennforog, pénzbeli segéllyel, amelynek mértékét a választmány szabja meg...

HBML IV.B.1405/b.202. – IV.15/1904.

74.

Debrecen, 1908. szeptember 22.

RITUÁLIS FÜRDŐ ÉPÍTÉSE

Tekintetes Városi Tanács!

A debreceni aut. orth. izraelita hitközség az általa öröktulajdonjoggal megvett József Kir. Herceg-utca 15.sorszámú telken a/ alatt tisztelettel becsatolt tervrajz szerint egy rituális fürdő építését határozta el.

Minthogy az építkezéshez haladéktalanul óhajtunk hozzáfogni, mély alázattal kérjük a Tekintetes Tanácsot: méltóztassék a helyszini szemle megtartását és az építkezési engedély megadását lehetőleg sürgősen elrendelni.

Tiszteletteljes esedezésünk után vagyunk
Teljes tisztelettel
a debreceni aut. orth izr. hitközség előljárósága:

Klein Márton Stark Ignác

hitk. jegyzője hitk. elnök

HBML IV.B.1405/b.209. - IV.A.20/1908.

75.

Debrecen, 1909. április 15.

A KÁPOLNÁSI UTCAI KISTEMPLOM ÉPÍTÉSÉHEZ SEGÉLY KÉRÉSE

Tekintetes Városi Tanács!

A tisztelettel alólirott debreczeni izr. hitközség másfél évtizeddel ezelőtt nagy feladatok előtt állott, iskolát és templomot kellett építenie, előbbit a nemes város támogatása mellett, utóbbit minden városi hozzájárulás nélkül kizárólag a saját erejéből fel is építette.

... Abban a nagy fejlődésben, a lakosságnak abban az örvendetes szaporodásában, melyet Debreczen városa az utóbbi tizenöt év alatt természetszerűen elért, a zsidó vallásu polgárok is participálnak. A tizenöt évvel ezelőtt emelt iskolánk és templomunk már nem képes befogadni tanköteles gyermekeinket és templom látogató közönségünket. Különösen templomunk szűk voltát érezzük már évek óta, mely bajon csakugy tudtunk segíteni, hogy több helyen pótimaházat rendeztünk be, mely helységek természetesen nem felelhetnek meg sem az egészségügyi, sem a közbiztonsági követelményeknek...

Ily első rangu közszükségletet képez most az új iskolán kívül hitközségünkben egy új templom, melynek /. alatt ide mellékelt terv- és költségvetés szerinti felépítését alhatároztuk és amely építkezést még a nyár folyamán kell végrehajtanunk.

Ámde az iskola és templom építés e kettős feladata most sokkal nagyobb súlylyal nehezedik vállainra, mint 15 évvel ezelőtt, mert akkor tehermentes ingatlanainkra könnyü szerrel kaphattunk kölcsönt és alig számbavehető adóval megrótt tagjaink is biztatóbb adóalanyt képeztek, holott most ingatlanaink tul vannak terhelve jelzálog kölcsönökkel, tagjaink teher viselési képessége pedig a legmagasabb fokig, mondhatni az elviselhetetlenség véghatáráig fel van csigázva, súlyosbitja a helyzetünket még azon körülmény is, hogy a most folyamatban levő iskolaépítés költségei nem futnak ki az e célra megszavazott városi segélynek még benne levő összegéből, melyhez mintegy 40,000 koronát kell hozzá pótolnunk...

A nemes város eme többször tapasztalt nagylelkűségében és minden felekezetre egyaránt kiterjedő atyai gondoskodásában vetett bizalommal azon alázatos kérelemmel fordulunk a Tekintetes Tanácshoz és általa a tek. városi törvényhatósági bizottsági közgyűléshez:

MÉLTÓZTASSÉK A TEMPLOM ÉPÍTÉSÜNK CZÉLJÁRA A .//.a. IDE MELLÉKELT KIMUTATÁS SZERINT SZÜKSÉGELT TÉGLÁT 300,000 HÁROMSZÁZEZER DARABOT HITKÖZSÉGÜNKNEK ADOMÁNYOZNI ÉS EZEN NAGYLELKŰ ADOMÁNYÁVAL BENNÜNKET ABBA A HELYZETBE JUTTATNI; HOGY A HITÉLET UJ MENTSVÁRAKÉNT, DE A VÁROS SZÉPÍTÉSÉRE IS SZOLGÁLÓ TEMPLOMUNKAT FELÉPITHESSÜK. KÉRÉSÜNK TELJESÍTÉSÉT ANNÁL IS INKÁBB REMÉLJÜK, MERT A JEGYZŐI LAK ÉPÍTÉSÉRE 212-10143/1898 bk.gy.SZ.A. MEGSZAVAZOTT 100,000 DRB. INGYEN TÉGLÁBÓL CSAK 20,000 DARABOT KAPTUNK DIJMENTESEN, A TÖBBI 80,000 DRB. TÉGLA ÉRTÉKE A VÁROSI ISKOLASEGÉLY ÖSSZEGÉBŐL LETT LEVONVA ÉS E SZERINT A DEBRECZENI IZR.HITKÖZSÉG ÁLTAL FENNÁLLÁSA ÓTA FOGANATOSITOTT NAGYARÁNYU, KÖZHASZNU ÉPITKEZÉSEKHEZ A NEMES VÁROS EDDIG MINDÖSSZE 20,000 DRB. TÉGLÁVAL JÁRULT HOZZÁ...

DEBRECZENI IZRAELITA HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA

Kiváló tisztelettel

Dr.Balkányi Miklós
elnök

Burger D. József
jegyző

HBML IV.B.1405/b.411. – 14.203/1929.

76.

Debrecen, 1909. május 7.

A PÁSTI UTCA RENDEZÉSE

Nagyságos Polgármester úr!

Tisztelettel alúlirott hitközségi előljáróság tulajdonát képező József kir. herceg utca 21 szám telekrészből Debreczen szab. kir. városa 345/17589-1906 bkgy. számú határozatával a Pásti utca szélesbítésére 40.50 négyszögöl területet négyszögölenként 72 koronájával, összesen 2916, Kettőezerkilencszáztizenhat koronáért megvette, mely adás-vételről szóló közgyűlési határozat belügyminiszteri jóváhagyást nyert azzal, hogy a vételár akkor fizetendő ki, ha ezen telekrész a magyar jelzálog hitelbank és az országos tanítói nyugdíj és gyámalap által a hitközségnek nyújtott kölcsön összegből tehermentesíttetik, elkülönítetik és telekkönyvileg lejegyeztetik. A magyar jelzálog hitelbank és az országos tanítói nyugdíj tehermentesítési engedélye alapján a debreczeni kir. törvényszék 2406/1909. tksz. alatt a tehermentesítést telekkönyvi lejegyzést és elkülönítést eszközölte, nincs

tehát már akadály a annak, hogy 2916 korona vételár a debreczeni izr. hitközségnek kifizetessék.

Azon tiszteletteljes kérelemmel járunk tehát Nagyságodhoz miszerint méltóztassék a Pásti utca szélesbítésére eladott telekrészért járó összeget nekünk kiutalni.

A debreczeni izr. hitközség előljárósága

kiváló tisztelettel

Dr. Balkányi Miklós

Kertész Lipót

elnök

aljegyző

HBML IV.B.1405/b.200. – IV.50/1901.

77.

Debrecen, 1909. május 17.

SEGÉLY KÉRÉSE A JÓZSEF KIR. HERCEG UTCA 15. SZ. ALATTI ÚJ TEMPLOM ÉPÍTÉSÉHEZ

Tekintetes Városi Tanács!

... A debreczeni aut. orth. izraelita hitközség, amelynek tagjai immár 500-on felül áll, a fenforgó és elodázhatatlan szükség hatása alatt elhatározta a József-Kir.-Hercegútca 15. sz.a. telkén egy új templom építtetését.

Támaszkodva a Nemes Város nagylelkű áldozatkészségére, amely mindenkor és mindenütt a legnagyobb készséggel megnyilatkozik, a midőn s a hol kulturális és közcélt szolgáló intézmények létesítéséről van szó; támaszkodva továbbá arra is, hogy a T. városi Tanács előtt jól ismert dolog, hogy a debreczeni aut. orth. izraelita hitközség szűkös anyagi erejét messze túlhaladó áldozatkészséggel tartja fenn népnevelési és felekezeti célokat szolgáló intézményeit;

és végül bizva a Nemes Város Tekintetes Hatóságának fenkölt gondolkozásában, mely szerintáldásos atyai gondoskodását és nemeslelkű segélyezését az egyes felekezetekre, a paritás magasztos elvének megfelelően – igazságos arányban terjeszti ki, mindezekre való tekintettel:

mély alázattal esedezünk a Tekintetes Városi Tanácshoz, kegyeskedjék a debreczeni aut. orth. izraelita hitközségnek a városi téglagyárból új temploma építéséhez 150.000 db téglának segélyképpen való adományozását engedélyezni. Abban a reményben, hogy mélyalázatu esedezésünk kegyes meghallgatásra talál, vagyunk

A Tekintetes Városi Tanácsnak

kész szolgálói:

a debreczeni aut. orth. izr. hitközség előljárósága

Klein Márton

hitk. jegyzője

Klein Ignác

hitk. elnöke

HBML IV.B.1405/b.411. – 14.203/1929.

78.

Debrecen, 1909. június 25.

KÉRELEM ÚJ ISKOLA ÉPÍTÉSÉRE

Tekintetes Városi Tanács!

A debreczeni aut. orth. izraelita hitközség a József-Kir.-Herczeg utca 49.sz. alatti saját telkén héttantermes új iskola felépítését határozta el, amelynek a ./ a tisztelettel idecsatolt terv szerinti megvalósítását engedélyezni méltóztassék.

Teljes tisztelettel
a debreczeni aut. orth. izr. hitközség előljárósága:

Klein Márton
jegyző elnök

Klein Ignác

HBML IV.B.1405/b.211. – IV.A.20/1909.

79.

Debrecen, 1909. július 3.

A TELEKDARABOLÁS ENGEDÉLYEZÉSE

Tekintetes Városi Tanács!

Megvettem az aut. orth. izr. hitközség képviselőjében özv.Lédig Lajosné tulajdonát képezett Hatvan u.14 sz. háznál levő hátsó udvart, a mely egész ingatlan a debreczeni 2285 sz. tjkvben 2413 hrsz. a. van felvéve. Az általam megvett kerthelyiség a ./ alatt mellékelt vázlatrajzon 2413/b sz.a. van megjelölve s erre a telekre azért van szükségem, hogy az így megvett területet a Pásti közön levő aut. orth. izr. hitközség udvarához csatoljuk.

Tisztelettel kérem tehát A. alatt igazolt ügyvédünk útján a Tek. városi Tanácsot: Méltóztassék a mellékelt vázlatrajzon 2413 hrsz.a. feltüntetett ingatlanok 2413/a és 2413/b hrsz. alatti 2 ingatlanra való szétadarabolásához az engedélyt megadni s erről engem ügyvédem útján a záradékolt vázlatrajz és meghatalmazás visszaadása mellett határozatilag értesíteni.
tisztelettel: Klein Ignác.

HBML IV.B.1405/b.210. - IV.4/1909.

Debrecen, 1912. február 5.

PÁSZKASÜTŐ KEMENCE ÉPÍTÉSE

A debreczeni aut. orth. izr. hitközség nevében Klein Ignácz elnök Hatvan utca 35.sz. alatti háznál egy pászkasütő kemence építésére kér engedélyt. folyamodó Hatvan u. 35.sz. háznál a telek végén lévő kereszt épület előtt fenálló sütőház mellé, féleresztes cserép tetővel egy pászkasütő kemencét tóldatna.

Határozat

A mennyiben folyamodó bírja a Hatvan u. 35.sz. alatti ház tulajdonosa bele egyezését.-

Megengedi a városi Tanács folyamodónak, hogy a Hatvan u. 35. sz. alatti ház végén lévő kereszt épület előtti meglévő sütőház mellé, egy pászkasütő kemencét építtethessen a csatolt tervek szerint, az építési szabályzat rendelkezésének megtartása mellett.-

Miről folyamodó a terv egy, a v.mérnöki hivatal a terv másik példányával, Eisenberg Salamon ház tulajdonos, kerületi munkás betegsegélyző pénztár, és a rendőrfőkapitányi hivatal, jegyzőkönyvi kivonattal értesítettnek. Kelt debreczen sz. kir. város Tanácsának 1912 évi február hó 5-én tartott üléséből.

HBML IV.B.1405/b.221. - IV.B.20/1912.

Debrecen, 1912. április 18.

A SZEFÁRD IMAEGYESÜLET TEMPLOMTELKE

Tekintetes Városi Tanács!

A 6327/1912.sz.b. határozata folytán érintkezésbe léptünk a debreczeni izraelita hitközség kötelékébe tartozó szefárd imaegyesülettel mint a Csók utca 6.sz. alatti ingatlan tulajdonosával az elrendelt fallebontás tárgyában.

Az imaegyesület gondnokságától azt a felvilágosítást nyertük, miszerint az imaegyesület a 13.810/911.sz. határozat folytán lebontott ház helyén egy új ház felépítését vette tervbe, amelynek megvalósítását a közben felmerült kedvezőtlen pénzügyi viszonyok hátráltatják. Mihelyt azonban a pénzügyi viszonyok javulnak, a tervbe vett építkezéshez hozzáfognak.

Az elrendelt fallebontás és helyette egy új kerítés felhuzása e szerint a szóbanforgó imaegyesületnek teljesen hiába való és fölösleges költséget okozna. Hogy ettől megkíméltsék, tisztelettel kérjük a Tekintetes Tanácsot, méltóztassék az elrendelt fallebontásra az illető imaegyesületnek halasztást adni.

Teljes tisztelettel
a debreczeni aut. orth. izr. hitközség előljárósága:

Klein Márton   Klein Ignác
jegyzője   elnöke.

HBML IV.B.1405/b.218. - IV.C.20/1911.

82.

Debrecen, 1912. október 27.

A DEBRECENI IZRAELITA IFJAK DALKÖRÉNEK ALAPSZABÁLYA

... 2.§. Az egyesület célja és működése.

Az egyesület célja a zsidó egyházi énekek művelése mellett a klasszikus dalirodalom ápolása és terjesztése.

Céljai elérésére eszközül szolgálnak:

a/ A dalkör helyiségében tartandó énekgyakorlatok. E tekintetben működése kizárólag olyan művek betanulására és előadására terjed ki, melynek szövege és iránya a jó ízlés és jó erkölcs szabályaival nem ellenkezik. Betanulni és előadni kizárólag magyar szövegű dalokat szabad, kivételt csakis a választmány beleegyezésével a héber szövegű egyházi énekek képezhetnek.

b/ Időszerű kirándulások.

c/ Hangversenyek, dalestélyek s más ilyenmű énekelőadások...

Herczeg Henrik
ügyv. alelnök.

Fischer Henrik
titkár.

HBML IV.B.1405/b.147. – I.3/1911.

83.

Debrecen, 1913. május 14.

A PÁSTI UTCAI ORTODOX TEMPLOM

... A Tekintetes Városi Tanács ugyanis 22.554/1912. sz. határozatában az foglaltatik, hogy a Pásti utca 4.sz. alatti templomtelekből a szabályozási vonal kijelölése folytán a köztérbe eső 17.6 n.ölnyi területet 180 koronával számítva a város megváltja és egyben utasítja a Tekintetes Tanács a házipénztári hivatalt, hogy a 3186 koronára rugó megváltási díjat a debreczeni aut. orth. izraelita hitközségnek nyugtája ellenében fizesse ki...

A hitközség főképpen csak azért kíván a telekrész használatában maradni az utca szabályozásáig, hogy a templom ne kerüljön egészen közvetlenül az utcára, hogy ennek forgalma és zaja ne zavarja az istentisztelet ájtatosságát, másrészt pedig, hogy

a templomból távozó hívők sokasága, plane szombat- és ünnepnapokon ne akassza meg az utcai forgalmat...

Klein Márton   Klein Ignác
hitk. jegyző   hitk. elnök

HBML IV.B.1405/b.222. – IV.B.20/1912.

84.

Debrecen, 1913. június 23.

A PÁSTI UTCAI TEMPLOMTELEKRÉSZ HASZNÁLATA

Tekintetes Városi Tanács!

A 8975/1913. sz. határozata értelmében a Tekintetes Városi Tanács csak akkor hajlandó a debreczeni aut. orth. izraelita hitközség pástiutcai templomtelkéből a köztérbe eső telekrészért a 22.554/1912. sz. határozatban megállapított megváltási díjat kifizetni, ha a levágandó telekrész azonnal a köztérhez csatoltatik.

Ha figyelembe vesszük, már pedig ügyünk elbírálásánál nem maradhat figyelmen kívül, hogy a nemes város a területén lakó összes hitfelekezeteket anyai gondoskodásban részesíti és ezeknek esetről-esetre templomépítési célokra nagyértékeket képviselő ingatlanokat adott és ad; ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy azon nagy áldozatokkal szemben, amelyekkel a nemes város a hitfelekezeteket kulturális intézmények létesítésében és azok fentartásában támogatja, hitközségünk kérelme és annak teljesítése számba sem vehető: szinte hihetetlen és megfoghatatlan, hogy a Tekintetes Tanács hitközségünk kérelmét teljesíthetőnek nem találja.

Tekintetes Városi Tanács! minthogy a 8975/1913. sz. határozat hitközségünk ügyét nyugvópontonra nem hozza, ismételten tisztelettel kérjük a Tekintetes Tanácsot:

Méltóztassék a városi mérnöki hivatalt utasítani, hogy a szóban forgó templomtelekrészt a debreczeni aut. orth. izraelita hitközségtől vegye át. Az átvételről vegyen fel jegyzőkönyvet és azzal egyidejűleg a levágott telekrészt ideiglenes használatra adja át a hitközségnek oly kikötéssel, hogy bármikor, amidőn a Pásti utca végleges szabályozása azt megkívánja köteles lesz a hitközség a kerítést azonnal eltávolítani, aminek nem teljesítése esetén a város jogosítva leendő a kerítést a hitközség költségére lebontatni és elszállíttatni.

Abban az esetben pedig, ha a Tekintetes Tanács nem lenne hajlandó a levágott telekrészt a hitközségnek további használatra teljesen díjtalanul átengedni, méltóztassék a telekrész használatáért egy mérsékelt jogelismerési díjat megállapítani: És ezen ezen feltételek mellett méltóztassék a levágandó telekrészt a 22.554/1912. sz. határozatban megállapított 3.186 korona megváltási díjat kifizetésre kiutalványozni!

Teljes tisztelettel a debreczeni aut. orth.izr. hitközség előljárósága:

Klein Márton   Klein Ignác
jegyző   elnök

HBML IV.B.1405/b.222. – IV.B.20/1912.

Debrecen, 1913. október 30.

A SZENTEGYLET SZEGÉNYHÁZÁNAK SEGÉLYEZÉSE

368/19882/1913.bkgy.

... A törv.hat. bizottság a városi Tanácsnak a jog és pénzügyi bizottságával egyező javaslatát dr.Freund Jenő indítványával együtt elfogadja s ennek értelmében – miután az izr. Szt.Egylet külön szegényházat tart fenn s edig az alamizsna válságból fenntartott városi szegény házat igénybe nem vette, ahol pedig egy-egy szegény, évi ellátása 180 K-ba kerül, tekintetbe véve az Izr.Szt.Egylet által fenn tartott szegényház szegényeinek számát, az alamizsna válság terhére 4000 K. évi állandó segélyt szavaz meg azal a kikötéssel, hogy mai ápoltságain kívül a jelentkezéshez képest is, de még legalább 18 új ápoltság felvenni tartozik és utasítja a v. Tanácsot, hogy az összeget az alamizsnaválság pénztár 1914.évi költségvetésébe már mint állandó segélyt vetesse fel, az állandó segélyben részesülő testületeket, egyesületeket pedig hívja fel, hogy e határozat értelmében, 1914 évtől kiadva költségvetéseiket és számadásukat ide terjesszék be...

Dr.K.Tóth Mihály
tanácsnok

HBML IV.B.1403/a.34.

Debrecen, 1915. október 8.

A DEBRECENI IZRAELITA FIÚINTERNÁTUS IGAZGATÓSÁGÁNAK KÉRELME

Tekintetes Városi Tanács!

Mély tisztelettel alulírott már hét év óta tartjuk fenn a Nagyméltóságu Vallás és Közoktatásügyi m. kir. Minisztérium által jóváhagyott és A./ alatt mellékelt szervezeti szabályzattal bíró fiú-internátust, melynek közszükségletet képező voltát és eredményes működését a B./ alatt csatolt "Elismerő levelek" igazolják.-

A C./ alatt idezárt "Értesítés" tanúsága szerint két ingyenes helyet is adományozunk évről-évre erre érdemes szegény diákoknak, sőt az idén egy róm. kath. vallású bosnyák gyereket fél ingyenes helyre vettünk fel, mit a D./ alatti melléklet igazol.-

Az internátusi felügyelői állásokat mindég református hittanhallgatókkal és segédlelkészekkel töltöttük be, miáltal az elmúlt hét év alatt számos ref. lelkészjelölt jutott szép keresethez.-

A jótekonyság gyakorlásán kívül internátusunk még nemzeti missziót is teljesít, amennyiben az E és F./ alatt csatolt kimutatások tanúsága szerint növendégeink

25%-a nemzetiségi vidékekről származnak, kiknek magyar érzését az iskolákkal karöltve internátusunk is erősíti.-

Ezen egy tanulmányi, mint jóléti, valamint nemzeti érdeket szolgáló internátus helyiségeit Darabos utca 13 és 15.sz. telkeken saját erőnkéből, minden külső segítség igénybevétele nélkül 100,000 korona költséggel felépítettük és 45 bennlakó növendék számára nagy áldozattal a legmodernebbül berendeztük.-

Abban a nagy tülekedésben, melylyel a különböző vállalkozások a nemes város pénztárát döngették, mi nem vettünk részt, mert azon a nézeten voltunk, hogy nem helyes- valamely, bár közhasznu, de magán vállalat életbehívásánál közpnzre támaszkodni, úgy voltunk meggyőződve, hogy a városnak nem feladata a különböző kétes sikerű vállalatok születési proceduráját elősegíteni, hanem a tűzpróbát már kiállott, életképességüket és létjogosultságukat már beigazolt vállalatok fejlődését, fenntartását anyagilag előmozdítani...

Bárha internátusunk bevétele fennállásának 7 évi időtartama alatt nem fedezte a fenntartás költségeit, még most sem folyamodnánk idegen segítséghez, ha a világháboru a mi intézetünkkel is nem éreztette volna romboló hatását.-

Számos növendégünknek katonai szolgálatra történt behívása egyrészt, a debreczeni kolera járványnak az egész országban elterjedt hirtelensége és a rossz vasúti összeköttetés másrészt, lényegesen csökkentette növendégeink létszámát és amíg a múlt évben az E./ alatti kimutatás szerint a növendékek létszáma 45 volt, addig a jelen tanévben az F./ alatti kimutatás szerint 35 hely töltetett be internátusunkban. A 10 tanuló elmaradása mintegy 8000-10,000 korona bevételi csökkenést jelent, amennyiben a fenntartási költség majdnem ugyanannyi 35, mint 45 növendék mellett. Ehez hozzájárul még az élelmiszerek és fűtőanyagok minden képzeletet felülmúló drágasága, valamint azon körülmény is, hogy a múlt évben az általános mozgósításkor az internátus összes helyiségeiben elhelyezett katonák az ágybetéteket és egyéb berendezést, sőt magát az épületet is annyira megrongálták, hogy azok helyreállítására 2000 koronát voltunk kénytelenek fordítani.-

Mindezen körülmények válságba döntötték intézetünket, amely ha nem is anyagilag, de erkölcsileg oly szépen megerősödött, hogy az ország legtávolabb részeiből, tulnyomólag pedig az oroszok dulta vidékről: Zemplén, Ung, Sáros és Máramaros megyékből a szülők Debreczenben taníttatják fiaikat csak azért, hogy országos hírű internátusunkban nevelődjenek.-

Kár lenne tehát, ha ezen kulturmissziót teljesítő és hézagpótló, a különböző iskoláknak több ezer korona tandíjat beszolgáltató, szép intézmény anyagi erő hiányában feloszlásnak indulna. ...Miért is azon tiszteletteljes kérelemmel fordulunk a tek. Városi Tanácshoz és általa a Nagytekinetű Törvényhatósági Bizottsági Közgyűléshez: kegyeskedjék a 13 terem fűtésére, valamint a főző- és mosókonyha részére szükségelt 40 öl tűzifának fele részét, vagyis 20 ölet ingyen, 20 ölet pedig ölenként 36-Korona árban kiutalni, - továbbá a villanyvilágítási és vízhasználati költségek, valamint a tan- és nevelő személyzet fizetéseinek fedezéséhez évi 2000 korona pénzsegélylyel hozzájárulni és ezzel az igényeknek minden tekintetben megfelelő és az országban közkeveltségnek örvendő a háborus évben sem szünetelt internátusunk további fennállását lehetővé tenni. Ennek ellenében készséggel átruházzuk a nemes városra a bármily vallásu növendékekkel betölthető 2 ingyenes

hely feletti rendelkezés jogát, továbbá beleegyezőnk abba, hogy a város az internátus vezetőségében képviseltesse magát...

Egyébiránt maradtunk a tekintetes Városi Tanácsnak és Törvényhatósági Bizottságnak

Kiváló tisztelettel:
alázatos szolgálói:

A debreczeni izr. fiuinternátus Igazgatósága
Margócsy Emil
felső ker. isk. tanár
igazgató

Burger D.József
hitk. főjegyző
gondnok.

HBML IV.B.1405/b.179. - II.22/1915.

87.

Debrecen, 1917. április 18.

A VÁLASZTÁS HÁBORÚ UTÁNRA HALASZTÁSA

Kivonat

a debreczeni izr. szent egyletnek 1917 április hó 15-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvéből.

7.

Elnök előadja, hogy a választmányban megoszlottak a vélemények arra nézve, hogy a 31 választmányi tag és a tisztikar mandatumának lejártával a választás most megejtessék-e, vagy a háboru utánig elhalasztassék tekintettel arra, hogy a 366 választó közül 86-an katonai szolgálatot teljesítenek és ezen szolgálatuk miatt akadályozva lennének választói joguk gyakorlásában...

Elnök a kérdést szavazásra bocsátja akként, hogy akik a választásnak a háboru utánig leendő elhalasztását kívánják felállással, akik pedig a választás haladéktalan megejtését óhajtják ülve maradással szavaznak.

A debreczeni izr. szentegylet közgyűlése tulnyomó szótöbbséggel a tisztujtó választást a háboru utánig elhalasztani határozza, illetve a 31 választmányi tagnak és a tisztikarnak f. év április havában lejárt mandatumát a háboru utánig meghosszabbítja a következő okoknál fogva:

1./ mert a választó képes egyleti tagok közül sokan katonai szolgálatot teljesítenek és nem lenne méltányos, hogy ezen a haza védelmében elfoglalt tagok választói jogukat ne gyakorolhassák;

2./ mert a katonai szolgálatot nem teljesítő tagok sincsenek a mai háborus időben abban a hangulatban, hogy választásokon részt vegyenek és ezért valószínű, hogy az esetleges választások teljes részvétlenség mellett folynának le;

3./ mert a választások nyomdai és egyéb költséggel járnának és a szent egylet az e célra szükséges jelentékeny összeget jobb célra: a nyomor enyhítésére fordíthatja;

4./ mert a közgyűlés teljes bizalommal viseltetik a jelenlegi választmány és tisztikar iránt és mandatumának meghosszabbítását az egyesület érdekeivel ellentétben állónak nem tartja.

Mint ahogy azonban a választás elhalasztásához a nmlgú. M.Kir. Belügyminiszter Ur hozzájárulása szükséges-utasítja a közgyűlés az előljáróságot, hogy ezen hozzájárulás elnyerése iránt a szükséges lépéseket megtegye. E kivonat hitelül:

dr.Gutfreund Sámuel   Burger D. József
elnök   jegyző

HBML IV.B.1405/b.229. – IV.37/1917.

88.

Debrecen, 1917. május 21.

MAGÁN-LAKÁSBAN NYÍLVÁNOS ISTENTISZTELET MEGTARTÁSA

A rendőrfőkapitányság 17302/917 II.rfk. számú jelentése, mely mellett Safrin Jakab galíciai menekült főrabbinak a 14971/917 III. rfk.számú s a Hatvan utca 5 szám alatt engedély nélkül fentartott magán imaházazáratása tárgyában hozott véghatározat ellen beadott fellebbezését II.foku elbírálás végett felterjeszti.

Véghatározat

A városi tanács a rendőrfőkapitányságnak 14971/III 1917 számú véghatározatát, melyben Safrin Jakab galíciai menekült főrabbi vezetése és felügyelete alatt a hazában átutazó és tartózkodó idegenek, valamint zsidó vallású orosz foglyok részére Hatvan u.5 sz.a. lakásban és ezen célra ugyancsak azon házban berendezett imaházban tartani szokott nyilvános istentiszteletek tartása betiltatott, s a határozat azonnal való végrehajtása kimondatott,- a határozat ellen beadott fellebbezés folytán felülbíráván megváltoztatja, a ritus által előírt istentiszteleteknek Safrin Jakab főrabbi vezetése és felügyelete alatt, az általa berendezett imaházban való megtartását az 1895 évi XLIII t.c. 31 §-a alapján engedélyezi, azzal a kötelezettséggel, hogy a hivatolt törvény szakaszban előírt, bejelentést tartozik az első foku rendőrhatalóságnál haladéktalanul megtenni, s csak ennek megtörténte után lesznek az istentiszteletek megtarthatók. Egyben figyelmezteti a városi tanács Safrin Jakab főrabbit, hogy jelen határozat csak az isteni tiszteletek megtarthatását engedélyezi, azonban a záróra megtartására, szállásadásra ételek, italok kiszolgáltatására vonatkozólag érvényben álló egyéb törvényes, rendeleti, hatósági intézkedéseket nem érinti.

Indoklás: a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895: XLIII.t.c. 31 §-a értelmében a hazában átutazó vagy tartózkodó idegenek tarthatnak saját hitelveik szerint rendes nyilvános isteni tiszteletet, amennyiben az a fennálló törvényekbe, az állam érdekeibe és a közérkölciségbe nem ütközik és az illető rendőri hatóságnak eleve bejelentetik.

Fellebbező Safrin Jakab főrabbi bemutatta a helybeli autonóm orthodox izraelita hitközség hozzá intézett levelét, mely szerint nem emeltetik kifogás az ellen, hogy lakásán egy imaházat rendezzen be, amelyben családjával és vendégeivel a minden

napi istentiszteletet végezze, s a hitközség szervezeti szabályzata intézkedése megtartása mellett imaházat fenntarthassa.

A rendőrség által megtartott vizsgálat semmiféle bizonyítékot nem tudott arra vonatkozólag, mint az első foku hatóság határozata indoklás részében is kifejezve van, beszerezni, hogy ezen isteni tiszteletalkalmával az állam érdekébe ütköző megbeszélések vagy más tiltott dolgok is előfordultak volna, sőt ezt a feltevést a főrabbról beszerzett információk egyenesen kizárják.

Míthogy tehát az említett isteni tiszteletalkalmak megtarthatóságát a törvény védelmezi sem az országos törvényekben, sem a közérkölcshelyekben, s az állam érdekeibe sem ütközik; ennél fogva az isteni tiszteletalkalmak megtarthatóságát az előírt bejelentési kötelezettség teljesítése mellett engedélyezni kellett...

Kelt: Debreczen sz. ki. város tanácsának 1917. évi május hó 21.-n t. ül.

Kiadta:

Márk Dr. Tóth Márk
polgm. előadó

HBML IV.1405/b.229. – IV.37/1917.

89.

Debrecen, 1918. augusztus 17.

HATÓSÁGI BIZONYÍTVÁNY

Tekintetes Tanács!

Vonatkozással 14775/1918 sz. határozatra, a megtartott vizsgálat alapján tisztelettel jelentem, hogy a Szeferd Orthodox izraelita hitközségnek a Csók utca 6 szám alatt levő imaház berendezésén kívül más ingatlan vagy ingó vagyona nincs.-

Rostás István
rendőrfőkapitány.

Tekintetes Tanács!

14775/1918, 910/1919.számú határozatokra tisztelettel jelentem, hogy az Orthodox izraelita hitközség tulajdonát képező Csók utca 6 számú ingatlan forgalmi értéke 62 ezer korona.

Debreczen, 1919. évi február hó 28-án.

Stern
városi főmérnök

HBML IV.B.1405/b.275. – 910/1919.

90.

Debrecen, 1919. március 4.

A PÁSTI UTCAI FÜRDŐÉPÜLET ÁTALAKÍTÁSA

Debrecen város tekintetes Tanácsának

Tisztelettel kérjük, hogy a Pásti-utcai templomunk udvarában levő imaház és fürdőépület fürdő részében a csatolt tervek szerinti átalakítást engedélyezni kegyeskedjék.

Egyben bejelentjük, hogy ezen átalakítási munkák felelős szakértői Fejér és Ritter okl. építészek /Debrecen, Simonffy-u. 7./.

Debreceni aut. orth. izr.
hitközség Előljárósága

Bernfeld Sámuel
elnök

91.

Debrecen, 1919. október 12.

AZ IZRAELITA TEMETŐBŐL ELVETT TERÜLET EGY RÉSZÉNEK VISSZAADÁSA

Tekintetes Városi Tanács!

Tisztelettel alólirott izr.szentegylet, mint az izr.temető tulajdonosa a köztemető létesítésének kérdésében nem foglalt el külön álláspontot és a jövőben sem szándékozik az összes felekezetek temetkezési igényeinek kielégítését célzó köztemető létesítése elé szeparatiztikus törekvésekkel akadályokat gördíteni.

Ezeket előrebocsátva azt a sajnos körülményt kell a tek.Tanácsnak bejelentenünk, hogy a haláleseteknek az utóbbi években történt nagyfoku emelkedése folytán temetőnk annyira megtelt, hogy már nem tudjuk bevárni a köztemető létesítését, illetve annak közhasználatba vételét, mert már most is csak az utaknak szánt területek felhasználásával tudunk halottainknak nyugvóhelyet biztosítani. Sürgősen kell tehát jelenlegi temetőnk kibővítéséről gondoskodnunk, erre pedig csak egy mód áll rendelkezésünkre t.i. a temető határvonalának kitolása... Ezen egyedüli megoldásnak azonban útjába áll a tek. Tanácsnak 8232/1906. sz. határozata, mely szerint a 8301/a-4-vel megjelölt terület jobboldali nyulványa utcanyitás céljára közterületként a szentegylettől minden ellenérték nélkül elvétellett.-

Kényszerűségi okokból tehát tiszteletteljes kérelemmel fordulunk

a tek.Tanácshoz, miszerint ezen 16 mtr. széles és 192 mtr. hosszú területet a szentegylet tulajdonába visszabocsátani és egyszersmind megengedni méltóztassék, hogy ezen területet a hozzácsatlakozó 8301/a-2 és 8301/a-3 jelzésű parcellákkal

együtt temetkezés céljára felhasználhassuk, annál is inkább, mert a visszaadni kért területen utca eddig nem nyitott és ezután sincs erre az utcára szükség, amennyiben a fentemlített két parcellán túl, ugyancsak a mi területünkől nyitott utca teljesen elegendő a Homokkert lakóinak közlekedésére.-

Tekintetes Tanács!

Kérelmünk elintézésénél méltóztassék figyelembe venni egyrészt, hogy mi annak idején készséggel átengedtük a három utca számára kívánt területet, másrészt, hogy három utcából csak egyet kérünk vissza és ezt is csak azért, mert e nélkül halottainkat már a közel jövőben eltemetni nem tudjuk és köztemető hiányában a város nem képes most izr.vallásu polgárainak eltemetéséről gondoskodni.-

A debreczeni izr.szentegylet előljárósága:

Kiváló tisztelettel:

Dr.Gutfreund Sámuel
elnök.

Burger D.József
jegyző.

HBML IV.B.1405/b.307. – 3827/1920.

92.

Debrecen, 1920. május 7.

A VÁROSI TANÁCS TERÜLETET AD ÁT A TEMETŐ BŐVÍTÉSÉHEZ

Határozat.

A v. Tanács az építőbizottság azon javaslatát, miszerint temetkezési célokra a kért 192 m hosszú 16 m széles úttest 30 évi időtartamra jogelismerési díj ellenében használatra átadassék elhatározza s kimondja, kötelezi az izr.szentegyletet hogy fent nevezett területért minden naptári év elején 20 kor jogelismerési díjat a számvevőség közbejöttével a v. házipénztárba fizesse be...

Márk Endre
polgármester

Aczél Géza
v.főmérnök.

HBML IV.B.1405/b.307. – 3827/1920.

93.

Budapest, 1922. április 28.

M. Kir. Belügyminisztérium Szám: 7514/1922
Int.

Válaszirat: 3640/1922.

Tárgy: Hoffmann Bernát vámospércsi lakos kiutasítása.

Méltóságodnak 920/1922 szám alatt 1922 évi március hó 4.-én kelt határozatát, mellyel Hoffmann Bernát vallástanitó, 27 éves, izr. vámospércsi lakost és hozzátartozóit, névszerint Winkler Margit nejét 4352/1920 int. 20.000/1920. int. sz. rendelet alapján az ország területéről mindenkorra kiutasítja és eltoloncolásuk foganatosításáig internálásukat elrendeli, felebbezés folytán felülbírálván-jóváhagyom.

Ekként kellett határoznom, mert lefolytatott eljárás során beigazolást nyert, hogy nevezett zsidó fajhoz tartozó külhonos, aki 1914 január 1.-e után költözött az ország területére és magyar állampolgárságát közokirattal nem igazolta. Az általa e célból becsatolt okmányok miután csak megszállt területen a megszálló hatóságok által állították ki a 25700/1922 int. sz. rendelet értelmében születési helyeül és magyar állampolgárságnak igazolásául el nem fogadhatók.

Erről Méltóságodat a vonatkozó iratok csatolása mellett további szabályszerű eljárás végett azzal értesitem, hogy nevezettet az ország területéről haladéktalanul toloncoltassa el, ha ez akadályokba ütközik a zalaegerszegi m. kir. internáló táborba, jelen rendeletem keltétől számított 15 nap alatt, okvetlenül szállíttassa be és ennek megtörténtét hozzám jelentse.-

B u d a p e s t, 1922 évi április hó 28.-án.

A miniszter rendeletéből:
olvashatatlan aláírás
államrendőrségi tanácsos

Hajdu vármegye Alispánjának,
Debrecen.

Hoffmann Bernát fellebbezése

Nagyságos Alispán Ur !

920/1922. sz. a kitiltási ügyemben hozott határozat ellen a .I. igazolt ügyvédem útján tisztelettel

fellebbezéssel

élek. Kérem jelen jogorvoslatomnak a 920/1922, valamint a 3950/1921. sz. alatt elfekvő összes iratoknak a Nagyméltóságú M. Kir. Belügyminiszter Urhoz leendő felterjesztését, hol a nehézményezett határozat megváltoztatásáért és az ellenem indított kitiltási eljárás megszüntetésének elrendeléséért esedezem.

A 920/1922 sz. határozat szerint hozzátartozóimmal együtt az ország területéről mindenkorra való kiutasításom azért indokolt, mert beigazolást nyert, hogy mint zsidó fajhoz tartozó egyén az ország területére 1914 január 1 után költözöttem és magyar állampolgárságomat 1918 november hó 1 előtt kelt közokirattal nem igazolom.

A 40011921 főszolgabírói, 3950/1921 alispáni számú iratok mellett fekvő okmányaim ezen téves ténymegállapításnak épen ellenkezőjét igazolják. Azokból kitűnik, hogy 1894 évben Lipcse községben, a huszti járásban, Máramaros vármegyében születtem, lipcse községbeli illetőségem van, tehát-bár izraelita felekezetű, de magyar fajú és magyar állampolgár vagyok. B. ./ csatolom anyakönyvi kivonatokat is, mely szerint szintén magyarországi születésemet magyar voltomat igazolja.

A 3950/1921 sz. alispáni határozat megállapította helyhatósági bizonyítványra hivatkozással, hogy mint lipcsei, tehát magyar községbeli illetőségű voltam 1916 június havában katonai katonai sorozás alatt s mint Magyarországnak jelenleg megszállott területéről származott állampolgára a 5423/1920. B. M. sz. rendeleténél fogva nem vagyok külföldinek tekinthető és sem a 20000/1920 B.M. sem a 25700/1920 B.M. rendelet alapján nem vagyok sem kitiltható, sem kellő alap híján- internálható.

Mínthogy pedig úgy az iratoknál fekvő mellékletek, mint jelen alkalommal becsatolt anyakönyvi kivonatból magyar születésem, illetőségem, állampolgárságom, melyet magyar születéssel és nem honosítással szereztem, -kétségtelen minthogy továbbá a határozatból kitűnően főszolgabíró ur sem javasolta kitiltásomat és egyéni megbízhatóságom, erkölcsiségem ellen a legkisebb kifogás sem emeltetett, -mivel végül már itt Vámospércsen megházasodtam, mint egyedül magyar nyelven oktató és csakis magyar nyelven beszélő vallásitanító megélhetésemet csak itt mint a Hazának hasznos és tisztességes polgára tudom biztosítani, kitiltásom kimondása minden törvényi, ténybeli és méltányossági alapot nélkülöz.

alázatos szolgálja
Hoffmann Bernát

HBML IV.B. 905/b.180 - 3640/1922. Belügyminiszteri leirat az alispánhoz.
Hoffmann Bernát fellebezése. - Tisztázat

94.

Debrecen, 1923. augusztus 30.

AZ ORTODOX ELEMIS ISKOLA ÉPÍTÉSE

Tekintetes Tanács!

Alólirott debreczeni aut. orthodox izr. hitközség előjárósága azon tiszteletteljes kérelemmel fordulunk a tekintetes Tanácshoz, hogy épülőfélben levő iskolánk részére a városi téglagyárból 50.000 darab téglát mérsékelt árban kiutalni kegyeskedjék.

Hitközségünk ezuttal első ízben fordul a tekintetes Tanácshoz támogatásért. A legsúlyosabb időkben, nem riadva vissza az áldozatok nagyságától és az élénk tornyosuló akadályok tömegétől, fogtunk hozzá emeletes iskolánk építéséhez. Hogy

ezen építkezés egyrészt kulturális, másrészt gazdasági szempontból mit jelent, főleg a tekintetes Tanács előtt fejtegetnünk. Hitközségünk minden egyes tagja erejét meghaladó áldozatot hozott a kultúra ezen hatalmas bástyája érdekében. Az építési anyagok és munkabérek váratlan emelkedése azonban olyan helyzetet teremtett, hogy e nagy mű befejezése előtt állva, szomorúan állapítjuk meg anyagi erőnk teljes kimerülését. Minthogy pedig az épület szilárdsága érdekében az építési anyaggal nem takarékoskodhatunk és emiatt a gondos előrelátással beszerzett téglamennyiségen kívül újabb 50.000 db. téglára a beszerzésének szüksége merült fel, anyagi erőnk teljes kimerülése ama tiszteletteljes kérésünk előterjesztésére kényszerít minket, hogy ezen téglamennyiséget a városi téglagyárból mérsékelt áron kiutalni kegyeskedjék.

Nem kételkedünk abban, hogy a tekintetes Tanács, mely mindenkor bőkezű támogatója volt az iskoláknak, amit az is mutat, hogy városunk minden iskolája a város ingyenesen adományozott tégláiból épült,

- most sem fog elzárkózni az elől, hogy a nem ingyenesen, hanem csak mérsékelt áron kért téglára kiutalásával segítsen minket iskolánk épületének tökéletes befejezéséhez és ama célunk megvalósításához, hogy az „iskolák városát” modern, impozáns iskolaépülettel gazdagíthassuk.

Kérésünk teljesítését remélve, maradunk a tekintetes Tanácsnak Kiváló tisztelettel

A debreczeni aut. orth. izr. hitközség előljárósága:

Klein Ábrahám
jegyző

Bernfeld Sámuel
elnök

HBML IV.B.1405/b.345. – 123/1924.

95.

Debrecen, 1923. december 7.

A VÁROS TÁMOGATJA AZ ORTODOX ISKOLA ÉPÍTÉSÉT

744/27745 – 27799/1923.

Az autonóm izr. hitközség kérelme iskola építési célokra 50.000. db. téglának a városi téglagyárból kedvezményes áron leendő kiutalása iránt.-

H A T Á R O Z A T.

A törvényhatósági bizottság a folyamodó hitközségnek azt a kérelmét, hogy részére iskolaépítési célokra a városi téglagyárból 50.000 darab téglára kedvezményes áron kiutaltassék, nem teljesítheti, mert a városi téglagyár kormányhatóságilag jóváhagyott szabályrendelete szerint a rendes közfoglalmi árakból engedményt tenni nem lehet.

Figyelemmel azonban a város közönségének az iskolafenntartó egyházi hatóságokkal szemben a múltban is mindenkor tanúsított áldozatkészségére, melyet a jövőre nézve is megtartani kíván, folyamodó hitközség részére iskolaépítési

célokra a folyó évi költségvetés terhére 2.000,000 korona, azaz Kettőmillió korona építési segílyt szavaz meg s felhivja a városi Tanácsot, hogy tekintettel arra, miszerint folyamodó hitközség iskolája épülőfélben van, a pénzünk értékének csökkenésével a kormányhatósági jóváhagyás bevárása anyagi hátrányt okozna, a most megszavazott összeget kormányhatósági jóváhagyás bevárása nélkül azonnal utalja ki.

A határozat kormányhatósági jóváhagyásra felterjesztendő...

Kelt Debreczen sz. kir. Város törvényhatósági bizottságának 1923. évi december hó 7-én tartott ülésében.

Dr.Orosz jegyző

HBML IV.B.1405/b.345. – 123/1924.

96.

Debrecen, 1928. július 6.

A HATVAN UTCA ELEJÉNEK SZABÁLYOZÁSA

Méltóságos Polgármester Úr!

A debreczeni izr. hitközség az 1921-ben kormányhatósági engedély alapján létesített gimnáziumának elhelyezése céljából még 1924 február havában megvásárolta a több örökös tulajdonát képező Hatvan utca 6. sz. házas teleknek kéttized részét abban a feltevésben, hogy majd a többi nyolctized részét is megveheti.

Sajnos a ház többi tulajdonosaival nem tudtunk megegyezésre jutni és így kénytelenek voltunk gimnasiununkról akként gondoskodni, hogy elemi iskolánkra egy második emeletet húztunk és mellé egy szárnyépületet emeltünk. Ez is két milliárdnál több adósságot eredményezett hitközségünk terhére, bár nem ideális megoldás két fële iskolát egy területen fenntartani.

Éppen azért szerettük volna Hatvan utcai telkünkön, melyet a múlt esztendőben már egészen megszereztünk, az egyik iskolát elhelyezni. Azonban tagjaink teherbíró képessége a mai gazdasági viszonyok között nagyon megcsappant, -újabb kulturális terhet már nem vagyunk képesek vállalni. Másrészt pedig bankkölcsönt csak jövedelmező ingatlanra kaphatunk.

Így tehát, hogy a csak teljesen hasznavehetetlen, ki sem javítható épületekkel bíró telkünk parlagon ne heverjen, hanem jövedelmével legalább némileg enyhíthesse hitközségi tagjaink terheit, - másrészt érezve azon kötelezettséget, hogy a kinek csak valamiképen módjában áll, - segíteni kell a nagyfokú munkanélküliségen munka alkalmak létesítésével, - a kilátásba helyezett bankkölcsön alapján, - elhatároztuk, hogy Hatvan utca 6.sz. telkünkön egy teljesen új modern négy emeletes bérházat építettünk.

Mikor ezen tervünk megvalósításához szükséges helyszinrajzért a műszaki ügyosztálynál eljártunk, - legnagyobb meglepetésünkre, - mert hiszen a Hatvan utca azon a helyen jelenlegi állapotában is nagyon széles, azon értesítést kaptuk, hogy az

új szabályozási terv szerint a Piacz utca felőli részen körülbelül 8.20 méterrel, az állomás felé eső részen pedig 5.50 méterrel kell beljebb mennünk.

Nem igényel bővebb magyarázatot, hogy ilyen elhelyezésben az üzletek és lakás értéke legalább Negyven százalékkal kevesebb, - úgy hogy előljáróságunk többségének álláspontja szerint, ha nem építhetünk a jelenlegi utca vonalban, - akkor egyáltalában nem is építhetünk.

Tekintettel arra, hogy a Hatvan utca a Bethlen utcáig teljesen elegendően széles, ebben az állapotban a legnagyobb forgalom lebonyolítására is alkalmas,-

figyelemmel arra, hogy a Hatvan utca és Piacz utca sarkán levő emeletes, a legjobb karban levő, nagy jövedelmet nyújtó bérház talán Száz év múlva sem kerül lebontásra és így igazán egyáltalában nem közérdek, hogy a Hatvan utca eleje be sem látható hosszú időre elcsúfítassék,-

tekintettel továbbá arra, hogy az utcához csatolandó ezen nagy területnek megváltása egészen fölösleges nagy kiadással terhelné a vároa házipénztárát,-

nem csupán a mi jogos érdekünkéből, hanem közérdekből is azon tiszteletteljes kérelemmel fordulunk Méltóságodhoz: méltóztassék a Hatvan utca ilyentén módon való szabályozásának megváltoztatása céljából szükséges intézkedéseket megtenni,-

De addig is, miután mi már a következő hónap vagyis augusztus elsején hozzá akarunk fogni az építkezéshez,-méltóztassék az erre illetékes tényezők meghallgatása után bennünket értesíteni, hogy az építkezést a jelenlegi vonalban végezhetjük. Ezen értesítés vétele után azonnal benyújtjuk az építkezési engedély megadása iránt kellően felszerelt kérvényünket.

Mély tisztelettel

Fejér Ferenc

hitközségi elnök

HBML IV.B.1405/b.395. - 19.261/1928.

97.

Debrecen, 1928. július 26.

A HATVAN UTCA 6. SZ. ALATTI ÉPÜLET LEBONTÁSA

Debrecen sz. kir. város Tekintetes Tanácsának,

Helyben.

Alólirott debreceni izraelita hitközség a tulajdonát képező Hatvan-u. 6. számú házastelkén egy új négyemeletes épületet akar építeni, miért is tisztelettel kérjük a jelenlegi épület elbontására a Tekintetes Tanács engedélyezését...

Egyben kérjük annak megállapítását, hogy az épület lakás céljaira – avultságánál fogva nem alkalmas és jelenleg is csak egyes részek mint szükség lakás vannak igénybe véve. Jelenlegi bentlakók, megállapodás szerint, augusztus hó 1-ig tartoznak kiköltözni...

Kiváló tisztelettel
Fábián Ferenc   Fejér Ferenc
főjegyző   elnök

HBML IV.B.1405/b.395. – 19.531/1928.

98.

Debrecen, 1929. szeptember 16.

A HATVAN UTCA 6. SZ. ALATTI JÁRDAÉPÍTÉS KÖLTSÉGE

Méltóságos Polgármester Ur!

Hatvan utca 6. számú bérházunk előtt elterülő járda aszfaltburkolata költségeire vonatkozó 19200/1929. VII. számú Határozat ellen tiszteletteljes előterjesztéssel élünk.

Köztudomású ugyanis, hogy reánk nézve óriási hátránnyal jár az, hogy épületünket a jelenlegi utca vonaltól több méterrel hátrább voltunk kénytelenek emelni. Rendkívüli sok kárt szenvedünk ennek következtében, mert üzlethelyiségeinket sem tudjuk e miatt bérbé adni. Hiszen mi minden lehetőt elkövettünk arra nézve, hogy a jelenlegi utca vonalba építhessünk. Fájdalom eredménytelenül.

Lehetetlennek tartjuk, mert ez ellenkeznék nemcsak a méltányossággal de az igazsággal is, hogy mi azon terület aszfaltozásának költségeit viseljük, mely terület tőlünk érzékeny megkárosítással kisajátított...

... másrészt pedig a közérdeknek nagy szolgálatot tettünk ezen bérház felépítésével, - mély tisztelettel kérjük Méltóságodat: kegyeskedjék bennünket az aszfalt járda burkolat költségeihez való hozzájárulás alól felmenteni.

Mély tisztelettel
Debreceni Izraelita Hitközség

Guttman Mózes   Fejér Ferenc
jegyző   elnök

HBML IV.B.1406/b.154. – 15.176/1937.

99.

Debrecen, 1930. szeptember 25.

A POLGÁRI LEÁNYISKOLA SEGÉLYEZÉSE

Debrecen sz. kir. Város
Nagytekintetű Tanácsának,

Helyben.

A Debreceni Izraelita Hitközség által fentartott Polgári leányiskola súlyos válság előtt áll. Nem tanulmányi szempontból, hanem mert Debrecen sz. kir. város Nagyteltekintetű Tanácsa olyan határozatot hozott a Polgári iskolák segélyezése ügyében, mely rendkívül érzékenyen sújtja iskolánk anyagi érdekeit...

Az elmúlt év eredményét alapul véve és azt a folyó évvel szembe állítva sajnálatosan tapasztaljuk, hogy míg 1929-ben Debrecen sz. kir. városa 7800.- pengőt juttatott készpénzben, 768.- pengőt pedig tüzelő anyagban, iskolánk segélyezésére, addig 1930-ban 4936 pengőre csökkentette a város a készpénzegélyt, a tüzfűszegélyt pedig teljesen eltörölte.

Ezzel 3632.- pengő veszteség érte iskolánkat. Ezen veszteségen felül az által is megrendült polgári iskolánk pénzügyi egyensúlya, hogy a Nagyméltóságú m.kir. Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Ur a tanárok felemelt lakpénzét 1413.50 pengőben megállapítván annak kifizetésére hitközségünket kötelezte, viszont az államforrásból eddig folyósított államsegélyt 11.606.- pengőről 9849.- pengőre szállította le.

Ez együtt 3170.- pengő veszteséget jelent. Ha figyelembe vesszük az évközi előirásos előlépéseket és az előző két szakaszban kimutatott 6802.- pengőt megállapíthatjuk, hogy költségvetésünkben 10.000.- pengő veszteség mutatkozik. Ez okozza Polgári leányiskolánk válságát és ezért vagyunk kénytelenek Debrecen sz. kir. város Nagyteltekintetű Tanácsához fordulni segély iránti kérelmünkkel... 1909-ben 15.750.- korona volt polgári iskolánk évi költségvetése, a tanárok száma 5, javadalmuk pedig évi 6283. korona volt. Vagyis stázalékosan kifejezve Debrecen sz. kir. város fedezte a költségvetés 33%-át, a tanári javadalmak 78%-át. Azóta tanáraink létszáma 9-re emelkedett, kiknek összjavadalma az állami rendszerű fizetések szerint 39.463.- pengő a költségvetés-főösszege pedig 44.200.-pengő. A nemes Város segélye 4.936.- pengő vagyis költségvetésünk 12%-a, a tanári javadalmak 11%-a.

A tanárok száma 80%-kal emelkedett. Fizetésük az 1909.évi tanári fizetések hatszorosára növekedett, míg a város segélye 33, illetve 78%-ról 12, illetve 11%-ra csökkent. Ilyen sajnálatos körülmények között hitközségünk nem képes ezt a polgári leányiskolát fentartani, mert tagjait nem tudja a mostaninál nagyobb adók fizetésére kötelezni.

... A legmélyebb tisztelettel arra kérjük a Nagyteltekintetű Tanácsot, mérlegelje a helyzet komolyságát és ne engedje, hogy Városunkban, az iskolák városában, egy olyan kultúresemény következék be, hogy egy hitfelekezeti polgári leányiskolát, mely 24 esztendő óta a tanhatóságok legnagyobb elismerése mellett áldásosan terjeszti a hazaszeretetnek, a hitnek és tudásnak tanításait városi segély leszállítása miatt kelljen megszüntetni...

Méltóztassék belátni, hogy ez az iskola, mely 220-250 serdülő leánynak nyújt tanítást és nevelést, ez az iskola jobb bánásmódra érdemes és háromszor akkora segély összeggel való segélyezésre méltán rászolgált...

Az a tiszteletteljes kérésünk, hogy polgári leányiskolánk fentartásához 1930.szeptember 1-től kezdődő hatállyal évi 12.000 azaz: tizenkettőezer pengőt

méltóztassék készpénzben megszavazni és az eddigi failletményt is természetben kiadni kegyeskedjék...

Ha azon várakozásunkban, hogy Debrecen sz.kir. városa ezen jogos és indokolt kérelmünket teljesítse,- netán csalódnánk, ugy már most kijelentjük, hogy az ebből eredhető következnényekért a felelősséget magunkról elhárítjuk.

A legmélyebb tisztelettel

ifj.Krausz Vilmos
alelnök főjegyző

Fábián Ferenc

HBML IV.B.1406/b.22. - 32.116/30.

100.

Debrecen, 1933. december 1.

JEGYZŐKÖNYV AZ 1993. ÉV II. FÉLÉVÉBEN TARTOTT GYÁRI VIZSGÁLATRÓL

I.

1. A megvizsgált gyár megnevezése és helye. Orth. hitközség fürdő. József kir. hg. 15.

2. Közegészségügyi tekintetből nincs-e káros befolyással a gyár üzeme annak közvetlen környezetére vagy viszont a környezet a gyár üzemére? nincs.

3. Csatornázva van-e a gyártelep? Ha igen, a csatorna megfelel-e a közegészségügyi kívánalmaknak? Igen...

II.

5. A munkások száma: 1

a./ férfi 1

6. A munkahelyiségek a köztisztasági és közegészségi kívánalmaknak általában megfelelnek-e? Igen...

7. A világításra szolgáló fényforrások és maga a mesterséges világítás módja nem esik-e kifogás alá közegészségi tekintetből? Nem...

10. A trachoma és a tuberculosis ellen elrendelt óvintézkedések keresztül vannak-e vive? Igen...

16. Miféle ivóvíz áll a munkások rendelkezésére? Vizvezeték. Az ivóvíz kifogástalan-e? Igen...

III.

21. A munkaidő tartama:

a./ a felnőtteknél? 8...

/az aláírás olvashatatlan/
városi aljegyző

Dr.Félegyházy János
kerületi tisztí orvos

HBML IV.B.1408/a.1. - 1671/1933.

101.

Debrecen, 1933. december 1.

JEGYZŐKÖNYV AZ 1933. ÉV II. FÉLÉVÉBEN TARTOTT GYÁRI
VIZSGÁLATOKRÓL

I.

1. A megvizsgált gyár megnevezése és helye: Statusquo izr. hitközség fürdő. Pásti u. 8.
2. Közegészségi tekintetből nincs-e káros befolyással a gyár üzeme annak közvetlen környezetére vagy viszont a környezet a gyár üzemére? Nincs...
3. Csatornázva van-e a gyártelep? Igen...

II.

5. A munkások száma: 2

a./ férfi 2 ...

10. A trachoma és a tuberculosis ellen elrendelt óvintézkedések keresztül vannak-e
vive? Igen...

13. Megvannak-e előírás szerint az első segélynyújtáshoz szükséges gyógy- és
kötszerek, hozzáférhetők-e és kezelésük megfelelő-e?

Igen...

16. Miféle ivóvíz áll a munkások rendelkezésére? Vizvezeték.

Az ivóvíz kifogástalan-e? Igen...

III.

21. A munkaidő tartama:

a./ a felnőttéknél? 12 ...

d./ van-e éjjel munka? Nincs...

Városi aljegyző

Dr. Félegyházi János

kerületi tisztviselő orvos

HBML IV.B.1408/a.1. - 1662/1933.

102.

Debrecen, 1934. október 15.

A ZSIDÓ TEMETŐ KIBŐVÍTÉSE

Határozat.

A törvényhatósági bizottság, 1934 évi április hó 28-án tartott rendkívüli
közgyűlésében 131/1934. bkgy. sz. véghatározatával az 1876: XIV. tc. 117.§-ának
rendelkezése, valamint a 37003/1904. B.M. sz. elvi jelentőségű miniszteri határozat
alapján tudomásul vette a Debreceni Izraelita Szentegyletnek azt a bejelentését,
melyszerint a Monostorpályi ut mentén fekvő, a jelenlegi zsidótemetővel

szomszédos s attól, a Hegyi Mihályné utca által elválasztott, gróf Vécsey u. 29. sz. alatti ... kb. 3 hold területű saját tulajdonát tevő ingatlant zsidó temető céljára veszi használatba. A törvényhatósági bizottság fenti határozatának meghozatalánál csak mint a terület feletti rendelkező közület járt el. A hozzájárult tudomásulvétele azonban nem jelenthette azt, hogy ez a terület már temetkezésre is használható.

Ez csak akkor lehetséges, ha erre a területre vonatkozó temető használati engedélyt az erre illetékes közegezésügyi hatóság kiadja.

A fenti hozzájárulás feltételeként kikötötte azonban a város közönsége, miszerint:

1. – a város szabályozási tervnek a Hegyi Mihályné és Kiss Áron utcákra vonatkozó rendelkezései érintetlenül maradnak,-

2. – a felekezeti temető céljára átengedett területen a Debreceni izr. Szentegylet a köztemetői szabályrendelet 1.§-ának második bekezdésében előirt berendezéseket /halottasházat/ a vonatkozó közgyűlési véghatározat keltétől számított, de legkésőbb három hónap,- tehát legkésőbb 1934 évi jul. hó 28-ig alatt létesíteni köteles.

Ezuttal megállapítom, hogy a Debreceni Izr. Szentegylet az idézett bkgy. sz. véghatározattal kinyilvánított hozzájárulás feltételeinek – a bkgy. véghatározatban kitűzött idő alatt – nem tett eleget sem a szabályozási tervhez való alkalmazkodást, sem pedig az előirt berendezéseket illetőleg.

Az izr. Szentegylet az előirt létesítményekre építési engedélyt kért ugyan, azonban a 18668/1934. VII. sz. határozattal kiadott építési engedélyt úgy magának a Debreceni Izr. Szentegyletnek, mint a környékbeli érdekelt szomszédoknak a felebbezése folytán 25032- 25096/1934. VII. sz. alatt a m.kir.Belügyminiszter Ur döntése elé kellett felterjesztenem.

Meg kell tehát állapítanom, hogy a Debreceni Izr. Szentegylet a 131/1934.bkgy.sz.véghatározatában foglalt két rendbeli kikötésnek saját hibájából nem tett eleget, mert – a 18668/1934. VII. sz. építési engedély részben a Szentegylet felebbezése következtében, nem emelkedett jogerőre.

Azt is megállapítom, hogy a 131/1934. bkgy. sz. közgyűlési véghatározattal, a zsidótemető kibővítése tekintetében adott hozzájárulás, a feltételül kitűzött kettő rendbeli kikötés teljesítése hiányában, nem hatályos, és így azoknak teljesítéséig végre sem hajtható.

Időközben a környékbeli érdekelt szomszédok részéről: Orosz Imréné debreceni Hegyi Mihályné u. 32. sz. a. lakos és társai a f. évi szept. hó 3-án jegyzőkönyvi nyilatkozatukban óvást emeltek a zsidótemető tervezett kibővítése és a halottasház építése ellen. Ebben azt is kifogás tárgyává tették, hogy a helybeli Izr.Szentegylet építési engedély jogerőre emelkedése előtt lépéseket látszik tenni a kibővített temetőrész használatba vételére. Állításuk szerint az új temetőrész „felszentelése” is megtörtént volna. Sőt Molnár Antal és neje, Orosz Imre és neje környékbeli lakosok által f. évi okt. 15- én tett szóbeli bejelentés szerint az új temetőben a napokban már temetkezés is történt.

Hasonlóképpen tiltakozását fejezte ki a homokkerti közbirtokosság is a fenthivatkozott bkgy.sz.véghatározat, illetőleg a zsidótemető kibővítése ellen közvetlenül a m.kir.belügyminiszter urhoz intézett beadványában, a melyet a m.kir.belügyminiszter ur 129749/1934. V. sz. leiratával szabályszerű eljárás végett hozzám leküldött.-

Mindezek előre bocsátása után figyelmeztetem a Debreceni Izr. Szentegylet elnökségét arra, hogy mindaddig, míg az új területre vonatkozó elsőfoku közegészségügyi hatóság a temetői használati engedélyt ki nem adja, továbbá mindaddig, míg a 131/1934. bkgy. sz. közgyűlési határozattal kilátásba helyezett hozzájárulás előfeltételeit a Szentegylet nem teljesíti, a jelenlegi zsidótemetőtől a Hegyi Mihályné utca által elválasztott és a gróf Vécsey u. 29. sz. a. kb. 3. holdnyi terület temetkezés céljaira igénybe nem vehető. Az ebből folyó mindennemű jogkövetkezményekért a Szentegyletet vagyok kénytelen felelőssé tenni.

Felhívom a Debreceni Izr. Szentegyletet, hogy a szóbanlevő területre vonatkozó temetői használati engedély kiadása iránti kérelmét az illetékes elsőfoku közegészségügyi hatósághoz e határozat kézhezvételétől számított 3 napon belül adja be.

Az elsőfoku közegészségügyi hatóságot felhívom, hogy a Debreceni Izr. Szentegylet által oda beadandó engedély iránti kérelemmel kapcsolatosan szükséges közegészségügyi helyszíni szemlét az érdekelt szomszédok bevonásával, a tisztí főorvos és a műszaki ügyosztály kiküldöttjével mielőbb tartsa meg és a helyszíni szemlén találtakhoz igazodóan az engedély kiadása tárgyában határozzon...

Dr. Vargha Elemér sk.h.polgármester.

A kiadvány hitelül:

közig.kiadó. /Olvashatatlan aláírás/.

HBML IV.B.1408/a.2. – 1648/1934.

103.

Debrecen, 1937. február 15.

MAGÁNKÓRHÁZ

M.Kir.Tisztí Főorvosi Bizonyítvány.

A mai napon megtartott helyszíni szemle alapján hivatalosan igazolom, hogy a Debreceni Izraelita Szent-Egylet tulajdonát képező, Debrecenben a Hajduböszörményi ut 21.sz. alatt levő és jelenleg a m.kir. honvéd-kincstár által a debreceni m.kir.Honvéd. és Közrendészeti kórház II.beteg-osztályának céljaira használt telek a rajta levő épületekkel, udvarral és kerttel, ugyszintén annak környéke a Debreceni Izraelita Szent-Egylet által felállítani tervezett magánkórház céljaira – az épületeknek megfelelő rendbehozatala és a szükséges mellékhelyiségekkel, valamint felszerelésekkel való ellátása esetén – a közegészségügy követelményei szempontjából megfelel.-

Dr.Gartner István

m.kir.tisztí főorvos.

HBML IV.B.1406/b.151. – 8744/1937.

Budapest, 1937. szeptember 15.

A KÓRHÁZÉPÍTÉS ENGEDÉLYEZÉSE

M.Kir.Belügyminisztérium
258604/1937.XVI.szám

Felterjesztésére az iratok és tervek csatolása mellett további eljárás végett értesitem Polgármester Urat, hogy a Debreceni Izraelita Szentegylet magánkórházának Debrecenben a Hajduböszörményi út 21.sz.a. létesítendő magánkórházát és annak "A Debreceni Izraelita Szentegylet Kórháza" néven való működését a következő feltételekkel engedélyezem.

1./ A középső folyosó jobb megvilágítása és szellőzése céljából a folyosó végére tervezett teakonyhák más helyre helyezendők, hogy a folyosó tengelyben nyitott legyen. Továbbá W.C-k előtti előtér a tervbe berajzolt módon lecsökkenthető és a folyosóba egy ablak nyitandó. A kórterem ajtóiba átlátszatlan üvegbetétek helyezendők el. A hosszanti folyosó végén levő kis ablakot összefoglalt nagyméretű ablaknyílásokká, kell összefoglalni, a fölépcsőház felé pedig szélfogó ajtókat kell alkalmazni.

2./ A W.C. fülkék válaszfala a mennyezetig viendő fel s mindkét fülke szellőzése biztosítandó.

3./ Kivánatosnak látszik az, hogy az aseptikus műtő részére a szülőszoba bejárájával szemben egy ajtó nyitassék.

4./ A W.C.-k előtere is mindenütt vízhatlan burkolattal látandó el.

5./ A tiszta, valamint a szennyes ruharaktárról gondoskodni kell.

6./ A kórház egy legalább 2 m³-es gőzfertőtlenítő géppel szerelendő fel.

7./ Kivánatos volna, ha központi fűtés berendezés nem létesíthető, hogy a kórterem fűtése fatüzelésű cserép- vagy köpenyes kályhák útján történjék és a folyosó megfelelő fűtéséről gondoskodni kell.

Megfontolandó lenne, hogy az épület keleti felében levő második lépcső elbontassék, mivel arra szükség nincsen és annak helyére lehetne a teakonyhát, még egy ápolónői szobát, valamint a ruharaktárat tenni, tekintve, hogy 2 emeletson jut az épület számottevő férőhely nyereséghez.

Végül értesitem Polgármester Urat, hogy a magánygyógyintézet részére az 1.300/1932.N.M.M.sz. rendelet 3.§-ának határozmányai szerint szervezeti és működési szabályzatot és házirendet kell alkotni és ezeket jóváhagyásom végett 3-3 példányban kell a közigazgatás rend útján hozzám felterjeszteni.

A miniszter rendeletéből:

dr.Dávid s.k.

miniszteri tanácsos.

HBML IV.B.1406/b.151. - 8744/1937.

Debrecen, 1938. április 8.

MEISELS ARNOLD ÉS NEJE JUTALOMDÍJ ALAPÍTVÁNY SZÁMADÁSA

HATÁROZAT.-

A m. kir. Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Ur fenti számú leiratában arról értesített, hogy a debreceni statusquo-ante izraelita hitközség kezelése alatt álló Meisels Arnold és neje jutalomdíjalapítvány 1922-1937 évi, további hivatalos használatra ott visszatartott számadási zárlatait megvizsgáltatta és a multa nézve kivételesen elfogadhatónak találta.-

A m. kir. Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Urnak ezen leiratában irt rendelkezése folytán, felhívom a debreceni statusquo-ante izr. anyahitközséget, mint a Meisels Arnold és neje zsidó reálgimnáziumi alapítvány kezelőjét, hogy a jövőben az alapítvány évi jövedelmét, az alapítólevél értelmében, legfeljebb két tanuló közt megosztva adja ki...

Kiadh:

polgármester megbiz:

Dr.Balogh

tanácsnok.

HBML IV.B.1406/b.171. – 12392/1938.

Debrecen, 1943. december 3.

AZ AGGOK MENHÁZÁNAK ÉPÍTÉSE

Méltóságos Polgármester Ur!

Hivatkozással a 38786/1942.VII. és 27856/1943.VII.számú határozatokra és azokban megadott építési engedélyekre tisztelettel kérjük az engedélyek alapján ujonnan megépített:

a./ a Hadházi ucca 6.számú épület meghosszabbításaként létesített toldalék- épületen emelt uccai részen: 2 szobára és 1 előszobára, valamint

b./ a Hadházi ucca 6.számú ház udvari részén, ugyancsak toldalék épület részben, a régi épület meghosszabbításaként épített: 2 szobára és 1 előtérre a használati engedélyt és adómentességet megadni méltóztassék.

Az ujonnan megépített toldalék épületekben létesített helyiségek közül az a./ alatti ucca 2 szoba belépő kis előszoba az általunk fenntartott szegényház /:aggok menháza:/ kibővítését szolgálja és elagott szegény ápoltak elhelyezésére kívánjuk használatba venni. A b./ alatti 2 szobából az első helyiség a menházi imaház céljaira

fog szolgálni, a második szobát pedig az izr.szentegylet hivatali helyiségeként -
/irodának:/-kivánjuk használatba venni...

Teljes tisztelettel
Debreceni izr.Szentegylet elnöksége.
Grosz Nagy Ferenc (Olvashatatlan aláírás)
elnök titkár

HBML IV.B.1406/b.319. – 27.856/1943.

107.

Debrecen, 1944. január 7.

A VÉCSEY U. 29. SZ. ALATTI INGATLANON A TEMETKEZÉS BETILTÁSA

H a t á r o z a t.

Debrecen sz.kir.város elsőfoku közigazgatási hatósága 1935. január hó 10-én kelt 27.742/1934. sz. véghatározatával kötelezte a debreceni izr. szentegyletet, hogy az általa közegészségügyi hatósági engedély nélkül temetés céljára használatba vett gróf Vécsey u. 29. sz. alatti ingatlanon a temetkezést azonnal szüntesse be és az eddig már eltemetett 5 egyén holttestét 30 napon belül távolítsa el.

Ez ellen a véghatározat ellen az említett szentegylet elnöksége fellebbezéssel élt. A másodfoku 30.157/1936. III. számú véghatározat az elsőfoku véghatározatot változatlanul hagyta.

A debrecni izraelita szentegylet elnöksége a másodfoku véghatározat ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.

A m.kir. Belügyminiszter Ur a 307.677/1943. XIV. számú véghatározatával a felülvizsgálati kérelmet az 1929: XXX. t.-c. 50.§-a alapján elutasította, mert a törvényes hatáskörben hozott elsőfoku véghatározatok nem sértenek jogszabályt.

Miután fentieknél fogva az említett elsőfoku véghatározat jogerőssé vált, az összes iratok kiadásával megbízom a városi elsőfoku közigazgatási hatóságot, mint az I. foku közegészségügyi hatóságot, hogy az elsőfoku véghatározat rendelkezéseinek szabályszerű eljárás útján mielőbb szerezzen érvényt...

Kiadta:

Dr.Kölcsey Sándor
polgármester

előadó /olvashatatlan aláírás/

HBML IV.B.1406/b.327. – 51.301/1943.VI.

108.

Debrecen, 1944. május 4.

ZÁR ALÁ VETT ZSIDÓ KERESKEDELMI VÁLLALATOK ADATAINAK BEJELENTÉSE

A debreceni m.kir.pénzügyigazgatóságtól.

Méltóságos Polgármester Urnak Debrecen

A m.kir. Pénzügyminisztériumból távbeszélőn vett rendelet alapján felkérem, utasítom, hogy azon zsidó kereskedelmi vállalatoknak/üzleteknek/névsorát, amelyek az 50.500/1944. K.K.M. sz. rendelet szerint lezárattak ide a fenti számra hivatkozással 24 óra alatt megküldeni sziveskedjék

Tekintettel arra, hogy a távbeszélőn vett rendelet gyors végrehajtásához a várt névjegyzék szükséges, ennél fogva felkérem, hogy azt ide 24 óra alatt megküldeni sziveskedjék.

Dr.Mikola sk.

pénzügyi főtanácsos

pénzügyigazgató helyettes

HBML.IV.B.1406/b. 364. – 21162/1944.

109.

Debrecen, 1944. május 6.

ZSIDÓ KERESKEDŐK ÜZLETÉHEZ TARTOZÓ ÁRUKÉSZLETEK ÉS ÜZLETI BERENDEZÉSEK ZÁR ALÁ VÉTELE

... A tárgyban irt ügyben az 1600/1944. M.E. számú rendelet hatálya alá eső zsidó kereskedők és cégek üzlethelyiségeiket lezárták és erről az 50.500/1944. K.K.M. számú rendelet értelmében a bejelentést megtették.

A bejelentések alapján készült nyilvántartás egy példányát csatoltan megküldöm.

polgármester megbízásából:

olvashatatlan aláírás sk.

tb.tanácsnok.

Tisztázat.HBML.IV.B.1406/b.-364364.-21162/1944.

110.

Debrecen, 1944. május 8.

ZSIDÓK VAGYONÁNAK ZÁR ALÁ VÉTELÉRŐL

Polgármester Urnak

Debrecen.

A m.kir. Földmivelésügyi Miniszter Urnak 2.792/1944. Eln. 2., valamint a 126.600/1944. VII. B. 2. sz. rendelete alapján felkérem Polgármester Urat, hogy hatósága területén lévő mindazon zsidóbirtokokat, amelyen mindezideig zsidó gazdálkodik, vagy annak haszonbérelője zsidó személy, fenti határidőig hivatalommal közölni sziveskedjék.

Bejelentési kötelezettség alá tartozik mindazon keresztyén tulajdonában lévő ingatlan is, melynek haszonbérelője zsidó és annak megmunkálását is zsidó végzi. Mindkét esetben kérem közölni az ingatlan tulajdonosának és ha az ingatlan bérebe van adva és a bérelő zsidó, annak a nevét is, ugyszintén az ingatlan területét és fekvését.

Nem esnek bejelentési kötelezettség alá azok a zsidó birtokok, melyek vagy a Közjóléti Szövetkezet részére, vagy a Vitézi Szék részére, vagy más keresztyén személy részére lettek juttatva, vagy megmunkálás biztosítása végett átadva.

Egyidejűleg kérem közölni azt is, ha valamely ingatlan zárgondnokául kíván-e valakit személy szerint javaslatba hozni.

Az ügy sürgösségére való tekintettel tisztelettel kérem, hogy fentiekre vonatkozó válaszát hivatalommal lehetőleg két napon belül közölni sziveskedjék.

/Az aláírás olvashatatlan/

m.kir.gazd. főfelügyelő
hivatalvezető.

HBML IV.B.1406/b.360. – 18.157/1944.

111.

Debrecen, 1944. május 11.

A GETTÓ KIJELÖLÉSE

M. kir.debreceni VI. csendőrkerületi parancsnokságnak.

Debrecen.

A megkeresésben foglaltakra értesitem, hogy az 1610/1944. M.E. számú rendelet alapján a zsidók lakhelyének kijelölése Debrecen város területén megtörtént. A debreceni gettó két zárt telektömbből áll. A gettó területét a csatolt térkép tünteti fel. Az egyik tömb határai a következő utcák: a Hatvan utca északi páratlan számozású oldala a 29-es számtól a Csap utca sarkáig. Másfelől a Csokonai utca mindkét oldala, valamint a Zsák utca, Zugó utca és Csók utca mindkét oldala. - A másik tömb határai: a Hatvan utca déli, páros számozású oldala a 6-os számtól a Pásti utcáig. Kimarad a 22. 24. 26. számú telek. Tovább folytatódik a Reáliskola utcáig. Kimarad a reáliskola telke, folytatódik egészen a Szepességi utcáig az 52, 54, 58 és 60 számú telkek kivételével. Ennek a tömbnek a másik határa a Szepességi utca és Széchenyi utca az 1 és 3 számú telkek kivételével. A harmadik határ a Széchenyi utca, kivételt képez a Széchenyi utca és Szepességi utca sarkán lévő telek./Posta/ A Széchenyi utcán kimarad a 39, 45, 49 számú telek. Ebbe a tömbbe esik a Simonffy és József kir.

hg. utca is. A Simonffy utca páros oldala a 14 számú telektől végig, páratlan oldala pedig a 15 számtól végig. A József kir. hg. utca páratlan oldala a 13 számtól, páros oldala a 18 számtól végig.

Amint a csatolt térképről látható a debreceni gettó területileg a város belterületéhez tartozik, eddig is tulnyomórészt zsidók által lakott városrész és erre a területre beköltözni kötelezett zsidók is - kis kivételtől eltekintve - a város belterületéről költöznek be. Így, ha és amennyiben arra szükség lenne, a karhatalmat a m.kir.rendőrség debreceni kapitánysága adja.

A csendőrkerületi parancsnokság részéről karhatalmi segítsége csak abban az esetben fogok kérni, ha a város külterületén lakó zsidók ellenszegülnének a gettóba való beköltözési kötelezettségüknek.

Kiadta

Kölcsey
polgármester

előadó /az aláírás olvashatatlan/

HBML IV.B.1406/b.365. - 21838/1944.VI.szám.

112.

Debrecen, 1944. június 30.

ZSIDÓ VAGYONOK LETÁROZÁSA CÉLJÁBÓL VÁROSI HATÓSÁGI KÖZEGEK KIRENDELÉSE

Debrecen sz. kir. város Polgármesterétől.-

H a t á r o z a t.

A fenti célra 26.595/1944. fj. illetőleg 27140-1944. fj. számú határozataimmal 30 napi időtartamra összesen 14 kiegészítő munkaerőt alkalmaztam a pénzügyi hatóság röviduti szóbeli igénylése folytán az egyéb, szintén fontos és halaszthatatlan közigazgatási teendőkkel terhelt városi hatósági nyomozó közegek ezen újabb munkálatok mentesítése érdekében.-

A zsidóvagyon leltározási munkálatok azonban olyan lendületet vettek, hogy az idevonatkozólag működő bizottságokban a város képviselőjét ellátó hatósági közegek fentjelzett száma kevésnek bizonyult, ezért kénytelen volt a hatóság állandó tisztviselői létszámából további e tisztviselő munkaerejét rendelkezésre bocsátani.

A debreceni m.kir.pénzügyőri szakasz, illetőleg a debreceni pénzügyőri biztosi kerület vezetője 2008/1944. számú átiratában ennek a 20 tisztviselőnek további intézkedésig való feltétlen biztosítását most már írásban is igényli.

A pénzügyi hatóságnak a tárgyban említett és nemzeti vagyon - gyarapítás szempontjából annyira fontos tevékenységét kötelelességszerűleg legmesszebbmenően - támogatni kívánván,- az átiratban foglaltaknak megfelelően a kívánt 20 munkaerőt rendelkezésre bocsátom az alábbiak szerint:

Továbbra is kirendelem a 26.595/1944. fj. illetőleg 27140/1944. fj. számú polgármesteri határozatokkal alkalmazott és már a szóbanlévő bizottságokban régebben közreműködő 14 tisztviselőt az említett határozatokban feltüntetett időpontokig.

Megbízom az elsőfoku közigazgatási hatóságot, hogy fenti tisztviselők 30 napi alkalmaztatási idejét a vonatkozó alkalmazási határozatok szerint mutatkozó lejáratokhoz képes kísérje figyelemmel és a további alkalmaztatás iránt szükség esetén tegyen előterjesztést.

Ezzel kapcsolatban a bizottságoknál ezidőszerint működő 6 állandó belső beosztású tisztviselőt ebbeli megbízatása alul mentesíteni kívánom én helyükre:

Balogh Pál rk. vallásu gimn.érettségit tett Szent Anna u. o. sz.

vitéz Bökönyi Sándor gk. gim.érettségit tett Baranyi u. 34.

Málnás Alajos rk. gazdász Pacsirta u. 19. sz.

Bálint Mihály ref. III. év- gazdász Vigkedvü M. u. 5. sz.

Molnár Béla ref. III. tanítóképzős Nyil u. 25.

Román Gábor ref. gimn. érettségit tett Zrinyi u. 33. sz. a. debreceni lakosokat 1944 évi július hó 1 napjától kezdődőleg egy hónapi időtartamra utólagosan kifizetésre kerülő havi 180. -P. díja más mellett ideiglenes kisegítő munkaerőként alkalmazom és szolgálattételre a városi elsőfoku közigazgatási hatósághoz osztom be.

Tisztázat.HBML.IV.B.1409/b.17.-7166/1944.

113.

Debrecen, 1944. július 26.

RENDELET AZ IZRAELITA ANYAKÖNYVEK ÉS ÖSSZEÍRÁSOK BESZÁLLÍTÁSÁRÓL A VÁRMEGYEI LEVÉLTÁRBA

M.kir. Vallás és Közoktatásügyi Miniszter ur 8200/1944. Bkm. sz. rendeletében úgy intézkedett, hogy az 1895 évi október hó 1-napja előtt vezetett izr. születési, házassági és halotti anyakönyveknek az izr. hitközségek őrizetében lévő példányait, továbbá akár a rabbi, akár a hitközség irattárában őrzött összeírásokat és személyi állapotra vonatkozó egyéb feljegyzéseket, ha azok 1895 évi október hó 1- előtt keletkeztek, 1944 évi június hó 30-napjáig a vármegye levéltárába kell beszoigáltatni.

Alispán urnak 15.964/1944. sz. rendeletére felhivom, hogy fenti anyakönyvek és összeírások beszoigáltatásáról haladéktalanul gondoskodjék, és annak megtörténtét jelentse.

Dr. Poroszlay s.k.
főszolgabíró.

Tisztázat. V.623/c.1.-4638/1944.

Debrecen, 1944. évi július hó 17.

Tekintetes Pénzügyigazgatóság

Debrecen.

Alulírott Alföldi Központi Tejszövetkezet azon tiszteletteljes kéressel fordulunk a Tek. Pénzügyigazgatósághoz, hogy a cégünket a Knöpfler Kálmán Zugó u.6. szám alatti és a Friedmann Zsigmond József kir. hercen u. 60.szám alatti fuvarozási vállalkozók zárgondnokává kinevezni és nevezett szállítók lovait és felszereléseit cégünknek használatra és karbantartásra átadni sziveskedjenek. Cégünk hajlandó úgy a felszerelési tárgyakat, mint a meglévő lovakat is kézpénzfizetés ellenében megvásárolni. Kérjük továbbá a Friedmann féle istállót részünkre rendelkezésre bocsátani, hogy ott meglévő lovainkat és felszerelési tárgyainkat, valamint a fenti cégtől átveendő dolgokat elhelyezhessük.

Fenti kérelmünk teljesítéséhez rendkívül fontos közérdek fűződik, mert ezen felszerelési tárgyakat a Debrecent környező községekből beszállítandó tejek szállításához akarjuk használni.

A tejszállítást mai napig a német katonai parancsnokság által rendelkezésünkre bocsátott teherautókkal eszközöltük azonban a mai napon a parancsnokság az autókat benzinhiány miatt leállította. Az autó leállítás Debrecen város tejjelátását katasztrofális helyzetbe hozta, mert eddig Balmazújváros, Konyár Derecske, Kaba, Hajdusoboszló, Mikepércs, Hajduhadház, Hajdusámson, stb. községekből autóval beszállított tejek beszállításától elestünk és a szállításhoz megfelelő fogatokat kiállítani nem tudunk és amit be is tudunk szerezni istálló hiányában elhelyezni nem tudjuk, mert a szabad istállók a német katonaság által el vannak foglalva.

Fentiek előadása után tisztelettel kérjük, hogy a Friedmann féle istállót részünkre használatra soron kívül átengedni, míg a felszerelést szekereket, szerszámokat minél előbb átadni sziveskedjenek.

Sajnos addig míg fenti kérésünk elintézését nem nyer Debrecen városában a 3 éven felüligyermekek tejjelátását teljesen beszüntettük. Az aggod és betegek csak félmennyiséget kapnak s ha fenti községek tejét nem fogjuk tudni behozni, úgy a csecsemők fejadagját is csökkenteni leszünk kénytelenek. Ezenkívül a katonai kórházak ellátását is 50 %-ban lecsökkentettük.

Soron kívüli intézkedést kérünk és vagyunk:

Alázatos tisztelettel:
Alföldi Központi Áruforgalmi
Szövetkezet
Tejüzeme, Debrecen.

olvahatalan aláírás

Tekintetes

Kereskedelmi és Iparkamara Főtitkári Hivatalának

Helyben.

A Pénzügy Igazgatósághoz 8977/1944 szám alatt benyújtott kérelmünkkel kapcsolatban szükségesnek látjuk a tek. Kamarát arról értesíteni, hogy a kérelmünkben igényelt Knöpfler féle felszerelés már nincs meg azt elárverezték, e helyett mély tisztelettel kérnénk a Fröhlinger Mihály Simonfi u. 30 szám alatti fuvarozó fuvarozási felszereléseit részünkre kiutalni. Így a Friedman féle és Fröhlinger féle felszerelést kérnénk teljes egészében.

Tekintettel arra, hogy ma még a csecsmőket sem tudjuk tejjel ellátni fontos volna, hogy az alábbi községekben minden este 5 órakor 1-1 fuvart indíthassunk (Hajdusámson, Hajduhadház, Téglás, Balmazújváros, Mikepércs, Sáránd, Derecske, Konyár, Hajdubagos, Haláp, Vámospércs.)

Tekintettel ana, hogy ezen tej fuvarozások fogatainkat csak délután 5 órától éjjel 11-12 óráig veszik igénybe, cégünk az Elsőfoku Iparhatóságtól fuvarozási iparendélyt kért, mert összes fogatunkkal módunkba volna mindennap reggel 6 órától délután 3-4 óráig fuvarozást eszközölni, sőt a fent megjelölt községekbe esetleges áruszállításokat is vállalnánk, mert szekerünk csak visszafele hozna tejet a fenti községekből. A fenti tejfuvarozáshoz úgy a szekereket, mint a lovakat állandóan a legkifogástalanabb állapotban kell tartanunk és épen ezért azt hisszük igen fontos közérdeket szolgálnánk fuvarozási vállalatunk létesítésével. A zsidó fuvarozások leállításával a fuvarozás elég nehéz probléma ma városunkban, sokat jelentene, ha mi 8-10 fogattal mindennap rendelkezésre tudnánk állani.

Tekintettel ana, hogy úgy a tej beszállítás, mint a fuvarozás igen fontos érdeke városunknak, tisztelettel kérjük az Iparhatóságnak fuvarozási engedélyünk kiadását javasolni és ismételten kérjük a kért fuvarozási felszerelések soron kívüli kiadását, illetve fuvarozási vállalatok zárgondnokává való kinevezésünket és vagyunk

Tisztelettel:

Alföldi Központi
Áruforgalmi Szövetkezet Tejüzeme, Debrecen
/olvashatatlan aláírások/

115.

Debrecen, 1944. július 28.

K I V O N A T

a ker. és iparkamarában működő, a zár alá vett zsidó üzletek, Árukészletek itélése tárgyában alakult bizottságnak az 1944 július hó 25-iki üléséről felvett jegyzőkönyvből:

257/128301 /1944. kamarai sz.:/ AZ ALFÖLDI Központi Áruforgalmi Szövetkezet tejjuzeme kéri Knöpfler Kálmán Zugó u. 6 sz. a. és Friedmann Zsigmond, József kir. hg. u. fuvarozási vállalatok felszereléseire zárgondnokul kirendelését. Indokul előadja, hogy a tejjelátást fuvar hiányában biztosítani nem tudja másként, a város főispánja a kérelmet támogatja. A pénzügyigazgatóság a kamara véleményét kéri ez ügyben. Kéri az istállónak haszonbérbe adását is.

A kamara felhívta kérelmezőt, hogy a Knöpfler Kálmán fuvarozási vállalat felszerelési tárgyaira nézve adatokat szolgáltatson. Kérelmező ezeket az adatokat a tárgyalásig nem terjesztette elő.

Bizottság a tejjelátáshoz fűződő nagy érdekekre tekintettel javasolja az Alföldi Központi Áruforgalmi Szövetkezet tejjuzeme részére Friedmann Miklósné József kir. hg. u. 60. sz. a. zsidó vállalat tulajdonát képezett négy teherszállító kocsinak haszonbérbe kiadását. Nevezett vállalat zárgondnokul nevezendő ki a kocsik kezelésére nézve és a kocsik bérösszege egyenként havi 100 pengőben lenne megállapítandó.

Javasolja a bizottság az istálló bérbeadását, havi 50 pengőért. Kmf.

A kivonat hitelül:
Debrecen, 1944. július 28.

ügyvezető titkár.

tisztáza. IX. 201 /b. 657.

116.

Debrecen, 1945. február 10.

Az ügyirat száma: 783/1945. Magyar Államrendőrség Debreceni Kapitánysága
Közigazgatási iratok.

Tárgy: Berki Lajos közrendőr jelentése a Kápolnási utcai zsidótemplomból különböző tárgyak elviteléről orosz katonák által.

M. kir. rendőrség debreceni kapitánysága

III. ker.őrszoba

J e l e n t é s

Debrecen, 1945. évi február 10-én.

Tisztelettel jelentem, hogy folyó hó 8-án 10 óra 30 perckor a Kápolnási utcai zsidó templomnál négy orosz katona meg jelent és onnan hét drb. zsirosbödöny, hat drb. mosdó tál, kilencz drb. különböző mennyiségű tepsi, öt drb.

vasaló, egy drb. sutő és kb. 30 drb. különböző nagyságu porcelán edény, tizenöt drb. vizes edényt elvittek.

A fenti tárgyakat a katonák bemondása szerint a 424 számú kórházba szállították.

o. h. Zákány Károly
szf. vezető

Láttam: I.
olvashatatlan aláírás
örs. pk.

Berki Lajos
238. sz. rendőr

tisztázat. XXIV. 3/a 2. - 783/1945. Rendőrségi jelentés.

117.

Debrecen, 1945. augusztus 20.

Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának
Debrecen

A kormánybiztosság kerületi kirendeltségének a " Debrecen " című napilap f. hó 7. én megjelent 148 számában megjelent hirdetménye a Hunyadi utca 21 számú házat romháznak nyilvánította és ennek lebontását rendelte el.-

Mivel ezen ingatlannak Révész Imre sógorom és 2 testvére a tulajdonosa, kik a deportálásból mai napig sem érkeztek haza, sőt visszatértök - tekintve, hogy hallomás szerint Auschwitz-ba kerültek - nagyon is kétséges - tisztelettel kérem, hogy engemet nevezett sógorom illetve a Hunyadi u. 21- ingatlan gondnokára kinevezni sziveskedjék.-

Sógorsági kapcsolatom már a A. 359/945 számú kérvényen igazolva van.

Debrecen, 1945 aug.20.

tisztelettel
Eisler Jenő

kézirat.

118.

Debrecen, 1946. április 20.

ELPUSZTULT IZRAELITA ANYAKÖNYVEK PÓTLÁSA

MAGYAR VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER UR!

A 33.903/1946. II. ü. o. számú leiratban foglaltakra vonatkozólag tisztelettel közlöm, hogy az 1895 évi október hó 1 napja előtt vezetett izr.vallásfelekezeti

születési, házassági és halálozási egyházi anyakönyvek eredeti példányaikat 1944-ben nem lehetett Debreczenben a városi levéltárba beszállítani, mert a két izr.hitközség anyakönyveit őrző Wertheim szekrények kulcsait a Pénzügyigazgatóság vette nagához, ezek valahol elkallódtak és a levéltár nem tudott a kulcsokhoz hozzájutni, bár hetenként – átlag – kétszer kísérelte azt meg.- Későbbi időben pedig a Wertheim szekrényeket már feltörve találták s a hitközségek vezetőinek idevonatkozó jelentése szerint az anyakönyvek eredeti példányai nyom nélkül eltűntek.-

Az anyakönyvek eredeti példányaiból tehát nem adhatott a városi levéltár anyakönyvi kivonatokat. Adott azonban és ad állandóan a városi levéltárban őrzött és épen maradt másodpéldányokból.

A Statusquo izr.hitközség még az 1945 év elején azt a kívánságát fejezte ki, hogy az anyakönyveket a levéltárban levő példányokból lemásoltathassa.- Az anyakönyvi törvények és rendeletek értelmében a másolást csak a törvényhatóság végeztetheti.- A hitközség vezetősége hajlandó is volt erre nézve egyezséget kötni, de végül, többszöri tárgyalás után, papirbeszerzési nehézségek miatt az egyezés nem jött létre.

Végh Dezső
polgármester

Csillag
előadó

HBML XXI.505/a.47. – 10543/1946.

119.

Egyek, 1944. július 28.

JELENTÉS AZ IZRAELITA ANYAKÖNYVEK BESZÁLLÍTÁSÁRÓL

Főszolgabíró Urnak,

Debrecen.

Jelentem, hogy Egyek községben az izraelita egyháznak anyakönyvei nem voltak, tudomásom szerint az egyházi anyakönyvezésük Balmazújvároson történt.

Olvashatatlan aláírás s.k.
vezetőjegyző

Tisztázat.V.623/c.1.-4638/1944.

120.

Debrecen, 1944.november 27.

HAJDÚ VÁRMEGYE ALISPÁNJÁNAK RENDELETE A ZSIDÓKAT ÉRINTŐ ÖSSZES TÖRVÉNYEREJŰ RENDELET HATÁLYÁNAK FELFÜGGESZTÉSÉRŐL

Értesitem polgármestereket és községi előljáróságokat, hogy a zsidókra vonatkozó összes törvények és törvényerejű rendeletek hatályát felfüggesztem s ennek következtében velük azonban sem a származás igazolása, sem gazdasági, sem üzleti, sem másféle vonatkozásban azok nem érvényesíthetők.

Ez a rendelkezés tehát nemcsak arra irányul, hogy magyar állampolgárok között származási, vagy faji különbségeket tevő hivatalos rendelkezések érvénnyel nem bírhatnak, hanem azt is, hogy azok között különbséget tényleg sem hatóságok, sem intézmények, sem magánszemélyek ne tegyenek és ne is tehessenek.

Olvashatatlan s.k.
alispán

Tisztázat. V.625/c.1.-15/1944.

121.

Debrecen, 1945.április 26.

DEPORTÁLTAK HAZATÉRÉSE ÉS ELLÁTÁSA

Hajdu vármegye Alispánjától.
Polgármestereknek,
Főszolgabíráknak,
Községi Előljáróknak,
Nemzeti bizottságoknak,

S z é k h e l y e i k e n .

A letűnt Szálasi uralom ezerszámra üldözte és hurcoltatta ki a demokratikus érzelmű magyar lakosokat, köztük aránytalanul nagy számban a zsidókat. Ezek most az orosz hadsereg felszabadító háborújának eredményeképpen lassanként, csoportosan, vagy kisebb alakulatokban kezdenek visszatérni lakóhelyükre.

Ezeknek a visszatérő deportáltaknak az érdekében nagyobb arányú mozgalom indult ki Debrecenből és mivel ebben a kérdésben vármegyénk is a legközelebbiről van érdekelve. A visszatérő deportáltak ügyeinek kezelését illetőleg az alábbiakban adok utasításokat a vezetésem alatt álló közigazgatási hatóságoknak, s egyben intézek kérést a városokban és községekben működő Nemzeti Bizottságokhoz.

1., A közigazgatási hatóságoknak lesz elsőrendű kötelességük a területükre visszaérkezők ügyes-bajos dolgainak intézése a Nemzeti Bizottságokkal karöltve s evégből mindent kövessenek el abban az irányban, hogy ezeknek a szerencsétlen visszatérő, magyar polgároknak a sorsa kellő megvilágításba helyeztessék a város, illetve község minden rangú és rendű lakosa előtt. E célból az egyházak, iskolák, gazdasági és társadalmi körök vezetőségével együttesen gondoskodjanak, esetleg állandó bizottság felállítása útján a deportáltak ügyének állami, gazdasági, társadalmi munkát egyaránt igénylő szükségleteiről.

2., A hatóságnak kötelessége már előre gondoskodni megfelelő lakásokról, férőhelyekről, akár a visszajövőknek régi lakásukba való visszaszállításával, akár szükséglakások teremtésével /kaszinók, körök, olvasók elhagyott lakások igénybevételével/ Továbbá ágyak, ágyneműk, tarók stb. hatósági, vagy társadalmi uton leendő biztosításáról.

3., Nyilvántartásba kell venni és előre megállapítani azoknak a helyiségeknek, ipariteleknek, raktáraknak, stb. számát, amelyek a visszatérők élethivatásuk felvételére és folytatására nekik jogosan visszaadhatók.

4., Külön hatósági gondoskodás tárgyát képezi a visszatérők élelmiszerekkel való ellátása és a tüzelőanyagok biztosítása.

5., Hatósági felhívásra, de társadalmi uton is intézkedni kell bármilyen szűkös viszonyok közé jutottunk is, főleg a gyermekek részére ruházati anyagok biztosításáról.

6., Mivel a visszatérőknek anyagi eszközök, pénz, stb. aligha állnak rendelkezésükre, a helyileg számbavehető erőforrásokat gyűjtés, adakozás útján kell kimeríteni, valamelyes összegű pénzsegély nyújtására.

7., A teljesen szegény sorba jutott visszatérők részére ingyen gyógyszer ellátást kell biztosítani s általában egészségügyi kérdéseiket állandóan támogatni kell.

8., A visszatérők közül mindazok, akik bármilyen munka végzésére alkalmas testi állapotban vannak, azoknak munkához juttatása kisebb, nagyobb gazdaságokban, iparban, kereskedelemben szintén hatósági támogatást igényel és erre különös gond fordítandó.

9., Amennyiben a megérkezett szülők, akár munkában való elfoglaltság, akár reá utaltság szempontjából gyermekei gondozására és étkeztetésére megfelelő ellátással nem bírnak, azoknak napközi otthonokat kell szervezni. Iyen irányu javaslatokat hozzám soronkívül kell beterjeszteni, hogy a rendelkezésemre álló állami támogatást arányosan és a cél érdekében rendelkezésre bocsáthassam.

10., A hazaérkezőket nyilvántartásba kell venni és a róluk történt gondoskodás, elhelyezés, munkához juttatás stb. állandóan nyilvántartásokat mindaddig, amíg ezeknek a hazatérőknek gazdasági és megélhetési helyzetete megkivánja.

11., Minden egyes visszatérőt a lakásokban, vagy családjukban történt elhelyezés előtt fertőtleníteni kell s e célból a hatóságok már most előre gondoskodjanak a helyileg biztosítható fertőtlenítő helyiség és annak felszerelési biztosításáról, a községi, illetve városi orvos utasításai szerint.

12., A visszatérők fentiekben felsorolt, de ezeken kívül jelentkező bármilyen ügyeivel kapcsolatban hozzám soronkívül tegyenek jelentést, vagy javaslatot.

Utasítom végül a városok Polgármestereit, és községek Elöljáróit és felkérem a Nemzeti Bizottságokat, hogy a visszatérők ügyében kiadott jelen rendeletemet, illetve megkeresésemet, tekintsek a mai idők egyik legkomolyabb magyar feladatának és azt minden rendelkezésre álló eszközzel előkészíteni, felkarolni és végrehajtani tartsák legszorosabb hivatali és emberbaráti kötelességüknek.

A kiadmány hitelül: dr. Herpay s.k. alispán

Olvashatatlan aláírás sk.
vm. irodaigazgató h.

Debrecen, 1946. május 16.

A STATUSQUO ANTE IZRAELITA ANYAHITKÖZSÉG
MINISZTERELNÖKHÖZ CÍMZETT KÉRELME

Mélyen tisztelt Miniszterelnök Ur!

A debreceni Statusquo ante izr. anyahitközség nevében egy nagy, de nem jogtalan kérelemmel fordulunk Miniszterelnök Urhoz, illetve a magyar köztársaság kormányához.-

Tisztelettel és bizalommal kérjük a kormányt, állítsa helyre államköltségen a debreceni zsidó Nagytemplomot, hitközségünk Deák Ferencz u 8 sz. a. lévő zsinagógáját.-

Tudjuk nagy kérelem ez, s jól ismerjük a magyar köztársaság súlyos anyagi helyzetét is.-Mégis felbátorít bennünket e kérésre nem egy körülmény.-

Bátorít elsősorban Miniszterelnök Urnak az a Székesfehérvárt elhangzott nagylelkű nyilatkozata, hogy a magyar állam a hazai zsidóság két templomát a maga költségén fogja helyreállítani a lelkek kiengesztelődésének jelképéül.-E két templom egyikéül Miniszterelnök Ur mindjárt a székesfehérvárit jelölte ki, a másiknak a kiválasztását későbbre halsztva.-

Bátorít másodsor arra, hogy a második ujjáépítendő zsidó templomul a magunkét kérjük kijelölni, az a körülmény, hogy Debrecenben van ma az ország második legnagyobb zsidó települése, hogy a mi hitközségünk ma a legnagyobb zsidó közösség Magyarországon.-De bármily népes is - aránylag - a debreceni zsidó hitközség mégis igen távol áll attól, hogy templomának ujjáépítését csak csekély részben is a maga költségén tudja elvégeztetni.-

Bátorít továbbá az a tény, hogy a mi debreceni Nagytemplomunk igazi művészi alkotás, valóságos műemlék, a mult századi romantikus - stilizáló építészetnek egyik legszebb és legtisztább stilü terméke, s így Debrecenben nemcsak a zsidóságnak a büszkesége, hanem az egész városnak is egyik főkéssége, amelyet a fasiszta vandál rombolások belső pusztításai és a bombatámadások által okozott külső károk miatt sorsára hagyni, teljes pusztulásnak kitenni Isten ellen való véték lenne.-

Bátorít az a körülmény is, hogy ez a mi templomunk nem most először válnék jelképévé a magyar és zsidó érzések összhangjának.-Ilyen jelkép volt már létrejöttékor is, hiszen a mi elődeink 1896 évben emelték ezt a monumentális épületet, s rá is iratták, hogy épült Magyarország fennállásának 1000.-ik évében.-Ha a magyar kormány most, a templom fennállásának félszázados évfordulóján segítené hozzá bennünket, hogy Istennek e szép hajlékát újra szentelhessük, akkor annak a félszázaddal ezelőtti magyar zsidó együttérzésnek az emléke is megelevenedhetnék a szivekben.-

De bátorit bennünket az is, hogy a kitüntetés, amelyet a mi templomunknak újjáépítésre való kiválasztása jelentene, megérdemli nemcsak a debreceni zsidóság, hanem Debrecen városa is.- Megérdemli ez a város, mint temető is, mint szülőhely is.-

Mert Debrecen egyrészt az emberiség-irtó hitlerizmus egyik nagy temetője, hiszen az 1944 októberi 2 hetes debreceni ütközetben a világ legnagyobb tankcsatájában roppant meg a gerince anémet hadseregnek, amely azután már csak hátrálni tudott, vagy öngyilkos városvédelmekben adta ki utolsó erejét.-De másrészt Debrecen a nemzet - feltámasztó demokrácia szülővárosa is hiszen itt ringott az első szabad nemzetgyűlés és a nemzeti kormány bölcsője, innen indult lélek-felszabadító útjára a diadalmas debreceni gondolat, amelynek kimunkálásában tisztes részt vettek a munkaszolgálat-rabságból elsőnek felszabaduló debreceni zsidók is.-

S hogy végül, de nem utolsó sorban a munkára váró debreceni építőipari munkásság számára mit jelentene egy ilyen nagy szabású restauráció az talán emlitenünk is felesleges.-

Bizva a felsorolt indokaink igaz és helyes voltában de még inkább Miniszterelnök Ur és az egész magyar köztársasági kormány bölcs belátásában és cselekvő jóindulatában, hisszük és reméljük, hogy hamarosan régi épségben és szépségben fog állani a debreceni zsidó Nagytemplom, jelképezve a magyar és zsidó lélek megbékülését s mindnyájunk egy igaz Istenének elmulthatatlan dicsőségét.-

Mély tisztelettel:

Gábor Dezső
jegyző

Csengeri Leó
elnök

HBML XXI.505/a.48. - 14.756/1946.

123.

Debrecen, 1946.november 19.

ÖZV. SCHWARCZ SÁNDORNÉ BALMAZUJVÁROSI LAKOS MEGSEMMISÜLT IPARJOGOSITVÁNYÁNAK PÓTLÁSA

Hajdu vármegye központi járási főjegyzőjétől, Debrecen.

... özv.Szwarcz Sándorné balmazujvárosi lakos azon kérelmére, hogy a deportálás és a hadműveleti cselekmények folytán megsemmisült iparjogositványa helyett új iparjogositványt adjanak ki, meghozom az alábbi,

V é g h a t á r o z a t o t.

Folyamodó kérelmének a 4900/1945. K.K.M. sz. rendelet 4.§-a értelmében helyt adok és elrendelem a fűszer,vas,pocellán,kötél,temetkezési váll. ipar gyakorlására jogosító iparigazolvány kiadását és annak az 1946 évi D. 243,B.109,E.47 lajstrom tétel száma alatti feljegyzését.

Ezen véghatározatomat azzal adom ki, hogy ellene az 1929 évi XXX. t.c. 48.§-a alapján I. bek. a kézbesítés napját követő naptól számított 15 napon belül hajdu vármegye alispánjához címzett, de hozzám beadandó fellebbezésnek van helye.

M e g o k o l á s.

A rendelkező részben foglaltak szerint határoztam, mert a folyamodó a 4900/1945. K.K.M. sz. rendelet 3.§-a alapján az illetékesker. és iparkamara által 31.638/1946 szám alatt kiállított igazolvánnyal igazolta, hogy multban a fenti iparjogositvánnyal rendelkezett s miután a megsemmisült iparjogositványok ilyképeni pótlását a hivatkozott rendelet 3.§-ának /ut.bek./elrendeli.

Dr.Kiss Gábor s.k.
járási főjegyző

Tisztázat.HBML.XXII.605/b.8. - 7305/1946.

124.

Debrecen, 1948. január 29.

A POLGÁRI /ÁLTALÁNOS/ ISKOLÁK SEGÉLYÉNEK FELOSZTÁSA

... HATÁROZAT:

A városi Tanács a 33.838/1947. IV.sz. határozatával, a polgári iskolák 1947-48 évi költségvetésében felvett segélyösszegnek első negyedévi részletét kiutalta. Ugyanezen határozatával utasította a számvevőséget, hogy a második negyedévi segély felosztására tegyen javaslatot. A fenti határozatra hivatkozással a számvevőség 10107/1947.sz.v.sz. alatt jelentette, hogy az 1947-47 évi költségvetésben a III.cs.I.fejezet. 8.cím 9rovat alatt a polgári /általános/ iskolák segélyére 31.515 Ft irányoztatott elő, amely 20%-os zárolás után, 25.212 Ft összegben használható fel.

Az 510/1929.bkgy.sz. közgyűlési határozat értelmében, a segély a növendékek létszámának az arányában osztható fel az iskolák között...

Az első félévi összeg, vagyis 12.606 Ft felosztását az alábbi táblázat tünteti fel helyesen:

Megnevezés	Létszám	Félévi összeg	Már kifizetve	Még kifizetendő
Ref.Kollégium polg.isk.	224	1.550 Ft	634 Ft	916 Ft
R.kat.polg.fiuiskola	560	3.874 Ft	1.584 Ft	2.290 Ft
Dóczy polgári iskola	445	3.079 Ft	1.259 Ft	1.820 Ft
Svetits r.kat.ált.isk.	481	3.328 Ft	2.509 Ft	819 Ft
Izraelita általános isk.	112	775 Ft	317 Ft	458 Ft
Összesen:	1822	12.606 Ft	6.303 Ft	6.303 Ft

Tett javaslata alapján utasítja a városi Tanács a számvevőséget, hogy a fenti összegeket az érdekelt tanintézetek részére a III.cs. I.fejezet. 8.cim. 9 rovat terhére a házipénztár útján fizesse ki...

Utasítja ehhez képest a számvevőséget, hogy az 1948 évi február hó 1-től kezdődően, f. évi július hónappal bezárólag, külön tanácsi határozat bevárása nélkül, minden hónapban a félévi segélyösszegben az egy hónapra eső összeget, és pedig a debreceni ref. Kollégium polgári iskola részére .... 259 Ft.-ot

a róm.kat.polgári fiuiskola részére ..... 645 Ft.-ot

a Dóczi polgári éeányiskola részére ....513 Ft.-ot

a Svetits róm.kat.általános iskola részére 555 Ft.-ot

az izraelita általános iskola részére .... 129 Ft.-ot

összesen: 2101 Ft.-ot

az érdekelt iskola igazgatójának szabályszerű nyugtájára a III.cs.

h. fejezet 8.cim. 9 rovat terhére, a házipénztár közbenjöttével fizessen ki...

Szendrey
h.polgármester

Ary
szv. főnök

Nagy Zoltán
előadó

HBML XXI.505/a.68. – 2681/1948.

125.

Debrecen, 1950. május 4.

A SIMONFFY UTCAI ISKOLA ÁLLAMOSÍTÁSA

J e g y z ő k ö n y v

I.

Készült Debrecenben az állami Fazekas Mihály általános fiuiskola irodahelyiségében 1950.évi május hó 4-én a 2700/1949.41n.VKM. rendelettel kiküldött kéttagú államosítási bizottság kiküldéséről...

II.

A bizottság megállapítja, hogy az iskolánál államosítási ügyben eddig még bizottság nem járt.- Jelen bizottság megjegyzi, hogy ez év január 31-én az iskola államosítása ügyében a tárgyalást a volt iskolafenntartóval megkezdte, a határozatot azonban a volt iskolafenntartó kérésére – miszerint az ortodox és a stat.izraelita egyházak egyesülése egy hónapon belül megtörténik és így sok vitás kérdés meg fog szünni –

nem tudtak hozni.- Mivel a kért határidő régen lejárt, így a határozathozatalt a kéttagu államosítási bizottság tovább már nem halszthatja.-

Államosítás alá kerül a Debreceni Állami Fazekas Mihály Általános Fiúiskolához tartozó Debrecen Simonffi-utca 21.-23.szám alatt lévő II.emeletes iskolaépület, és ugyancsak ezen a telken épült magas-földszintes tornaterem, összes ingó vagyonával együtt...

A telek és épület a debreceni Statusquo-ante izraelita hitközség nevére van telekkönyvezve, mint amelyik hitközség a volt izraelita általános iskola fenntartója.- A telken van még a hitközség előadóterme, temploma és székháza.- A telek három utcára nyílik és pedig a Simonffi-utcára, a Kápolnás-utcára és a Bajcsy Zs.-utcára.- A telek kétoldalt be van építve, a harmadik oldalon vaskerítés van és a negyedik oldalon van a hitközség székháza.-

Az iskolaépület II.emeletes, azonban az iskola rendelkezésére jelenleg csak a földszint és az I.emelet áll, mert ezen a részen volt elhelyezve a volt felekezeti iskola.- Eredetileg az egész épület iskolai célra épült s ezt a célt szolgálta a deportálásig. A deportálásból hazatérve a tanulók száma oly kevés volt, hogy a II. emeleti részre tanítást illetőleg nem volt szükség. Így a II.emeleten a hitközség raktárt létesített. A földszinti részen van hat tanterem, egy tornaterem, egy altiszti lakás, továbbá egy 5 csészes WC., Az I.emeleten van 5 tanterem, egy igazgatói szoba, egy szertárhelyiség és nyelvi terem, továbbá egy tanári WC. és egy 5 csészes tanuló WC.- A II.emelet helyiségeinek nagysága és elosztása az I.emeletével teljesen megegyezik.- Az épület anyaga téglá, melynek vakolata erős javításra szorul. Ugyancsak elhanyagolt állapotban vannak a II.emeleti ablakok is. Az épület tetőzete cserép. Az épületbe villany- és vízvezeték be van vezetve.- A földszinten és I.emeleten minden teremben szénfűtéses vaskályha van. A II.emeleten lévő ingóságok még leltározásra szorulnak.-

Az épület két tanterem nagyságban, a tornaterem pedig teljes egészében alá van pincézve.

Határozat:

A kéttagu államosítási bizottság a fent megjelölt ingatlant az 1948.évi XXXIII.tc.3.§-a, valamint a 8000/1948.évi VKM.rendelet 8. és 9.§-ai alapján teljes egészében állami tulajdonba veszi át és annak az államkincstár javára történő bekebelezési ügyében javaslatot tesz.

Indoklás:

Az épület teljes egészében tanítás célját szolgálta a deportálásig.

Bár 1947/48.iskolai évben csak a földszint és az I.emelet szolgált tanítási célt, a sok tanteremhiányra való tekintettel mégis indokolatlan, hogy tantermeket raktárak céljaira használjanak.-Raktár céljára a Hitközség bárhol a városban bérelhet pincehelyiséget.-

Az istentisztelet zavartalanosságának biztosítása érdekében az állam kötelezi magát, hogy templom falától 50 cm. távolságra két méter magas téglafalat húzat...

A volt iskolafenntartó képviselőjében megjelent Csengeri Leo elnök megjegyzi, hogy a jegyzőkönyvben az egyház tulajdonában lévő telek összes területe szerepel.

Kéri, hogy a telket, mivel azon nemcsak az iskolaépület, hanem a templom és az egyház épülete is rajta van, telekkönyvileg osztassék meg úgy, hogy a templom és a tornaterem közti távolság felező vonalában emeltessék a kőkerítés és államosítás alá tartozó terület csak ezen belül legyen.-

Az államosítási bizottság a tornaterem használatát istentisztelet céljaira nagy ünnepek alkalmával biztosítja mindaddig, míg az egyház Deák Ferenc-utcai temploma fel nem épül.

A volt iskolafenntartó megjegyzi még, hogy az iskola II.emeletén lévő termeket nem az egyházközség használta raktár céljaira, hanem azt átengedte az Országos Zsidó Segítőbizottságnak díjmentesen, karitatív célokra...

/Gallyas János/
a tanker.főig.személyügyi
előadó VKM.részéről
részéről

Gellén Imre
mb.ált.isk.igazgató a vm.
Pedagógus Szakszervezet

mint a kéttagu államosítási bizottság tagjai.

/dr.Kassai Ernő/
áll.ált.isk.igazgató

/Csengeri Leó/

/Krausz József/
a Népfront képviselőjében

/dr.Schwarcz Artur/
volt iskolafenntartó képviselőjében

/Makai Mária/
jegyző

HBML XXIII.116.38. – 3802/1958.

126.

Debrecen, 1950. május 22.

AZ AUT. ORTODOX IZRAELITA ISKOLA FELLEBBEZÉSE

V. K. M.
Budapest.
Vizi Zoltán
főelőadó.

Az aut. orthodox izraelita hitközség, mint a leállamosított József király herceg utca 49 /Bajcsi Zsilinszki utca/ sz-alatti iskola volt iskola fenntartó fellebbezését a következő általuk felhozott okmányok alapján cáfolom meg.

1./ Az A./ alatt csatolt "Határozat" világosan kimondja az öt tantermes iskola építését.

2./ A B./ alatt csatolt melléklet megengedi, hogy a benyújtott tervektől eltérjenek, de nem mondja ki, hogy a terv módosítása az iskola célját is megváltoztatja.

3./ A C./ alatti mellékletben 2 tanuval akarja bizonyítani, hogy csak részben szolgált iskola-célt, de csak 1 tanu írta alá.

4./ A D./ alatti mellékletben a felíratokra hivatkozva igazolja, hogy az iskola Talmud-Thora, Rabbi-Képző iskola is volt. Itt tűnik ki az, hogy az egyház az egész épülethől csak 3 termet használt egyházi célokra, de a többi tanteremnek épült.

5./ A G./ mellékletben azt akarja bizonyítani, hogy a pincét pászkasütés céljára építették. De megfélekedezik arról, hogy az kemence építésére ad engedélyt, s azt is 1911-ben, holott az iskola 1923- ban épült.

Mindezt az épület mellékelt I.emeleti alaprajza is bizonyítja, amely világosan csak ennyit mond: A Debreceni Aut. Orth. Izraelita Hitközség Elemi iskola építkezése. Ez az alaprajz is az előzőeket erősíti meg. Csak 3 termet használt az egyház, a többi tanterem. Hogy az iskolát a célszerűségnek megfelelően milyen módon használták ki, az a tulajdonos dolga volt. A lényegen az iskola homlokzatain szereplő felírások sem változtatnak. A lényeg pedig, mint ahogy az egyházközség által mellékelt iratok bizonyítják az, hogy "iskola" céljára épült, s mint ilyen az államosítás hatálya alá tartozik.

Gallyas János sz.ü. előadó,
mint a V.K.M. részéről kiküldött
államosítási bizottság tag.

/Gellén Imre/
mb. igazgató államosítási biz. tag.,
M.P.Sz.Sz. részéről

HBML XXIII.12/b.2. - 1215-19/1951.

127.

Budapest, 1950. augusztus 1.

A DEBRECENI VOLT AUT. ORT. IZR. ISKOLA ÁLLAMOSÍTÁSA

A tárgyrovatban említett iskola államosításával kapcsolatban folyó évi június hó 12-én kiadott 1215-137D-1/1950.eln.3.számú véghatározatomat akként módosítom, hogy az épület alagsorában /pincéjében/ lévő helyiségeket – mely jelenleg és megállapíthatóan a múltban is pászkasütő üzem céljait szolgálta – az államosítás alól mentesítem és a volt iskolafenntartó hitközség tulajdonában visszahagyom az ott található berendezési és felszerelési tárgyakkal együtt...

Felhivom az Oktatási Osztály Vezetőjét, hogy az épület fenti megosztásának telekkönyvi bekebelezéséhez szükséges műszaki vázrajzot az építésügyi osztály útján készíttesse el és hozzám terjessze fel, hogy a bekebelezés iránt intézkedhessem.

Megyei Tanács Oktatási Osztályának
Ákos/
Debrecen. ügyosztályvezető

/dr.Kiss

Vallás és Közoktatásügyi

Minisztérium Elnökség.

HBML XXIII.12/b.2. – 1215-19/1951.

128.

Debrecen, 1950. augusztus 8.

DEBRECENI GÉPIPARI KOLLÉGIUM ÁTALAKÍTÁSI MUNKÁLATAINAK MEGKEZDÉSE

Értesitem Osztályvezető Kartársat, hogy a gépipari kollégium átalakítási munkálatainak megindítása ügyében a polgármesteri hivatal műszaki ügyosztályán és a debreceni Magasépítő N.V.-nél eljártam.

Az építkezéseket augusztus hó 8-án megkezdik és a Magasépítő N.V.-től szóbeli ígéretet kaptam arra, hogy a kollégiumot készen 1950. augusztus hó 31-én átadják.

/Kis Sándor/
oktatási alosztályvezető.

Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
Kollégiumi Központ,
Budapest,
Szabadság-tér 15. szám.

HBML XXIII.12/b.2. - 1215-19/1951.

129.

Debrecen, 1952. március 10.

A DEBRECENI IZRAELITA HITKÖZSÉG FELLEBBEZÉSE

Városi Tanács t. Végrehajtó Bizottságának
Debrecen.

Az állami tulajdonba vett házak közszemlére kitett jegyzéke 454. tételszáma alatt a Hadházi utca 6.sz. házaspár ingatlan is állami tulajdonba vétetett.

Ezen házaspárnak állami tulajdonba vétele ellen tisztelettel fellebbezünk és az alábbi indokra való tekintettel kérjük az állami tulajdonba való vétel aluli mentesítését.

Fenti ház, amelynek telekkönyvi adatai a következők:

1843.betétszám 3284 helyrajzszám,

a Debreceni Izraelita Hitközség tulajdonában van és a házak állami igénybevételére vonatkozó 1952.évi 4.tvr.6§-a szerint ezen rendelet nem érinti az állam és egyház között kötött egyezményt és így a hitközség tulajdonában levő ingatlanok nem esnek államosítás alá.

Tisztelettel

/Gábor Dezső/ /Csengeri Leó/

jegyző elnök

HBML XXIII.6/c.1. – 454/1952.

130.

Debrecen, 1952. december 19.

KÉRELEM A PÉKMŰHELY MEGNYITÁSÁRA

Debrecen város tanácsa V.B. t. Ipari-Kereskedelmi Osztálya

Vallásunk étkezési törvényei szerint a szombati- és ünnepnapok kalácsok, tészták, stb. elkészítése és sütése bizonyos rituális követelményeket ír elő, ugyancsak a szombati- és ünnepnapok főzéstilalom folytán az előző napon elkészítendő ünnepi ételnek kemencében kell megfőnnie és szombatig, stb. meleg állapotban tartani.

Mindezeket ez ideig izraelita vallású pékmesterek üzemeiben eszközöltük megfelelő hitközségi rituális felügyelet mellett, de tekintettel arra, hogy a magánpékek iparigazolványainak bevonásával ennek lehetősége megszűnt, kénytelenek vagyunk más megoldást keresni, hogy a vallás törvényei által előírt szabályokat felekezeti körünkbe tartozó hittestvéreink megtarthassák.

Minden alkalommal arról kellett meggyőződnünk, hogy Alkotmányunk által biztosított szabad vallásgyakorlat lehetőségét helyi hatóságaink, így a t. Városi Tanács is, gyakorlatilag is megvalósította és ezért teljes bizalommal azzal a kéréssel fordulunk a t. Osztályhoz, hogy a megszüntetésre kijelölt pékműhelyek közül szíveskedjenek egy műhelyt részünkre átengedni, ahol hitközségünknek módjában lesz a fenti igényeket kielégíteni.

A rendelkezésünkre bocsájtandó pékműhelyt, illetve kemencét minden szombati- és izraelita ünnepet megelőző napon, valamint szombati- és ünnepnapokon sütésre és ünnepi ételek készítésére tartanánk nyitva, míg egyébkor mindig zárva tartanánk.

Legyen szabad kérésünkkel kapcsolatban megjegyeznünk, hogy hittestvéreink javarészt a Hatvan-Széchenyi utcák által határolt háztömbökben laknak és így

pékműhely céljaira legalkalmasabb lenne a Széchenyi u. 16.sz. házban levő, volt Kolos Jenő féle pékműhely, amely centrális fekvésénél fogva a legkönnyebben megközelíthető és amely pékműhely nem alkalmas arra, hogy benne a közellátás céljait szolgáló sütést lehessen végezni.

Tisztelettel

/Gábor Dezső/

jegyző elnök

/Csengeri Leó/

HBML XXIII.116.42 - 7198/1958.

131.

Debrecen, 1954. január 20.

KENYÉRSÜTÉS ENGEDÉLYEZÉSE

Debrecen város tanácsa v.b. t. Iparügyi Osztályának ...

A Hajdu-Bihar megyei Sütőipari Tröszthez a mai napon a következő kérelmet nyújtottuk be:

"Vallási törvényeink szerint konzervatív /orthodox/ hittestvéreink csak olyan kenyeret fogyaszthatnak, amelyből az u.n. rituális tésztaadézmát /chalot/ vettek sütés előtt...

A múlt év elején abban a szerencsés helyzetben voltunk a t. Cím előzékenységből, hogy átengedte hitközségünknek a volt Kolos féle Debrecen, Széchenyi u. 17.sz. a. pékműhelyt ünnepi kalácsok, stb. sütésére.

Ezzel most mód adódik nekünk arra is, hogy vallási törvényeinkhez ragaszkodó hittestvéreink számára a rituális követelményeknek megfelelő kenyeret süttethessünk.

Ezért azon kérelemmel fordulunk t. Címhez, adjon engedélyt arra, hogy a felügyeletünk alatt álló pékműhelyben naponta 120-150 kg. lisztből u.n. rituális követelményeknek megfelelő kenyeret süthessünk és ezt elosztó szerveink útján az azt igénylő hittestvéreinkhez eljuttathassuk.

Kérésünk támogatására még tisztelettel felemlítjük, hogy Nyiregyháza, Miskolc, Budapest és Makó városokban is mód adatott arra, hogy ilyen kenyeret bocsájthassanak forgalomba a hitközségek."...

Tisztelettel

/Gábor Dezső/

jegyző

/Dr.Schwartz Artur/

hitk. vezető

HBML XXIII.116.42. – 7198/1958.

132.

Debrecen, 1955. január 18.

A VOLT ORTODOX IZRAELITA ISKOLA FELÜLVIZSGÁLATA

Jelentés.

A közületi szervek elhelyezésének felülvizsgálását végző bizottság a f. hó 18-án megtartott ellenőrése során leellenőrzött 23 közületi szervet és az ide vonatkozó javaslatát az alábbiakban teszi meg... 5./ A Bajcsy Zs. u.49.sz. alatt van elhelyezve a Kandó Kálmán Diákotthon, ami 148 tanuló elhelyezését szolgálta. De mivel lemorzsolódás miatt létszáma 114-re csökkent, így mód volna arra, hogy ez hozzá hasonló Diákotthont kb. 30 fő ott elszállásolható volna...

Várkonyi Pál dr.
Gyula
Komáromi József

Beckereki Sándor
Böszörményi Géza.

Gacsárdi

HBML XXIII.106/a.10. – 809/145-4/1956.

133.

Debrecen, 1956. április 5.

A PETŐFI TÉRI NAGYTEMPLOM ÉPÜLETÉNEK HASZNOSÍTÁSA

Jegyzőkönyv.

készült a városi Tanácsháza hivatalos helyiségében 1956. év április hó 5.-én.
A megbeszélés tárgya volt: A Debrecenben lévő Petőfi-téri izralita nagytemplom épületének hasznosítása.
Jelen vannak: Debrecen város Tanácsa VB. képviselőiben: Ménes János vb.elnök, Révész Imre vkg. osztályvezető, Andrassy István főmérnök, Arató Attila népművelési osztályvezető.
Az Izraelita Egyház budapesti képviselői: Dr.Heves Lajos elnök, Láng főmérnök.
A megyei Pártbizottság részéről: Thun László mt.
A városi Pártbizottság részéről: Tóth Mihály III. titkár.
A debreceni Izraelita Hitközség képviselőiben: Schwartz Arthur hitközségi elnök, dr. Weisz Miksa főrabbi, Grünblatt Géza osztályelnök, Gábor Dezső jegyző, Hajdu-Bihar megye Tanácsa VB. képviselőiben: Rösler János egyházügyi előadó, Városi Levéltártól: dr. Komoróczy György levéltár vezető.

Ménes János vb. elnök:

Üdvözölte a megjelenteket és az értekezletet megnyitotta. Előadta, hogy az a felfogása, hogy a Petőfi-téri templom helyreállítása és hasznosítása csak a két érdekelt fél közös megállapodásának eredménye lehet. Hangsúlyozta, hogy itt jelenleg a városi Tanács VB. képviselői és a város polgárai ülnek a tárgyalóasztalnál, két olyan fél, amelyek magánjogi szerződésben kívánják megállapodásukat rögzíteni. Kérte, hogy az Izraelita Egyház képviselői és a

debreceni Hitközség közöljék elgondolásaikat az épület hasznosítása és megóvása kérdésében.

Dr. Heves Lajos elnök: Megemlíti, hogy a debreceni zsidóság érthető okokból kegyeleti és lelkiismereti megnyugvása szempontjából ragaszkodik ahhoz, hogy a templom jellege az utókor részére megtartható legyen. Amikor a debreceni zsidóságtól ezt a véleményt hallotta, azt válaszolta, hogy ennek semmi akadálya nem lesz sem a VB., sem a városi Pártbizottság részéről, ha az anyagi fedezet biztosítva lenne a templom helyreállításához. Megtekintette az épületet és az a megállapítása, hogy szépen disziti az előtte levő teret. Más városokban is a templomok diszei a városképnek. Az a véleménye, hogy a debreceni zsidóságnak mindenképpen hozzá kell járulnia ahhoz, hogy Debrecen városi Tanács és a Pártbizottság a lehetőség szerint megvalósíthassa népművelési és gazdasági céljait, ebben a vonatkozásban. A debreceni Hitközség azonban kötve van az alapszabályokhoz és felügyeleti hatóságának rendelkezéseivel... Bár a debreceni zsidóságtól nem kapott felhatalmazást, azt a véleményét közli, hogy Debrecen város ezt az épületet egy bizonyos ideig hasznosíthatná, miután a városnak új épület emelésére anyagi ereje nincsen, további elgondolása az, hogy egy bizonyos idő múlva az Egyház visszakapná ezt az épületet helyreállítva. Kéri a VB. elnökét, hogy ismertesse a város elgondolását.

Dr. Schwartz Arthur elnök: A lényeg az, hogy megőrizzék ennek a templomnak a jellegét, tiszteletben tartsák azt a kegyeleti ragaszkodást, ami a zsidókat ehhez a templomhoz fűzi. Egyébként a főrabbi ur fog egyházi szempontból a templom átalakítása, lebontása, és egyéb tekintetben előterjesztést tenni.

Weisz Miksa főrabbi: A jelenleg tárgyalandó kérdésben kifejezte csatlakozását az előtte szólókhöz. A templommal kapcsolatban különböző döntések vannak. Tekintettel arra, hogy a VB. elgondolásait nem ismeri, nem tartja szükségesnek saját terveik ismertetését. Kihangsúlyozta azonban, hogy a templom jellegének megszűnésével együttjáró igénybevétel tulmegy az ő hatáskörén.

Ménes János vb. elnök: A VB. nevében leszögezte, hogy a templom jellegének megmaradását semmi veszély nem fenyegeti. Az elgondolása az, hogy a városi Tanács esetleg a közös megállapodás értelmében használatba veszi, kijavíttatja az épületet. Abból kell kiindulni, hogy a templom jelenlegi állapotában nem maradhat. A Hitközségnek a helyreállításhoz pénze nincsen. Tudomásulveszi azt, hogy ezen tárgyalás csak tájékoztató jellegű, az esetleg megkötendő megállapodást egyrésztől a VB., másrésztől a Hitközség közgyűlése kell hogy parafálja. A városnak egyelőre három célra történő felhasználásra van szándéka, természetesen csak közös megegyezés alapján, a kegyeleti érdekek tiszteletben tartásával. Az egyik terv szerint könyvtárat létesítenének, ami az egész város ilyen irányu igényeit elégítené ki. Másodsorban komoly zene részére, hangverseny-teremnek rendeznék be, természetesen csak klasszikus zene részére. Harmadik terv szerint kerületi levéltár lenne, ahová mindazokat az értékeket helyeznék el, amelyeket évszázadok során itt, és más levéltárakban összegyűjtöttek. A VB. elképzelése az, hogy 44 évre kéré bérbe az épületet, mert a beruházás több, mint egy millió forintot tesz ki.

44 év után a templom jellegének helyreállításával adnák vissza az épületet, ami azt jelenti, hogy a felhasználás során esetleg kisebb termekre felosztott hajót utódaink a mostani átadás időpontjának megfelelő állapotban bocsátanak a Hitközség

rendelkezésére. Ismételten hangsúlyozta, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal képviselőivel történt beszélgetés is arra kötelez, hogy semmi olyan lépést ne tegyünk, ami a kegyeleti érzéseket sértené.

Dr. Heves Lajos elnök: Közölte, hogy az Országos Rabbi Tanácsnak a határozata az, hogy a templom jelleg ne szűnjék meg. Az épület kulturális célokra, muzeum, olvasó-terem, könyvtár, stb. részére használható, azonban hangverseny-teremként, még klasszikus zene céljaira sem használható.

Ménes János vb. elnök: A feltételek ismeretében megoldható, hogy a templom jellegét adó külső diszitéseket megőrzésre átadják a Főrabbi Tanácsnak. /:Pl. Mogen Dovid:/ nem volt ismeretes azonban az, hogy hangverseny céljaira nem hasznosítható az épület. Kérdezte, hogy komoly képzőművészeti kiállítás rendezhető-e majd az épületben.

Dr. Schwartz Arthur elnök: A templomban zenélni nem lehet. Egyébként a Hitközség a VB. egyéb elgondolásait helyesli. A 44 év azonban nagyon hosszú, addigra a Hitközség megerősödhetik és anyagi fedezetet tud szerezni az újjáépítéshez.

Szerinte a VB. több, mint egy millió forintot kell beruházzon ahhoz, hogy a kívánt célt elérhesse. Ugy gondolja, hogy inkább kevesebb költséggel kellene a célt megoldani és akkor a templom csak 15-20 esztendőre kerülne átadásra. Helyesnek tartaná, ha a szerződést olyképpen kötnék meg, hogy az felmondással megszüntethető legyen, ha az építkezéshez a Hitközségnek pénze lesz. Előadta, hogy a debreceni zsidóság létszám tekintetében az országban második helyen áll. Kérte, hogy olyan tervet készítsenek, aminek révén rövidebb idő alatt kapható vissza az épület. Egyébként a szerződéses megállapodás majd lerögzíti, hogy milyen legyen a templom visszaadáskori állapota.

Dr. Heves Lajos elnök: A MIOI. főmérnöke megtekintette az épületet, kérte a jelenlevő VB. főmérnök véleményét. Javasolta, hogy az épületet jelenlegi állapotában fényképeken örökítsék meg.

Andrássy István főmérnök: előadta, hogy a templom kupolájának leégése befolyásolja a templommal kapcsolatos elgondolásokat. A Hitközséggel már többször tárgyalást folytattak ebben a kérdésben. Jelenleg a tetőzet alá van állványozva, a kupola visszaállítására a város nem gondol, ahhoz több, mint 0.5 millió forintra volna szükség. A terv az, hogy pillér-vázra előregyártott vasbeton elemeket alkalmazunk. A templom-jelleg megváltoztatására annyiban gondolunk, hogy a két sarok tornyot le kell bontani, ellenben a tervek kivitelét azok megmaradása sem zavarná. A belső oltári rész átalakítását végre kellene hajtani.

Láng főmérnök, a MIOI. műszaki tanácsosa: Egyetértett az előtte felszólalókkal. Szerinte minimális összegnek kell tekinteni a rendes felépítéshez az egy millió forintot. Abból kupolát építeni lehetetlenség. Az a véleménye, hogy nem fogja rontani az épület képét, ha a kupola nem épül meg. Konkrétan most nem tud javaslatot tenni, hogy milyen munkálatok szükségesek a templom jellegének megszüntetése céljából, de a mérnökök majd megegyeznek ebben.-

Dr. Schwartz Arthur elnök: Nem tartja szükségesnek a tornyok lebontását.-

Ménes János vb. elnök: Kifejti azt a nézetét, hogy nem kívánja a tornyok lebontását, azzal a templom külső jellegét kívánták átmenetileg csökkenteni.

Röszler János egyháziügyi előadó: Helyesli a 44 éves szerződési időt. Figyelembe kell venni azt, hogy egy rövidebb határidő esetén a befektetett nagy összeg nem amortizálna. Ha a Tanács az épület jelenlegi romosságát nem szünteti meg, akkor az tovább veszít értékéből. Figyelembe veendő az is, hogy a téren hatalmas építkezések kezdődtek és így a város a templom romos épületét nem tűrheti el. A Hitközség elnöke hivatkozott a közvéleményre, de ugyanakkor a város közvéleményét sem lehet számításán kívül hagyni. Az a véleménye, hogy a meglévő templomokra tekintettel a Hitközség ezt a templomot nélkülözni tudja a tervezett időben. Amennyiben a Hitközség vezetősége a közgyűlés elé pártolólólag terjeszti majd a VB.kívánságait, úgy hiszi a közgyűlés hozzájárul a kért időtartamhoz.

Révész Imre vkg. osztályvezető: Tomácsolja a lakosság azon véleményét, hogy a jó érzést sérti, hogy egy ilyen szép templom még a mai napig is ilyen állapotban van. A templommal szemben egy utca fog megépülni. Nagyon reálisnak tartja Ménes János vb. elnök elvtárs által elmondottakat és a 44 évi határidőt. Azt hiszi, hogy ezt jobban helyesli a debreceni zsidóság, mint a templom jelenlegi állapotban hagyását. A tetőszerkezet jelenleg szimpla palával van fedve, aminek következtében 1-2 év múlva az esőzések miatt tönkremegy a tetőszerkezet.

Ménes János vb. elnök: Arra kéri a Hitközség képviselőit, hogy érzéseik mellett adjanak helyt az értelemnek is. Szeretné, ha ilyen értelemben terjesztenék a jelenlevő képviselők ezt a kérdést a közgyűlés elé. Ugy gondolja, hogy erre a megbeszélésre a két főmérnököt, az elkészített tervekkel és a vb. képviselőit is meg kellene hívni.

Dr. Schwartz Arthur elnök: Ismételten kérte a határidő lerövidítését. Lehet azonban, hogy a közgyűlés mégis elfogadja a kért határidőt.

Ménes János vb. elnök: Javasolja, hogy ebben a kérdésben most ne foglaljanak állást. Kifejezésre juttatja, hogy a VB. nem kér, hanem felajánl, mégpedig olyképpen, hogy a templom helyre hozatala után is a használat időtartama alatt az állandó karbantartást vállalja.

Dr. Schwartz Arthur elnök: Teljesen magáévá teszi a VB. elnök szavait.

A jelenlevők között megállapodás jött létre, hogy a terv elkészítése után azt felterjesztik a Főrabbi Tanácsnak, a tervek visszajuttatása után pedig a közgyűlés, illetőleg a VB. ülés dönt és ennek alapján lesz megköthető a szerződés. Erre az előkészületi munkára 50 napos határidőt irányoztak elő.

A felek megállapodnak abban, hogy alternatív előterjesztés készül a Hitközség közgyűlése elé. Egyik változat: szerződést 44 évi időtartamra kötik meg úgy azonban, hogy 25 év után mindkét fél felmondási joggal élhet. Ha a Hitközség mond fel akkor a Tanács a templom jelleg visszaállítása nélkül adja át az épületet a felmondás idejében, ha a Hitközség nem mond fel, akkor 44 év után a város köteles a templom jelleg visszaállítása mellett átadni az épületet, a Hitközségnek.

Megismétlik a résztvevők, hogy a szerződés megkötése akkor lesz lehetséges, ha mind a két fél képviselői a VB. ülés, illetőleg a közgyűlés elé viszik a fenti javaslatokat az itt elfogadott formában és azokat ott elfogadják.

Ezzel az értekezlet bezárult.-

K.m.f.t.

Ménes Arató Attila
vb. eln. Npm.oszt.v.

Molnár János
M.D.P. megyebizottság kult.

fel.h.
Dr.Komoróczy György levéltárvezető
Tóth Mihály
Rösztler János

HBML XXIII.116.83. – 14.140/1959.

134.

Debrecen, 1957. július 17.

LISZTRAKTÁR IGÉNYLÉSE

T. Debreceni Ingatlankezelő Vállalat Debrecen város tanácsa v.b. ipari osztálya 591-142/1952.sz. határozatával átengedte hitközségünknek a Széchenyi u. 17.sz. a. /Simonffy u. 18.sz./ levő, volt Kolos féle pékműhelyt. Ekkor a pékműhely négy helyiségből állott éspedig: sütőhelyiség, dagasztóhelyiség, lisztraktár és tüzelőraktár. A helyiségek bére havi 219.-Ft. amely összeget az átengedés időpontjától kezdődőleg rendszeresen fizettük és fizetjük a Vállalatnak.

A Széchenyi u. 17.sz. háznak 1955.évben történt általános renoválásakor a t. Vállalat hitközségünk minden előzetes megkérdezése, vagy beleegyezése nélkül elvette a tüzelő tárolására szolgáló helyiséget és azt a ház lakóinak W.C.-re építette át.

A városi tanács v.b. ipari osztálya f. hó 13.-án kelt 11962/1957. IV.sz. határozatának 2.a. és b. pontjában utasította hitközségünket, hogy a liszt tárolására külön helyiséget építsünk fel...

Ezek szerint tehát az ipari osztály utasításának eleget tenni nincs módunkban, mert mint ismételjük a t. Vállalat megfosztott bennünket ennek lehetőségétől.

Tekintettel arra, hogy hitközségünk feltétlenül eleget óhajt tenni az ipari osztály felhívásának annál is inkább, mert ezt az egészségügyi szempontok is megkívánják, kérjük Önöket, hogy sziveskedjenek ugyanezen házban haladéktalanul kijelölni egy helyiséget, amely alkalmas arra, hogy abban a pékműhely tüzelőjét könnyen és hozzáférhetően elhelyezhessük...

Tisztelettel

Gábor Dezső s.k.
főtitkár
elnökhelyettes

Dr.Fejes Dezső s.k.

HBML XXIII.116.42. - 7198/1958.

135.

Debrecen, 1958. május 11.

AZ IZRAELITA HITKÖZSÉG ÜZEMEI

Debrecen m.j. város v.b. t. Kereskedelmi Osztályának
Hivatkozással a helyi lapban megjelent b. felhívásukra, alábbiakban tisztelettel bejelentjük a szükséges adatokat a tulajdonunkban levő üzemeinkre vonatkozólag:
Husellátó osztály: Működési engedély 1952. évi június hó 30.-án kiadta 599-458/1952.IV. sz. a. Debrecen város tanácsa v.b. ipari osztálya kóser hus és tartósított husáruk. valamint baromfi és termékeinek eladására.

Telephely: Debrecen, Pásti u. 6-8.sz.

Üzlet típusának megnevezése: husáru és baromfi üzlet. Alapterület: 162 négyzetméter. Kezds időpontja: 1952. július 1.

Pékműhely: Működési engedély 1954. évi január 24.-én kiadva 599-144/1954. IV. sz. a. Debrecen város tanácsa v.b. ipari osztálya által kenyér és fehérkenyér sütésére és eladására.

Telephely: Széchenyi u. 16. /Simonffy u. 18. sz./

Üzlet típusa: kenyérbolt. Alapterület: 72.5 négyzetméter.

Kezds időpontja: 1954. január 15.

Tisztelettel

/Gábor Dezső/
főtitkár

/Lichtmann József/
elnökhelyettes

HBML XXIII.116.41. – 6621/1958.

136.

Debrecen, 1958. május 17.

A SZÉCHENYI UTCAI IZRAELITA SÜTŐÜZEM

Feljegyzés...

Az Izraelita Hitközség által üzemeltetett magán kisüzemben f. hó 16-án virradóra éjjel 12 órakor kezdték a munkát, annak ellenére, hogy a rendelet részleteiben értekezlet keretéb belül ismertette lett, előttük.

Hegedüs Tibor megbizott vezető az ott dolgozó 3 fő előtt nyíltan kijelentette, hogy engedéllyel dolgoztat, azonban engedélyt felmutatni nem tudott, sőt nincs is, mert ha ilyen volna erről ugy az Ipari osztály, mint az ÉDOSZ tudomással birna. A többek között kijelentett azt, illetve megkérdezte, hogy van-e fogalmunk arról, hogy ők milyen alapon üzemeltetik ezt az üzemet. "Ez vallási alapon van üzemeltetve". Ezen kifogásokat nem vettük figyelembe, hanem a helyszínen a tényállásról jegyzőkönyvet vettünk fel, mely jegyzőkönyvet ugy az üzemvezető, mint az üzemben dolgozó 3 fő aláírta. A fenti törvénysértés miatt javasoljuk a Hitközség példaképeni megbüntetését, azon célból, hogy a kormányrendeletet egyaránt be kell tartani...

Domokos Ferenc
élelm. előadó

Lőrinczi János
ÉDOSZ tb. elnök

HBML XXIII.116.42 - 7028/1958.

137.

Debrecen, 1958. július 31.

A BAJCSY ZS. U. 31. SZ. ALATTI SZOCIÁLIS OTTHON

1.

Debrecen mj. városi tanács vb. eü. oszt. szoc. pol. csoportja.
3737/1958.

Debreceni Izraelita Hitközség Vezetőségének,
Debrecen, Bajcsy Zs. u. 26.

Értesítjük, hogy Debrecen Mj. Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága 1958. július 21-én tartott ülésének 201/1958.VB.számú határozata szerint a Debreceni Izraelita Hitközségnek Bajcsy Zs. u. 31.sz. alatti épület visszaadása iránti kérelmét nem teljesíti, mert az épület visszaadása megbontaná a II. számú városi szociális otthon egységét és a szociális otthon férőhelyének csökkenését vonná maga után, holott az otthonok túlszűfoltóságát tekintve éppen bővítésre és tovább fejlesztésre volna szükség.

Egyébként is nagyobb közérdek fűződik a kérdéses épületnek szociális otthonként való működtetéséhez, mint a Hitközség kezelésébe való átadás után annak a beadványban megjelölt célra való hasznosításához.

Fekete József
csoportvezető.

2.

Debrecen m.j. város tanácsa t. Végrehajtó Bizottságának...

A megyei jogú város v.b. szociálpolitikai csoportja július hó 31-én kelt és aug. 3.-án hozzánk érkezett határozatában értesít bennünket, hogy a t. végrehajtó Bizottság f. évi július hó 21-én tartott ülésén azon kérelmünket, hogy a telekkönyvileg tulajdonunkban álló és rendelkezésünkre bocsájtani kért Bajcsy Zsilinszki u. 31. sz. házat, a határozatban foglalt indokok miatt nem adja vissza használatukba.

Fenti határozat ellen a szokásos időben fellebbezéssel élünk...

Indokaink:

1./ Fenti ház 1951-ig hitéleti célokat szolgált és a felsőbb hatóságok beleegyezésével a vidékre kitelepített és rendkívül rosszul elhelyezett öreg és beteg hittestvéreink átmeneti elhelyezése céljából, a célnak nagy költséggel megfelelően átalakítva bocsájtottuk az akkor a Bajcsy Zs. u. 32. sz. a. elhelyezett MIOI. rituális otthon rendelkezésére.

2./ A kitelepítettek eltávoztak, de részben, mint ellátatlanok továbbra is a rituális szociális otthon ápolójai maradtak. A szociális otthonok államosításakor így került ez az ideiglenesen átengedett ház a debreceni tanács ellátása alá.

3./ A szociális otthonok átszervezésekor, 1958.-ban a debreceni II. sz. szociális otthon MIOI. rituális jellege megszűnt, mert az itt ápolott zsidó hittestvéreink nagyrészt más, megfelelőbb otthonba szállították. Az áthelyezés során a 31. sz. házuk kiürült, jelenleg sincs benne ápolat és csak tudunk és jóváhagyásunk nélkül beépített konyha és ebédlő üzemel ott.

4./ Miután az intézmény nem azt a célt szolgálja, ma már, amire mi azt szántuk és amire azt mi ideiglenesen átengedtük, méltányosnak és minden tekintetben jogosnak és indokoltnak tartjuk, ha az ugysis nevünkön álló házat használatunkba visszavehetnénk.

5./ A fenti házra feltétlenül szükségünk van, mert hitéletünk teljességéhez hiányzó intézményeinket szeretnénk beindítani. Ilyenek a kóser üzemi konyha és ritulis vendéglő. Elsőre, az üzemi konyhára szüksége van a Debrecenben működő szonbattartó Müanyag és Gombüzem KTSZ. dolgozónak valamint a hitközség számos alkalmazottjának, ugyszintén mindazon dolgozó hittestvéreinknek, akik vallási meggyőződésük miatt más üzemi ellátást nem vesznek igénybe. A rituális étteremre pedig, mert ilyen az egész Tiszántúlon nincsen, azért van feltétlen szüksége hitközségünknek, mint a két vármegyére /Hajdu-Bihar és Szabolcs-Szatmár/ kiterjedő Tiszántúli Izraelita Községkerület központi hitközségének, mert számos hittestvérünk, akiknek Debrecenben elintézni való dolguk van és csak kósert esznek, nem juthatnak rituális étkezéshez. De ugyancsak szükségünk van rituális konyhára, illetve étteremre már azért is, mert a klinikákon és kórházakban gyógykezelés alatt álló hittestvéreink, akik ragaszkodnak a rituális étkezéshez, csak innen kaphatnának ellátást.

6./ Miután hittestvéreink nem élnek azon jogukkal, hogy gyermekeiket az iskolák falain belül taníttathassák vallástanra, de viszont a tanítást az Állam és Egyház között kötött Egyezmény alapján az u.n. Talmud tóra iskolákban megengedett keretek között akarják megvalósítani, ezért az ingatlan egyik helyiségében szándékozunk a működő talmud tóra iskolánkat, amelynek elhelyezése jelenleg csak szükségmegoldás és meg nem felelő, elhelyezni.

7./ A talmud tóra iskolán kívül nyerne elhelyezést ugyanitt a felnőttek számára beindítandó és vallásos célt szolgáló bibliakör is. Kérjük tehát, hogy jelen fellebbezésünket sziveskedjenek az illetékes hatóságokhoz felterjeszteni, egyben kijelentjük, hogy jelen fellebbezés másodpéldányait egyidejűleg felterjesztettük egyházi főhatóságunkhoz, a Magyar Izraeliták Országos Képviseletéhez, valamint az Állami egyházügyi Hivatalhoz is.

Tisztelettel
Gábor Dezső
főtitkár

/Dr.Fejes Dezső/
elnök

Debrecen mj. városi tanács vb. eü. oszt. szoc. pol. csoportja...

Debreceni Izraelita Hitközség vezetőségének.

Debrecen, Bajcsy Zs. u. 26.

27/1958.számú beadványukra hivatkozással értesítjük - Mj. Városi Tanács Vb. jogtanácsosa által történt megtárgyalása után- hogy a Végrehajtó bizottság 201/1958.Vb. sz. határozatában leszögezte álláspontját a debreceni Bajcsy Zs. u. 31. szám alatti szociális otthoni célt szolgáló épület ügyében.

Miután a Hitközség megbizottjainak a szociálpolitikai állandóbizottság előtt kifejtett észrevételei óta a hozott Vb. határozat után újabb indokokat nem tár fel, a Végrehajtóbizottság a 2D1/1958. számú határozatában foglaltakat az Egészségügyi Minisztérium Szociálpolitikai Főosztályával együtt továbbra is fenntartja ezzel az üggyel újból foglalkozni nem kíván, felterjesztést nem tesz, mert II. számú városi szociális otthon működtetése az ápolást igénylők elhelyezése szempontjából továbbra is szükséges és fontos s nagyobb közérdek fűződik annak üzemeltetéséhez mint a Hitközség által kívánt hasznosításához.

Fekete József

csoportvezető

HBML XXIII.116.48. – 11.416/1958.

139.

Debrecen, 1959. május 15.

VOLT IMAHÁZ VAGY CUKRÁSZÜZEM

Debrecen M.J. Városi Tanács V.B.

Igazgatási Osztálya

... A másodfoku hatóság azért helyezte hatályonkívül az I. kerületi Tanács Vb. Igazgatási osztályának határozatát, mert a vizsgálat megállapította, hogy a Hitközség által használt igénybevett helyiségekre fellebbező szervnek szüksége van így a helyiségek igénybe nem vehetők.

A Kis Ignác bérleményét képező helyiségek pedig, melyek az I. kerületi Tanács Vb. Ipari csoportjának 17208/1958. számú határozatával van kiutalva, nem a Hitközségtől kellett volna igénybevenni, hanem Kis Ignácztól a tényleges bérlőtől. Az igénybevételt a 12070/1951. O.T. sz. rendelet 16.-17. §.-ai alapján cserehelyiség, vagy kártalanítás megítélése mellett kellett volna foganatositani. Miután az igénybevétel nem a fentálló rendelkezéseknek megfelelően lett végrehajtva, emiatt kellett a határozatot hatályonkívül helyezni, annyival is inkább, mivel a Kis Ignác bérleményét képező helyiségek az Alföldi Üzemi Vendéglátó Vállalat helyiség igényét ugy sem tudta volna kielégíteni.

/Jánoska Sándor/

osztályvezető

HBML XXIII.116.72. - 6363/1959.

140.

Debrecen, 1959. május 15.

VOLT IMAHÁZ VAGY CUKRÁSZÜZEM

Alföldi Üzemi Vendéglátó Vállalat
Bartha János Elnök h. elvtársnak

Böszörményi Kartárral folytatott telefon beszélgetésre hivatkozva, mely szerint a Vállalatunk által cukrászüzem céljára igényelt Bajcsy-Zs. u. 19. sz. alatti keresztépület és a Pásti utcán lévő üres fürdőhelyiség tárgyában Vállalatunk a tanácsi szerveket félrevezették, az alábbiakat kívánjuk az Elnök h. elvtárs tudomására hozni:

A Megyei Tanácsnál működő egyházügyi előadó kartársnál az Izraelita Hitközség illetékes vezetői, tövveközt jelen volt a Főrabai ur is, tárgyalást folytattunk nevezett helyiségek kiigénylésével, ill. kiutalásával kapcsolatban. Az itt elhangzottak alapján egyes egyházi vezetők részéről ugyan elhangzott olyan kijelentés, hogy a keresztépület valamikor imaház volt és így bérbe nem lehet adni, bár ebben a véleményben maguk az egyházi vezetők sem értettek egyet. A fürdőhelyiséggel kapcsolatban olyan felvetésük volt, hogy a Város fürdőellátásának javítása miatt ők azt üzembe kívánják helyezni, ami bejelentés értesülésem szerint általános derűtséget keltet. /A fürdő kb. 12 éve szünetel/...

igazgató /olvashatatlan név/

HBML XXIII.116.72. - 6363/1959.

141.

Debrecen, 1960. április 8.

A BAJCSY ZS. U. 31. SZÁM ALATTI LAKÁSVISSZAIGÉNYLÉS ELUTASÍTÁSA

Debrecen Megyei Jogú Városi Tanács Vb. Igazgatási Osztálya.

... I. Kerületi Tanács Vb. Igazgatási Osztálya 15.782/1959.számú határozatában elutasította a Debreceni Izraelita Hitközség azon bejelentését, melynek alapján kérte a Bajcsy Zs. u. 31. szám alatt lévő házban 2 szoba, konyha mellékhelyiségből álló lakás szolgálati lakássá való nyilvánítását.

Ezen határozat ellen a Debreceni izraelita Hitközség a törvényes határidőn belül fellebbezéssel élt.

... A fellebbezéshez csatolt iratokból megállapítást nyert az, hogy a 39/1959. M.T. számú rendelet 46.§-ában foglaltak alapján a Bajcsy Zs. u. 31. szám alatt lévő lakás nem tekinthető szolgálati lakásnak, mivel a fent említett rendelet /3/. bekezdése szerint "munkakörrel kapcsolatos szolgálati lakás az állami társadalmi, vagy szövetkezeti szerv alkalmazásában álló és valamely munkakört betöltő dolgozó részére a munkakör folyamatos érdekében a munkahelyen /például gondnok, felügyelő, kapus, gépész, házfelügyelő, állatgondozó, gátőr lakás/. A továbbiakban fent említett lakás készenléti lakásnak sem tekinthető, mivel ugyezen rendelet 5./ pontja kimondja, hogy készenléti lakás "az üzem területén belül, vagy közvetlenül az üzem közelében levő, a folyamatos termeléshez és a teljes üzem biztonságához nélkülözhetetlen dolgozók elhelyezésére szolgáló lakás."

Tekintettel arra, hogy a fellebbezés a jogszabályban előírtak alapján kellően alátámasztva nincs, így ennek alapján a Debrecen Megyei Jogú Városi Tanács Vb. Igazgatási Osztályának helyben kellett hagyni

az I.Kerületi Tanács Vb. Igazgatási Osztálya által hozott 1959.

évi november hó 3-án kelt 13.701/1959.számú határozatát...

Dömötör Béla

osztályvezető

HBML XXIII.116.96. - 3149/1960.

142.

Debrecen, 1961. szeptember 8.

AZ IZRAELITA TEMPLOM TETŐZETÉNEK ÉLETVESZÉLYES ÁLLAPOTA

Hajdú-Biharmegyei Rendőrfőkapitányság

Debreceni Városi Kapitánysága

Városi Tanács VB. Építési és Közlekedési Osztálya

Debrecen.-

A II.sz. SZTK. Rendelőintézet értesítése alapján közlöm, hogy a Petőfi tér 8 szám alatt lévő izraelita templom tetőzetéről pala, az eresz alól vakolat és téglatormelék hull a templom melletti járdára. Ez nagy mértékben veszélyezteti a rendelőintézetbe be,- és ki irányuló gyalogosforgalomban résztvevő személyek életét és testi épségét. Felkérem, hogy az életveszélyes állapot megszüntetésére a szükséges intézkedést soron kívül megtenni sziveskedjen.

Közrendvédelmi parancsnok:

/Lakatos József r.szds./ /Helyette Biki Béla r.fhdgy. írta alá/

HBML XXIII.116.143. - 15.214-2/1962.

Debrecen, 1962. április 16.

A FORGALOM ÁTTERELÉSE A PETŐFI TÉRI TEMPLOM BONTÁSA SORÁN

DEBRECEN MJ. VÁROSI TANÁCS VB. ÉPÍTÉSI ÉS KÖZLEKEDÉSI
OSZTÁLYÁTÓL

Debrecen város I. Kerületi Tanács VB. Építési és Közlekedési Csoportja 14.023/1962.sz. határozatával a Petőfi téri templom elbontására vonatkozó engedélye során kötelezte az Izraelita Hitközséget, hogy a Megyei Tanács II.számú Rendelőintézetéhez irányuló gyalogos és gépjármű forgalmat a szomszédos telek udvarára terelje át...

Dr.Adler Péter debreceni lakos, valamint a Debreceni Izraelita Hitközség I.kerületi Tanács VB. Építési és Közlekedési Csoportja VI. 14.023/3/1962.sz. határozata ellen fellebbezéssel élt.

A fellebbezést az 1957.évi tv. 50.§.a./ pontjában biztosított jogkörömben tárgyalás alá vettem s meghoztam a következő

h a t á r o z a t o t:

Dr.Adler Péter debreceni lakos, valamint a debreceni Izraelita Hitközség fellebbezését elutasítom.

Minthogy a templom lebontása időközben már megtörtént, kötelezem az Izraelita Hitközséget arra, hogy a rendelőintézethez irányuló gyalogos és járműforgalmat haladéktalanul biztosítsa, az eredeti utat állítsa helyre.

Ezen II.foku határozatom ellen további fellebbezésnek helye nincs.

Indoklás:

... A Petőfi téri Izraelita templom bontásával a Ptk. 108.§-a /1/ bekezdésében meghatározott szükséghelyzet állt elő, így az I.Kerületi Tanács VB. Építési és Közlekedési Csoportja 14.023/3/1962.számú határozata ellen ugyancsak fellebbező, dr.Adler Péter debreceni lakos köteles volt tűrni, hogy ingatlanát a szükséghelyzet megszüntetése végett igénybevegyék. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy dr.Adler Péter a szükséghelyzetbe került személytől,- jelen esetben a Debreceni Izraelita Hitközségtől az indokolatlanul keletkezett kár miatt kártérítést követelhessen. Ennek a kérdésnek elbírálása azonban nem államigazgatási utra tartozik.

/Fórray Zoltán/
osztályvezető

HBML XXIII.116.143. – 15.214-2/1962.

HAJDÚ-BIHAR
MEGYE

1.

Debrecen, 1950. május 15.

Debreceni pénzügyigazgatóságtól. Tárgy: Klein Ármin és neje Révész Margit
20764/1950 VII.sz. elhagyott volt vagyontárgyainak ügye.

H a t á r o z a t

Fenti ügyben megállapítom, hogy 1, Sápi Miklósné sz. Klein Katalin és Klein Piroska

2, Bökönyi Györgyné sz, Kiss Mária
1, Debrecen, Hunyadi u.21.
2, Huszár Gál u. 1.

debreceni lakos /bk/ tulajdonát képező és a .....-.....szám alatt lévő, és a debreceni 8079, és 7637 számú tkvi betéten 1,) 1528, 2,) 6706, 4278 hrsz. alatt felvett ingatlan(ok) az 1948 évi XXVIII. tc. 1. §. 1., bek. a. o. pontja értelmében nem tekinthetők elhagyottnak.

A 8.920/1948. Korm. számú rendelet 10. §-a alapján kötelezem alább nevezetteket, hogy kezelési illetve mentesítési díj címén 15 nap alatt Ft. 100, azaz Egyszáz forintot,- egyetemlegesen - "Püig: Állami javak kezelése bevételi számla Debrecen" 103.706 sz. csekkszámlára fizessék be:

Sápi Miklósné sz. Klein Katalin Debrecen Varga u. 32 lakos
Klein Piroska " " lakos

Megkeresem a debreceni járásbírószágot, mint telekkönyvi hatóságot, hogy a fenti ingatlan /ok/ ról - amennyiben az Elhagyott Javak Kormánybiztossága, Felszámoló Bizottsága feljegyeztette - az elidegenítési és terhelési tilalmat törölje s egyben a jelzálogot a fenti ingatlan/ok/ tulajdon - illetőségére Ft. 100, azaz Egyszáz forint erejéig kezelési díj címén az államkincstár javára kebelezze be.

Jelen határozatom ellen jogorvoslatnak helye nincs.

I n d o k l á s .

A rendelkezésre álló adatokból megállapítást nyert, hogy a volt tulajdonosok a felhívott törvényhely rendelkezése alá eső személyek s így az ingatlan/ok/ /: vagyontárgyak :/ elhagyott/ak/nak nem tekinthetők.

Kelt Debrecen, 1950 május hó 15.n.

olvashatatlan aláírás

Varga Jenő
pénzügyigazgató

Határozatot kapják:

- 1./ Járásbírószágot, mint tkvi hatóság.
- 2./ Községi Elöljáróság /Polgármester/
3. Sápi Miklósné és Klein Piroska, Debrecen Varga u. 32.
4. Árvaszék Debrecen
5. Ingatlan Kezelő Községi Vállalat Debrecen

2.

Debrecen, 1950. május, 31.

Hajdu Biharvármegye Árvaszéke

Ke. 5164-37-3. 1950.szám

Tárgy: Kiskoru Ludmann Zsófia
elhagyottá nyilvánítási ügye.

V é g h a t á r o z a t

Hajdu- Biharvármegye Árvaszéke Ludmann Mihály és Kéri Ezster szülöktől

1940. évi október hó 31. napján született Ludmann Zsófia kiskorut az elhagyott gyermekek védelméről szóló I. V. C. 1943. B.M. szabályzat 1 § és a 2000-1925. N.M.M. rendelet alapján anyagilag elhagyottá nyilvánítja és a debreceni gyermekmenhely igazgatóságát megkeresi, hogy a gyermeket a menhely kötelékébe végleg vegye fel. ....

Nádudvar község elöljáróságát utasítjuk, hogy az elhagyottá nyilvánított az elhagyottak külön jegyzékébe jegyezze be, továbbá, hogy a kiskoru tartására köteles hozzátartozóinak vagyoni és kereseti viszonyait folyton figyelemmel kísérje és ha ezen viszonyokban oly változás állna elő, hogy a gyermeket egészben, vagy részben eltarthatják, ezen körülményt az árvaszéknél jelentse be.....

M e g o k o l á s

A kiskoru..... vagyontalan..... Az atya és anya ismeretlen helyen tartózkodnak Nagyszülők meghaltak .
.....

Végül más rokonok jótékonyintézet nem vállalkozott a kiskoru gondozására. Ezekből a körülményekből a kiskoru anyagi elhagyottsága megállapítható volt.

Ezen határozat ellen a kézbesítést követő naptól számított 15 nap alatt az árvaszék elnökénél szóval, vagy írásban előterjeszhető fellebbezéssel lehet élni.

Miről értesül :

1. Állami Gyermekmenhely Debrecen,
2. Elöljáróság Nádudvar
3. Nyilvántartó Helyben .

Ke. 5164-37-3/1950.aü.sz.
Elöljáróság

Nádudvar.

Debrecen, 1950.május hó 31.

s.k. előadó ülnök,
Kapusi Imre PH.

A kiadvány hitelül:
olvashatatlan aláírás
vm. i. főtitst.

tisztázat. V. 636/c. 69. 5163-6-3/1950., 5164-37-3/1950.szám.-Vég határozatok.

3.

Debrecen, 1950. június 1.

Hajdu-Bihar Vármegye Árvaszéke,

5163-6-3/1950. SZÁM.

Tárgy: Altmann Béláné és
Altman Béla hagyatéki ügye.

V é g h a t á r o z a t

Hajdu-Bihar vármegye árvaszéke mindenekelőtt az előljáró közjegyző azon ténykedését, amely szerint a tárgyaláson - ismeretlen helyen tartózkodó nagykorú örökös kiskorú

Klein Sámuel és Klein Juliánna.

részére eseti gondnokul az 1894. évi XVI. tc. 55. §-ának 4. pontja alapján ..Nagy Gyula.

püspökladányi közgyámot rendelte ki, illetve alkalmazta, utólagosan jóváhagyólag tudomásul veszi s egyidejűleg Auswitzban végrendelet hátrahagyása nélkül, 1944. évi július hó 15 .napján elhalt ...Altmann Béla és Altmann Béláné Klein Szerén örökösök hagyatékában megtartott hagyatéki tárgyaláskor előterjesztett örökösök nyilatkozatot a hatósága a alatt álló, ismeretlen tartózkodású képviselőjében elfogadja, illetve jóváhagyja s a tárgyalási jegyzőkönyvet a következő záradékkal erősíti meg: Hajdu-Bihar vármegye árvaszéke ismeretlen tartózkodású Klein Sámuel és Klein Juliánna képviseletében jóváhagyja".....

Felhívja az árvaszék Nádudvar község előljáróságát arra, hogy a távollévőknek hozzon egy alkalmas személyt javaslatba vagyongazdálkodási gondnoki kinevezésre.

Végül az árvaszék ezen vég határozatot az 1929: XXX. tc. 56. §-ának 2. pontja alapján azonnal végrehajthatónak mondja ki, az összes hagyatéki iratokat

további intézkedés végett az 1912. évi VII. tc. 29. §-a alapján eljáró közjegyzőhöz visszaküldi.

I n d o k l á s

Törvényes leszármazói öröklés.

A jogerőre emelkedés előtt való azonnali végrehajthatóságot azért mondta ki az árvaszék, mert az összes érdekelték kijelentett akaratának megfelelően határozott és a t. ügyész is kijelentette, hogy fellebbezéssel nem él.

Jelen véghatározat ellen esetleges fellebbezés a kézhezvételtől követő naptól számított 15 napon belül az árvaszék elnökénél szóval vagy írásban terjeszthető elő.

Mindezekről értesülnek :

1. Állami közjegyző, Püspökladány.
2. Községi Elöljáróság (utalással) Nádudvar

Debrecen, 1950. évi június hó 1. napján.

D . 5 1 6 3 -6-3/1950.

áü.sz.

Községi Elöljáróság,

A kiadvány hitelül:

Nádudvar

olvashatatlan aláírás
vm.-i főtiszt.

PH.

Kapusi Imre sk.
előadó ülnök

4.

Debrecen, 1950. június 7.

848.sz. betét
Hajduszoboszló

A., Birtokállási lap

+

Polgári birtok.-

1. sorsz. 323 hrsz. Ház udvarral és gazdasági épületekkel Kögyes -u. 6 sz. és Kossuth u. 41.sz. alatt 358 -öl

B. Tulajdoni lap.-

rész	3. Dr. Grünberger Jakab /nős Löwenheim Helénnel/	5/7
	4. Grünberger József /nős Weinberger Bertával/	1/7 "
	5. Grünberger Sanford	1/7 "

Alulírott ezennel igazolom, miszerint a fenti tkvi kijegyzés a hajduszoboszlói 848 sz. tkvi betét A., és B., lapjának adataival egyezik.-

Debrecen, 1950 június hó 7-én.-

Dr.

Grünberger Jakab

ügyvéd

Debrecen, Csapó utca 22.

5.

Debrecen, 1950. június 24.

Debreceni pénzügyigazgatóságtól.
20818/2/1950 VII. sz.
ügye,

Tárgy : Weisz Dávid és neje és Tsa
elhagyott vagyontárgyainak

11 más személynek időközben
eladott

F. 400, 1444/a , 1444/b ,14444/c , 1444/d , 1444/f ,
1540/3 , 1355, 1356 ,1353/1, 1443

H a t á r o z a t .

Fenti ügyben megállapítom, hogy Weisz Dávidné Bleyer Gizella, Weisz M., Schwartz Ernőné Weisz Irén volt furtai és tiszafüredi lakosok tulajdonát képező, Debrecenben és Furtán lévő , és a debreceni 3372 és a furtai 599 és 60 számú tkvi betéten 2262 és hrsz. , alatt felvett ingatlanok az 1948 évi XXVIII. tc. 1.§.1. bek. a. c. pontja értelmében nem tekinthetők elhagyottnak .

A 8.920/1948. Korm. számú rendelet 10 §.-a alapján kötelezem alább nevezetteket ,hogy kezelési illetve mentesítési díj címen 15 nap alatt Ft. 100 ,azaz Egyszáz forintot , egyetemlegesen - "Püig : Államijavak kezelése bevételi számla Debrecen " 103.706 sz. csekkszámára fizessék be :

- 1.) Mező Ármin Debrecen, Bajcsi Zy. 3.,
- 2.) Kovács Imréné Bpest. Teréz krt. 48.
- 3.) Vámos Sándor Bpest ..... S. 12.
- 4.) Vajda István..... Kaba .....

- 5.) Révész Ferencné Debrecen Nyugati u. 2.
6.) Bleyer Ernő és Bleyer Andor Debrecen Hatvan u. 30 sz. a. lakosok.

Megkeresem a debreceni a berettyóújfalui járásbiróságot , mint telekkönyvi hatóságot, hogy a fenti ingatlan /ok/ ról - amennyiben az Elhagyott Javak Kormánybiztossága, Felszámoló Bizottsága feljegyeztette -az elidegenítési és terhelésiltalmat törölje s egyben a jelzálogot a fenti ingatlanoktulajdon - illetőségére Ft .100 , azaz Egyszáz forint erejéig kezelési díj címén az államkincstár javára kebelezzze be .

Jelen határozatom ellen jogorvoslatnak helye nincs .

I n d o k o l á s :

A rendelkezésre álló adatokból megállapítást nyert ,hogy a volt tulajdonosok a felhívott törvényhely rendelkezése alá eső személyek s így az ingatlanok :/vagyontárgyak/ elhagyottaknak nem tekinthetők.

Kelt Debrecen ,1950 június hó 24 n.

olvashatatlan aláírás
pénzügyigazgató .

2.

Határozatot kapják :

- 1./ Járásbiróság , mint tkvi hatóság Debrecen , Berettyóújfalú
2./ Községi Előljáróság /Polgármester / .....
3./ ..... gondnok .....
4./ Árvaszék .....
5./ Ingatlan Kezelő Községi Vállalat Debrecen .....
6./ Házmegbizott .....xxxxxxx?.....
7./ .....kérelmezők és érdekeltek .

Kiadás előtt
lássa számvevőség

Felj : 44

/ 258

6.

Debrecen, 1950. július 14.

TISZTELT PÉNZÜGYIGAZGATÓSÁG !

Alulírott Bökönyi Györgyné, szül. Kiss Mária a Pénzügyigazgatóságnak 20764/1950. VII. számú - s a debreceni telekkönyvi hatósághoz intézett

határozatában foglalt megkeresésének azon része ellen, hogy a debreceni 7637. sz. tkvi. betétben A I., 2. sor, 6498. és 6499. hrszámok alatt felvett és Bökönyi Györgyné, szül. Kiss Mária, debreceni Huszár Gál utca 39. szám alatti lakos nevének álló ingatlanra, a jelzálogjognak 100 Ft. azaz Egyszáz forint kezelési díj erejéig az: Államkincstár javára történt bekezeleése ellen

f e l l e b b e z é s s e l é l e k .

Indokul előadom, hogy a fenti ingatlanra soha, semmiféle kapcsolatban, vagy összefüggésben nem állott sem Korom Kálmán és neje Szabó Anna debreceni Deák Ferenc utca 22. sz. alatti lakosokkal, vagy azok ingatlanaival, sem pedig Klein Ármin és neje Révész Margittal, vagy azok ingatlanaival .

Előadom továbbá, hogy tulajdonomat képező debreceni 7637. sz. tkvi. betétben felvett ingatlan, a tkv. szerint " Ház 1. sz. a. udvarral a Bauer utcában " van nyilvántartva. Később utca számozás folytán ez az utca a " Huszár Gál " nevet kapta és a Bauer utca 1. szám kapta a " Huszár Gál " utca 39. számot. A Huszár Gál utca a vasut vonalnál kezdődik és így az 1-es száma is ott van : ezen utca részen volt annak idején a

" K Ó N Y A " utca, melynek 1-es száma a debreceni 249. sz. tkvi. betét A+1. sor 6748/1. hrsz. alatt van bejegyezve, KLEIN ÁRMIN és társai tulajdonául.- A telekkönyvnél lévő utcamutatóban a jelenlegi Huszár Gál utca 1. szám alatt bejegyzett t.könyvi szám is téves, mert a Huszár Gál utca a régi Kónya utca 1. számnál kezdődik és így a Huszár Gál utca 1. számnak a tkvi betétszáma: nem 7637, hanem " 249. "

Fentiek előadása után nyilvánvaló, hogy elírás és tévedés történt azzal, hogy a 100 Ft. bekezeleése a 7637. tkvi betétre is foganatosítva lett, miért is kérem az ügynek kivizsgálását és a 7637. sz. tvki betétre immár bekezeleezett 100 Ft. tévesen bejegyzett jelzálogjognak törlését a tkvi hatóságnál elrendelni sziveskedjék.

Debrecen, 1950. évi július 14. napján.

Bökönyi Györgyné - Kiss Mária
Debrecen, Huszár Gál u. 39.sz.

7.

Debrecen, 1950. július 21.

Hajdu-Bihar megye tanácsa I. pénzügyi osztályától Debrecen.

20.767/1-1950. VII. szám.

Tárgy: Klein Ármin és neje Révész Margit volt debreceni lakosok ingatlan ügye.

H a t á r o z a t .

Hajdu-Bihar megye tanácsa végrehajtó bizottságának I. pénzügyi osztálya a folyó évi május hó 15-én kelt 20. 767/1950.VII. sz. határozatának Bökönyi Györgyné szül. Kiss Mária tulajdonát képező s a debreceni 7637. sz. tkvi betétben 6498. és 6499. hrsz. alatt felvett ingatlanokra vonatkozó részét hatályon kívül helyezi, mert megállapítást nyert, hogy ezen ingatlan sohasem képezte tárgy alatt nevezettek tulajdonát és mentesítési kérelmet beadó Sági Miklósné tévesen jelölte meg a Huszár Gál utca 1. sz. alatti ingatlant a debreceni 7637. sz. tkvi betétben fekvőnek. Ezen betétben a Huszár Gál utca 39. szám alatti ingatlan fekszik, amelynek tulajdonosa Bökönyi Györgyné szül. Kiss Mária ottani lakos.

Megyei tanács pénzügyi osztálya megállapítja, hogy a tárgy alatt nevezett örökösének tulajdonát képező, a Huszár Gál utca 1. szám alatt fekvő s a debreceni 249. számú tkvi. betétben 6748/1., 6748/6., 6749. és 6750/1. hrsz. alatt felvett ingatlanok az 1948. évi XXVIII. t. c. 1. §. 1. bek. a/ pontja értelmében szintén nem tekinthetők elhagyottnak.

Megkeresi a debreceni járásbírószágot mint telekkönyvi hatóságot, hogy a Bökönyi Györgyné szül. Kiss Mária tulajdonát képező s a debreceni 7637. sz. tkvi. betétben 6498. és 6499. hrszámok alatt felvett ingatlanokról a 20.764/1950. VII. számú határozattal bekebelezni rendelt 100.-- Ft. jelzálognak kitörését kebelezze be, Klein Ármin és neje örökösének tulajdonát képező debreceni 249. sz. tkvi betétben 6748/1. 6748/6. 6749. és 6750/1. hrsz.-ok alatt felvett ingatlanokra pedig 100.-- Ft erejéig kezelési díj címen a jelzálogot kebelezze be.

Jelen határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Debrecen, 1950. évi július hó 21-én.

olvashatatlan aláírás

Varga Jenő
m.t. püi. oszt. vezetője

Határozatot kapják:

- 1./ Járásbírószágot, mint telekkönyvi hatóság Debrecen
- 2./ Sági Miklósné és Klein Piroska Debrecen, Varga u. 32.szám
- 3./ Ingatlankezelő Községi Vállalat Debrecen.
- 4./ Bökönyi Györgyné Debrecen, Huszár Gál u. 39. sz. a. lakos .

tisztázat. IV. B. 101. 18. 20764/1950. VII.sz. Határozat, végzés, mentesítési kérelem, beadvány.

8.

Báránd, 1960. június 15.

Báránd Községi Tanács Végrehajtó Bizottságától.-

795/1960.sz.

Tárgy: A bárándi malomingatlan és a vele összefüggő lakóház utólagos államosítása.

Hajdu-Bihar Megyei Tanács Vb. Igazgatási Osztályának

D e b r e c e n .

A községi tanács végrehajtó bizottsága a csatolt telekkönyvi szemlében felsorolt ingatlanok tekintetében élni kíván a 17/1957. /IV. 21. / PM. sz. rendelet 14 §-ában biztosított utólagos államosítás jogával és az említett rendelet 14 § 2. / bek. értelmében kéri a Megyei Tanács Vb. Igazgatási Osztályának utólagos államosításához való hozzájárulását.

A tényállás a következő:

A csatolt telekkönyvi szemlében irt összefüggő területen telekkönyvi tulajdonosoknak malma és lakóháza volt. A tulajdonosok a malmot már a felszabadulás előtt is, de azt követően is állandóan bérbeadás útján hasznosították. A malomhoz tartozó házingatlanban 1948. tavaszától kezdődően megszakítás nélkül a malom bérlője, később a malom vezetője lakott, illetve lakik.

A malomnak mint ipari üzemnek államosítására a rendelkezésre álló adatok szerint annak idején nem került sor (ezt bizonyítja a telekkönyvi állapot is.).

A bérlő 1949. augusztusában lemondott a malom bérletéről, a tulajdonosok jogutódai nem gondoskodtak annak üzemeltetéséről. Ekkor a dolgozók hatósági intézkedés alapján munkaközösségben biztosították az üzemeltetést mindaddig, amíg 1950. január 1-én át nem vette azt a Berettyóújfalui Állami Gazdaság.

A malom és a hozzátartozó lakás az egyes házingatlanok államosítását elrendelő 1952. évi 4 sz. tvr. életbelépésekor is e gazdaság használatában voltak.

A malom épületet magát, miután az ingatlanon a malom kezelését átvevő Malomipari Egyesülés új malmot épített, 1957-ben, lebontották. A lakóépület azonban ma is meg van.

Az ingatlanon ezen felül jelenleg községfejlesztési alapból jéggyár épül. Ugy a malom, mint ez utóbbi létesítmény a községi tanács kezelésében áll.

A fenti tényállás alapján nem kétséges, hogy az ingatlan utólagos államosításnak feltételei fennforognak, 17/1957. / IV. 21. / PM. 14 §. 1./bek., és pedig azért, mert 1952. február 17-én az 1952. évi 4 sz. tvr. életbeléptekor a rendelet 1 § 1./bek. a. / pontjában írt ok (magántulajdonban álló, bérbeadás útján hasznosított házingatlanról, üzemházzal van szó) fennállott és a mentesítésre az 1957. évi 28 sz. tvr. sem biztosít igényt.

Külön ki kívánjuk hangsúlyozni azt, hogy a malmot volt tulajdonosaik és jogutódaik évek hosszú során bérbeadás útján hasznosították, a bérlő lemondásakor nem gondoskodtak arról, hogy azt továbbra is üzemeltessék, annak ellenére, hogy a lakosság liszttel való ellátása elsőrendű közérdek volt.

A fenti tényállást a részletesen kihallgatott tanúk nyilatkozata alapján állapítottuk meg.

A házingatlanok állami tulajdonba való mentesítése kapcsán kiadott 6103/1957. sz. Korm. Titkársá.....belső utasítás előírja, hogy az utólagos államosítás, illetve a hozzájárulás kikérése előtt a háztulajdonossal közölni kell azokat az indokokat, amelyekben a javaslat alapult, sőt jegyzőkönyvileg is meg kell hallgatni.

A meghallgatás azért maradt el, mert a telekkönyvi adatok szerinti illetékes tulajdonosok nem élnek, illetve oldalági rokonai ismeretlen helyen tartózkodnak, a jogutódaiként jelentkezők pedig eddig nem igazolták hagyatéki eljárás útján azt, hogy ők örökölték meg az ingatlanokat.

Amennyiben a Megyei Tanács Vb. Igazgatási Osztálya szükségesnek tartaná meghallgatásukat, úgy velük közvetlenül fel tudja venni a kapcsolatot, mert nevezettek a községi tanács joghatóságán kívül, Debrecenben, Véndég utca 48 sz. latti laknak.

Nevük: Főgel Ernő és Tibor. Főgel Ernő a községi tanács vb. tudomása szerint a Debrecen-i Aranybika Étteremben áll alkalmazásban.

Báránd, 1960. július 15.

Nagy Endre sk.
vb. titkár

Báránd, 1960. július 6.

J e g y z ő k ö n y v .

Készült a bárándi malom ingatlan államosításának ügyében Bárádon 1960. július 6-án Püspökladányi Járási Tanács Vb. Igazgatási Osztálya és a Báránd községi Tanács vb. által folyamatban tett eljárásról.

Barna József, Oláh Sándor, Kócs Lajos malmi dolgozók Melegh Ferenc községi tanácsi dolgozó, gazdálkodási előadó, malomingatlan sorsát illetően a következő vallomást teszi:

Barna József: Vadászi születésű Báránd Széchenyi ut 21 szám alatti lakos 39 éves malmi alkalmazott: 1943 tavaszán kerültem gépészként a fenti malomhoz. Akkor azt a tulajdonosoktól Róth-éktől Koleszár Károly és Jenei Mihály bérlőtársak főmolnárok birták bérbe. Jenei Mihály még a felszabadulás előtt meghalt a bérlemény egyedül Koleszár Károlyra maradt. A tulajdonosok eleinte az ingatlalalösszefüggő házingatlanban laktak, de még az 1944-es deportálások előtt Budapestre költöztek ahelyett Koleszár Károly költözött be. A deportálás egyedül Főgel Ernőt özv. Róth Péterné vejét érte Bárádon. Ő akkor nem ebben az épületben lakott. Ez a malom óránként 6 q búzát őrlött napi 10 órát üzemeltek .Az épületben következő helyiségek voltak : Maga az őrlő-terem kb. 10x8 méteres ,a gépház kb.4x5 méteres, mellette a generátor ház kb. 3x4 méteres, iroda kb.2x3 méteres a mázsaház kb.3x5 méteres a raktár kb. 4x4 méteres. Hozzáépítve volt féltetővel egy kalapácsos daráló /zártépület / kb. 3x4 méteres.

A malom mellett a malommal összefüggő portán volt a lakóház ebben 4 szoba ,konyha és kamra volt. Ezek a helyiségek ma is megvannak. Azokból le nem bontottak , azóta azokhoz helyiségeket nem építettek.

1944 őszén a felszabaduláskor mindössze néhány napig állott az üzem .1 belövést kapott az épület az rendbehoztuk és megindultunk az őrléssel. A háztulajdonosok mind odamaradtak a deportálás során. Tudomásom szerint, helyesebben az özv. Róthné unokája Róth István testvérének Fáninak a gyermeke Főgel Tibor jött haza ,ugyanis Ő és édesapja Főgel Ernő maradtak csak meg .Tőle bérelte továbbra is Koleszár Károly a malmot. 1949 év augusztusában Koleszár lemondott a bérlétről a tulajdonosok nem gondoskodtak az üzemeltetésről. Ekkor egy 13 tagu Járási szintű bizottság vizsgálta meg a helyzetet és bennünket munkásokat kért fel arra, hogy a lakosság érdekében munkaközösséget alakítva vigyük tovább a malom üzemelését. Így is volt 1950 január 1ig.

Akkor a Berettyóújfalú-i államigazdaság vette át az üzemet. Én 1953-ba máshová mentem dolgozni. Tudomásom szerint azt követően az állami gazdaságtól Hajdu -Bihar megyei Malomipari egyesüléshez került a malom. Én 1957 tavaszán kerültem csak vissza a malomhoz, akkor már nem dolgozott, hanem cseretelep volt az épületben. Annyira rossz volt ugyanis az, hogy életveszélyes lett volna benne a malomnak a működése. 1955 évtől a malom elé az utca felőli részen megkezdtek az új malom építését. Ezen az építkezésen dolgoztam addig, amíg 1957 nyarán meg nem indult benne az őrlés. Azt követően nyert lebontást a régi malom épület : Az Újmalom aztán emlékezetem szerint 1957 év szeptemberében átvette a bárándi községi tanács a Malomipari Egyesüléstől és azóta is kezelésében van.

Oláh Sándor 38 éves bárándi születésű Kossuth ut 28 szám alatti lakos malmi dolgozó.: Felszabadulás előtt kb. 1940-es évek elején dolgoztam a malomban, akkor

katonának vonultam be és csak 1951 körül kerültem vissza a malomhoz, azóta itt dolgozom. Mikor idekerültem ismét akkor a Berettyóújfalu-i állami gazdaság kezelésében állott a malom. A korszerűtlen rossz malmot később az azt átvevő Malomipari Egyesülés 1957 év folyamán lebontotta. Ennek a malomnak a működését ugyanis 1954 év őszén beszüntették a Malom Ipari Vállalat Sárrétudvariból látta el a lakosságot őrléssel.

Az épület cseretelepül szolgált mindaddig, míg 1957 év nyarán az új malom meg nem indult. Az új malmot nem sokára ezután a Malom Ipari Egyesülés a községi tanácsnak engedte át. A régi malom őrlőteremből, gépházból, generátor házból, irodából, mázsaházból, raktárból és egy hozzá épített darálóból állott. Azok méretei: kb. megfelelnek azoknak a méreteknél amelyet most elébem tartam a Barna József vallomásából. A malom melletti lakóház 4 szobából, konyhából, kamrából állott és áll ma is.

Meleg Ferenc 45 éves Tövis-i születési Báránd Vöröshadsereg ut 5 szám alatti lakos Báránd községi Tanács vb. gazdálkodási előadója.

A felszabadulás előtt ugyanitt laktam a malom tulajdonosok szomszédságában, így eléggé ismerem rokoni kapcsolatukat. A volt malom telekkönyvi tulajdonosa özv. Róth Péterné és Róth István, gyermekei voltak: Nándor, Fáni, Vilma, Ilona. Emlékezetem szerint 1944-es deportálás alkalmával, valamennyiőjüket elhurcolták. Én 1946 év elején jöttem tértem vissza a községbe mint volt szomszédok után érdeklődtem hollétük felől és úgy tájékoztattak, hogy valamennyien a malom tulajdonosok mind odamaradtak. Közölték velem továbbá, hogy özv. Róth Péternének a veje Főgel Ernő és annak fia Főgel Tibor a felszabadulás után közvetlen voltak idehaza, de ezek már felszabadulás után egyáltalán nem üzemeltették a malmot, hanem Koleszár Károly bérleményében maradt továbbra is.

Emlékszem arra, hogy a régi malom több helyiségből állott így az őrlőteremből, gépházból, generátor házból, irodából, mázsaházból és raktárból. Ugyancsak megfelel a valóságnak az, hogy a malomhoz tartozó lakóház, amely jelenleg is változatlanul fennáll 4 lakószobából, konyhából és kamrából áll. Egyébként a felszabadulás után a malom belső életét nem ismertem csupán annyit, hogy 1952 évben amikor az államosításnak történie kellett volna az egész ingatlanok a berettyóújfalu Állami Gazdaság használatában állott. 1957 év augusztus 29-én került az új malom tanács kezelésében azóta ismerem annak működtetését.

Kócs Lajos 42 éves Bokszeg-i születésű Vöröshadsereg ut .4 szám alatti lakos, a malom üzemvezetője. 1951 évben kerültem a bárándi malomhoz üzemvezetői minőségben. Ekkor már a berettyóújfalu-i állami gazdaság használatában volt. A gazdaság a telekkönyvi tulajdonosoknak bérletet nem fizetett mint üzemvezető úgy tudtam, hogy a malom államosítva van. 1955-ben a Gazdaságtól átvette a Hajdu-Bihar megyei Malom Ipar vállalat, rövidesen az átvétel után a malomipari vállalat mint korszerűtlen rossz malmot leállította és helyette a lakosság ellátására cseretelepet létesített, amelyet ugyancsak a vállalat Sárrétudvariból biztosította a szükséges őrléményeket.

1955 év végén megkezdődött az új malom alapjának az építése, amely teljes egészében 1957 év nyarán nyert befejezést /kb. júniusban / ettől az időtől kezdve ez

év augusztus végéig a Malom Ipari Vállalat majd augusztus 29-én tanácsi kezelésben ment át s jelenleg is úgy működik.

Megjegyezni kívánom még, hogy a régi malomnak az előfeltételei az államosításhoz megvoltak, mivel több helyiségből állot, így őrlőteremből, gépházból ,generátor házból, irodából, mázsaházból, raktárból, valamint egy hozzáépített darálóból. Ezenkívül egy telekkönyvi testen tartozott hozzá egy lakóház ami 4 szoba, konyhából és kamrából áll.

Amikor a malmot 1951-ben átvettem érdeklődtem, hogy kik voltak ennek a tulajdonosai, s akként tájékoztattak, hogy valamennyi telekkönyvi tulajdonos a deportálások alkalmával odamaradt a felszabadulás után két oldalági rokona tért vissza névszerint Fógel Ernő és Fógel Tibor. Fógel Tibor tartozkodási helyét egyáltalán nem ismerem Fogel Ernő tudomásom szeñnt Debrecenben tartózkodik azonban közelebbi címét nem ismerem.

A meghallgatottak egyebet előadni nem kívánnak a jegyzőkönyv felolvasás után helybenhagyólag aláíratott.

k. m. f. t.

/: Kócs Lajos
:/
malom üzem
vezető.

/: Barna
József. /
gépész -
molnár.

/: Oláh
Sándor
:/
almolnár

/: Melegh
Ferenc :
/
jkv. v.

/: Melegh
Ferenc :
/
gazdálkodási
előadó.

tisztázat. XXIII. 612/b.1 l. - 795/1960. Községi Tanács beadványa, jegyzőkönyv

Budapest, 1961. január 2.

Magyar Izraeliták
Országos Képviselői Irodája
Budapest, VII., Síp utca 12
Telefon: 222-261
Levélcím: Budapest 4, postafiók 267

Szombati András
egyházügyi főelőadó urnak
D e b r e c e n
Megyei Tanács

Szám: Dr. V é / W
Válasz esetén szíveskedjék erre a számra hivatkozni

Kedves Főelőadó Ur !

Rögzítettük a legutóbbi személyes beszélgetésünk során említett debreceni és tiszántúli felekezeti békegyűlés időpontját II. 5.-ben. Sós elnök ur, ki szintén lejön azon a napon Debrecenbe, Kérésre felhívta Veres osztályvezető urat, nevünkben meghívta őt és úgy tudom, hogy a meghívást elfogadván, őt is vendégeink között üdvözölhetjük. Természetesen mondanom sem kell, őszinteszeretettel várjuk Főelőadó Urat és reméljük, hogy időbeosztása lehetővé teszi, hogy ezen az összejövetelünkön megjelenjen.

Bizonyára tud róla Főelőadó Ur, hogy részben a Debreceni Hitközség kezdeményezésére, részben pedig mintegy felajánlásként a 600 éves Debrecen tiszteletére elkészítettem a Debreceni Hitközség történetét. Az eredeti elgondolás az volt, hogy csak géppel írjuk le és egy példányt elhelyezünk a debreceni Muzeumban, egy példányt a Nagykönyvtárban, egy példányt a Hitközségnél és egy példányt a mi budapesti könyvtárunkban. Most azonban felmerült annak a gondolata is, hogy esetleg kinyomtatnánk 500 vagy 1000 példányban. Tekintettel arra, hogy a nyomtatásra valószínűleg Debrecenben kerülne sor, úgy gondolom, Öntől kellene engedélyt kapni a nyomtatáshoz. Nem tudom mi ennek a módja és ezért arra kérem, szíveskedjék az ennél követendő eljárásról tájékoztatni.

Remélem rövidesen alkalmunk lesz Debrecenben, vagy Budapesten ismét találkozni.

Addig is szívélyesen üdvözlö

/Dr. Végvázi István/
főtitkárhelyettes

tisztázat. XXIII. 24. 2. 6/1961.